

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZECİLİK ANABİLİM DALI
MÜZECİLİK PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İZMİR İLİNDE BULUNAN MÜZE TEMALARININ
MÜZECİLİK AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Sultan ÖZKAN ÖZÇELİK

Danışman
Prof. Dr. Remzi YAĞCI

2023

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZECİLİK ANABİLİM DALI
MÜZECİLİK PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İZMİR İLİNDE BULUNAN MÜZE TEMALARININ
MÜZECİLİK AÇISINDAN
DEĞERLENDİRİLMESİ

Sultan ÖZKAN ÖZÇELİK

Danışman
Prof. Dr. Remzi YAĞCI

İZMİR – 2023

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “İzmir İlinde Bulunan Müze Temalarının Müzecilik Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmamın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, çalışmam içerisinde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

....../....../....

Sultan ÖZKAN ÖZÇELİK

ÖZET
Yüksek Lisans Tezi
İzmir İlinde Bulunan Müze Temalarının Müzecilik Açısından
Değerlendirilmesi
Sultan ÖZKAN ÖZÇELİK

Dokuz Eylül Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Müzecilik Anabilim Dalı
Müzecilik Programı

Bugün teknolojinin ve toplumların gelişip değişmesiyle birlikte müze kavramı ve ziyaretçi profilleri de değişmiştir. Müzeler bu değişime ayak uydurarak, sadece vitrinlerde eser sergileyen mekânlar olmaktan çıkmış, izleyicisine farklı deneyimler sunan, eğiten ve eğlendiren interaktif kurumlar haline gelmiştir. Bu bağlamda Tezin konusu, “İzmir İlinde Bulunan Müze Temalarının Müzecilik Açısından Değerlendirilmesi” başlığı altında, İzmir’de bulunan müzelerin günümüze kadar kuruluşlarından itibaren gelişimleri ve Şehre kattığı değerler oluşturmaktadır.

Müzeler; kültürel mirasımızı, arkeolojik eserleri gelecek nesillere aktarabilmek ve korumak için toplumla geçmiş arasındaki en etkin araçlardan olduğu gibi bu hususta farkındalık yaratmak için önemli kurumlardır. Müzeler geçmiş kültürlerin yaşamlarını anlamak, bu günkü topluma anlatmak, bunları görselleştirip görünür kılmak için etkili mekânlar olarak kullanılabilmektedir.

Türkiye’de bulunan müzeler özellikle son yıllarda, dünyadaki modern müzecilik anlayışıyla birlikte büyük gelişim ve değişim göstermiştir. Müzeler modern yapılara taşınmış veya tarihi yapılarda bulunan müzeler restorasyondan geçerek ziyaretçilerine daha iyi deneyim sunma yoluna gitmiştir. Bu çalışmalar sayesinde ziyaretçi profilleri de farklılaşmış ve gelişmiştir. Bugün müzeler sadece eski eserlerin korunduğu mekânlar olmaktan çıkıp, daha çok turistlerin yoğun ilgisini gördüğü ve halkın eğitim ve sosyal faaliyetlerine katkıda bulunulduğu mekânlara dönüşmüştür.

Bu alışmada İzmir İli ve ilçelerinde bulunan müzelerin temaları ve bulunduğu bölgedeki sosyal yapıya katkıları değerlendirilmiştir. Günümüze kadar kuruluşlarından itibaren gelişimleri incelenmiş, müzelerin gerekliliği vurgulanmıştır. İzmir'deki Müzelerin fiziki ve idari durumları araştırılmıştır.

Sonuç olarak bölgede kurulan müzelerin bünyesindeki, taşınabilir eserleri korumasının yanı sıra sergileme ve kültürel yapıya katkıları da değerlendirilmiş, ziyaretçilerin geçmiş yaşamları anlaması ve bağ oluşturmasında da yardımcı olduğu gözler önüne serilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Arkeoloji Müzeleri, Tarih, Sanat Tarihi ve Etnografya Müzeleri, Müze Anıtları, Atatürk ve Türk Büyükleri Müzeleri, Müze Evleri, Askeri Müze, Deniz Müzesi, Devlet Demir Yolu Müzesi, Polis Müzesi, Basın Müzesi, Meslekler Müzesi, Mobil Uygulamalar, Projeksiyon, Dokunmatik Ekran, Simülasyon, Hologram.

ABSTRACT
Master's Thesis
Evaluation of Museums In Izmir City, On the Aspect of Museology
Sultan ÖZKAN ÖZÇELİK

Dokuz Eylül University
Graduate School of Social Sciences
Department of Museology
Museology Program

With the evolution of technology and society, notion of museum and visitor profiles have also evolved. Adapting to this change, museums became more than just places that exhibit art and historical pieces on displays and became environments that provide different experiences, education and entertainment to their visitors. In this context, subject of the thesis studies the evolution of the museums in Izmir since their foundation and their contribution to the city, under the title of “Evaluation of Museums In Izmir city, On the Aspect of Museology”.

Museums; as well as being one of the strongest tools to carry on our cultural heritage and archaeological discoveries to the new generations, they are also the best institutions to create awareness on this subject. Museums are the highest regard places to understand the ancient cultures, tell their stories to today's society, visualising them and making it visible.

Especially in recent years, the museums in Türkiye, following the changes around the world for modern museum standards, undergone great development and evolution. Museums moved on to more buildings that are modern or the ones that were in historical structures have undergone restoration to present a better experience for their visitors. With the improvement works, their visitor profiles have also developed to a higher standard. Nowadays, museums have moved on from being places for the safekeeping of historical works and became environments that provide beneficial support to the education and social activities of the public while also being great attraction for tourists.

In this thesis, we reviewed the themes of the museums in Izmir and their support to the social area they are in. Investigated their development and change since their foundation and emphasised the necessity of museums. Also researched the physical and executive state they are in.

In conclusion, Reviewed revealed the change and support the museums provide to the area they are in other than just being places to safe keep history and being institutions that helps creating a connection between past and present while helping to understand ancient civilizations.

Keywords: Archaeology Museums, History and Ethnography Museums, Museum Monuments, Atatürk and Turkish Elders Museums, Museum Houses, Military Museum, Marine Museums, State Railway Museum, Police Museum, Press Museum, Crafts Museum, Mobile Applications, Projection, Touch Screen, Simulation, Hologram.

İZMİR İLİNDE BULUNAN MÜZE TEMALARININ MÜZECİLİK AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	ii
YEMİN METNİ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	xii
TABLolar LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
RESİMLER LİSTESİ	xv
EKLER LİSTESİ	xxi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM MÜZE KAVRAMI

1.1. MÜZECİLİK KAVRAMININ GELİŞİMİ	7
1.1.1. Müzecilik	7
1.1.2. Müzelerin Sınıflandırılmaları	9
1.1.3. Türkiye’de İlk Müzeler ve İzmir’deki Müzecilik Çalışmaları	10
1.2. MÜZE TÜRLERİ	12
1.2.1. KOLEKSİYONLARINA GÖRE MÜZELER	12
1.2.1.1 Arkeoloji Müzeleri	13
1.2.1.2. Etnografya Müzeleri	14
1.2.1.3. Genel Müze	15
1.2.1.4. Kent Müzeleri	15
1.2.1.5. Sanat Müzeleri	17
1.2.1.6. Tarih Müzeleri	18

1.2.1.7. Denizcilik Müzesi	19
1.2.1.8. Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzeleri	20
1.2.1.9. Bilim ve Teknoloji Müzeleri	20
1.2.1.10. Endüstri Müzeleri	21
1.2.1.11. Ekomüzeler	21
1.3. BAĞLI OLDUKLARI KURUMLARA GÖRE MÜZELER	23
1.3.1. Askeri Müzeler	23
1.3.2. Devlet Müzeleri	24
1.3.3. Özel Müzeler	24
1.3.4. Üniversite Müzeleri	25
1.3.5. Vakıf Müzeleri	25
1.3.6. Yerel Yönetim Müzeleri	26

İKİNCİ BÖLÜM

İZMİR İLİ VE İLÇELERİNDEKİ MÜZELERİN İNCELENMESİ

2.1. İZMİR	28
2.2. BERGAMA	32
2.2.1. Bergama Arkeoloji ve Etnografya Müzesi	33
2.3. DİKİLİ	40
2.3.1. Çandarlı Etnografya Sergi Salonu	40
2.4. FOÇA	43
2.4.1. Foça Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Denizciliği Tanıtma, Sevdirme ve Yaygınlaştırma Merkezi	44
2.5. KEMALPAŞA	47
2.5.1. Ümrân Baradan Resim ve Güzel Sanatlar Müzesi	48
2.6. BAYINDIR	51
2.6.1. Öşür Hanı Kent Evi	52
2.7. TİRE	54
2.7.1. Tire Arkeoloji ve Etnografya Müzesi	55
2.7.2. Tire Kent Müzesi	57
2.7.3. Kuvayi Milliye ve Zeybek Müzesi	60
2.8. ÖDEMiŞ	62

2.8.1. Ödemiş Arkeoloji Müzesi	63
2.8.2. Ödemiş Belediyesi Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi	66
2.8.3. İbrahim Hakkı Ayvaz Kent Müzesi ve Bedia Akartürk Sanat Müzesi	68
2.9. TORBALI	72
2.9.1. Torbalı Kent Müzesi	73
2.9.2. Torbalı Erdoğan Özgörkey Otomobil Müzesi (Key Müzesi)	76
2.10. SELÇUK	77
2.10.1. Efes Müzesi	79
2.10.2. TCDD Selçuk Çamlık Açık Hava Buharlı Lokomotif Müzesi	86
2.10.3. Selçuk Efes Kent Belleği	87
2.11. URLA	90
2.11.1. Köstem Zeytinyağı Müzesi	91
2.11.2. Arkas Sanat Müzesi	99
2.11.3. Necati Cumalı Anı ve Kültür Evi	104
2.12. KARABURUN	106
2.12.1. Müesser Aktaş Tarih ve Etnografya Tarih Evi	107
2.13. ÇEŞME	110
2.13.2. Çeşme Kalesi ve Arkeoloji Müzesi	110
2.14. KARŞIYAKA	115
2.14.1. Hamza Rüstem Fotoğraf Evi Müzesi	116
2.15. BORNOVA	119
2.15.1. Arkas Deniz Tarihi Müzesi	120
2.15.2. Arkas Sanat Bornova Mattheys Köşkü	123
2.15.3. İzmir Edebiyat Müze Kütüphanesi	126
2.15.4. Ege Üniversitesi Etnografya Müzesi	129
2.15.5. Ege Üniversitesi Kâğıt ve Kitap Sanatları Müzesi	133
2.15.6. Ege Üniversitesi Tabiat Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi	138
2.15.7. Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi	143
2.16. KONAK	151
2.16.1. İzmir Arkeoloji Müzesi	152
2.16.2. İzmir Atatürk Müzesi	158
2.16.3. İzmir Ticaret Tarihi Müzesi	162
2.16.4. İzmir Resim Heykel Müzesi ve Galerisi	165

2.16.5. İzmir Kùltür Sanat Fabrikası	167
2.16.6. TCDD 3. Bölge Müze ve Sanat Galerisi	170
2.16.7. İzmir Müzik ve Müzik Enstrümanları Müzesi (Müziksev)	173
2.16.8. Necdet Alpar Evi Mask Müzesi	175
2.16.9. İzmir Gazeteciler Cemiyeti Basın Müzesi	177
2.16.10. İzmir Kadın Müzesi	180
2.16.11. Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi	182
2.16.12. Polis Anı Evi	186
2.16.13. 100. Yıl Anı ve Sergisi	188
2.16.14. İsmet İnönü Anı Evi ve İhtisas Kitaplığı	191
2.16.15. Konak Belediyesi Ümran Baradan Oyun ve Oyuncak Müzesi	195
2.16.16. Cumhuriyet Eğitim Müzesi-İl Eğitim Tarihi ve Teknoloji Müzesi	200
2.17. BALÇOVA	204
2.17.1. İnciraltı TCG Ege ve TCG Piri Reis Deniz Müzesi	204
2.18. BUCA	206
2.18.1. Buca Göç ve Mübadele Anı Evi	207
2.18.2. Dokuz Eylül Üniversitesi Bayrakbilim ve Türk Bayrakları Müzesi	211
SONUÇ	215
KAYNAKÇA	225
EKLER	

KISALTMALAR

APIKAM	Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi
ARGE	Araştırma Geliştirme
Bkz:	Bakınız
ÇEKÜL	Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı
ICOM	International Council of Museum (Uluslar arası Müzeler Konseyi)
İLKSEV	İzmir Kültür Sanat ve Eğitim Vakfı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MÜZİKSEV	İzmir Müzik ve Müzik Enstrümanları Müzesi
TCDD	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TDK	Türk Dil Kurumu
TKB	Tarihi Kentler Birliği
UMAC	University Museum & Collections
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: İzmir’de Bulunan Müzelerin Bağlı Oldukları Kurumlara Göre Dağılımı (2023)	s. 27
Tablo 2: İzmir İline Bağlı 30 İlçe	s. 30
Tablo 3: İzmir’de Müzeleri Olan İlçeler	s. 30
Tablo 4: İlçelerde Bulunan Müze Türleri	s. 31
Tablo 5: Müzelerin Türleri ve Bağlı oldukları Kurumlar	ek s. 1

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Bergama Arkeoloji ve Etnografya Müzesi, Planı	s. 34
Şekil 2: Efes Müzesi	s. 81
Şekil 3: Köstem Zeytinyağı Müzesi, Mimari Planı	s. 92
Şekil 4: Arkas Sanat Müzesi	s. 100
Şekil 5: Çeşme Kalesi ve Arkeoloji Müzesi Planı	s. 111
Şekil 6: Arkas Sanat Bornova Mattheys Köşkü	s. 124
Şekil 7: İzmir Edebiyat Müze Kütüphanesi	s. 128
Şekil 8: Ege Üniversitesi Kâğıt ve Kitap Sanatları Müzesi.	s. 135
Şekil 9: Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi	s. 145
Şekil 10: İzmir Arkeoloji Müzesi Mimari Yapı Planı	s. 153
Şekil 11: İzmir Atatürk Müzesi	s. 159

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Bergama Müzesi	s. 35
Resim 2: Helenistik Dönem, Zırhlı Torso	s. 36
Resim 3: Mermer Heykellerin Bulunduğu Sergi Holü	s. 37
Resim 4: Bergama Etnografya Müzesi	s. 38
Resim 5: Bergama Etnografya Müzesi	s. 38
Resim 6: Bergama Etnografya Müzesi	s. 39
Resim 7: Çandarlı Etnografya Sergi Salonu	s. 42
Resim 8: Çandarlı Etnografya Sergi Salonu	s. 42
Resim 9: Çandarlı Etnografya Sergi Salonu	s. 43
Resim 10: Foça Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Denizciliği Tanıtma, Sevdirme ve Yaygınlaştırma Merkezi	s. 46
Resim 11: Foça Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Denizciliği Tanıtma, Sevdirme ve Yaygınlaştırma Merkezi	s. 46
Resim 12: Ümran Baradan Resim ve Güzel Sanatlar Müzesi	s. 48
Resim 13: Ümran Baradan Resim ve Güzel Sanatlar Müzesi	s. 49
Resim 14: Ümran Baradan Resim ve Güzel Sanatlar Müzesi	s. 50
Resim 15: Ümran Baradan Resim ve Güzel Sanatlar Müzesi	s. 51
Resim 16: Tarihi Öşür Hanı Kent Müzesi	s. 53
Resim 17: Tarihi Öşür Hanı Kent Müzesi	s. 54
Resim 18: Tarihi Öşür Hanı Kent Müzesi	s. 54
Resim 19: Tire Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Ön Bahçe	s. 56
Resim 20: Tire Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Arka Bahçe	s. 57
Resim 21: Tire Kent Müzesi. Süreli Sergi Salonu, Kahve Kültürü Sergisi	s. 59
Resim 22: Tire Kent Müzesi	s. 59
Resim 23: Kuvayi Milliye ve Zeybek Müzesi	s. 60
Resim 24: Kuvayi Milliye ve Zeybek Müzesi	s. 61
Resim 25: Ödemiş Arkeoloji ve Etnografya Müzesi	s. 64
Resim 26: Ödemiş Arkeoloji ve Etnografya Müzesi	s. 65
Resim 27: Ödemiş Belediyesi Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi	s. 67
Resim 28: Ödemiş Belediyesi Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi	s. 68
Resim 29: Hakkı Ayvaz Kent Müzesi ve Bedia Akartürk Sanat Müzesi	s. 69

Resim 30: İbrahim Hakkı Ayvaz Kent Müzesi ve Bedia Akartürk Sanat Müzesi	s. 70
Resim 31: İbrahim Hakkı Ayvaz Kent Müzesi ve Bedia Akartürk Sanat Müzesi	s. 70
Resim 32: İbrahim Hakkı Ayvaz Kent Müzesi ve Bedia Akartürk Sanat Müzesi	s. 71
Resim 33: Torbalı Kent Müzesi	s. 74
Resim 34: Torbalı Kent Müzesi	s. 73
Resim 35: Torbalı Kent Müzesi	s. 75
Resim 36: Torbalı Kent Müzesi	s. 75
Resim 37: Torbalı Erdoğan Özgörkey Otomobil Müzesi (Key Müzesi)	s. 76
Resim 38: Efes Müzesi	s. 80
Resim 39: Efes Müzesi	s. 80
Resim 40: Efes Müzesi Yamaç Evler Salonu	s. 81
Resim 41: Efes Müzesi Yamaç Evler Salonu Eros Başı Mermer M.S.2. yüzyıl	s. 82
Resim 42: Efes Müzesi Çeşme Buluntuları Salonu	s. 82
Resim 43: Efes Müzesi Artemis Salonu Artemis Heykeli M.S.2. yüzyıl Mermer	s. 83
Resim 44: Efes Müzesi Büyük Avlu	s. 83
Resim 45: Efes Müzesi, Müze Marketi	s. 84
Resim 46: Efes Müzesi, Dinlenme Alanı	s. 84
Resim 47: Efes Müzesi, Müze Konseri Afişi	s. 85
Resim 48: TCDD Selçuk Çamlık Açık Hava Buharlı Lokomotif Müzesi	s. 87
Resim 49: Selçuk Efes Kent Belleği Zemin Kat	s. 88
Resim 50: Selçuk Efes Kent Belleği Birinci Kat	s. 89
Resim 51: Selçuk Efes Kent Belleği Yapının Dışarıdan Görünümü	s. 89
Resim 52: Köstem Zeytinyağı Müzesi.	s. 91
Resim 53: Köstem Zeytinyağı Müzesi Sergi Salonu	s. 92
Resim 54: Köstem Zeytinyağı Müzesi Sergi Salonu	s. 93
Resim 55: Köstem Zeytinyağı Müzesi Sergi salonu	s. 94
Resim 56: Köstem Zeytinyağı Müzesi Sergi salonu	s. 95
Resim 57: Köstem Zeytinyağı Müzesi Sergi Salonu	s. 95

Resim 58: Köstem Zeytinyağı Müzesi Sergi Salonu	s. 96
Resim 59: Köstem Zeytinyağı Müzesi Sergi Salonu	s. 96
Resim 60: Köstem Zeytinyağı Müzesi Sergi Salonu	s. 97
Resim 61: Köstem Zeytinyağı Müzesi Sergi Salonu	s. 97
Resim 62: Köstem Zeytinyağı Müzesi Sergi Salonu	s. 98
Resim 63: Köstem Zeytinyağı Müzesi	s. 98
Resim 64: Arkas Sanat Müzesi	s. 99
Resim 65: Arkas Sanat Müzesi Zemin Kat Sergi Salonu	s. 101
Resim 66: Arkas Sanat Müzesi. Zemin Kat, Sergi Salonu	s. 101
Resim 67: Arkas Sanat Müzesi. Üst Kat, Sergi Salonu	s. 102
Resim 68: Arkas Sanat Müzesi. Üst Kat, Sergi Salonu	s. 102
Resim 69: Arkas Sanat Müzesi. Üst Kat, Cam Prizma Galeri	s. 103
Resim 70: Arkas Sanat Müzesi	s. 103
Resim 71: Necati Cumalı Anı ve Kültür Evi, Birinci Kat Sergi Alanı	s. 105
Resim 72: Necati Cumalı Anı ve Kültür Evi, Arşiv ve Kütüphane Salonu	s. 105
Resim 73: Necati Cumalı Anı ve Kültür Evi, İkinci Kat Giriş Holü	s. 106
Resim 74: Müesser Aktaş Tarih ve Etnografya Tarih Evi	s. 108
Resim 75: Müesser Aktaş Tarih ve Etnografya Tarih Evi	s. 109
Resim 76: Çeşme Kalesi ve Arkeoloji Müzesi	s. 112
Resim 77: Çeşme Kalesi ve Arkeoloji Müzesi, ilk Sergi Salonu	s. 113
Resim 78: Çeşme Kalesi ve Arkeoloji Müzesi, Üçüncü Sergi Salonu	s. 114
Resim 79: Çeşme Kalesi ve Arkeoloji Müzesi, Ceneviz Kulesi	s. 115
Resim 80: Karşıyaka Belediyesi Hamza Rüstem Fotoğraf Evi Müzesi	s. 117
Resim 81: Karşıyaka Belediyesi Hamza Rüstem Fotoğraf Evi Müzesi	s. 118
Resim 82: Arkas Deniz Tarihi Müzesi. Orta Kat Giriş Sergi Salonu	s. 121
Resim 83: Arkas Deniz Tarihi Müzesi Orta Kat Girişte Soldaki Sergi Salonu	s. 122
Resim 84: Arkas Deniz Tarihi Müzesi. Zemin Kat Sergi Salonu	s. 123
Resim 85: Arkas Sanat Bornova Mattheys Köşkü Ön Bahçe	s. 125
Resim 86: Arkas Sanat Bornova Mattheys Köşkü Sergi Salonu	s.126
Resim 87: İzmir Edebiyat Müze Kütüphanesi	s. 127
Resim 88: İzmir Edebiyat Müze Kütüphanesi. Sergi Salonu	s. 129
Resim 89: Ege Üniversitesi Etnografya Müzesi	s. 130
Resim 90: Ege Üniversitesi Etnografya Müzesi	s. 131

Resim 91 Ege Üniversitesi Etnografya Müzesi:	s. 132
Resim 92: Ege Üniversitesi Etnografya Müzesi	s. 133
Resim 93: Ege Üniversitesi Kâğıt ve Kitap Sanatları Müzesi	s. 134
Resim 94: Ege Üniversitesi Kâğıt ve Kitap Sanatları Müzesi. Birinci Kat	s. 136
Resim 95: Ege Üniversitesi Kâğıt ve Kitap Sanatları Müzesi. Birinci Kat.	s. 136
Resim 96: Ege Üniversitesi Kâğıt ve Kitap Sanatları Müzesi	s. 137
Resim 97: Ege Üniversitesi Tabiat Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi	s. 140
Resim 98: Ege Üniversitesi Tabiat Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi	s. 141
Resim 99: Ege Üniversitesi Tabiat Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi	s. 142
Resim 100: Ege Üniversitesi Tabiat Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi	s. 143
Resim 101: Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi	s. 146
Resim 102: Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi, Zaman Yolculuğu Alanı	s. 147
Resim 103: Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi, Zaman Yolculuğu Alanı	s. 148
Resim 104: Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi, Sergi Salonu	s. 149
Resim 105: Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi, Sergi Holü	s. 149
Resim 106: Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi, Üst Kat Sergi Salonu	s. 150
Resim 107: İzmir Arkeoloji Müzesi	s. 153
Resim 108: İzmir Arkeoloji Müzesi Bahçe Sergi Alanı	s. 154
Resim 109: İzmir Arkeoloji Müzesi Bahçe Sergi Alanı	s. 154
Resim 110: İzmir Arkeoloji Müzesi Geç Antik Çağ Dönemi Taban Mozaïği	s. 155
Resim 111: İzmir Arkeoloji Müzesi Giriş Katı Sergi Salonu	s. 155
Resim 112: İzmir Arkeoloji Müzesi. Ekrem Akurgal Seramik Eserleri Salonu	s. 156
Resim 113: İzmir Arkeoloji Müzesi Bronz “Koşan Atlet” Heykeli	s. 157
Resim 114: İzmir Arkeoloji Müzesi Hazine Odası	s. 157
Resim 115: İzmir Atatürk Müzesi	s. 159
Resim 116: İzmir Atatürk Müzesi. Atatürk Odası.	s. 160
Resim 117: İzmir Atatürk Müzesi. Birinci Kat Sergi Holü	s. 161
Resim 118: İzmir Atatürk Müzesi. Birinci Kat Banyo Salonu	s. 161
Resim 119: İzmir Ticaret Tarihi Müzesi	s. 163
Resim 120: İzmir Ticaret Tarihi Müzesi Sergi Salonu	s. 164
Resim 121: İzmir Ticaret Tarihi Müzesi Sergi Salonu	s. 164
Resim 122: İzmir Resim Heykel Müzesi ve Galerisi	s. 166

Resim 123: İzmir Resim Heykel Müzesi ve Galerisi “Gâvur Mahallesi/Göç” Sergisi	s. 166
Resim 124: İzmir Kültür Sanat Fabrikası	s. 168
Resim 125: İzmir Kültür Sanat Fabrikası Resim Heykel Müzesi	s. 169
Resim 126: TCDD 3. Bölge Müze ve Sanat Galerisi	s. 170
Resim 127: TCDD 3. Bölge Müze ve Sanat Galerisi Haberleşme Odası	s. 171
Resim 128: TCDD 3. Bölge Müze ve Sanat Galerisi Cer Odası	s. 173
Resim 129: İzmir Müzik ve Müzik Enstrümanları Müzesi (Müziksev)	s. 175
Resim 130: Necdet Alpar Evi Mask Müzesi	s. 176
Resim 131: Necdet Alpar Evi Mask Müzesi	s. 177
Resim 132: İzmir Gazeteciler Cemiyeti Basın Müzesi Giriş Koridor Sergi Kısmı	s. 179
Resim 133: İzmir Gazeteciler Cemiyeti Basın Müzesi Öldürülen Gazeteciler Salonu	s. 179
Resim 134: İzmir Kadın Müzesi	s. 181
Resim 135: İzmir Kadın Müzesi	s. 182
Resim 136: Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi	s. 184
Resim 137: Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi Bahçe Kısmı	s. 184
Resim 138: Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi Arşiv ve Kütüphane Salonu	s. 185
Resim 139: Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi. Kafeteryası	s. 185
Resim 140: Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi Bahçe ve Kafeteryası	s. 185
Resim 141: Polis Anı Evi	s. 186
Resim 142: Polis Anı Evi Birinci Kat Sergi Salonu	s. 188
Resim 143: Kurtuluşumuzun 100. Yılı Anı Evi. İkinci Kat Sergi Holü	s. 190
Resim 144: Kurtuluşumuzun 100. Yılı Anı Evi. İstiklal Savaşı Odası	s. 191
Resim 145: İsmet İnönü Anı Evi ve İhtisas Kitaplığı	s. 191
Resim 146: Konak Belediyesi Ümran Baradan Oyun ve Oyuncak Müzesi	s. 197
Resim 147: Konak Belediyesi Ümran Baradan Oyun ve Oyuncak Müzesi, Birinci Kat Sergi Salonu	s. 197
Resim 148: Konak Belediyesi Ümran Baradan Oyun ve Oyuncak Müzesi, İkinci Kat Sergi Salonu	s. 198

Resim 149: Konak Belediyesi Ümran Baradan Oyun ve Oyuncak Müzesi, İkinci Kat Sergi Salonu	s. 199
Resim 150: Cumhuriyet Eğitim Müzesi, Eğitim Tarihi Sergi Salonu	s. 201
Resim 151: Cumhuriyet Eğitim Müzesi, Türk Bilginleri Sergi Salonu	s. 203
Resim 152: İnciraltı TCG Ege ve TCG Piri Reis Deniz Müzesi, Revir	s. 206
Resim 153: Buca Göç ve Mübadele Anı Evi	s. 208
Resim 154: Buca Göç ve Mübadele Anı Evi, Üçüncü Kat Sergi Salonu	s. 210
Resim 155: Dokuz Eylül Üniversitesi Bayrakbilimi ve Türk Bayrakları Müzesi	s. 212
Resim 156: Dokuz Eylül Üniversitesi Bayrakbilimi ve Türk Bayrakları Müzesi	s. 213
Resim 157: Dokuz Eylül Üniversitesi Bayrakbilim ve Türk Bayrakları Müzesi	s. 214

EKLER LİSTESİ

Ek 1: Tablo

ek s. 1

Ek 2: Haritalar

ek s. 3

GİRİŞ

Bu çalışmada, Türkiye'nin İzmir ili ve ilçelerinde faaliyetlerini sürdüren müzelerin ve pandemi sonrası varlıklarını koruyabilenlerini belirleyerek, yeni uygulanabilecek çağımıza uygun farklı müze temaları hakkında öneriler sunmak, bölgenin sosyal ve kültürel yapısına uygun ihtiyaç duyulan müze türlerinin tespit edilmesi, sergileme ve iletişim gibi müzelerin toplumla buluştuğu noktaların geliştirilebilmesine katkı sağlanması amaçlanmıştır. İnsanlığın ilk çağlarından başlayarak yerleşim yeri olan ve Türkiye Cumhuriyeti tarihinde de önemli bir yeri olan İzmir ilinin, sınırları içinde bulunan müzeleri bir tez çerçevesi içinde ele alıp, hem akademik anlamda kayıt altına almak hem de toplum için hazırlanmış bir çalışmadır. Çalışma İzmir özelinde müzeciliğin tarihsel gelişimi, İzmir'deki varlığını sürdüren müzelerin tarihçeleri, mimari özellikleri, müze temaları, sergileme teknikleri ile sınırlıdır.

İnsanoğlunun biriktirme tutkusuyla gelişen toplayıcılık, zamanla teşhir etme isteğine dönüşmüş ve bunun bir düzen istemesi birçok disiplinin bir araya gelmesine neden olmuştur. Bu iş birliğinden doğan günümüzün müzeleri, 20. yüzyıla kadar sadece teşhir etmekle ilgilenmişlerdi. Geçmişe ait bilimsel öğeleri toplamak ve sergilemek olan hedefleri 21. yüzyıla gelindiğinde artık toplamak ve teşhir etmenin yanı sıra, sanat, kültür ve eğitim, eğlence de eklenmişti. Böylece müzeler hayatın içinden her kesime hitap eden cazibe merkezlerine dönüştüler.

Toplumun sosyal ve kültürel faaliyetlerini eğlenerek ve bilgilenererek geçirebilecekleri, görsel zevklerini geliştirebileceği, dünü tanıyıp bugünü anlayarak, yarına bakabilmelerini, hayal kurmalarını, yorumlayıp yeni şeyler üretebilecekleri yaygın eğitim merkezlerine, açık üniversitelere dönüşmüşlerdir. Gün geçtikçe içeriklerini çeşitlendirerek büyüyen, yeniliklerin ve bilginin üretildiği bu merkezler toplumda daha geniş bir kitleye hitap etmeyi, her anlamda kapsayıcı olmayı hedeflemektedirler.

Bugün bunun için sürekli düşünen ve yeni hedefler koyan ICOM ve UNESCO gibi kurumların iş birlikleriyle büyümeye ve gelişmeye devam etmektedirler. 21. yüzyılda müzeler toplumların vazgeçilemez merkezleri haline dönüşmüştür.

Çağımızda gelişen ve değişen dünyada insan nüfusunun da artmasıyla gereksinimler farklılaşmış, müzeler sadece büyük şehirlerde tek tip temalarda eserlerin bulunduğu yerler olmaktan çıkmıştır. İnsana dair tüm maddi kültürün yanında toplum hafızasında yer alan inanç ve değerlerin ortak hayat tarzı oluşturması da dâhil olmuş, yelpazesi genişlemiştir. Bugün dünyada ve ülkemizde çeşitlenerek artan ve artmaya da devam eden müze türleri, hayal dünyamızın sınırlarını sürekli zorlayan sergileme teknikleri ve temalarıyla müzeler artık canlı yapılara dönüşürken, müze bilimi de devamlı olarak yenilenmekte kendini geliştirmektedir.

Ülkemizde ve dünyada değişen, bizi anlatan, bizi geleceğe taşıyan bu yapılar, aynı hızda teknoloji ile birlikte değişmekte ve gelişmektedir. Tüm bu gelişmelerin ışığında çalışmanın başlıca amacı, İzmir ilinde bulunan müzeleri bir tez çerçevesi içinde ele alıp, eserlerin sergilendikleri mekânlar ve sergileme teknikleri incelenerek, günümüz müzeciliği ile karşılaştırılıp, yenilenmesi gereken yönlerinin belirlenmesi ve İzmir şehrine katkı sağlayabilecek yeni müze temalarını tespit edebilmektir. Bununla birlikte gelişen ve değişen müzecilik kavramıyla yeniden değerlendirerek, İzmir müzelerini yazılı hale getirip hem akademik camia için hem de müze ziyaretçilerine yardımcı bir kaynak oluşturabilmek hedeflenmektedir.

Çalışma sırasında faydalanılan kaynaklar; öncelikle müzecilik alanında daha sonra sanat tarihi, arkeoloji, müze, tarih alanlarından ülkemizde ve farklı ülkelerde yayınlanmış kitaplar, makaleler, elektronik kitaplar, dergiler, dijital kaynaklar incelenmiştir. Academia ve Ulusal Tez Merkezinde yer alan, müze içerikli tezlerden ve müze içerikli makalelerden, sempozyum bildirilerinden, broşürlerden, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İzmir il ve ilçe belediyelikleri, kaymakamlık ve valilik web sayfalarından faydalanılarak oluşturulmuştur.

Müzeler, internet siteleri ve telefon aracılığıyla tespit edilmiş, bölgedeki her müze ziyaret edilip, fiziki yapıları ve güncel durumları hakkında gözlem yapılmıştır. Müze müdürleri ve çalışanlarıyla görüşülüp müze faaliyetleri, müze içi sergileme teknikleri ve eserlerle ilgili bilgi edinilmiş, varsa yakın gelecekteki projeler hakkında fikirler alınmıştır. İzmir dâhil 17 ilçesinde pandemi sonrası açık kalmayı başaran müzeler ziyaret edilmiş, müze içerikleri ve temaları incelenip belgelenmiş, müzesi olmayan ilçeler tespit edilmiştir. Bunları yaparken güncel sergileme teknikleri gözlemlenip kaydedilmiştir.

İzmir genelinde bu içerikte bir çalışma bulunmamakla birlikte, İzmir’de bulunan müzelerin bölgesel tarihi ve müze tarihleri, mimari zenginlikleri, sergileme teknikleri müze türlerine göre incelenmiştir. İzmir’de müzeciliğin gelişimi, Osmanlı Devleti’nden günümüze kadar geçen süreçteki evreleri göz önüne alınarak çalışılmıştır. Türkiye’de müze düşüncesinin ortaya çıkışı, müzeciliğin gelişimi, sergileme şekilleri araştırmaya dâhil edilmiştir.

İzmir’in 30 ilçesi bulunmakta, bunların sadece 17 ilçesinde müze mevcuttur (harita:1). İzmir’de faaliyet gösteren toplam 52 müze tespit edilmiştir. Bu müzelerden İzmir’in Karşıyaka ilçesinde 2009 yılında faaliyete geçen “Bilim Müzesi” pandemi sürecinde 13 Mart 2020 tarihinde kapatıldıktan sonra bir daha açılmamış, yetkililerle yapılan görüşmeler sonucunda açılması için bir girişimin bulunmadığı bilgisine ulaşılmıştır. Alsancak’ta bulunan “Neşe ve Karikatür Müzesi” pandemi sürecinde kapatılmış, sonrasında yaşanan mekânsal sıkıntılardan dolayı taşınmak zorunda kalmıştır. 2024 Ocak ayından sonra aktif olması planlanmaktadır. İzmir Etnografya Müzesi restorasyon ve yenileme çalışmaları yüzünden kapalı olup, açılış tarihi belli değildir. İzmir Demokrasi Müzesi ise telefon edilerek, gidilerek yerinde ziyaret edilmek istendiğinde herhangi bir yetkiliye ulaşılammış, müze ziyaret edilememiştir. Çalışmaya dâhil edilen 48 müze bulunmakta, bunların 27’si İzmir’in merkezindedir (harita:2). Bu müzelerle, internet sayfaları veya telefon bilgileriyle iletişim sağlanmış, yerinde ziyaret edilmiştir. Müze yapılarına ulaşım şehir içi otobüs, metro, İZBAN ve özel araçlarla mümkündür.

Tez toplamda iki bölümden oluşmaktadır. “Kavramlar” başlığı taşıyan birinci bölümde, birbiriyle bağlantılı fakat anlamları ve kapsayıcılıkları farklı olan kavramlar bulunmaktadır. Çalışılan alanının temelini oluşturan müze kavramını, bulunduğumuz çağın ihtiyaçlarına yönelik düzenlenen sergileri ve gelişen interaktif müze konsepti, müze kavramı, koleksiyonerlik ve müzecilik, müzelerin sınıflandırılması, Türkiye’de ve İzmir’de ilk müze ve müzecilik çalışmaları incelenip aktarılmıştır. Müze türleri koleksiyonlarına göre ve bağlı oldukları kurumlara göre iki başlık altında toplanmıştır. Koleksiyonlarına göre müzeler; arkeoloji ve etnografya müzeleri, kent müzeleri, sanat müzeleri, genel müzeler, tarih müzeleri, denizcilik müzeleri, doğa tarihi ve jeoloji müzeleri, bilim ve teknoloji müzeleri, endüstri müzeleri, ekomüzeler açıklanmıştır. Bağlı oldukları kurumlara göre

müzeler; askeri müzeler, devlet müzeleri, özel müzeler, üniversite müzeleri, vakıf müzeleri, yerel yönetim müzeleri başlıkları altında açıklanmıştır.

Tezin ikinci bölümünde, çalışmanın da temelini oluşturan İzmir'deki müzelere kaynak oluşturan, şehrin tarihi incelenip, bölgede yaşamış olan medeniyetler belirlenmiş, bunlar hakkında kısa bilgi verilmiştir. İzmir ilinin 17 ilçesinde bulunan 48 müze başlıklar altında tezde yer almaktadır. Bergama ve ilçede bulunan arkeolojik eserleriyle Türkiye'nin önemli müzelerinden "Bergama Arkeoloji ve Etnografya Müzesi". Dikili ve ilçede bulunan etnografya temalı "Çandarlı Etnografya Sergi Salonu". Foça ve ilçede bulunan Askeri Müze temasıyla "Foça Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Denizciliği Tanıtma, Sevdirme ve Yaygınlaştırma Merkezi". Kemalpaşa ve ilçede bulunan sanat temasıyla "Ümran Baradan Resim ve Güzel Sanatlar Müzesi". Bayındır ve ilçede bulunan kentlilik sürecinin işlendiği, etnografya temalı "Öşür Hanı Kent Evi". Tire ve ilçede bulunan arkeolojik ve ilçenin etnografik eserlerinin sergilendiği "Tire Arkeoloji ve Etnografya Müzesi" ve kentin tarihi ve geçmişinin izlerinin takip edile bildiği "Tire Kent Müzesi", ayrıca Kurtuluş Savaşı ve tarih temalı "Kuvayi Milliye ve Zeybek Müzesi". Ödemiş ve ilçede bulunan arkeolojik eserlerin sergilendiği "Ödemiş Arkeoloji Müzesi", ilçenin kentlilik sürecinin ve görsel arşivinin bir araya geldiği "Ödemiş Belediyesi Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi" ve ses sanatçısı Bedia Akartürk'ün sanat ve özel yaşamından kesitlerden oluşan koleksiyonun sergilendiği "İbrahim Hakkı Ayvaz Kent Müzesi ve Bedia Akartürk Sanat Müzesi". Torbalı ve ilçede bulunan kentlilik sürecinin anlatıldığı "Torbalı Kent Müzesi", otomobil teknoloji temalı "Torbalı Erdoğan Özgörkey Otomobil Müzesi (Key Müzesi)". Selçuk ve ilçede arkeolojik eserlerin sergilendiği "Efes Müzesi", endüstri ve tarih temalı "TCDD Selçuk Çamlık Açık Hava Buharlı Lokomotif Müzesi", "Selçuk Efes Kent Belleği". Urla ve ilçede bulunan ekonomüzelere örnek teşkil edebilecek "Köstem Zeytinyağı Müzesi", sanat temalı "Arkas Sanat Müzesi", yazar ve şair Necati Cumalı'nın hayatından kesitlerin sergilendiği "Necati Cumalı Anı ve Kültür Evi". Karaburun ve ilçede bulunan "Müesser Aktaş Tarih ve Etnografya Tarih Evi". Çeşme ve ilçede bulunan arkeoloji ve tarih temalı "Çeşme Kalesi ve Arkeoloji Müzesi". Karşıyaka ve ilçede bulunan kent arşivi niteliği de taşıyan "Hamza Rüstem Fotoğraf Evi Müzesi". Bornova ve ilçede bulunan deniz, denizcilik ve sanat temalı "Arkas Deniz Tarihi Müzesi", Levanten konut mimarisinin en seçkin örneklerinden olan Mattheys Köşkü'nde halı

sanatı temalı “Arkas Sanat Bornova Mattheys Köşkü”, edebiyat temalı “İzmir Edebiyat Müze Kütüphanesi”, “Ege Üniversitesi Etnografya Müzesi”, kağıt ve kitap temalı “Ege Üniversitesi Kâğıt ve Kitap Sanatları Müzesi”, “Ege Üniversitesi Tabiat Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi”, arkeolojik kazı alanının ve eserlerin bir arada ziyaret edilebildiği “Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi”. Konak ve ilçede bulunan arkeolojik eserlerin sergilendiği “İzmir Arkeoloji Müzesi”, Atatürk’ün bir dönem yaşadığı kişisel eşyalarının yer aldığı “İzmir Atatürk Müzesi”, ticaret ve deniz ticareti temalı “İzmir Ticaret Tarihi Müzesi”, sanat temalı “İzmir Resim Heykel Müzesi ve Galerisi”, yakın zamanda hizmete giren sanat, tarih ve arkeoloji bir arada ziyaretçiyle buluşturan “İzmir Kültür Sanat Fabrikası”, endüstri ve tarih temalı “TCDD 3. Bölge Müze ve Sanat Galerisi”, Müzik temalı “İzmir Müzik ve Müzik Enstrümanları Müzesi (Müziksev)”, sanat ve mask temalı “Necdet Alpar Evi Mask Müzesi”, basın temalı “İzmir Gazeteciler Cemiyeti Basın Müzesi”, kadın temalı “İzmir Kadın Müzesi”, “Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi”, “Polis Anı Evi”, Cumhuriyet temalı “100. Yıl Anı ve Sergisi”, Türkiye’nin ikinci Cumhurbaşkanı İsmet İnönü’nün tüm yaşamından kesitlerin olduğu “İsmet İnönü Anı Evi ve İhtisas Kitaplığı”, oyun ve oyuncak temalı “Konak Belediyesi Ümrân Baradan Oyun ve Oyuncak Müzesi”, eğitim tarihi ve Cumhuriyet temalı “Cumhuriyet Eğitim Müzesi-İl Eğitim Tarihi ve Teknoloji Müzesi”. Balçova ve ilçede bulunan askeri müze temalı “İnciraltı TCG Ege ve TCG Piri Reis Deniz Müzesi”. Buca ve ilçede bulunan tarih temalı “Buca Göç ve Mübadele Anı Evi”, üniversite müzelerine örnek olabilecek bayrak temalı “Dokuz Eylül Üniversitesi Bayrakbilim ve Türk Bayrakları Müzesi”. İzmir’de tespit edilen aktif halde ziyaretçilere açık müzeler, tezin ikinci bölümünde bu başlıklar altında paylaşılmıştır.

İzmir ilinde müzesi bulunan 17 ilçenin tarihi hakkında araştırma yapılmış, bölgenin coğrafi konumu belirlenmiştir. İlçelerde bulunan tüm müzeler ziyaret edilip, fiziki yapıları ve sergileri, mimari tarihleri, hangi kuruma bağlı oldukları, temaları hakkında ayrıntılı incelenip, sergi teknikleri hakkında bilgi verilmiş, fotoğrafları eklenmiştir. Müzelerin etkinlikleri, varsa faaliyetleri, yeni oluşumları hakkında bilgiler paylaşılmıştır.

Sonuç başlığı altında; nitel araştırma yöntemiyle hazırlanan bu çalışmada temaları incelenen müzelerin ortak belirleyici özellikleri tespit edilmiştir. Pandemi sonrası varlıklarını sürdürenler belirlenmiştir. Bu müzelerdeki sergileme teknikleri ve

şehrin gereksinimleri, İzmir'in sosyal ve kültürel yapısına uygunluğu, teknoloji kullanımı araştırılmış, eksik noktalarına dair öneriler getirilmiş, çağın ihtiyaçlarına yönelik eklenebilecek unsurlar hakkında fikirler sunulmuştur. İzmir'de var olan müzelere ek yeni müzeler hakkında görüşler bildirilmiş, yeni müzelere duyulan ihtiyacın gerekçeleri açıklanmıştır. Kavramlar ve bölümler özetlenerek çalışmanın sonuçları değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MÜZE KAVRAMI

1.1. MÜZECİLİK KAVRAMININ GELİŞİMİ

1.1.1. Müzecilik

Müze kelimesinin etimolojik kökeni, Antik Yunanca Mouseion kelimesinden türer. Mouseion, Musalara (müzlere) adanmış tapınak alanlarıdır. Müzlere (Musalar) adanmış bahçeler, kutsal alanlar ve hatta bazı festivallere Müze denebiliyordu. İnsanlar Antik çağda Mousaların mekânlarına güzelliği aramak, fikir alışverişinde bulunmak, dünyadaki doğa olaylarını deney yoluyla öğrenmek, daha derin düşünmek ve bilgiye ulaşmak için kullanmışlardır.¹

Müzenin ilk öncü yapıları Mousalara ait kutsal tapınaklar olsa da, Musaeum sözcüğü kültürel kaynakların sınıflandığı, toplanıp korunduğu yapı kompleksi, zaman ve mekâna bağlı olmayan eser anlamına da gelmektedir.²

Müze efsanesini oluşturan ilk yer M.Ö. 4. yüzyılda Ptolemaioslar tarafından kurulan ve ortalama yedi yüzyıl aktif olan İskenderiye Müzesi'dir³. O döneme bakıldığında sanata, bilime önem veren okullar bir araya gelerek müzeleri meydana getirmiştir.

“İlk koleksiyoner Nuh Peygamber'dir. Âdem hayvanları sadece adlandırır ama onlardan bir koleksiyon yapma görevi Nuh'a verilir.” Yani İncil'e göre insanoğlu, daha toplamaya başlamadan sınıflandırmaya girişir.⁴

Antik Yunan tapınaklarına sunulan adaklarla başlayan koleksiyonerlik serüveni, Romalıların savaşımlardan kazandıkları ganimetleri şehrin sokaklarında sergilemesi ile devam etmiş, bu ganimetlerin şehrin ileri gelenlerinin evlerinde ve bahçelerinde güç ve zenginliklerinin göstergesi olarak sürmüştür. Uzun yıllar devam eden bu gösteriş yarışı, Hristiyanlıkla birlikte, Haçlı Seferlerinin de etkisiyle daha çok dini öğelerin toplanıp, teşhirine dönüşmüştür.

¹ Remzi Yağcı, “İzmir'de İlk Girişim: Evangelist Mektebi Müze Ve Kütüphane”, **Müzeler, Oyunlar, Oyuncaklar ve Çocuklar**, (Ed. Remzi Yağcı, Sema Gündüz Küskü), 1. Baskı, DEÜ Yayınları, İzmir, 2014, s.3.

² Yağcı, s.5.

³ Ali Artun, **Sanat Müzeleri 1**, 4. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006, s.13.

⁴ Artun, s.18.

Orta Çağ'a gelindiğindeyse artık sahnede koleksiyonerlerin sahip olduğu "Nadire Kabineleri" vardır. Nadire kabineleri, Kralların fethettikleri toprakların tüm varlıklarını, kültür ve sanat eserlerini kendi hazinelerine dâhil etmesiyle ortaya çıkmıştır. Gerçek koleksiyonculuk Nadire Kabineleri (merak kabineleri, acayiplikler kabinesi) ile başlamıştır. Sadece dinsel temadaki nesneler değil, yeni kıtaların keşifleriyle ulaşılan her noktadaki insanlığa dair tüm nesneleri toplamakta, bunlara kilisenin yüklediği anlamdan daha geniş manada bakmaktadırlar.

Daha sonraki yıllarda, Nadire Kabineleri ve kraliyet koleksiyonları ulusal müzelere dönüşmüştür. Evrendeki her türlü canlı ve nesneden örnekler toplama ile yola çıkılan bu koleksiyonculuk, ilerleyen dönemlerde bilimsel amaçlara da hizmet etmiştir.

Nadire Kabineleri Avrupa'da aydınlanma öncesi ortaya çıkmış bugünkü modern müzelerin atası kabul edilmiştir.⁵ 14. ve 15. yüzyıllar arası gelişen ve büyüyen bu Kabine koleksiyoncuları 17. yüzyıla gelindiğinde Avrupa'da yüzlerce sayıya ulaşmıştı.⁶

İnsanlık, tarih boyunca kıymetli eşyaları ve sanat eserlerini mezarlarda, saraylarda, ya da halkın girebileceği tapınaklarda korumuş sergilemiştir. Tapınaklar, Antik Yunanda sanat koleksiyonculuğuna ilgi artıka galeri görevini de üstlenmiştir. Romalılarda ise koleksiyonculukla birlikte kopya ürünlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Orta Çağ Avrupa'sında Nadire Kabinelerine dönüşen koleksiyonculuk, 18. yüzyıllara gelindiğinde sanayi devrimiyle birlikte sanat eserleri ve nesneler sarayların dışında küçük bir zümrenin erişebildiği materyaller olmaktan çıkmış, müze ve sanat galerilerinde sergilenmeye başlanmıştır. Fransız Devriminin de sembollerinden olan ilk ulusal müze, Louvre Müzesi sonrasında, müzelerin sayıları giderek artmıştır.

Milletler Arası Müzeler Konseyi (ICOM) 24 Ağustos 2022'de ICOM Genel Kurulu yeni bir müze tanımı yayınladı. Buna göre; "Müze, somut ve somut olmayan mirası araştıran, toplayan, koruyan, yorumlayan ve sergileyen, kâr amacı gütmeyen, toplumun hizmetinde olan kalıcı bir kurumdur. Halka açık, erişilebilir ve kapsayıcı müzeler, çeşitliliği ve sürdürülebilirliği destekler. Eğitim, keyif, yansıtma ve bilgi

⁵ Merve Tıngır ve Serkan İlden, "Ev Müzeciliğinden Çevrimiçi Sergilere", **Akademik Sanat Tasarım ve Bilim Dergisi**, Sayı: 12, 2021, s.14.

⁶ Artun, s.30.

paylaşımı için deneyimler sunarak, profesyonel toplulukların katılımıyla çalışır ve iletişim kurarlar.”⁷

Ülkemizde Müzeciliğin tanımı ve kapsadığı görevleri, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının Resmi sitesinde; “Tarihi eserleri tespit eden, bilimsel yöntemlere açığa çıkaran, inceleyen, değerlendiren, koruyan, tanıtan, sergileyen, eğitim programları aracılığıyla tarihi eserler konusunda halkı bilinçlendirerek toplumun kültür düzeyini yükseltmeyi amaçlayan eğitim, bilim ve sanat kurumlarıdır.”⁸ Bu şekilde tanımlar.

“Müze ve Müzecilik” kavramı, sürekli gelişen ve değişen toplum içinde kendini geliştiren, kapsayıcılığını arttıran dinamik bir kurumdur.

19. yüzyılda müzecilik; toplama, koruma, belgeleme, depolama ve sergilemeyken, 20. yüzyıla gelindiğinde eğitim de işlevleri arasına eklenmiş, 21. yüzyıldaysa araştırma ve iletişim de eklenerek kapsamı genişletilmiştir.

1.1.2. Müzelerin Sınıflandırılmaları

Müzeleri sınıflandırmak istediğimizde; coğrafi bölgelerine, bölgenin yönetim birimlerine, koleksiyonlarına, işlevlerine, sergileme mekânları ve o bölgedeki yaşayan kitleye göre diye sınıflandırabiliriz. Özellikle koleksiyonlarına göre kategori oluşturduğumuzda müzeler, Arkeoloji, sanat, tarih, etnografya, doğa tarihi ve jeoloji, bilim ve teknoloji, sanayi ve ekomüzeler, kavramlarıyla daha anlaşılır halde incelenebilir⁹.

Bu sınıflandırmalar, günümüz dünyasında teknolojik gelişim ve internetin yaygın kullanımıyla birlikte evlerimize kadar girmiş, bilgi ve kültürün erişilebilirliğini kolaylaştıran sanal mekânlar oluşturulmuş ve birçok müzenin bugün erişime açık şekilde görünürlüğü ve ulaşımı kolay hale gelmiştir.

Bunlara ek olarak devlet ve özel müzelerin sorumluluk alanları ve koleksiyonları, sergileme biçimleri de farklılık göstermektedir. Genel izleyici ve

⁷ ICOM, **24 Ağustos 2022 Tarihli Tanımı**; <https://icom.museum/en/news/icom-approves-a-new-museum-definition/> (15.10.2022).

⁸ T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Daire Başkanlığı, “Müze Nedir?”, **Müze ve Ören Yerlerine İlişkin Sıkça Sorulan Sorular**; <https://disiliskiler.ktb.gov.tr/TR-128558/muze-nedir.html> (15.10.2022)

⁹ Seda Yavuz, **Müzecilik: Dünya ve Türkiye Müzeleri**, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Kültürel Miras Ve Turizm Ön Lisans Programı, İstanbul, 2010, s.25.

araştırmacıların bu sınıflandırmayla farklı katmanlardaki bilgiye daha hızlı ulaşması kolaylaşmıştır.

1.1.3. Türkiye’de İlk Müzeler ve İzmir’deki Müzecilik Çalışmaları

Anadolu’da Müzeciliğin tarihini bazı kaynaklar Selçuklu ve Osmanlı dönemine kadar indirmektedir. Buna en önemli delil olarak, Selçuklu ve Osmanlı Sultanlarının kendinden önceki tarihi eserlere önem verip, emir vererek koruma altına almaları gösterilir. Bu yüzden Türkiye’de müzeciliğin tarihi 1100’lere kadar dayandırılmaktadır.¹⁰

Çıkarılan Arkeolojik eserlerin derlenmesi ve müze kurulması fikri ise Ali Paşa’nın sadrazamlığı yıllarında alınmıştır. Galatasaray Lisesi Öğretmenlerinden Mr. Goold, Müze-i Hümayun müdürlüğüne getirilerek, Osmanlı sınırları içerisinde bulunan tüm önemli eski eserler İstanbul’da toplatılmıştır.¹¹

19. yüzyılın ikinci yarısında hız kazanan kazı çalışmaları, Güney Ege’de Pergamon, Priene, Miletos, Magnesia, Tralleis gibi alanlarda yapılmış, ören yeri müze ihtiyacı ise ilk Pergamon kazılarında hissedilmiş, çıkarılan eserler için “Pergamon Osmanlı Müzesi” 1898 yılında ihtiyaç doğrultusunda oluşturulmuştur.¹²

İzmir’de bir kapalı alanda güvenli, ilk modern müze niteliğinde, İzmir’in metropolitlik kilisesi olan Agia Photini avlusunda, 1733 yılında İzmir Evangelist Mektebi olarak kurulan okul, 1873 yılının Eylül ayında yapılan düzenlemelerle Evangelist Mektebi Müzesi olarak kurulmuştur.¹³ 1874 yılında müze ve kütüphane olarak bünyesine 3 bin eski eser, 15 bin sikke ile Afrika’dan getirilen antropolojik koleksiyon, yağlı boya tablolar, ikonalar ve el yazmaları ekleyerek büyümesini sürdürmüş, 1875 yılında da dergi yayınlanmaya başlayan müze, 1885 yılına kadar 5 sayı çıkartmıştır.¹⁴ 13 Eylül 1922 İzmir yangınında müzede bulunan tarihi eserler, bu karışıklık esnasında farklı yerlere dağıtılmış, bugün tam olarak eserlerin yerleri

¹⁰ Eylem Tataroğlu, “Osman Hamdi Bey: 19.Yüzyılın Türk Müzecisi-Devlet Adamı-Ressamı-Sanat Eğitimcisi-Arkeoloğu”, **MİLLÎ EĞİTİM**, Cilt:48, Sayı:212, 2018, s.180.

¹¹ Mehmet Önder, **Türkiye Müzeleri**, 4. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ocak 1995, s.10

¹² Şükrü Tül, “İzmir’de İlk Girişim: Evangelist Mektebi Müze ve Kütüphane”, **Müzeler, Oyunlar, Oyuncaklar ve Çocuklar**, (Ed. Remzi Yağcı, Sema Gündüz Küskü), DEÜ Yayınları, İzmir, 2014, s.16.

¹³ Tül, s.17.

¹⁴ Tül, s.19.

bilinmemekle birlikte çok azının izi sürülebilmektedir.¹⁵ Günümüzde müzenin olduğu yerde Namık Kemal Lisesi bulunmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk dönemlerinde 1923-1950 yılları arasında erken Cumhuriyet döneminde yeni bir ulus, yeni bir düzen getirilmek istenmiş bu anlamda ortak bilincin oluşturulması için büyük çabalar harcanmıştır. Birçok alanda düzenlemeler ve yenilikler yapıldığı gibi müzecilik alanına da ehemmiyet verilmiştir. Bunun gerçekleştirilmesi içinde tarihi eserlerin toplanıp korunması daha bir önem kazanmış, yeni müzelerin oluşturulması sağlanmıştır. Öncelikle bazı yapılar koruma altına alınmış, İstanbul'da Ayasofya, Dolmabahçe Sarayı, Topkapı Sarayı, Fethiye Camii, Kariye Camii, Bursa'da Muradiye Külliyesi ve Yeşil Türbe, Konya'da Mevlana Dergâhı gibi önemli yapılar müzeye çevrilmiştir.¹⁶ Her müzenin kuruluşunda, önce bir müze-depo oluşturulmuş, bu tamamen bölgenin ihtiyacından kaynaklanmıştır. Akabinde müze-depolar bulundukları bölgelerden çıkarılan tarihi eserlerin çoğalmasından kaynaklı müzelere dönüştürülmüştür. Devlet bu aşamaları dikkatle organize edip belirli kanunlarla desteklemiş, gelişiminde önemli rol almıştır. Tarihi eserlerin sergilenmesi için müzeleri açmıştır.¹⁷

Osmanlı Döneminde Anadolu'da birkaç müze varken, Türkiye Cumhuriyeti döneminde çok kısa sürede bu sayı hızla artmıştır. Bunlara örnek olarak; Afyon Müzesi, Amasya Müzesi Adana Müzesi, Antalya Müzesi, Edirne Müzesi, Sinop Müzesi, Samsun Müzesi, Tokat Müzesi, Kayseri Müzesi, Denizli Müzesi, Çanakkale Müzesi, Erzincan Müzesi, Diyarbakır Müzesi, Efes Müzesi, Tire Müzesi, Manisa Müzesi, Van Müzesi, Kırşehir Müzesi, Kütahya Müzesi, Isparta Müzesi sayılabilir.¹⁸

1960'lı yıllardan itibaren müze binalarının yapımı hızlanmış, tasarımda benzerlikler gösterecek de yapılarındaki sergileme tekniklerinde (koruma, ışıklandırma, depolama vb.) çağın gerektirdiklerine uyum sağlanmaya başlanmıştır.¹⁹

Bugün ülkemizde artık, Kültür ve Turizm Bakanlığına, Savunma Bakanlığına, Ulaştırma Bakanlığına, Sağlık Bakanlığına, Büyük Millet Meclisine

¹⁵ Tül, s.20.

¹⁶ Onur Aziz Öztekin, **Müze Kavramı ve Müze Yapılarının İç Mekânlarının İstanbul'dan Örneklerle İncelenmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Haliç Üniversitesi Fen Bölümleri Enstitüsü İç Mimarlık Anabilim Dalı İç Mimarlık Programı, İstanbul, 2014, s.56.

¹⁷ Remzi Oğuz Arık, **Türk Müzeciliğine Bir Bakış**, Milli Eğitim Basıl Evi, İstanbul, 1953, s.31.

¹⁸ Öztekin, s.56.

¹⁹ Vedat Keleş, "Modern Müzecilik ve Türk Müzeciliği", **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, cilt:2, sayı:1-2, Erzurum, 2003, s.5.

bağlı Saraylar ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne ve yerel yönetimlere bağlı müzelerin yanı sıra özel müzeler olmak üzere çok sayıda müze bulunmaktadır.

1.2. MÜZE TÜRLERİ

1.2.1. KOLEKSİYONLARINA GÖRE MÜZELER

Günümüzde, hümanist yaklaşımla, ötekileştirmeden uzak duran, toplumu birleştiren, modernleşmenin yansımalarıyla, kültürel kimliği ve aidiyet duygusunu pekiştiren müzeler, sadece bir mekan olmaktan öte, toplumsal, bilişsel ve kültürel alt yapısıyla bütüncül bir kompleks haline dönüştürmüştür.

Müzeler ilk kurulmaya başladığı yıllarda koruma, belgeleme, sergileme ve araştırma faaliyetleri nesne odaklı bilgiyle sınırlıyken, 21. yüzyıla gelindiğinde müzelerde yaşam boyu eğitim anlayışı yaygın hale gelip öncelikli amacı, halka ve toplumun gelişimine hizmet etmek olmuş, bundan dolayı iletişim sorumluluğunun gerçekleşmesinde nesne araştırmaları başlatılmış ve izleyici odaklı faaliyetlere yönelmişlerdir.²⁰ Müzeler topluma hizmet eden diğer kültürel kurumlar gibi, önceliklerini toplum için yararlı olma anlayışını benimsemeye başladığında, sergilerin sadece içerik düzenlemeleri değil, yapısal mevcudiyeti de önem kazanmıştır.²¹

Müzeler tarafından topluma hizmet ve eğitim kurumu olma fikri benimsendikçe, izleyici odaklı çalışmaya yönelinmiş, bu durumda müze çeşitlerinin artmasına neden olmuş, çeşitliliğin artması da sınıflandırma gereğini doğurmuştur. Müzelerde türlerine göre sınıflandırmada önemli olan, koleksiyonlarına göre sınıflandırılan müzelerdir. Müzelerde, somut ve soyut kültürel mirasın tamamını kapsayan, başlı başına bir kültürü yansıtan, birçok obje ve konuyu barındıran koleksiyonların oluşturulma aşamalarında müzenin kapsam ve konuları ayrıntılarıyla

²⁰ Tomur Atagök, “Müze Koleksiyonları ve Araştırma”, **Müzebilimin ABC’si**, (Ed. Nevra Ertürk, Hanzade Uralman), Ege Yayınları, İstanbul, Mayıs-2012, s.172.

²¹ Burçak Mardan, “Müze Sergileri Tasarlamak”, **Müzebilimin ABC’si**, (Ed. Nevra Ertürk, Hanzade Uralman), Ege Yayınları, İstanbul, Mayıs-2012, s.283.

tespit edilmekte, koleksiyon türleri menşei, nicel ve nitel özellikleri yani ayırt edilebilecek bütün özellikleri göz önünde bulundurulmaktadır.²²

Bunların tamamı göz önüne alındığında, müzelerin amaçlarına ulaşması, devamlılığı ve verimli işleyişinin sağlanması için nesnelerin derlenmesinde ve koleksiyon yönetimi konusunda bir koleksiyon yönetim politikası oluşturması ve yönetim politikasını yürütmeyi sağlamaktan geçmektedir.²³ Müzeler kurulum aşamalarında belirledikleri bu politikalar doğrultusunda, sergileyecekleri nesneleri belirli bir tür ve uygunlukta seçer. Eserleri satın alma, bağış ve değişim yoluyla edinin, koleksiyonlarını oluştururlar. Bu sayede kendi içerisinde eser bütünlüğü ve bir uyum sağlayan müzeler, arkeoloji müzeleri, etnografya müzeleri, genel müze, kent müzeleri, sanat müzeleri, tarih müzeleri, denizcilik müzeleri, doğa tarihi ve jeoloji müzeleri, bilim ve teknoloji müzeleri, endüstri müzeleri, ekomüzeler gibi gruplara ayrılmaktadır. Genelde bu koleksiyonların türü müzelerin isimlerine de yansıtılır.

1.2.1.1 Arkeoloji Müzeleri

Arkeoloji ilk insandan itibaren, medeniyetlerin arkalarında bıraktıkları kalıntıları, mimari yapıları, alet ve maddi kültürü oluşturan bütün nesneleri, izleri inceler.²⁴ İnsanla ilgili bir disiplindir ve beşeri bir çalışmadır, insanın geçmişini ele aldığından dolayı da tarihi bir bilimdir.²⁵ Maddi kültürü İnsanı merkeze alarak açıklamak başlıca amaçlarındandır. Arkeoloji geçmiş maddi kültürün incelenmesinde en önemli bilim dalı olmakla beraber, sürekli gelişen ve değişime açık bir alandır.

Arkeolojik kazılar sonucu elde edilen nitelikli buluntulardan oluşturulan koleksiyonların tematik veya kronolojik düzen içinde sergilendiği müze türüne “Arkeoloji Müzesi” denir. Başka bir tanıma göre, arkeolojik kazılardan elde edilen zenginlikleri içine dâhil ederek nitelikli buluntuların değerlendirildiği ve binlerce

²² İbrahim Erol, **Müze Kavramının Günümüz Metro Müzeleri Kapsamında İncelenmesi ve uygulama Örneklerinin Değerlendirilmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2019, s.55.

²³ Elif Şenel, “Koleksiyon Yönetim Politikası Oluşturmanın Müzecilik Açısından Önemi Ve Düzenleyici Faktörler”, **İDİL**, Cilt:3, Sayı:14, 2014, s.41

²⁴ Colin Renfrew ve Paul Bahn, **Arkeoloji**, çev. Gürkan Ergin, Homer Kitabevi, İstanbul, 2017, s.12.

²⁵ Colin Renfrew ve Paul Bahn, s.13.

yıllık tarihin, maddi kültür belgelerinin sergilendiği müzelerdir.²⁶ Arkeoloji müzelerinde kronolojik tarih gözetilerek yapılan sergileme, en önemli unsurdur.²⁷

Türkiye’de en sık görülen müze türüdür. 19. yüzyılda Osman Hamdi Bey tarafından “İmparatorluk Müzesi” olarak kurulan İstanbul Arkeoloji Müzesi, Anadolu ve Mezopotamya’dan, Arap Yarımadasına, Balkanlar’dan Afrika’ya, Osmanlı İmparatorluğunun sınırları içinde kalan tüm geçmiş medeniyetlere ait eserlerden oluşan koleksiyonuyla, dünyanın ilk üç arkeoloji müzesinden biridir.²⁸ İzmir bölgesinde bulunan Efes Arkeoloji Müzesi, Bergama Arkeoloji ve Etnografya Müzesi bunlara en iyi örneklerdendir.

1.2.1.2. Etnografya Müzeleri

Etnografya; kavimleri karşılaştıran, kültür oluşumlarını araştıran, halkların kültür ve geleneklerini inceleyen bilimdir.²⁹ Etnografyanın konusu; giyim, ev aletleri, süs eşyaları, avcılık, yapı malzemeleri, tarım aletleri ve halk sanatlarına ait aletlerdir. Kısaca insan topluluklarının meydana getirdiği maddi kültürlerdir.

Bulunduğu bölgedeki toplumun yaşam şekline ilişkin örnekleri, gerçek tarihi objelerle veya anlatılmak istenen olayı sonradan yapılmış objelerle canlandırma yoluyla teşhir eden etnografya müzeleridir. Etnografya müzeleri kurulduğu bölgenin etnografik eserlerinden oluştuğu gibi yakın çevrenin etnografik eserlerini de koleksiyonuna dâhil edip sergileye bilmektedir.³⁰

Türkiye’de Etnografya müzelerinde genelde, Selçuklu ve Osmanlı döneminden, Cumhuriyetin ilk yıllarından giyim-kuşam, kap-kacak, gelenek ve göreneklerin örnekleri, teşhir ve canlandırma yoluyla sergilenmektedir. Ülkemizde yaygın görülen müze türlerindendir. İzmir’de bu müze türüne en iyi örnek Ege Üniversitesi Etnografya Müzesidir.

²⁶ Mete Sezgin ve Abdullah Karaman, **Müze Yönetimi ve Pazarlaması**, 1. Baskı, Çizgi Kitapevi, Konya, 2009, s.10.

²⁷ Cemile Şeyda Çakır, **Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Ankara, 2010, s.16.

²⁸ Erol, s.55.

²⁹ Vladimir Nikolaevic Diakov ve Sergey İvanoviç Kovalev, **İlkçağ Tarihi Cilt:1**, çev. Özdemir İnce, Yordam Kitap, İstanbul, Ağustos-2014, s.13.

³⁰ Mete Sezgin ve Abdullah Karaman, s.10.

Avrupa’da buna en iyi örnek Macaristan’ın başkenti Budapeşte’de bulunan Neprajzi Etnografya Müzesidir. Macar kültürüne ait 225.000 Etnografik koleksiyonun yanı sıra, 10.500 Afrika, 13.000 Asya ve 10.000 parça Avrupa kültürüne ait zengin bir koleksiyona sahiptir.³¹

1.2.1.3. Genel Müze

Bünyesinde farklı koleksiyonları barındıran, birçok müze temasını aynı çatı altında bir araya getiren, tüm topluma hitap eden, eğitici ve öğretici içeriğe sahip müzelerdir. Gelişen ve büyüyen şehirlerin merkezlerinde bu tarz müzeler eğlence, eğitim ve sosyal yaşam için vazgeçilmez merkezlerdir. Müzelerin koleksiyonları ve hitap ettiği kesim, mesleki durumu, bireyin yaşı, cinsiyeti gibi birçok ilgi alanına yanıt vermeye çalışan koleksiyonlara sahip müzeler, genel müzeler kapsamına girmektedir.³²

18. yüzyılda kurulmaya başlanan genel müzeler, diğer müze türlerine göre birçok koleksiyon türünü içerisinde barındırdığından dolayı, çok sayıda disiplini içeren, disiplinler arası bağ kuran, en ideal müze türü olarak kabul edilmektedir.³³

Buna en iyi örnek 23 Nisan 2023 tarihinde açılan İzmir Kültür Fabrikasıdır. Arkeoloji ve Etnografya Müzesi, İzmir Resim Heykel Müzesi, Atatürk İhtisas Kütüphanesi, Alsancak Halk Kütüphanesi, Türk Dünya Müzik İhtisas Kütüphanesi bir arada bulunmakla beraber, sergi salonları, sanat ve eğitim atölyeleri, açık hava sineması, geniş bahçe düzenlemesi, yeme içme alanları ve kafeleriyle kentin kültür ve sanat yaşamının nabzının atacağı nitelikte modern bir komplekstir.

1.2.1.4. Kent Müzeleri

“Kent”, kırsal alanın karşıtı gibi görünse de, bazı kentler taşra özellikleri taşıyabilmekte, kentler arasındaki bu özellik, o bölgenin teknolojiyi kullanışı ve sanayisinin gelişimi gibi değişkenlerden kaynaklanmakta, bu da kentlerdeki kültürel,

³¹ Neprajzi Muzeum Resmi İnternet Sitesi; <https://www.neprajz.hu/en/> (29.05.2023)

³² Çakır, s.12.

³³ Ceylan Eroğul, **Müze Tanıtım Faaliyetlerine Yönelik Bir Araştırma (İhlara Vadisi ve Derinkuyu Yeraltı Şehri Örneği)**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Sakarya, 2018, s.24.

ekonomik, politik dokuyu tümüyle etkilemektedir.³⁴ Günümüzde gelişmiş kentler, kırsal etkilerle birlikte, büyük ölçüde doğadan kopmuş, küresel etkilerle biçimlenmektedir. Kırsal özelliklerini kaybetmemiş kentlerde yaşam, doğal koşullarıyla, gelenek ve inançlarıyla biçimlenmekte, bu faktörler gözetilerek kentler kendi yapısına uygun, kent müzesi projesini geliştirmeleri gerekmektedir.³⁵

Kent müzesini oluştururken kenti oluşturan tüm unsurlar, kentin mimari ve kültürel özellikleri, kentin tarihsel süreci, konumu ve çevresi ile ilişkisi, kentteki yaşam biçimleri, değişim ve gelişimi, belgelenmeli, toplanıp korunmalı ve tüm toplumla paylaşılması gerekmektedir. Kente ait kavramlar, iyi analiz edilmeli, amaç ve hedefler kentin ihtiyaçlarına göre belirlenmelidir.³⁶

Kent müzesi ya da kent tarihi müzesi; bir yerleşim yerinin tarihinin her dönemini, siyasi tarihi de dâhil ederek, kültürel birikimini ve halkı hakkındaki tüm bilgileri belgeleriyle ve eşyalarıyla, koruma hedefiyle bir araya getirilip aktarıldığı müze türlerinden biridir.

Kent müzeleri, gelecek kuşakları yetiştirmek, kentlilik bilincini ve aidiyet duygusunu aşlamak için oluşturulan eğitim ortamları olduğu gibi, insanları müze ile tanıştıran, müze okumayı, müze gezmeyi alışkanlık haline getirmeyi hedefleyen mekânlardır.³⁷ Kent müzeciliğinin temelinde kentteki her bir birey, yaşadığı çevre ve mekân yer almakta, ortak bilincin oluşturulmasında etkin rol oynamaktadır.

Kent müzeleri sadece sergilediği eserlerle değil, arşiv ve kütüphanesiyle, şehrin merkezi konumunda bulunan mekânlarıyla, sosyal yapıyı destekleyen, kültürel kimliği pekiştirmeyi ve yarına taşımayı hedefleyen müze türleridir. Kültür ancak ve ancak birikerek oluşan bir kavramdır, kent müzeleri de bunu gözler önüne seren önemli mekânlardır.

Şehirlerde değişik etnik kökende, kültürde ve dinde bir arada yaşayan insanların ortak yaşam bilincini güçlendiren kent müzeleri, kentlilik bilincini ve kent kimliğinin geliştirilip güçlendiği yerlerdir.

İnsan nüfusunun hızla artmasıyla, dünyada artık ülkelerin sınırları kalkmış, çeşitli nedenlerle göçler çoğalmış, farklı kültürler bir arada yaşamaya başlamıştır.

³⁴ Esra Beşiroğlu, **Yerellik Kavramı ve Müzeler**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005, s.15.

³⁵ Beşiroğlu, s.15.

³⁶ Beşiroğlu, s.16.

³⁷ Kent Tarihi ve Arşivi E-kitap; <https://www.tarihikentlerbirligi.org/wp-content/uploads/KentM%C3%BCzeleri-Ekitap.pdf> (02.03.2022)

Bundan dolayı kentlerde artan nüfus bir arada yaşamanın zorluğunun yanı sıra bulunduğu yere alışmak, ortak payda ve bilinç geliştirmek zorundadır. Kültürel yok oluşun önüne geçmenin en etkin yolu, kent toplumunu azami ortak paydada bir araya getirmektir. Bunun için farklı etkinlikler, konserler, eğitimler, dönüşümlü olarak geçici sergiler düzenleyerek insanları bir araya getirmek kent müzelerinin öncelikleri arasındadır. Kentin yaşanmışlıklarını hatırlatmak, kent hafızasını diri tutmak, kentte yaşayan her bireye bu anlamda toplumsal bilinç kazandırmak önceliklerindendir.

Günümüzde değişen toplum yapısı ve gelişen teknolojiyle geçmişi hatırlatıp yarına hayal kurdurabilecek bu mekânlar sosyal yapının korunması ve güçlenmesi için önemlidir. Dünün varlığıyla, bu günün yaşanmışlıklarını, yarına bir bütün olarak taşıyıp geliştirmenin temellerinin atıldığı bu mekânlar, toplum için önemli eğitim kurumlarıdır.

Bütün bunların yanı sıra toplumun birbiri ile kaynaşmasını sağlayan konser, seminer, sergi vb. etkinliklerle, iletişimi güçlendiren, farklı deneyimler yaşatan bu müze türleri insanların yalnızlaşmasını da engellemektedir.

2004 yılında hizmete giren Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi, bu alanda kent kimliği ve kentlilik bilinci oluşturmak için kurulmuş, Türkiye’de ve İzmir’de açılan ilk kent müzesidir.³⁸ İzmir’in Tire ilçesinde bulunan, Tire Kent Müzesi de son yıllarda açılmış iyi örneklerden biridir.

1.2.1.5. Sanat Müzeleri

Sanat değeri taşıyan eserlerin, geçmiş yüzyılların ve günümüzün sanat birikimini, tablolar, çizimler, heykeller gibi eserleri sergileyen ve gelişimlerini izleyen müzelerdir. Ayrıca bu müzeler seramik, maden, mobilya, sanatçı kitapları³⁹ ve görsel sanatların ekseninde, bilim-sanat etkileşimi güçlü olan koleksiyonların sergilendiği müze türleridir.⁴⁰

³⁸ Mehmet Ali Akkaya, “A Research on Awareness Level of Ahmet Piriştina İzmir City Archive and the Museum (APİKAM) in the Town, as the Earliest From of Turkey”, **Türk Kütüphaneciliği Dergisi**, Cilt:29, Sayı:3, 2015, s. 499-514.

³⁹ T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2958, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1913, **Müzecilik Ve Sergileme**, Aralık 2018, s.76.

⁴⁰ Erol, s.76.

Sanat yapıtlarını kişisel zevk, merak ve ilgi ile toplayıp biriktirme işi ve bu koleksiyonların halka açık kurumlara dönüştürülmesiyle, sanat eserleri ve toplum arasında bağ kurulmasında önemli rol üstlenen müze türlerindendir.⁴¹ Eserlerinin sınıflandırılması, konularına, sanatçılara, tarihlerine ve türlerine göre çeşitlilik gösterebilir.

Geleneksel sanat müzeciliği anlayışı, sanat eseri koleksiyonunu korumak ve sergilemekken, bugün sanat müzeciliği değişen ihtiyaçlara göre evrilmiş, estetik üzerinden etkileşim ve örüntüyü içselleştirip eserin yeniden yorumlanmasını ve fiziksel mekânı katmanlaştırarak onu deneyimsel mekâna dönüştürmüştür.⁴²

Rusya'nın St. Petersburg şehrinde yer alan Ermitaj Müzesi, 1764 yılında kurulmuş ilk sanat müzesi olması bakımından önemlidir.⁴³ İzmir Urla Arkas Sanat Müzesi bu müze türlerine örnektir.

1.2.1.6. Tarih Müzeleri

Genel anlamda, toplumun ya da bir insanın tarihini veya bir konuyu çok yönlü olarak geçmişini ve gelişimini, coğrafi, siyasi ve ekonomik detaylarıyla inceleyip açıklayan, yazılı ve görsel belgeleri sistemli bir şekilde bir arada toplayıp sergileyen müze türleridir. Modern tarih müzeleri, bireysel fikirlerin sergilendiği mekânlar olmaktan çok, eğitim ve öğrenmenin tartışma ve anlatı yoluyla gerçekleştirildiği, müze ziyaretçilerinin kendi aralarında ve tarihsel nesne arasında çok katmanlı bir bağın oluşturulduğu mekânlara dönüşmüştür.⁴⁴

Tarih müzeleri, tarihi değer taşıyan eserlerden oluşan koleksiyonların bir araya getirildiği ve eserlerin çok yönlü olarak inceleme imkânını sunan mekânlardır. Bu tür müzeler toplum ve toplulukları detaylı olarak inceleyebilen, siyasi, ekonomik ve coğrafi tüm verileri kronolojik sıraya göre çok yönlü olarak ortaya koyan koleksiyonlardan oluşmaktadır. Bugün bu müzeler mimari özellikleri ile öne çıktığı

⁴¹ Behçet Behiç Olgun, **Sanat Müzelerinin Toplumun Estetik Yargısının Şekillenmesindeki Rolü**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzecilik Anabilim Dalı Müzecilik Programı, İzmir, 2019, s.69.

⁴² Deniz Balık, **Çağdaş Sanat Müzelerinde “Yeni” Mekan Deneyimi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimari Tasarım, İstanbul, Ocak 2009, s.2.

⁴³ Eroğul, s.24

⁴⁴ Çakır, s.14.

gibi, bazen de tarihi bir değeri ve mimari bir kimliğe sahip olmayan yapılar içinde de oluşturulabilmektedir.

Türkiye’de bu türe örnek çok sayıda müze mevcuttur. Örneğin; Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi 200.000’e⁴⁵ yakın eserle insanlık tarihine ışık tutmaktadır. Topkapı Sarayı, içinde barındırdığı eserler kadar mimari yapısıyla da öne çıkmaktadır.⁴⁶ İzmir’in Tire ilçesinde bulunan Tire Kuvayi Milliye ve Zeybek Müzesi, İzmir Cumhuriyet Eğitim Müzesi- İl Eğitim Tarihi ve Teknoloji Müzesi örnek gösterilebilir.

1.2.1.7. Denizcilik Müzesi

Deniz ve gemilerle ilgili geçmiş ve günümüze ait bütün araç ve gereçlerin tarihi bilgilerini, gelişimini inceleyip yazılı ve görsel belgelerle sistemli bir şekilde düzenleyip sergileyen müzelerdir. Deniz müzelerinin amacı, deniz ve denizcilikle ilgili materyalleri toplamak, insan hayatındaki yerini yorumlamak ve yansıtmak, korunmasını ve sergilenmesini sağlamak olduğu gibi, bu nesneleri coğrafi, ekonomik, sosyal ve kültürel yönlerine atıfta bulunmak, gelecek nesillere insanlık tarihi boyunca biriktirdiği denizle ilgili birikimlerini sistematik bir bakış açısı kazandırmaktır.⁴⁷

Denizcilik müzeleri 4 farklı mekânda olabilmektedir, bunlar diğer müze türlerinde olduğu gibi, karada tarihi bir yapı içerisinde (saray, kale vb.), yahut yeni bir müze binası tasarlayarak ya da bir deniz altı içerisinde veya gemilerin kendisinin bizzat müze yapılarına dönüştürülmesiyle oluşturulabilmektedir.⁴⁸

Türkiye’nin denizcilik alanında en büyük müzesi 20.000 adet eseriyle İstanbul Deniz Müzesidir.⁴⁹ İzmir’de bulunan “Foça Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Tanıtma, Sevdirme ve Yaygınlaştırma Merkezi” örnekler arasındadır.

⁴⁵ https://tr.wikipedia.org/wiki/Anadolu_Medeniyetleri_M%C3%BCzesi (22.11.2022)

⁴⁶ Erol, s.77.

⁴⁷ Zeynep Sena Çiftçi, **Müze Kavramının Günümüz Deniz Müzeleri Kapsamında İncelenmesi Ve Uygulama Örneklerinin Değerlendirilmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Mimarlık Programı, İstanbul, 2021, S.28.

⁴⁸ Çiftçi, s.29-31.

⁴⁹ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Neredeyim, Duyuru, Arşiv; <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-65505/istanbul-deniz-muzesi-acildi.html#:~:text=T%C3%BCrkiye'nin%20denizcilik%20alan%C4%B1nda%20en,yakla%C5%9F%C4%B1k%2020.000%20adet%20eser%20bulunmaktad%C4%B1r.> (26.05.2023)

1.2.1.8. Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzeleri

Doğada bulunan nesneler ya da geçmiş dönemlere ait canlı fosillerin, minerallerin, kaya veya taş türevlerinin sergilendiği, jeoloji, mineraloji, antropoloji, zooloji, botanik ve çevre bilimi gibi benzeri dalları kapsayan bilimsel araştırmaların yapılabildiği, ziyaretçilere açık müzelerdir.

Doğa tarihi ve jeoloji müzeleri, doğa ve kültür odaklı koleksiyonların bulunduğu, toplumun doğal tarihi, evrim, çevre sorunları ve biyoloji çeşitliliği gibi konuların yer aldığı⁵⁰, dünyanın oluşumundan günümüze kadar geçen süreci, kronolojik düzen içinde tüm canlı ve cansız varlıklarla ilgili koleksiyonların bulunduğu eğitici ve öğretici müzelerdir. Bu müzeler, topluma doğa bilinci aşlamak, geçmişle bağ kurmasını sağlamak için oluşturulup, kültürel bir miras olarak sunulmaktadır.

İngiltere'nin başkenti Londra'da bulunan, Londra Doğa Tarihi Müzesi 80 milyondan⁵¹ fazla nesne sergileyerek bu türde önde gelen müzelerdendir. Ülkemizde, İzmir "Ege Üniversitesi Tabiat Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi" üniversite bünyesinde kurulan ilk müzedir.

1.2.1.9. Bilim ve Teknoloji Müzeleri

Geçmişten günümüze insanoğlunun ürettiği tüm bilimsel araç ve gereçlerin tarihi gelişimini, kullanım şekillerini, işlevlerini araştırıp belge ve objelerle sergilendiği, klasik müze kavramının aksine, ziyaretçiye sorgulama yoluyla bilime yönlendiren, inceleyip, dokunmasına ve tecrübe etmesine olanak sağlayan müzelerdir. Bu tür müzeler ziyaretçinin dâhil edildiği, nesnelerle bağ kurmasının sağlandığı, hayal dünyasının ve gelecekte üretilebilecek yeni teknolojilerin, fikirlerinin üretilebildiği, insanlığın teknolojik ve bilimsel gelişimine katkı sağlayan müzelerdir.

Bilim ve Teknoloji Müzelerinde ziyaretçiler, makine ve araçların çalışma prensiplerinin aşamalarını inceleyebilmekte ve anlaması sağlanmaktadır. Böylece, geçmişten günümüze bilimsel deneyimler, bilgi kopukluğu olmadan nesiller arasında

⁵⁰ Eroğul, s.25.

⁵¹ Londra Doğa Tarihi Müzesi Resmi İnternet sitesi; <https://www.nhm.ac.uk/> (01.06.2023)

aktarılabilmekte, Bilimin somutlaştırıldığı, atölye ve laboratuvar gibi benzeri yerlerde ortaya çıkan gelişmelerin, geleceğin teknolojisine katkı sağlaması amaçlanmaktadır.⁵²

ABD San Francisco’da bulunan, The Exploratorium Müzesi ziyaretçisine teknolojiyi ve doğal afetleri deneyimleme ortamı oluşturmuştur.⁵³ Örneğin; ziyaretçi bir kasırgayı simülasyon yardımıyla yaşayabilmektedir.

1.2.1.10. Endüstri Müzeleri

İnsanların teknoloji yardımıyla oluşturduğu fabrikaları, santralleri, madenleri, endüstriyel üretim merkezlerini, üretimin tarihsel evrelerini ve bilimsel gelişimini gözler önüne seren, medeniyetin oluşumunu aktaran müzelerdir. Amaçları; sergiledikleri bilim kollarını öğretmek ve bu alanda insanların yetiştirilmesine yardım etmek, incelenmesine ve gözlem yapılmasına olanak sağlamaktır.

1860-1914 yılları arası gerçekleşen Sanayi Devrimi’nin etkileriyle, 19. yüzyılın ortalarında ortaya çıkan sanayi ve teknolojiye yaşanan gelişimden toplumu haberdar etmek, bu gelişimleri sergileyerek toplumu bilinçlendirmek amacıyla, tarihi fabrikalar, atölyeler, santraller ve bunlara ait araç gereçler düzenlenerek sergiler açılmaya başlanmıştır.⁵⁴

Türkiye’de bu alanda açılan endüstri ve iletişim tarihini konu alan müze, İstanbul’da 1994 yılında açılan Rahmi M. Koç Müzesi’dir.⁵⁵ Urla Köstem Zeytinyağı Müzesi bu anlamda buna en iyi örneklerdendir, ziyaretçisine sunduğu deneyimlerle, geçmişten günümüze zeytinyağı üretiminin aşamalarını ve günümüzdeki teknolojik gelişmeyi aktarabilmekte, uygulamalı olarak gösterebilmektedir.

1.2.1.11. Ekomüzeler

Teknolojik gelişimlerle birlikte yok olmaya yüz tutmuş zanaatların, eski tarım metotlarının tanıtımı ve nesnelerin geleneksel yöntemle üretilerek canlı tutulmaya çalışıldığı, objelerin sadece sergilenmediği, atölyede üretilen ya da kurulan

⁵² Erol, s.80.

⁵³ The Exploratorium Müzesi Resmi İnternet Sitesi; <https://www.exploratorium.edu/> (31.05.2023)

⁵⁴ Eroğul, s.27.

⁵⁵ Rahmi M. Koç Müzeleri Resmi İnternet Sitesi; <http://www.rmkmuseum.org.tr/> (31.05.2023)

tezgâhlarda satıldığı, ticari gelirin de elde edildiği sergileme alanlarıdır. Bir bölgede yaşayan halkın, yaşam şekillerinin araştırılıp ortaya çıkarılması, korunması ve tüm doğal ve kültürel varlıkların incelendiği, çalışmaların yapıldığı, kısaca bir topluma ait yaşam biçiminin varlığını devam ettirebilmesine yardımcı olan müze türleridir.⁵⁶ Bunlara genel toplum müzeleri de denmektedir.

İlk kez Ekomüze kavramı, 1971 yılında Fransa’da ICOM konferansında Fransız Çevre Bakanı tarafından kullanılmış, 1972 yılında Şili’de UNESCO ve ICOM temsilcileri ve müze uzmanları bir araya gelerek, müzenin anlamını ve rolünü yeniden değerlendirdikleri, insanla birlikte insan için gelişen, toplum odaklı ekomüzenin kurumsal temelleri atılmıştır.⁵⁷ Zamanla da, değişen siyasi, ekonomik ve sosyal dinamiklerin etkisiyle, yerellik, yerel kimlikler, kültürler, gelenekler, çevre ve toplum odaklı, sürdürülebilir müze fikri Ekomüze fikrini geliştirmiştir.⁵⁸

Müzeler, koleksiyon, bina ve izleyiciden oluşurken, ekomüze miras, belirli bir alan ve halkın bileşenlerinden oluşmakta, sergileme objeleri, geleneksel sergileme mekânı ve işleyişine göre farklılık göstermekte, sadece somut nesnelerden oluşan bileşenler değil, yerel toplulukların sözlü gelenekleri, folklor, gelenek, şenlik gibi somut olmayan anlatımları da kapsamaktadır.⁵⁹ Mekânla sınırlı kalmayıp, yaşam ve yaşantı biçimini vurgulamak için, insan yerleşkelerini veya doğal kaynakların yer aldığı coğrafi alanlarda da kurulabilirler.⁶⁰

2009 yılında, Bolu ilinin Mudurnu ilçesinde, Hüsamettindere Köyü’nde kurulan “Hüsamettindere Köyü Ekomüzesi”, yerel halkında dâhil olduğu, sosyal ve kültürel etkinliklerinde yürütüldüğü, eğitim faaliyetlerinin düzenlendiği müze, ekomüze türüne iyi bir örnektir.

⁵⁶ Eroğul, s.30.

⁵⁷ Derya Elmalı Şen, Evşen Yetim ve Elif Öztürk, “Kültürel Mirasın Geleceği İçin Sürdürülebilir Bir Müzecilik Anlayışı: Ekomüze”, **Sanat Tarihi Dergisi**, Cilt:29, Sayı:2, 2020, s.918.

⁵⁸ Şen ve diğerleri, s.918.

⁵⁹ Şen ve diğerleri, s.918-919.

⁶⁰ Şen ve diğerleri, s.918-919.

1.3. BAĞLI OLDUKLARI KURUMLARA GÖRE MÜZELER

Müzeler, yönetim biçimlerine göre bağlı oldukları kurum ve kuruluş, özel şirketler, vakıflar, dernek ya da üniversiteler olarak sınıflandırılabilir.

- Askeri Müzeler
- Devlet Müzeleri
- Özel Müzeler
- Üniversite Müzeleri
- Vakıf Müzeleri
- Yerel Yönetim Müzeleri

1.3.1. Askeri Müzeler

İlk askeri müzeler 1. Dünya Savaşından hemen sonra oluşturulmaya başlanmış, 20. yüzyıla gelindiğinde bunlara Deniz Müzeleri de eklenmiştir.⁶¹ 1846-1847 yıllarında, Sultan Mecit'in (Tophane amiri) Müşiri Fethi Ahmet Paşa'nın İstanbul'da bulunan "Aya İrini" (Saint Irene) olarak bilinen yerde Askeri Müzeyi kurmasıyla, bu günkü Türk Müzeciliği ilk adımlarını atmaya başlamıştır.⁶² 1846 yılında eski silahları toplayarak Ahmet Fethi Paşa Mecmua-i Esliha-i Atika ve Mecmua-i Asar-ı Atika adıyla kurduğu bu müze Osmanlı Dönemindeki ilk müze olarak kabul edilir⁶³.

Bu tür müzelerde sanatsal ya da tarihi niteliği olan eserlerin yanı sıra, savaş teknolojisine ait objelerde sergilenmektedir. Bu tür müzeler Savunma Bakanlığı ve bağlı bulundukları askeri komutanlıkça denetlenir.

İngiltere'de bulunan Imperial War Museum (İmparatorluk Savaş Müzesi) 1 milyondan fazla eseriyle önemli bir koleksiyona sahiptir.⁶⁴ Türkiye'de İstanbul Harbiye Askeri Müzesi 55.000 objeden oluşan koleksiyonunun 5.000 tanesini müze sergi salonlarında ziyaretçilerine sergilemektedir.⁶⁵

⁶¹ Enver Kibiroğlu, **Askeri Müzeler Mevzuatı ve İşletmesinin Çağdaş Müzecilik Kapsamında Yeniden Değerlendirilmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzecilik Ana Bilim Dalı, İstanbul, 1996, s.2.

⁶² Arık, s.1.

⁶³ Önder, s.10.

⁶⁴ Imperial War Museum Resmi İnternet Sitesi; <https://www.iwm.org.uk/> (01.06.2023)

⁶⁵ İstanbul Harbiye Askeri Müzesi Resmi İnternet sitesi; <https://askerimuze.msb.gov.tr/> (01.06.2023)

1.3.2. Devlet Müzeleri

Tarihi değeri olan eski eserleri koruma altına alan, sergileyen, bilimsel çalışmalara öncülük eden, devlet tarafından oluşturulan müzelerdir. Türkiye’de Devlet müzeleri Kültür ve Turizm Bakanlığı’na ve Eski Eserler Müzeler Müdürlüğü’nün sorumluluğu altındadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın görevleri hakkında kanun metninde; eski eserleri koruma altına alma, sergileme, gerekli ortamı hazırlama, bilimsel çalışmalar yapma konusunda öncülük etme ve yararlandırma vb. görevler belirtilmektedir.⁶⁶

Rusya’nın Petersburg şehrinde bulunan Rus Devlet Müzesi, 444.705 adet eseriyle⁶⁷, sanat, tarihi ve etnografik eserlerin sergilendiği değerli bir koleksiyona sahiptir. Selçuk Efes Müzesi 64 bin tarihi eser sayısı ile sergileme tekniği ile bugün modern müzeler arasındadır.

1.3.3. Özel Müzeler

Bu tür müzelerde, sergiledikleri eserlerin yönetimi özel kişilerin sorumluluğundadır. Devlet bu müzeleri denetleyebilir. Koleksiyonerlerin eserlerini sergiledikleri, önemli kişilerin yaşamlarından kesitlerin barındığı müze türleridir. Özel müzeler, tüm dünyada müzeciliğin ve müze eğitiminin gelişmesine büyük katkılar sağlamıştır.

Türkiye’de bulunan özel müzelerin, müzeciliğin ve müze eğitiminin gelişimine önemli katkıları bulunmaktadır.⁶⁸ Türkiye’de ilk özel müze 1980 yılında Sadberk Hanım adına kurulmuştur.⁶⁹ İzmir’de bulunan, Arkas Sanat Grubunun bünyesinde kurulan Arkas Denizcilik Müzesi, Urla Arkas Sanat Müzesi ve Arkas Sanat Galerisi değerli koleksiyonları ve sergi alanlarıyla İzmir halkının sanatla iç içe yaşamasını desteklemekte, ayrıca eğitime büyük katkı sağlamaktadır.

⁶⁶ **Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Metni;**

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4848.pdf> (01.06.2023)

⁶⁷ Rus Devlet Müzesi Resmi İnternet Sitesi; <https://www.rusmuseum.ru/> (02.06.2023)

⁶⁸ Mete Sezgin ve Abdullah Karaman, s.16-17.

⁶⁹ Eroğul, s.29.

1.3.4. Üniversite Müzeleri

Üniversitelerin toplayıp sergiledikleri koleksiyonlara göre çeşitlilik gösteren, araştırma, inceleme, eğitim ve bilimsel çalışmalarına olanak sağlayan müzelerdir. Üniversite müzeleri eğitim sisteminin her kademesinde, bütün kurumlarda bulunabilen müzelerden olup, uzman personel, nitelikli mekân ve müze pedagoglarının çalışması, müzenin verimliliği bakımından gereklidir.⁷⁰

Mustafa Kemal Atatürk “Müzesiz Üniversite, Üniversitesiz Müze olamaz” sözüyle üniversitelerde müzenin önemine dikkat çekmiştir.⁷¹ Üniversitelerde açılan müzeler, farklı disiplinlere ait koleksiyonlarıyla eğitim ve akademik alanında bilimsel çalışma imkânı sağlarken, düzenlediği kültürel etkinliklerle, sosyalleşme ve toplumla bağ kurmayı etkin kullanan mekânlardır.

İlk üniversite müzesi İngiltere Oxford Üniversitesinde, 24 Mayıs 1683 tarihinde Ashmolean Müzesi olarak açılmış, Türkiye’de ise ilk üniversite müzesi 1960’larda OTDÜ Üniversitesi ile birlikte kurulan ODTÜ Arkeoloji müzesidir.⁷²

1.3.5. Vakıf Müzeleri

Bu tür müzelerde sergilenen eserlerin korunması ve değerlendirilmesi, Vakıflar Genel Müdürlüğüne bağlı olarak, kurum veya kuruluşlara bağışlanmış, benzer nitelikteki nesnelerden zaman içinde oluşturulan koleksiyonun sergilendiği müzelerdir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Müzeler Yönetmeliği’nin 4. maddesinde görülmektedir ki, kültür varlıklarını tespit edip, bilimsel yöntemlerle ortaya çıkaran, değerlendiren, koruyan, inceleyip tanıtan, sürekli ya da geçici olarak sergileyen, kuruluşlardır.⁷³

⁷⁰ Eroğul, s.29.

⁷¹ Tümel Tanju Kaya, “Türkiye Üniversitelerindeki Müzeler ve Tabiat Tarihi Müzelerinin Konumu”, **Üniversite Müzeleri ve Müzecilik**, (Ed. Bekir Onur), Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Yayınları, Ankara, 2009, s.85.

⁷² Derya Pekgözlü Karakuş, “Türkiye’deki Üniversite Müzeleri ve Koleksiyonları”, **İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:23, Temmuz-2020, s.253-254.

⁷³ Vakıflar Genel Müdürlüğü Müzeler Yönetmeliği; <https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetayIframe?MevzuatTur=7&MevzuatNo=11076&MevzuatTertip=5> (11.06.2023)

İlk vakıf müzesi olarak 1914 yılında, Evkaf-ı İslamiye Müzesi açılmış, sonraki yıllarda bu müze, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na devredilerek Türk ve İslam Eserleri Müzesi adını almıştır.⁷⁴

İzmir Müzik ve Müzik Enstrümanları Müzesi (Müziksev) bu yolla kurulan müzelerden biridir. Edirne'de bulunan Selimiye Vakıf Müzesi, cami ve medreselerden elde edilen eser niteliği taşıyan nesnelerden, Osmanlı Döneminden çini örnekleri, eski el yazması kitaplar ve farklı türden birçok eseri sergilemektedir.

1.3.6. Yerel Yönetim Müzeleri

Yerel yönetimler tarafından kurulan bu müzelerin başlıca amacı halka hizmet ve kent tarihini, kentlilik bilincini toplum hafızasında sürekli taze tutmaktır. Kentliler ve kenti ziyaret için gelenlere yerel kültürü tanıtmak, kurulum amaçları arasındadır. Yerel yönetimlerin çatısı altında oluşturulan müzeler, devlet tarafından desteklenir ve denetlenirler.

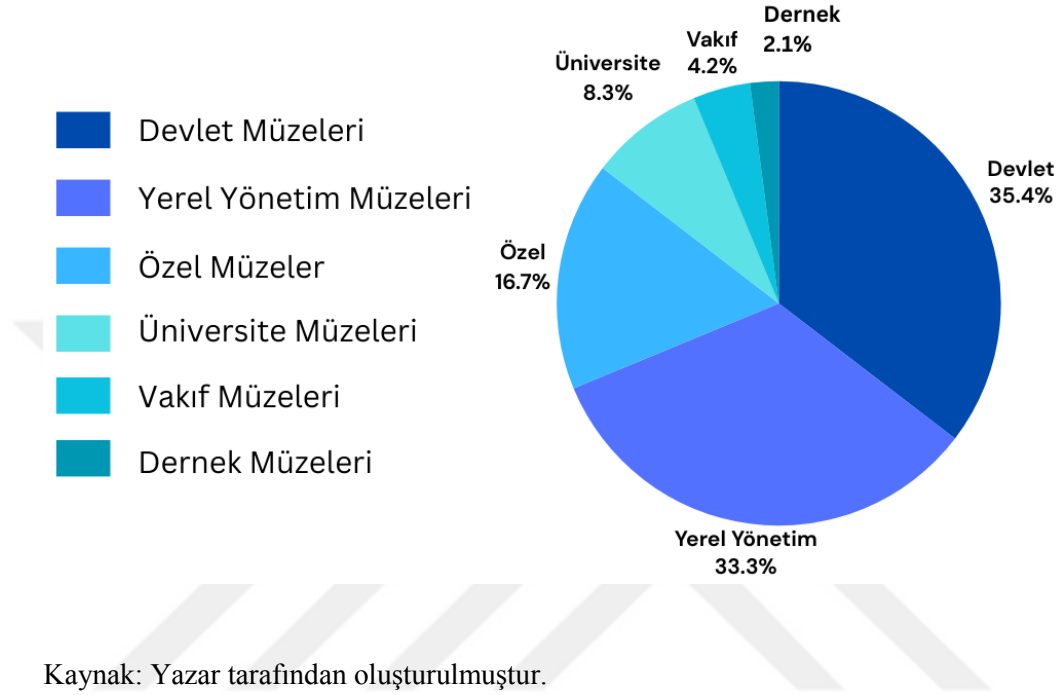
Yerel yönetim müzeleri, toplumla daha yakın temaslar kurabilen ve bölgesel ölçekte düzenlenen yerli ve yabancı ziyaretçi çekim noktası olarak düşünülen müzelerdir.⁷⁵ Yerel yönetimler sosyal belediyeçilik anlayışıyla, bölgelerini tanıtmak ve kültürel değerlerini ön plana çıkarmak için bulundurdıkları şehirlerin sahip olduğu değerlerini korumak, tanıtmak ve gelecek nesillere aktarmak amacıyla, müze kurma çalışmaları yürütmektedirler.

⁷⁴ Ali Efe Kazık ve Ali Akın Akyol, “32. Vakıf Haftasında Bir Müze Eğitimi Projesi: Genç Vakıfçılar”, *Restorasyon Yılığ Dergisi*, Sayı:12, 2016, s.165.

⁷⁵ Erol, s.64.

Tablo 1:İzmir’de Bulunan Müzelerin Bağlı Oldukları Kurumlara Göre Dağılımı (2023)

• İZMİR’DE BULUNAN MÜZELERİN BAĞLI OLDUKLARI KURUMLARA GÖRE DAĞILIMI (2023)

Sosyal yapıyı kültürel anlamda besleyen yerel yönetim müzeleri sık görülür, İzmir’de de yerel yönetimlerin açmış olduğu müze sayısı devlet müzelerine yakındır (tablo 1).

İKİNCİ BÖLÜM

İZMİR İLİ VE İLÇELERİNDEKİ MÜZELERİN İNCELENMESİ

2.1. İZMİR

İzmir, Ege kıyı bölgesinde, kuzeyde Marda Dağları, güneyde Kuşadası Körfezi, batıda Çeşme Yarımadası'nın Tekne Burnu, doğusunda ise Aydın, Manisa il sınırları ile çevrilmiş, batıda kendi adıyla anılan İzmir körfezli bulunur. İlin kuzey-güney doğrultusundaki uzunluğu yaklaşık olarak 200 km., doğu-batı doğrultusundaki genişliği 180 km., yüzölçümü 12.012 km²'dir.⁷⁶

Anadolu'nun batısında bulunan İzmir tarihi boyunca medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Bayraklı'da M.Ö. 3000 yıllarında kurulmuş olan şehir, Hitit (M.Ö.2000-1200), İon (M.Ö. 9. yüzyıl), Lydia (M.Ö. 6. yüzyıl), Pers (M.Ö. 546-334), Büyük İskender (M.Ö. 334), Roma İmparatorluğu (M.Ö. 133-M.S. 395) medeniyetlerini misafir etmiş olan kentin adı, Helenistik efsaneye göre bu bölgede yaşamış Amazon Kraliçesi "Smyrna"dan gelmektedir.⁷⁷ Türkler yüzyıllar sonra hâkimiyeti altına aldıkları kente İzmir adını vermiştir.

İzmir'in kuruluş efsanelerinden biri de Pausanias'ın (M.S. 2. yüzyılda) aktardığı, İzmir, Büyük İskender tarafından şimdiki yerinde kurulmadan önce, Büyük İskender'in gördüğü rüyayı yorumlayan Apollon tapınağında yapılan kehanette; *"Kutsal Meles'in ötesindeki (karşısındaki diye de anlaşılabılır) Pagos Tepesi'nde yaşayacak olanlar, (eskilerine göre) üç kat, dört kat daha mutlu olacaklardır."*⁷⁸ Rüyasına dayandırılrsa da Anadolu'nun Akdeniz'e açılan limanı, stratejik konuma sahip, erken çağlardan itibaren (Neolitik) çeşitli yerleşimlere ev sahipliği yapmış bir kenttir.⁷⁹ Bornova Yeşilova Höyüğündeki Arkeolojik kazılar sonrası çıkarılan buluntulardan elde edilen verilere göre, İzmir'in tarihi 8500 yıl kadar öncesine dayanmaktadır.⁸⁰

⁷⁶ T.C. İzmir Valiliği, **İzmir Hakkında**; <http://izmir.gov.tr/izmir-hakkinda> (13.05.2023)

⁷⁷ Sevcan Yıldız ve Seden Özerden, "İonia'nın Smyrna (İzmir)'sı ve Smyrna (İzmir)'nın Soyut Kültürel Mirası Yaşlı Theon", **ERASMUS Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Uluslararası Akademik Çalışmalar Sempozyumu Bildiri Kitabı**, Asos Yayınları, İzmir, 5-6 Nisan 2019, s. 966.

⁷⁸ Cecil John Cadoux, **İlk Çağda İzmir**, çev. Bilge Umar, İletişim Yayınları, İstanbul, 2023, s.32.

⁷⁹ Sevinç Gök, **Smyrna (İzmir) Agorası'nda Osmanlı İzleri Kütahya Seramikleri (2007-2014 Kazı Dönemi)**, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir, Kasım 2015, s.13.

⁸⁰ Zafer Derin, "İzmir-Yeşilova Höyüğü'nde Yeni Bir Eğitim Yöntemi: Zaman Yolculuğu", **TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi**, Sayı: 8, 2010, s.263.

Bir liman kenti olan İzmir, stratejik önemi nedeniyle yüzyıllar içinde sürekli el değiştirmesinden sonra 1424 yılında Sultan II. Murat döneminde Osmanlı toprakları içine katılır. 16. yüzyılda gelişmeye başlayan kent 17. yüzyıla gelindiğinde artık büyük bir şehir haline gelmiş, 1671 yılında İzmir’e uğrayan Evliya Çelebi “...Her sene bin gemi gelir, bin gemi gider. İzmir’in yarısı sanki Frangistandır...” sözleriyle şehre gelen yabancıların yoğunluğundan ve kalabalığından bahseder.⁸¹

Osmanlı İmparatorluğu’nun kapitülasyonları kabul etmesinden sonra verilen ticari imtiyazlar İngiliz, İtalyan, Fransız, Macar ve Slav kökenli Avrupalı aileler için fırsat olarak görülmüş, Osmanlı İmparatorluğu’nun İstanbul, İzmir, Antalya, Beyrut, İskenderiye gibi merkezlerine yerleşmişlerdir⁸². Bu şekilde yerleşen Avrupalı ailelere Levanten denilmiştir. Bu şekilde yerleşen aileler hem Avrupa’nın hem de Osmanlı’nın kültürünü sentezleyerek zamanla farklı gelenek, görenek, şive ve giyim-kuşam yönleriyle kendilerine has bir kültür oluşturmuşlardır⁸³. İzmir 17. ve 19. yüzyıllarda Levantenlerin yoğun olarak yaşadığı önemli bir ticaret merkezine dönüşmüş, Osmanlı İmparatorluğunun verdiği ayrıcalıklarla din, dil, eğitim alanlarında kendilerine ait kültür ve düzen oluşturmuşlardır⁸⁴. Günümüze ulaşan Levanten mimari yapıları, eğitim kurumları ve ticari hayatta varlıkları hala sürmektedir.

1914 yılında çıkan Birinci dünya Savaşı Osmanlı İmparatorluğunun zor duruma girmesine neden olmuştur. Atatürk ve Arkadaşları 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun’da karaya çıkarak Kurtuluş Savaşı’nı başlatmıştır.⁸⁵ Bu zorlu süreçte, 1922 yılında İşgal kuvvetlerinin İzmir’den çıkartılmasıyla halk özgürlüğüne kavuşmuş, fakat 1. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşından çıkan halk iyice yoksullaşmış ve ülke harap olmuştu. 1923 yılında Cumhuriyetin ilanıya, yeniden ülkenin yapılanması ve kalkınması için kararlar alınmış bunlar için kongreler düzenlenmişti. Bu kongrelerden ilki, 1. iktisat kongresidir. Atatürk İzmir konusundaki “Coğrafi durumu

⁸¹ Gök, s.14.

⁸² Raziye Oban, “Levanten Kavramı ve Levantenler Üzerine Bir İnceleme”, **Türkiyat Araştırmalar Dergisi**, Sayı:22, 2007, s.338-340.

⁸³ Muharrem Yıldız, “İzmir Levantenleri Üzerine İnceleme”, **Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı:13, Kış-2012, s.37.

⁸⁴ Yıldız, s.36.

⁸⁵ Bilge Sükan, “Fransız Arşiv Belgelerinde İzmir’in İşgali”, **Kurtuluş ve Kuruluşu Sembol Kenti İzmir Sempozyum Bildirileri**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 26-28 Eylül 2012, s.154.

sebebiyle ekonomik ve siyasi çok büyük ehemmiyete maliktir”⁸⁶ cümlesinde dile getirdiği gibi, 1. iktisat kongresini İzmir’de düzenleyerek de hassasiyetini göstermiştir. İzmir’de düzenlenen bu kongre aynı zamanda ülke yapılanmasının da İzmir’den başlayacağını belirtisidir.⁸⁷ Bu gün Cumhuriyetin, 100. yılında Türkiye Cumhuriyeti aldığı kararlar ve doğru adımlarla varlığını gelecek nesillere aktarmaktadır.

İzmir bugün 30 ilçesiyle (tablo 2) birlikte toplam 11,906,85 km² yüzölçümüne sahip, Türkiye’nin 23. büyük ili, en kalabalık 3. Büyük şehridir.⁸⁸ İzmir’in 30 ilçesinden sadece 17 tanesinde müze bulunmaktadır (tablo 3).

Tablo 2: İzmir İline Bağlı 30 İlçe

Aliağa	Bornova	Gaziemir	Kınık	Ödemiş
Balçova	Buca	Güzelbahçe	Kiraz	Seferihisar
Bayındır	Çeşme	Karabağlar	Konak	Selçuk
Bayraklı	Çiğli	Karaburun	Menderes	Tire
Bergama	Dikili	Karşıyaka	Menemen	Torbalı
Beydağ	Foça	Kemalpaşa	Narlidere	Urla

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 3: İzmir’de Müzeleri Olan İlçeler

İzmir’de Müzeleri Olan İlçeler				
Balçova	Buca	Karaburun	Ödemiş	Urla
Bayındır	Çeşme	Karşıyaka	Selçuk	
Bergama	Dikili	Kemalpaşa	Tire	
Bornova	Foça	Konak	Torbalı	

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

⁸⁶ Zeki Eraslan, “Kurtuluşun ve Kuruluşun Sembol Kenti İzmir Açış Konuşması”, **Kurtuluş ve Kuruluşu Sembol Kenti İzmir Sempozyum Bildirileri**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 26-28 Eylül 2012, s.2.

⁸⁷ Mehmet Ersan, “Kurtuluşun ve Kuruluşun Sembol Kenti İzmir Açış Konuşması”, **Kurtuluş ve Kuruluşu Sembol Kenti İzmir Sempozyum Bildirileri**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 26-28 Eylül 2012, s.6.

⁸⁸ İzmir Büyükşehir Belediyesi; <https://www.izmir.bel.tr/tr/Izmir/5> (31.05.2023)

İlçelerde bulunan müzeler hazırlanan tabloda verilmiştir (tablo 4).

Tablo 4: İlçelerde Bulunan Müze Türleri

Müze Türleri	Arkeoloji Müzesi	Bütün Müzeler	Denizcilik Müzesi	Doğa Tarihi ve Jeoloji Müzesi	Endüstri Müzesi	Etnografya Müzesi	Kent Müzesi	Otomotiv Müzesi	Sanat Müzesi	Tarih Müzesi
Balçova			X							
Bayındır							X			
Bergama	X					X				
Bornova			X	X		X			X	
Buca										X
Çeşme	X									
Dikili						X				
Foça			X							
Karaburun						X				
Karşıyaka										X
Kemalpaşa									X	
Konak	X				X		X		X	X
Ödemiş	X						X		X	
Selçuk	X				X		X			
Tire	X						X			X
Torbalı							X	X		
Urla					X				X	X

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.2. BERGAMA

Bergama'nın eski ismi Pergamon'dur, etimolojik olarak Yunan kökenli olan Pergamos ve Pergamon kelime anlamı olarak “kale” ya da “müstahkem mevki” anlamına gelmektedir.⁸⁹

Yüzölçümü 1573 km² olan, Ege Bölgesi'nin kuzey batısında bulunan en büyük ilçesidir.⁹⁰ Bakırçay (Kaikos) Irmağı'nın kuzey kıyısında, antik Pergamon kentinin bulunduğu yamaç üzerinde kurulmuştur. Güneyinde Yunt (Asperdenon) dağları ve Aliağa ilçesi, kuzeyde Kozak (Pindasos) dağı, Burhaniye ve İvrindi ilçeleri, doğusunda Soma ve Kınık ilçesi ile çevrilidir.

M.Ö. 283-133 yılları arasında, Antik Pergamon Krallığına ev sahipliği yapmış⁹¹, UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde bulunan, İzmir'in Bergama İlçesi; bereketli toprakları, zengin tarihi, doğa ve kültürel mirasın iç içe geçtiği bir bölgedir.

Bergama; Kale Tepesinde yapılan kazılarda ortaya çıkartılan buluntulara göre, Arkaik Dönem ve Genç Tunç Çağına kadar tarihlenmektedir. Kentin sokaklarında Helenistik Dönem köprülerinden geçilebilir, Osmanlıdan kalma bir hamamın karşısında dinlenebilir, hiç beklemediğiniz bir anda yüzyıllar öncesinden kalma bir sunakla karşılaşabilirsiniz. Kentin çok katmanlı bu kültür yapısı 22 Haziran 2014 tarihinde, UNESCO tarafından Dünya Mirası Listesi'ne alınıp tescillenmiştir.⁹²

Bergama'da 19. yüzyılın sonlarında başlayan arkeolojik kazılar sonucunda, birçok esere ulaşılmış, ilerleyen süreçte müze-depo kurularak eserlerin korunması ve sergilenmesi başlatılmış, daha sonraki yıllarda eser sayısının artmasından oluşan ihtiyaçla şehirde bir müze açılmasına karar verilmiş, Cumhuriyetin ilk müzelerinden de olan Bergama Arkeoloji Müzesi hayata geçirilmiştir.

⁸⁹ Wolfgang Von Radt, **Pergamon Antik Bir Kentin Tarihi ve Yapıları**, çev. Suzan Tamer, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002, s.21.

⁹⁰ T.C. Bergama Kaymakamlığı; <http://www.bergama.gov.tr/bergama-cografyasi> (06.05.2022)

⁹¹ Mustafa Cebeci, “Bergama”, **BERGAMA BELLETEN**, Sayı:6, 14 Eylül 1995-1996, s.44.

⁹² **Bergama UNESCO Dünya Mirası Süreci**; <https://bergama.bel.tr/unesco-dma-bergama/bergama-unesco-dunya-mirasi-sureci/> (06.05.2022)

2.2.1. Bergama Arkeoloji ve Etnografya Müzesi

1865 yılında Bergama’da ilk araştırmalar ve kazılar sonrasında, Akropol’deki Bizans duvarları içinde Zeus Sunağı’nın yüksek kabartmalarının bulunmasıyla, 1878-1886 yıllarında Alman Mühendis ve Arkeolog Carl Humann⁹³ ve Alman Arkeolog Alexander Christian Leopold Conze tarafından tüm araştırma ve kazılar resmi kazılara dönüştürülmüştür.⁹⁴ Kazılardan çıkan eserlerin korunması için 1924 yılında Bergama Akropolü’nde, kazı evi bahçesinde müze deposu kuruldu.⁹⁵ Çıkarılan eserler hızla arttığı için 1924 yılında arkeolojik eserler şehir merkezinde bulunan, bir dönem Halk evi olarak da kullanılan binaya taşınmıştır.

1928 yılında müze yönetimine getirilen Osman Bayatlı, Etnografik eserleri de aynı binada bir araya getirmiş, müzeyi Arkeoloji ve Etnografya müzesine dönüştürmüştür. Osman Bayatlı tüm yaşamını Bergama tarihi ve müzesine adanmış, kent için önemli bir sima olmakla beraber, Bergama yerel tarih çalışmalarında ilk akla gelen isimdir.⁹⁶ Bir süre sonra kazılardan çıkan eserler gün geçtikçe arttığından Halk Evi yetersiz kalmış ve yeni bir müze binası yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur.

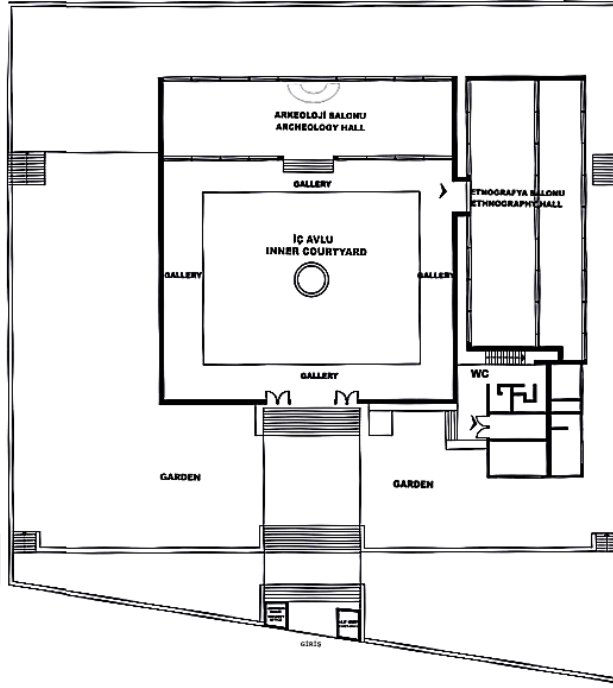
⁹³ Zafer Atar ve Asuman Karabulut, “Bergama’nın Arkeolojik önemi ve Almanların Bu Sahadaki Arkeolojik Çalışmaları”, **MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, Manisa, Cilt:16, Sayı:1, Mart 2018, s. 124-127.

⁹⁴ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, **İzmir Bergama Müze Müdürlüğü**;
<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44101/izmir-bergama-muze-mudurlugu.html> (28.06.2022)

⁹⁵ Önder, s.166.

⁹⁶ Z. Atar ve A. Karabulut, s. 146.

Şekil 1: Bergama Arkeoloji ve Etnografya Müzesi, Planı

Kaynak: Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Bergama Müzesi broşürü;
<https://kvmgm.ktb.gov.tr/Eklenti/91014,izmir-bergama-muzesipdf.pdf?0> (02.10.2022)

Türk-Alman İşbirliğiyle mimar Bruno Meyer ve Harold Hanson'un hazırladığı proje kabul edilip, 1933 yılında İzmir Valisi Kazım Dirik'in emriyle bugün bulunduğu alanda, yeni Müze binasının (şekil: 1) temelleri atılmıştır.⁹⁷ 30 Ekim 1936 yılında tamamlanarak İzmir Valisi Fazlı Güleç tarafından ziyarete açılmıştır.⁹⁸ Cumhuriyet tarihinde doğrudan müze binası olarak inşa edilen ilk yapılardan biridir. Yapıldığı tarihlerde şehrin dışında bulunan müze binası, günümüzde şehrin merkezi konumundadır.

Müzenin mimari planı; geniş bir bahçe içinde bir iç avlunun etrafını çeviren iki sundurma ve iki salondan oluşmaktadır. Müzede sergilenen eserler; 2 yüzyılı aşan şehir kazıları, kurtarma kazıları, satın alma, müsadere ve bağış yollarıyla müzeye kazandırılmış zengin bir koleksiyondur.

Müzenin hemen girişinde soldaki ilk sundurmada, Helenistik, Roma ve Bizans devri mimari eserlerin kronolojik sıra ile sergilendiği görülmektedir

⁹⁷ Z. Atar, A. Karabulut, s. 146.

⁹⁸ Ahmet Uhri, Ezgi Emre, Yoanna Hacısamayıloğlu Taşkiran, **İzmir Müzeleri**, İzmir Büyükşehir Belediyesi ve İzmir Akdeniz Akademisi, İzmir, Eylül 2019, s.99.

(kabartmalar, sütun başlıkları, pervazlar, friz ve direk araları, saçak ve konsol taşları gibi). Aynı bölümde, kadın ve erkek heykelleri ile Bergama Zeus Sunağı maketi yer almaktadır. Birinci sundurmadan ilerlediğinizde hole, oradan da soldaki salona ulaşılmaktadır. Karşınıza çıkan bu salonda birçoğu Bergama Akropolü'nden getirilen toprak heykelcikler, çanak çömlek ve cam eşyalar, kandiller, paralar ve birçok küçük eseler, duvarlar içlerine yerleştirilmiş nişler yardımıyla, platformlar üstünde, kronolojik zaman örüntüsü takip edilerek cam vitrinler içinde teşhir edilmektedir. Müze holünde Akropolden ve Asklepion'dan getirilmiş heykellerle buluntular sergileme platformları üstünde, gün ışığından da yararlanılarak sergilenmektedir. Bu holün solunda bulunan ikinci salonda yine Akropol ve Asklepion'dan getirilmiş heykel ve büstler kaideler üstünde teşhir edilmektedir. Salonun zemininde Bergama'da bulunmuş bir mozaik görülmektedir (Şekil 2). İkinci salondaki cam vitrinler içinde Roma devri tunç ve fildişi eserler, mermer heykelcikler, Bizans ve Osmanlı sikkeleri teşhir edilmektedir.

Resim 1: Bergama Müzesi

Kaynak: <https://www.izmirdergisi.com/tr/dergi-arsivi/27-3ncu-sayi/2520-bes-bin-yillik-zenginlik> (31.05.2023)

Müze girişinin sağındaki ikinci sundurmadan içeri girildiğinde, M.Ö. V. yüzyıldan M.S. III. yüzyıla kadar olan kitabeler, kabartmalar, mermer heykeller

(resim:2,3), şeref levhaları, adaklar ve mezar stellerinin⁹⁹ zeminden çok yüksek olmayan kaideler üstünde sergilendiği görülmektedir. Müze binasının tam ortasında bulunan avlusunda, zafer heykelleri ve güneş saati açık alanda sergilenmektedir.

Resim 2: Helenistik Dönem, Zırhlı Torso

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

⁹⁹ Önder, s.166.

Resim 3: Mermer Heykellerin Bulunduğu Sergi Holü

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Bergama müzesinin içinde ayrıca Etnografya müzesine de yer verilmiş, iki müze birbirinden her ne kadar bağımsız görünse de oldukça ustalıkla bir araya getirilmiş yapı içinde teşhiri mümkün kılınmıştır. Bu Etnografya müzesinde sergilenen materyaller, Bergama çevresinden derlenmiş gündelik yaşama ait kadın ve erkek giyim eşyaları, süs eşyaları, silahlar, yağlık, bohça, kese, çorap gibi el emeği eserler, Bergama bölgesine ait dokumacılık eserleri ve materyalleri, ayrıca çeşitli Etnografik malzemeler teşhir edilmektedir (Resim 4,5,6). Bu eserler, gün ışığının olmadığı kapalı bir salonda, yapay ışıkla yukarıdan aydınlatılarak, ahşap büyük cam vitrinler içinde kaideler üstünde ve bazıları açıkta kaide üstünde, mankenler kullanılarak izleyici ile buluşturulmuştur.

Resim 4: Bergama Etnografya Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 5: Bergama Etnografya Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 6: Bergama Etnografya Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Bergama müzesi T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne bağlıdır. Bergama, Zafer Mahallesi, Cumhuriyet Caddesinde bulunan müze (harita 3), Pazartesi günleri kapalı olup, haftanın diğer günleri ziyaretçiye açıktır. Müze kartı olan ve 18 yaş altı öğrenci ya da 65 yaş üstü vatandaştan ücret alınmamaktadır.

Genel olarak müzede, arkeoloji ve etnografya teması kronoloji gözetilerek sergi düzeni oluşturulmuştur. Müze ziyaretçilerine serbest dolaşım imkânı sağlamaktadır, QR kod okuma sistemiyle i-podlarla eserler hakkında bilgi edinilmekte, ziyaretçiler talep ettiğinde müze yetkilileri tarafından rehberlik desteği verilmektedir. Eserlerin sayısının günden güne artmasından dolayı, daha geniş bir alana gereksinim duyulmaktadır. Yeni bir müze binası için ön çalışmalar devam etmektedir. Ziyaretçilerin dinlenme alanı bulunmamakla birlikte şehir merkezinde olması bu gereksinimi karşılamaktadır.

2.3. DİKİLİ

Dikili, İzmir ilinin Ege Denizi kıyı şeridindeki kuzeydeki son ilçesidir. Dikili ilçesinin sınırları, kuzeyinde Kozak, kuzeybatısında Mardan Çayı, güneyinde Çandarlı Körfezi bulunurken, doğusunda Bergama, batısında Ege Denizi yer alır. Yüz ölçümü 541 km²'dir.

Dikili'de Ağıttepe ve Kaletepe'de yapılan kazılardaki verilere göre ilk yerleşim yeri, Akalar'ın yaşadığı Atarneus adı ile anılan bölgedir.¹⁰⁰ Dikili'nin 5 km kuzeydoğusunda yer alan, Atarneus Antik Kenti'nin adının geçtiği ilk yazılı kaynak, Herodotos'un Pers Savaşlarını anlattığı eserinde, M.Ö.6. yüzyılda kentin kesin olarak var olduğu yazmaktadır.¹⁰¹

İlçe sınırlarında bulunan Pitane (Çandarlı) Antik dönemde 12 Aiol kentinden biriydi.¹⁰² Dikili'nin geçmişine bakıldığında, Antik çağda Lidya, Pers, Astria, Teutronia medeniyetleri, sonrasında Romalılar ve Bergamalılar hakim olduğu, Orta Çağ gelindiğinde ise Bizanslılar, Cenovalılar, Selçuklular ve son olarak da Osmanlı İmparatorluğu'nun hüküm sürdüğü görülmektedir.¹⁰³

1860 yılında Bergama'nın bir köyü olan Dikili, 1923 yılında belediyelik olmuş, 13 Ekim 1928 yılında Bergama'dan ayrılarak İzmir ilinin bir ilçesi, önemli bir parçası haline gelmiştir.¹⁰⁴

2.3.1. Çandarlı Etnografya Sergi Salonu

Çandarlı Etnografya Sergi salonu ilk olarak 2012 yılında, 1600 yıllık Tarihi Çandarlı Hamamı restore edilip Etnografya Müzesi olarak açılmıştır.¹⁰⁵ 2014 yılında Belediye müzeyi, kentin başka bir tarihi yapısı olan Zeytinyağı Fabrikasına taşımıştır. Çandarlı Etnografya Sergi Salonu binası; yapım yılına ilişkin herhangi bir

¹⁰⁰ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Neredeyim: Dikili, <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77450/dikili.html> (15.04.2023)

¹⁰¹ Güler Ateş, "Pergamon'un Gölgesinde Bir Komşu Kent: Atarneus", **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt:11 Sayı:1, 2018, s.326-327.

¹⁰² Ekrem Akurgal, **Anadolu Kültür Tarihi**, TÜBİTAK, Ankara, 17. Basım 2005, s.310.

¹⁰³ Dikili Belediyesi, **Tarihçe**; <https://www.izmir-dikili.bel.tr/tr/tarihce> (02.03.2022)

¹⁰⁴ Aslıhan Baldan ve Doğuş Baldan, "İzmir ili, dikili ilçesi, Salihler mahallesi I. derece ve III. Derece Arkeolojik sit alanlarına ilişkin koruma amaçlı nazım imar planı", Plan Açıklama Raporu, **BATİPLAN**, İzmir, 2020, s.10.

https://www.izmir.bel.tr/YuklenenDosyalar/NazimImarPlani/3319_18133.pdf (02.03.2023)

¹⁰⁵ <https://www.turizminsesi.com/haber/tarihi-hamam-sergi-salonu-oldu-13306.htm> (15.04.2023)

belge veya kayıt bulunamamakla birlikte tarihi bir Zeytinyağı Fabrikası olduğu bilinmektedir. Yapının bölgedeki diğer yağhanelerinin benzer mimari üslup özelliklerinden yola çıkılarak, duvar örgüsü, söveli ve hafifletme kemerli pencere ve giriş açıklıkları, saçak altlarında görülen silmeler, balkonunu taşıyan demir konsol özellikleri, 19. yüzyıl konut, kamu ve sanayi binaları mimarisinde görülen benzerliklerden dolayı bu döneme tarihlendirilmiştir.¹⁰⁶

Sergi salonu düzenlemesi; yükseltilmiş yatay ve dikey ahşap cam vitrinler içinde sergilenen tarihi objeler, giyim-kuşam, çeşitli dokuma parçaları, para keseleri, iğne oyaları, işlemeli örtüler, tel kırma, yün çoraplar ve üç eteklerden oluşan, Geleneksel Türk El Sanatları eserlerinin bulunduğu zengin bir koleksiyon sergilenmektedir (resim:7). Müzenin diğer bölümlerinde halkın günlük yaşamda kullandığı çeşitli geleneksel ev eşyalarının sergilenmesi için mutfak bölümü olarak tasarlanan gündelik yaşam, canlandırma yöntemi ile görselleştirilmiştir. Sergi salonunun diğer köşesinde yine mankenler yardımıyla geleneksel düğün töreni canlandırılmıştır (resim:8). Bunların yanı sıra farklı objeler (gaz lambaları, fenerler, zeytinyağı küpleri ve su testileri, karasaban, klasik tarım yöntemleri) müze içinde sergilenmektedir. Teknolojik destek ışıklandırma dışında kullanılmamıştır. Geleneksel sergileme teknikleri uygulanmıştır. Müzede etnografya ve tarih teması, tipoloji ve kronoloji gözetilerek sergi düzeni oluşturulmuştur.

¹⁰⁶ Dikili belediyesi Çandarlı Beldesi Halkla İlişkiler Müdürlüğü ile yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bilgidir.

Resim 7: Çandarlı Etnografya Sergi Salonu

Kaynak: Dikili Belediyesi Halkla İlişkiler Müdürlüğü tarafından gönderilmiştir.
(01.05.2023)

Resim 8: Çandarlı Etnografya Sergi Salonu

Kaynak: Dikili Belediyesi Halkla İlişkiler Müdürlüğü tarafından gönderilmiştir.
(01.05.2023)

Müzenin bahçe kısmı, müze ziyaretçileri için kafeterya olarak düzenlenmiştir (resim:9). Belediye bünyesine bağlı olan müze faklı etkinliklere yıl içinde ev sahipliği de yapmaktadır.

Resim 9: Çandarlı Etnografya Sergi Salonu

Kaynak: Dikili Belediyesi Halkla İlişkiler Müdürlüğü tarafından gönderilmiştir. (01.05.2023)

Dikili Belediyesine bağlı olan müze, Çandarlı Mahallesi, Yeni Cadde No.1 açık adresinde bulunmaktadır (harita 4). 28 Nisan 2023 tarihinde yetkililer tarafından yapılan bilgilendirmeye göre yeniden düzenlemeye alınmış, önümüzdeki yaz sezonuna ziyaretçiye açılacaktır. Müzenin halkla ilişkiler birimi ziyaretçiye her konuda yardım etme konusunda istekli ve güler yüzlüdür.

2.4. FOÇA

İzmir'in ilçelerinden Foça, İzmir Körfezinin kuzeybatısında, üç tarafı Ege Denizi ile çevrili bir yarım ada üzerinde yer almakta, kuzeyinde Çandarlı Körfezi ve güneyinde İzmir Körfezi, güneydoğusunda Menemen ve kuzeydoğusunda Aliağa ilçeleri bulunmaktadır.¹⁰⁷

¹⁰⁷ Burcu Taşcı, Eti Akyüz Levi, "Kent İçi Arkeolojik Alanlarda Katmanlaşmanın Analizi ve Koruma Sorunları: Foça Örneği", **BELLETEREN**, Cilt: LXXXII, Sayı: 293, Ankara-2018, s.34.

M.Ö. 7. yüzyıl ortasında Teos ve Erythrai'den gelen İonlar tarafından kurulduğu söylene de Ekrem Akurgal'ın yaptığı kazılar sonucu kentin M.Ö. 11. yüzyılda Aioller tarafından kurulduğu ispatlanmıştır.¹⁰⁸ Batı Anadolu kıyılarında, Troia savaşlarından sonra kurulan; Aiol, İon ve Dor kentleri, Herodotos'un bildirdiği Aiol kenti olarak saydığı İzmir, İon ve Aiol bölgelerinin birleştiği sınır üzerinde, İzmir ilinin güneyinde bulunan 12 Aiol kentlerinden biri olan Phokaia (Foça) M.Ö. 6. yüzyılın ortasına kadar Aiol, daha sonra da İon kenti olmuştur.¹⁰⁹ İon, Pers, Roma, Bizans ve Osmanlı medeniyetlerinden kalmış tarihi birçok eser ve yapı ilçede görülebilmektedir.

Phokaia (Foça) Eski Yunanca kökenli olan kelime, “fokluk, fok yeri” anlamına gelmektedir.¹¹⁰ Enderde görülseler hala bölge Akdeniz Fokların yaşadığı yerler arasındadır.

İlçede bağcılık, zeytin üretimi ve balıkçılık önemli gelir kaynağı olduğu gibi, tuz, şarap ve taş işçiliği de ekonomik faaliyetleri arasındadır.¹¹¹ Turizm açısından da değerli olan bölge, tarihi dokusu, doğası ve mimari yapılarıyla yurtiçi ve yurtdışından da ziyaret edilen bölgedir.

2.4.1. Foça Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Denizciliği Tanıtma, Sevdirme ve Yaygınlaştırma Merkezi

Bugün hala kullanılan yapı, 1923 yılında inşa edilmiştir. Milli Savunma Bakanlığı tarafından ilk olarak kullanılmış, 1950'li yıllarda Askere Alma Daire Başkanlığı'na bağlanarak Askerlik Şubesi olarak hizmet vermiş, 1970'lere geldiğinde ise Foça Amfibi Merkezi Komutanlığı bünyesine devredilmiştir. Foça Merkez Komutanlığı'na ait yapı 2006 yılında müze olarak yeniden düzenlenmiştir.¹¹²

¹⁰⁸ Fevzi Bozkır, Neşe Sarioğlu Bozkır ve Ercüment Kuyumcu, “Foça (İZMİR) Sivil Mimari Örnekleri ve Restorasyon”, **5. Tarihi Eserlerin Güçlendirilmesi ve Geleceğe Güvenle Devredilmesi Sempozyumu Cilt: II**, TMMBO İnşaat Mühendisleri Odası, Erzurum, 1-3 Ekim 2015, s. 447.

¹⁰⁹ Akurgal, s.310.

¹¹⁰ **E-sözlük**; <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/fok> (28.04.2023)

¹¹¹ Fevzi Bozkır ve diğerleri, 2015, s.448.

¹¹² İsmail Okay, **Askeri Müzelerde Grafik Tasarım ve Foça Deniz Müzesi Örneği**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Grafik Ana Sanat Dalı, İzmir, 2007, s.61.

T.C. Deniz Kuvvetleri Komutanlığı tarafından, Türk Deniz Kuvvetleri ve Amfibi Deniz Piyade Tugayı'nın tanıtımının yanı sıra topluma denizciliği sevdirmek için sivil halkın kullanımına açık bir müzedir.

Yapı iki ana binadan ve bunları çevreleyen bir terastan oluşmaktadır (resim:10). Her iki yapı da müze olarak kullanılırken, bu binaların arasında kalan iç avlu Açık Hava Sergi Alanı olarak düzenlenmiştir. İç Avludan yukarı doğru çıkıldığında kafeterya ve seyir terası ziyaretçilerin dinlenmesi için değerlendirilmiştir.

Müzedeki denizcilikle ilgili belgeler, fotoğraflar ve objeler, gemi dümenleri, gemi maketleri, telsizler, gemi pervaneleri gibi gemi içinden parçalar ve talimatnameler sergilenmektedir. Ayrıca tarihimizde olan deniz savaşları ve yakın tarihimizdeki önemli Kıbrıs çıkartması detaylı maketlerle ve canlandırmalarla ziyaretçiler için sergilenmektedir.

Ana kapıdan girişte iki binanın arasında bulunan bir açıklık sizi karşılar, hemen sağ taraftaki yapıda iç içe geçmiş küçük açıklıklarla birbirine bağlanan odalarda Atatürk ve kurtuluş savaşından karelerin olduğu fotoğraflar duvarlarda sergilenmektedir. Büyük panolarda rahat okunabilecek boyutlarda, tarihi metinler göze çarpmaktadır. Her yaştan insanın rahatça gezebileceği, kronolojik zaman çizelgesi takip edilerek, sergilenen materyaller ve resimler, ahşap camekânlı vitrinler içinde maketler, ziyaretçilere zengin bir müze ziyafeti sunmaktadır. Denizcilik malzemeleri ve gemi maketlerinin sergilendiği odalar sesli video anlatımları, dijital sistemlerle desteklenmiş, ziyaretçinin merakını gidermektedir.

Ana girişten sol taraftaki binada Kıbrıs Harekâtı ile ilgili belgeler, fotoğraflar, maketler (resim:11) ve savaşta donanmanın kullandığı malzemeler sergilenmektedir. Ziyaretçiler için zorunlu güzergâh kronolojik zaman gözetilerek uygulanmış, doğru tanıtım kartları ile ziyaretçinin yardım almadan gezmesi mümkün kılınmıştır. Daha çok sergi materyalleri ahşap cam vitrin içinde yükseltilmiş platformlar aracılığı ile katmanlı bir şekilde sergilenmektedir. Her objenin tanıtım kartı uygun büyüklükte açık bir şekilde yanında konumlandırılmıştır. Her iki yapıda da doğal ışıklandırma ve yapay ışıktan yararlanılmıştır. Daha çok üstten aydınlatma kullanılmış bol ışıklı bir ortamda materyaller sergilenmektedir.

Her iki yapının ortasında kalan açıklık Açık Hava Sergi Alanı olarak kullanılmış, eski denizcilikle ilgili malzemeler açıkta sergilenmektedir. Bu açık

alandan yukarıya doğru birkaç basamakla çıkıldığında yapıların arkasında bulunan geniş bir terasa çıkmaktadır. Terasta ziyaretçiler için dinlenme alanı ve kafeteryanın yanında seyir terası bulunmaktadır.

Resim 10: Foça Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Denizciliği Tanıtma, Sevdirme ve Yaygınlaştırma Merkezi

Kaynak: <https://www.visitizmir.org/tr/Destinasyon/14952> (20.02.2023)

Resim 11: Foça Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Denizciliği Tanıtma, Sevdirme ve Yaygınlaştırma Merkezi

Kaynak: <https://www.facebook.com/548387502029860/posts/1013589118843027/> (20.02.2023)

Foça Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Denizciliği Tanıtma, Sevdirme ve Yaygınlaştırma Merkezi (harita 5), T.C. Deniz Kuvvetleri Komutanlığına bağlıdır. Pazartesi günleri kapalı, haftanın diğer günleri ziyaret edilebilmektedir.

2.5. KEMALPAŞA

Bozdağlar'ın batıya doğru son uzantısı olan Kemalpaşa ilçesi, geçmiş dönemde adını bölgede bulunan zengin pınarlarından dolayı su perilerinden (Nymphe) almış, sonraları kentin ismi Nimfio, Ninfi vb. olarak kullanılmıştır.¹¹³ Kemelpaşa Nif (Kemalpaşa) Dağı eteklerinde, kuzeyde Bornova Ovası, kuzeydoğuda Kemalpaşa (Nif) Ovasıyla çevrilidir.¹¹⁴ Kemalpaşa'nın, güneyinde Torbalı ve Bayındır, kuzeyinde Manisa, doğusunda Turgutlu, batısında Bornova ve Buca ilçeleri yer alır.

Antik Çağlardan beri Smyrna (İzmir) ve Sardes arasında geçiş noktası konumunda olmasından dolayı birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Özellikle Bizans ve Osmanlı dönemlerinde yoğun bir yerleşim görülmektedir.¹¹⁵

8 Eylül 1922 yılında, İzmir'in düşmandan kurtarıldığı gün, büyük komutan Mustafa Kemal Paşa Nif'te konaklamış, bunun şerefine ilçenin adı Kemalpaşa olarak değiştirilmiştir.¹¹⁶

Günümüzde tarım faaliyetlerinin yoğun görüldüğü bölge, Organize Sanayi Bölgeleriyle de birçok kişiye istihdam sağlamaktadır.¹¹⁷ Sanayileşmenin hız kazandığı ilçede nüfus yapısı da değişmiş, çocuk ve genç sayısı da alınan göçlerle hızla artmıştır.¹¹⁸

¹¹³ Semavi Eyice, "İzmir Yakınında Kemalpaşa (Nif) da Laskaris'ler Sarayı", **Türk Tarih Kurumu Belleten Dergisi**, Cilt:25, Sayı:97, Ocak 1961, s.1.

¹¹⁴ Ersin Doğer, **İzmir'in Smyrna'sı Paleolitik Çağ'dan Türk Fethine Kadar**, 4. baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2020, s.18.

¹¹⁵ Rahim Sağ, **Nif'ten Kemalpaşa'ya**, Eserin Sahibinin Kendi Yayını, İzmir, Nisan 2017.

¹¹⁶ T.C. Kemalpaşa Kaymakamlığı, **Tarihi ve Turistik Yerler**; <http://www.kemalpasa.gov.tr/tarih> (17.03.2023)

¹¹⁷ T.C. Kemalpaşa Kaymakamlığı, **Ekonomi, Sanayi ve Ticaret**; <http://www.kemalpasa.gov.tr/ekonomi-sanayi-ve-ticaret> (17,03,2023)

¹¹⁸ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Neredeyim, Kemalpaşa; <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77457/kemalpasa.html> (17.03.2023)

2.5.1. Ümran Baradan Resim ve Güzel Sanatlar Müzesi

Kemalpaşa Torbalı yolu üstünde Çiniliköy Mahallesiinde, Ümran Baradan tarafından yaptırılan Çinili Köşk'te en değerli çini eserlerini üretmiş ve topladığı 49 ülkeden resim ve çini örneklerini çeşitli objelerin sergilendiği önemli bir müzedir. Müzenin tamamı 520 m² kapalı, 2500 m² açık alandan oluşmaktadır. 2010 yılında Kemalpaşa Belediyesi tarafından restorasyonu yapılarak kullanıma açılan müze binası farklı mimarisiyle göze çarpmaktadır (resim:12).

Dışarıdan bakıldığında dikkati çeken iki yüksek kulesi ile özel bir yapıdır. Müze içerisinde Ümran Baradan tarafından yapılmış resim, heykel, çini ve seramik örneklerinin yanı sıra, yaşamı boyunca seyahat ettiği yerlerden topladığı sanat eserleri de sergilenmektedir. Ümran Baradan'ın hayatından kesitler, gazete kupürleri, yerel kıyafetler cansız mankenlere giydirilmek suretiyle ve şahsına ait giysiler derlenip sergilenmektedir (resim:13). Sanatçı Müze açıldıktan bir yıl sonra hayatını kaybetmiş, onun anısına ailesi ve Belediye tarafından müze açık tutulmaktadır. Ümran Baradan'ın anısına yaptırılan kendi adıyla hizmet veren Ümran Baradan Güzel Sanatlar Lisesi öğrencileri orada uygulamalı ders görmektedir, yapının iç avlusu öğrencilerin çalışması için ayrılmıştır. Farklı zamanlarda da halka açık etkinlikler düzenlenmektedir.

Resim 12: Ümran Baradan Resim ve Güzel Sanatlar Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 13: Ümran Baradan Resim ve Güzel Sanatlar Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Müzedede birçok ülkeden farklı tekniklerde ve boyutlarda yapılmış objelerden oluşan, geniş bir sanat eseri koleksiyonu sergilenmektedir. Eser yoğunluğundan, sergileme yöntemi birbirini tamamlamak yerine kargaşa yaratmaktadır. Ziyaretçiye, müze yerine, züccaciye geziyor izlenimi vermektedir. Eserlerin birçoğu doğru materyaller kullanılarak sergilenmekten ziyade, gelişmiş güzel asılmış ya da yerleştirilmiş gibi görünmektedir. Tabloların bazıları duvarlara asılırken uygun malzemeler yerine, eldeki materyaller kullanılarak (elektrik kablosu vb.) asılmıştır. Vitrin içleri daha çok eseri sergileme telaşında, kalabalık ve anlaşılır değildir. Eserlerin gerekli tanıtım kartları (tarih, dönem, yer, malzeme) birçoğunda bulunmamaktadır. Yapının eşsiz görünümü ve büyük bir bahçeye sahip olması ziyaretçileri büyülese de içerideki kargaşa, ziyaretçilerin gezerken aldığı keyfi azaltmaktadır. Belediyenin belirli aralıklarla temizlik görevini yerine getirmesi eserlerin korunması ve bakımlarına yeterli gelmediği gözle görülmektedir. Müzedede herhangi bir teknolojiye dayanarak yararlanılmamıştır. Bazı eserler cam vitrinler içinde sergilenmektedir (resim: 14,15). Objeler doğal ışıkla aydınlatılmaktadır. Sergilenen eserler sanat temasında, tipoloji dikkate alınarak düzenlenmiş, belli bir tarihsel

sıralaması ile sergilenmemiş, ziyaretçiye serbest yön imkânı sunulmuştur. Müzenin girişinde belirli bir ücret talep edilmemekte, giderleri karşılayabilmek için sembolik olarak bir para alınmaktadır. Dilediğiniz kadar para bırakabilirsiniz.

Müze ziyareti sırasında, yetkililere ulaşılmaya çalışılsa da herhangi bir şekilde ulaşım sağlanamadı. Kemalpaşa Belediyesinde görüştüğüm Özel Kalem Müdüründen aldığım bilgiye göre, müze ve belediye arasında imzalanan protokolde, belediye sadece temizliğini ve geceleri kalan bir güvenlik görevlisi temin etmekle yükümlüdür. Müze yasal mirasçılarına ait özel şahıs mülküdür.

Kemalpaşa'nın Çiniliköy Mahallesi (harita 6), Torbalı Caddesinde bulunan müze, Cuma günleri kapalı, haftanın diğer günleri ziyaret edilebilir.

Resim 14: Ümran Baradan Resim ve Güzel Sanatlar Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 15: Ümran Baradan Resim ve Güzel Sanatlar Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

2.6. BAYINDIR

İzmir'e 80 km uzaklıkta bulunan Bayındır ilçesi, Küçük Menderes Havzasının batı kesiminde yer almaktadır.¹¹⁹ Güneyinde Tire, batısında Torbalı, kuzeybatısında Kemalpaşa, kuzeydoğusunda Manisa, doğusunda Ödemiş ilçeleriyle komşudur.

Tarihi geçmişi Bakır Çağına kadar dayanan¹²⁰ bölgenin gelişimi Hititlere kadar ulaşıyor, bölgeye "Assuwa" deniyordu.¹²¹ Assuwa adı Yunanlılar tarafından Asia olarak söylenirdi. Romalılar döneminde Asia adı bütün Batı Anadolu için söylenmiş ve zamanla da tüm kıta için kullanılmaya başlanmıştır.¹²²M.Ö. 3000'li

¹¹⁹ İlknur Duman, **Bayındır'ın Tarihi Kent Gelişimi**, (Türk Sanatı Araştırmaları 2), Uşak Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, Uşak, 2021, s.3.

¹²⁰ Duman, s.3.

¹²¹ Gülcihan Pehlivan, **İzmir İli Bayındır İlçesi Ağzı**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Manisa, 2019, s.5.

¹²² Edip Yılmaz, **İzmir-Ödemiş'teki Türk-İslam Devri Mezar Taşları**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Van, 2013, s.20.

yıllarda Hititler, M.Ö. 700'ler de Frigya ve Lidyalılar, M.S. ise sırayla Persler, Büyük İskender, Pergamon Krallığı, Roma İmparatorluğu, Bizans, Aydınogulları Beyliği ve Osmanlı İmparatorluğuna ev sahipliği yapmıştır.¹²³ Fatih sultan Mehmet zamanında, 1453 ve 1530 tarihli tahrir defterlerinde bölge “Bayındır” adıyla köy olarak geçmektedir.¹²⁴

İlçede çok fazla sosyal faaliyet bulunmamakla birlikte, her sene düzenlenen çiçek festivali, farklı yer ve zamanlarda düzenlenen deve güreşleri yapılmaktadır.¹²⁵ İlçe halkının büyük bir bölümü tarım ve hayvancılıkla geçimini sağlamaktadır.

2.6.1. Öşür Hanı Kent Evi

Bayındır, Hacı İbrahim Mahallesi Baştaş Caddesi üzerinde yer alan eski Tekel binası (Öşür Hanı) müzeye çevrilmiştir (harita 7). Yapı Bayındır kültür varlıkları 1. grup anıtsal yapı olarak 1985 yılında tescillenmiş, herhangi inşa veya tamire ait kitabe bulunmadığından yapım tarihi bilinmemekle birlikte, giriş açıklığı kemer kilit taşının üzerinde Latince “1869” tarihi yazmakta olup, H1322-M1904 tarihli arşiv belgesinde ise yapının Rum Hacı Save Efendi'ye ait olduğu tespit edilmiştir.¹²⁶

1929 yılından itibaren Bayındır Tekel Binası olarak kullanılan yapı, 1981 yılına gelindiğinde kullanılamayacak durumda olduğu tespit edilip boşaltılmıştır. Yaklaşık 30 yıl âtıl durumda bulunan bina, 2010 yılında Bayındır Belediyesi tarafında restorasyona alınmış, 2013 yılında yapının onarımı tamamlanmıştır. Restorasyondan sonra kısa bir süre belediye hizmet binası olarak kullanılmış daha sonrasında kütüphane, kültür merkezi ve kent müzesi olarak yeniden düzenlenmiştir.

Öşür Hanı, kentin merkezinde 989 m² alana inşa edilmiş, alt katları depo ve ahır, üst katlarında konaklama için düzenlenmiş odaları olan şehir içi han olarak kullanılmıştır. Yapının kuzey ve doğu cepheleri iki katlı olup aynı zamanda yapıya giriş cepheleri bulunmaktadır. Güney cephesi tek katlı dört sıra mekân ile yapının alt katında U biçimindedir. Yapının ana girişi doğrudan avluya açılırken, üst kattaki

¹²³ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Neredeyim, Bayındır; <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77440/bayindir.html> (21.04.2023)

¹²⁴ Pehlivan, s.5.

¹²⁵ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Neredeyim, Bayındır; <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77440/bayindir.html> (21.04.2023)

¹²⁶ Ahmet Uhri ve diğerleri, s.97.

odaların pencereleri ve giriş açıklıkları, avlu ve koridora açılmaktadır. İnşa malzemesi kaba yontu, kesme taş, moloz taş ve tuğla kullanımıyla çeşitlilik göstermektedir. Yapının örtü sistemi ve taban döşemeleri ahşaptandır (resim:16,17).

Bayındır Tarihi Öşür Hanı Kent Müzesinde, Bayındır Belediyesi arşivinden derlenen tarihi ile ilgili fotoğraf ve belgelerin bulunduğu sergi salonunda, yerel halktan bağış yolu ile toplanılan kıyafet, gündelik yaşama ait silah, kap, işlemeli örtüler, mobilya vb. eserler sergilenmektedir. Müze içerisinde cansız mankenler yardımıyla gündelik yaşam canlandırılmış, vitrin içi sergileme yöntemiyle tarihi kayıtlar, objeler ziyaretçi ile buluşturulmuştur. Eserler etnografya ve tarih temalı kronoloji ve tipoloji göz önünde bulundurularak sergilenmiştir (resim:18). Hanın karanlık yapısını aydınlatmak için spotlar yukarıdan uygulanmış, ferah bir izleme alanı yaratılmıştır. Tanıtım kartları her eserde bulunmamakta, yeterli açıklama panoları kullanılmamıştır. Bu durumu müzedeki personel ziyaretçiye rehberlik ederek gidermeye çalışmaktadır. Ziyaretçi serbest dolaşım yöntemi ile müze gezisini tamamlamaktadır.

Müze Cumartesi ve Pazar günleri kapalı, hafta içi 09.00-17.00 saatleri arası ücretsiz olarak gezilebilmektedir.

Resim 16: Tarihi Öşür Hanı Kent Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 17: Tarihi Öşür Hanı Kent Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 18: Tarihi Öşür Hanı Kent Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

2.7. TİRE

İzmir ilinin Tire ilçesi, doğusunda Ödemiş, kuzeyinde Bayındır, batısında Torbalı ve Selçuk ilçeleri, güneyinde Aydın ili ile sınırlıdır. 891 km² yüzölçümüne sahiptir.¹²⁷

Tam olarak ilçenin tarihlendirmesi yapılamasa da Hitit öncesine dayandığı kesin olarak bilinmekle birlikte, Hitit kaynaklarında adı Apatena, Arkadipolis, Teira, Thira, Thyra ve Tyrha isimleriyle karşımıza çıkmaktadır.¹²⁸

¹²⁷ T.C. İzmir Valiliği, **Tire**; <http://www.izmir.gov.tr/tire> (09.01. 2022)

Kentin Pelasglar, Luwiler, Meonyalılar ve Turşalardı, Hitit, Frigya, Lidya, Pers, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı medeniyetlerine ev sahipliği yapmış, yazılı metinlerde adı geçen zengin bir tarihe sahip olup bölgenin önemli ilçelerindendir.¹²⁹

Tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan kenti; Bizanslı Tarihçi Pachmeres “Keşişler Yöresi” diyerek dini açıdan önemini vurgulamış, Evliya Çelebi (1611-1682) Seyahatnamesi’nde “Şehr-i Muazzam Tire” diyerek hayranlığını dile getirmiş, Kâtip Çelebi (1608-1656) ise eserinde “Eski Taht Şehri” derken, (1908) Aydın Vilayeti Salnamesi’nde de “Ulemalar Yatağı” olarak tanımlamıştır.¹³⁰

17. ve 18. yüzyıllarda âyanların idaresinde bulunan Tire, 1839’da Tanzimat’ın ilânıyla Muhassıl-ı Emval tarafından yönetilmiş, 1867 yılında vilâyet yapıp Aydın’ın İzmir Sancağına bağlanmış, Cumhuriyet Dönemine gelindiğinde İzmir’in ilçelerinden biri olmuştur.¹³¹

Tire’de yerel kültür mirası olan zanaatlardan dokumacılık, hasırcılık, keçecilik, nalıncılık, saraciye, urgancılık ve yorgancılık halen devam ettirilmektedir.¹³²

2.7.1. Tire Arkeoloji ve Etnografya Müzesi

İlk Tire Müzesi, II. Murat’ın komutanlarından Yahşi Halil Bey’in H.845-M.1441 yılında yaptırdığı Yahşibey Camisinde (İmaret Camii),1935 yılında Tire Halk Evinin Müzecilik Kolu tarafından kurulmuştur.¹³³ 1946 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından tescillenip, 1971 yılına kadar İmaret Camii’nde, Devlet Müzesi olarak hizmet vermiştir.¹³⁴ 29.01.1971

¹²⁸ Su Tuğçem Özkan, **Tire Müzesi’nde Korunan Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi’ne Ait Bir Grup Mezar Steli**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Aydın, 2020, s.7.

¹²⁹ Ebru Bakım, **Understanding And Assessing The Republican Heritage Of Tire**, (Unpublished Master's Thesis) A Thesis Submitted To The Graduate School Of Natural And Applied Sciences Of Middle East Technical University, September, 2017, s.25-27.

¹³⁰ Tire Ticaret Odası, **Tire ve Tarihi**; <https://tireto.org.tr/tire/tire-ve-tarihi/> (09.01.2023)

¹³¹ Mehmet Sami Bayraktar, “Tire’de İsmi Unutulan Tarihi Bir Yapı”, **Vakıflar Dergisi**, Sayı:45, 2016, s.178.

¹³² T.C. İzmir Valiliği, Tire; <http://www.izmir.gov.tr/tire> (09.01.2022)

¹³³ Mürüvvet Arslan, **Tire Müzesi’nde Bulunan El İşlemeleri**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı El ve Makine Nakışları Eğitimi Bilim Dalı, Konya, 2011, s.5.

¹³⁴ Önder, s.167.

tarihinde, yeni müze binasına eserler taşınıp ziyaretçiye açılmıştır. Bugün Müzenin sadece bahçe kısmı ziyaretçilere açıktır. T.C. Kültür Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne bağlı müze binası statik sorunlar nedeniyle kapatılmış,¹³⁵ yeni müze binası için çalışmalar sürmektedir.¹³⁶

Tire Müzesi'nin ön bahçesinde Roma ve Bizans dönemlerinden mermer ve pişmiş topraktan eserler açık teşhir edilirken, arka bahçesinde İslami mezar taşları ağırlıkta olarak sergilenmektedir. Eserlerin, kısaca yazılmış Türkçe ve İngilizce tanıtım levhaları bulunmaktadır (resim:19,20).

Resim 19: Tire Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Ön Bahçe

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İzmir Tire Müze Müdürlüğü, <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44106/izmir-tire-muze-mudurlugu.html> (02.01.2023)

¹³⁵ Yapılan görüşmeler sonunda edinilen bilgidir.

¹³⁶ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, **Tire Müzesi**; <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77105/tire-muzesi.html> (02.01.2023)

Resim 20: Tire Arkeoloji ve Etnografya Müzesi Arka Bahçe

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İzmir Tire Müze Müdürlüğü, <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44106/izmir-tire-muze-mudurlugu.html> (02.01.2023)

2.7.2. Tire Kent Müzesi

Tire ilçe merkezinde bulunan Tire Kent Müzesi, Erken Cumhuriyet Dönemine tarihlenen, 1955 yılında Mimar Can Egeli'nin projesi ile inşa edilen, Tire Belediyesinin bir önceki hizmet binasıdır. Belediye binası yeni mekânına taşındıktan sonra eski binası restore edilerek, Tire Kent Müzesi olarak 15.10.2014 tarihinde hizmet vermeye başlamıştır.¹³⁷

Kent Müzesinde Tire Bölgesi'ne ait fotoğraflar, tarihi belgeler, el işi dokumalar, kıyafetler, mutfak malzemeleri, işlemeli kumaşlar, silahlar ve benzeri nesneler, bağış ve satın alma yoluyla elde edilip, sergilenmektedir.

Tire Kent Müze binası, bodrum kat, sinema salonu, giriş ve üst koridor olarak düzenlenmiştir. Müze giriş bölümü, Tire tarihi ve eski belediye başkanlarını tanıtarak başlar. Düşey ve dikey cam vitrinlerde belgeler tanıtım kartları ile birlikte teşhir edilir (resim:21). Devam eden kısımda Tireli ünlülerin fotoğrafları ve çeşitli Etnografik malzeme dikey ve yatay ahşap cam vitrin ve duvar panolarında teşhir

¹³⁷ Ayşegül Koyuncu Okca ve Ayşegül Elibol Tüfekçi, "THE PLACE AND IMPORTANCE OF TIRE MUSEUM IN THE PRESERVATION OF CULTURAL LEGACY", **The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science**, Number:70, Autumn -2018, p.253. (<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7776>) (21.04.2023)

edilmekte. Bu vitrinlerde sergilenen küçük objeler için vitrin içlerinde nesnelerin rahat izlenebilmesi için büyüteçler yerleştirilmiştir. Geleneksel sergileme yöntemleriyle düzenlenen müze içi, aydınlatma ve görsel destekler kullanılarak güçlendirilmiştir. Tanıtım kartları ve açıklama panoları bulunmaktadır. İstenildiğinde müze içi gezide ziyaretçiye rehberlik edilmektedir.

Kent Müzesinde, eser temelli sergileme tekniğiyle birlikte eserin üretilme serüveni de ziyaretçiyle buluşturulmuş, geleneksel mesleklerin canlı icra edildiği çarşı gibi tasarlanıp, aralarda cansız mankenlerle de desteklenmiş, gündelik yaşam canlandırılmıştır. Orta cam vitrinlerde eserler sergilenirken, duvara bitişik nizam, ahşap bölmelerle alanda odalar oluşturulmuş, çeşitli mesleklere ait bölümler düzenlenmiştir (resim:22) Örneğin; terzi, ayakkabıcı, berber, fotoğrafçı, yorgancı, semerci, sepetçi ve dokuma ustası gibi meslek gruplarına yer verilmiştir.

Bunların yanı sıra el sanatları, yeme içme kültürü, su hamam kültürleri de tanıtılmaktadır. Bu bölümlerin bazılarında manken, bazılarında ise zanaatkarlar fiili iş üretmektedir. Tire Kent Müzesinde bu işliklerde üretilen ürünler ziyaretçilerin beğenisine sunulup, satışı yapılmaktadır. Böylece Kent Müzesi, Tire bölgesine ait geleneksel meslekleri yaşatma görevini de üstlenmiştir. Müze koruma, araştırma, sergilenmenin yanı sıra ticari faaliyet göstermesiyle de örnek teşkil eder. Atölyelerinde üretilen ürünler kendi bünyesinde halkla buluşmakta, unutulmaya yüz tutmuş tekniklerle ürünler yeniden hayat bulmaktadır. Müzede sergilenen eserler etnografya, tarih ve el sanatları temalarında kronoloji ve tipoloji gözetilerek düzenlenmiştir.

Kent Müzesinin geniş bahçesinde ünlü Türk büyüklerinin büstleri sergilenmektedir. Tire Belediyesine bağlı olan müze, Atatürk Caddesi, No:2'de bulunmaktadır. 1 Ocak dışında, her gün ziyaret edilebilir. Müze girişleri ücretlidir.

Resim 21: Tire Kent Müzesi. Süreli Sergi Salonu, Kahve Kültürü Sergisi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 22: Tire Kent Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

2.7.3. Kuvayi Milliye ve Zeybek Müzesi

Mayıs 2023 tarihinde, Türkiye ilk ve tek Kuvayi Milliye ve Zeybek temalı Müze İzmir'in Tire ilçesinde Tarihi Dr. Nihat Bulguç konağında hizmete girmiştir.¹³⁸ Müze binası iki katlı olup, beş tematik sergi salonundan oluşmaktadır (resim: 23).

Resim 23: Kuvayi Milliye ve Zeybek Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Birinci katta karşılama bölümü, koridor ve sergi salonu bulunmaktadır. Birinci kat sergisi salonunda zeybekler ve onların tarih sayfasındaki serüvenleri balmumu heykeller yardımıyla, duvar tipi cam vitrinler içinde canlandırılmış, kullandıkları silah ve malzemeler sergilenmiştir. Tanıtım yazıları vitrin içi panolarda,

¹³⁸ T.C. Tire Belediyesi, **Kuvayi Milliye ve Zeybek Müzesi**;
<https://tire.bel.tr/tr/IlcemizTire/KuvayiMilliyeveZeybekMuzesi> (13.05.2023)

resimler ve öyküleriyle verilmiştir. Sergi salonunun duvarında resmi çizilen zeybek portresi odanın temasını vurgulamıştır. Tanıtım kartları objelerin önünde numara olarak verilmiş, vitrin içi alt kısımda her numara tek tek açıklanmıştır. Sergi salonun aydınlatması, vitrin içi spot ve tavandan verilen ışıkla sağlanmıştır. Birinci kat sergi holünde, eserlerin sergilenmesinde, cam masa tipi vitrin ve duvar üstü cam vitrinler kullanılmıştır. Birinci kattan arka avluya geçilmekte, bu kısımda ziyaretçiler için müze kafesi ve dinlenme alanı yer almaktadır.

Müzenin ikinci katına ahşap merdivenlerle ulaşılmaktadır. Milli Mücadele Dönemi'ne ayrılan bu katta, tematik anlatım sürdürülmüş, tipolojik sergileme seçilmiştir. Orijinal silahların, kıyafetlerin, malzemelerin ve döneme ait eşyaların sergilendiği alanda, balmumu heykellerle canlandırılmış savaş sahneleri ve Atatürk'ün balmumu heykeliyle oluşturulan konsept, müzede sürekli dinletilen marşlarla desteklenmiş, böylece tema sürekli hatırlatılmıştır (resim:24). Koleksiyondaki nesneler bu katta cam duvar tipi vitrinlerde sergilenirken, balmumu heykeller koruma şeritleri arkasında açıkta teşhir edilmiştir. Bu katta orta holde televizyonda dönen videoda dönem anlatılmaktadır.

Resim 24: Kuvayi Milliye ve Zeybek Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Müzenin arşiv salonu eğitime ve akademik araştırmalara açıktır. Müzede sergilenen eserler bağış yolu ile toplanmış, her bağışçının adı eserlerin tanıtım

yazılarında belirtilmiştir. Müzedeki sergilemede canlı renkler seçilmiş, bire bir boyuttaki balmumu heykellerle daha hareketli canlandırmalar oluşturulmuştur.

Tire Belediyesine bağlı olan müze, Yenimahalle Türkocağı Caddesi, No:16'da bulunmakta (harita 8), haftanın her günü ziyaretçilere açıktır. Müze ziyaretçilerine ücretsizdir.

2.8. ÖDEMİŞ

Ödemiş İzmir ilinin güneydoğusunda bulunmaktadır. Tarihte Ödemiş ilçesi, Gediz (Hermos) vadisinin ve Bozdağ'dan (Tmolos Dağları) ayrılan Küçük Menderes (Kaistros) vadisinin Kilbianos olarak adlandırılan yukarı kesimini kapsar.¹³⁹ Günümüzde Ödemiş ilçesinin, batısında Bayındır ve Tire ilçeleri, doğusunda Kiraz ve Beydağ ilçeleri, kuzeyinde Manisa ili, güneyinde ise Aydın ili bulunmaktadır.

Bölgedeki kazılarda elde edilen bulgular, Batı Anadolu'daki en eski kültürün 13 bin (M.Ö.11000) yıl önceye, Prehistorik (Tarih Öncesi) devirden, Paleolitik (Eski Taş) devrinin sonlarına kadar dayandığını, yerleşik hayata geçişin Kalkolitik Çağda başladığını göstermektedir.¹⁴⁰

Bölge tarihi boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Ödemiş tarihinde sırasıyla, Lidyalılar, M.Ö. 546 Persler, M.Ö. 334 Büyük İskender, M.Ö. 133 Roma İmparatorluğu, M.Ö. 88-85 arası kısa bir dönem Pontus Kralı VI. Mitridat, M.S. 26 yeniden Roma İmparatorluğu ve M.S. 395'te Bizans İmparatorluğu bölgenin yönetimini ele geçirip bölgeyi metropolitlik (başpiskoposluk) merkezi yapmıştır. 1071 Malazgirt muharebesinden sonra Anadolu'ya Türklerin girmesiyle, Ödemiş ovasına hâkimiyet kurmaya çalışsa da uzun yıllar bölgede egemenlik kuramamış, 1426 yılına gelindiğinde, Osmanlı Sultanı II. Murat Ödemiş ovasına kesin olarak el koyup Tire Sancak Beyliğine bağlamıştır.¹⁴¹

Ödemiş ilçesi höyükleri, antik kent kalıntıları, kaleleri, Birgi ve Bademli yerleşkeleri, Ödemiş Müzesi, Çakır Ağa Konağı gibi tarihi mimari dokusuyla

¹³⁹ Zeynep Mercangöz, "Ödemiş Çevresi Bizans Araştırmaları", **Arkeoloji ve Sanat Dergisi**, Sayı: 62-63 Bahar- Yaz, 1994, s.21.

¹⁴⁰ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, **Ödemiş**; <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77465/odemis.html> (27.04.2023)

¹⁴¹ Edip Yılmaz, **İzmir-Ödemiş'teki Türk-İslam Devri Mezar Taşları**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Van, 2013, s.20-22.

gelenek-görenekleri ve el sanatlarını yaşatan kültürel yapısıyla, ayrıca kış sporları merkeziyle dikkat çekmekte, yaz-kış yerli ve yabancı turist ilçeyi ziyaret etmektedir.¹⁴²

2.8.1. Ödemiş Arkeoloji Müzesi

Ödemiş Müzesi, eski eser koleksiyoneri ve eski belediye başkanlarından Avukat Mutahhar Başoğlu'nun bağışladığı arsada, 1983 yılında inşası tamamlanıp, Müze binası olarak 1987 yılında ziyarete açılmıştır.¹⁴³

Müzenin arkeolojik eserler koleksiyonu Eski Tunç Çağı'ndan (M.Ö. 3000) başlayıp Bizans dönemi sonuna kadar mimari parçalar, mezar stelleri, heykeller, seramikler, cam eserler vb. birçok eser sergilenmektedir. Müzede ayrıca, Avukat Mutahhar Başoğlu'nun bağışladığı eserler¹⁴⁴ ve çevreden bağış ya da satın alma yolu ile elde edilen Ödemiş'in geçmişine ait Etnografik eserler de sergilenmektedir. 2013-2015 yılları arasında müze binası restorasyona alınmış, 2015 yılında yeni düzenlemeyle ziyaretçilere açılmıştır.

Müze binası, bodrum kat ile çadır formundan esinlenerek planlanan bir giriş katından oluşmaktadır (resim:25) Bodrum katında eser depoları ve laboratuvarlar yer alırken, giriş katında sergi salonu ve ofisler yer alır.

¹⁴² Gözde Emekli, "İzmir Kültürel Turizmde Yeni bir Merkez Ödemiş", **II. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi**, 20-22 Nisan 2006, s. 2.

¹⁴³ Önder, s.169.

¹⁴⁴ Ahmet Uhri, ve diğerleri, s.181.

Resim 25: Ödemiş Arkeoloji ve Etnografya Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Müze binasında arkeolojik ve Etnografik eserler iki ayrı bölüm halinde sergilenmektedir. Ödemiş Arkeoloji Müzesi'nde kronolojik sıra takip edilerek, M.Ö. 3000 Eski Tunç Çağı, M.Ö. 700-546 Lydia, M.Ö. 546-334 Pers, M.Ö. 334-30 Helenistik, M.Ö. 133-M.S. 395 Roma İmparatorluğu, M.S. 395-1453 Doğu Roma-Bizans, Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerine ait eserler sergilenmektedir.

Ziyaretçilere zorunlu gezi güzergâhı düzenlenmiştir. Topraktan yapılmış seramik, cam, altın, bronz ve gümüşten yapılmış eserler duvar vitrinleri içerisinde sergilenirken, mermer heykeller ise açık teşhirde sergilenmektedir (resim:26). Müze içerisinde Sikke bölümü, teşhir salonunda bulunan üç masa vitrininden oluşmaktadır. Bunlar; Arkaik, Klasik, Helenistik, Roma, Bizans, Selçuklu Beylikler ve Osmanlı Dönemine ait çeşitli sikke örneklerinden oluşur.

Resim 26: Ödemiş Arkeoloji ve Etnografya Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Etnografya bölümünde, cansız mankenler aracılığı ile canlandırma yapılarak, Osmanlı dönemine ait silahlar, bakır ve gümüş eşyalar, giysi örnekleri, el işlemleri ve Türkiye Cumhuriyeti Döneminden el sanatlarına ait örnekler sergilenmektedir.

Müzenin bahçe kısmında lahitler, mermer heykeller ve sütun başlıkları sergilenirken, Müze Müdürlüğünün kazılarında elde edilen Roma İmparatorluk Dönemine ait bir zeytinyağı işliği sergilenmektedir. Müzenin; 3.106 adet Arkeolojik eser, 870 adet Etnografik eser, 12.130 adet Sikke ile toplamda 16.106 adet eseri bulunmaktadır.¹⁴⁵

Müze içi tanıtım kartları ve tanıtım yazıları eksiksiz olarak düzenlenmiştir. Sesli anlatım, QR kod uygulamasının kullanılmaması, yeni düzenlenen ve çok fazla ziyaretçi alan böyle bir müzede eksik uygulamalar arasındadır.

T.C. Kültür Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne bağlı olan müze, Birgi Yolu üzeri No:88 Ödemiş- İzmir adresinde bulunmaktadır (harita 9). Pazartesileri kapalı, haftanın diğer günleri ziyaretçilerine açıktır. 18 yaş altı öğrencilere ve 65 yaş üstü vatandaşlara ücretsiz, diğer ziyaretçilere ücretlidir.

¹⁴⁵ T.C. Ödemiş Kaymakamlığı, **Ödemiş Müzesi**; <http://odemis.gov.tr/demis-muzesi> (15.04.2023)

2.8.2. Ödemiş Belediyesi Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi

Yapının banisi, ticaret yapmak için, 1910 yılında Ödemiş ilçesine yerleşip, sonradan İzmir'e göçen Hacı Hüseyin Bey'dir. Planını, Musevi Mimar Mario Efendi Neo-klasik tarzda çizmiştir.¹⁴⁶ Tam olarak inşa tarihi bilinmese de binanın doğu cephesinde bulunan kitabesinde 1926 yılında inşa edildiği yazmaktadır. 19. yüzyılın son çeyreğinde inşa edilen yapı Keçecizade ismi ile anılmasının sebebi sahibinin keçecilik işiyle uğraşmasından ileri gelmektedir.¹⁴⁷

Keçecizade hanı olarak anılan yapının bulunduğu bölge "Hacı Sadık Çarşısı" ismiyle bilinirken, bölgeye sonradan yapılan Yıldız Oteli'nin inşa edilmesiyle halk tarafından "Yıldız Çarşı" olarak anılmaya başlanmıştır.¹⁴⁸ 1927 yılında hizmete açılan yapı, 2006 yılında Ödemiş Belediyesi tarafından kamulaştırılarak, 2009 yılında restorasyonu tamamlanmış, Ödemiş ve Küçük Menderes Havzası'nın kültürünün kaybolmaması ve tanıtılması amacıyla kent arşivi ve müzesi olarak yeniden düzenlenmiştir.¹⁴⁹ 25 Şubat 2012 de ziyaretçilere açılmıştır.

Günümüzde müze Eminoglu Mahallesi, Hacı Sadık Çarşısı, No:16 adresinde toplam büyüklüğü 455 m² olan alanda¹⁵⁰, bir avlu içinde, avlusunu revaklı odaların çevrelediği iki katlı ahşap bir yapıdan ve eski adı Yıldız Oteli olan iki katlı yapıdan oluşmaktadır (resim:27). Müze girişinin sağında yer alan, revaklı iki katlı yapının ikinci katında müze sergi salonları, alt katında büyük bir sergi alanı, kütüphane ve arşiv, diğer kısımları ise depo, hediyelik eşya reyonu, dinlenme alanı olarak düzenlenmiştir. Eserler sergi salonlarında, etnografya ve tarih temasında tipoloji gözetilerek sergilenmiştir.

¹⁴⁶ Müze Yetkililerden Alınan Bilgidir.

¹⁴⁷ Müze Yetkililerden Alınan Bilgidir.

¹⁴⁸ ÇEKÜL, **Ödemiş Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi Açılıyor;**

<https://www.cekulvakfi.org.tr/haber/odemis-yildiz-kent-arsivi-ve-muzesi-aciliyor> (03.03.2023)

¹⁴⁹ Seher Kopuz ve Emine Cengiz, "Müze Kütüphaneleri ve Ödemiş Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi Kütüphanesi", **Türk Kütüphaneciliği Dergisi**, Cilt: 27, Sayı:3, 2013, s.518.

¹⁵⁰ Cihat Karşlı, Yunus Kaymaz, Akyan Candemir ve G. Nazan Günay, "Kültür Turizminde Yerel Değerler: Ödemiş İlçesi ve Ödemiş Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi Örneği", **Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 17, Ocak 2016, s.94.

Resim 27: Ödemiş Belediyesi Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Müzenin eski Yıldız Oteli olarak bilinen binasında alt ve üst katlarında 14 oda 4 koridor ve 155 metre karelik bir sergi salonu bulunmaktadır. Sergi salonunda eserler, ahşap cam vitrinler içinde teşhir edilmektedir. İç avludaki eserler açıkta sergilenmektedir (resim:28). Müzede Tütün Odası, Saatçi Odası, Otel Odası, Efeler Odası, “Çeyiz, Gelin, Düğün” Sergi Salonu, Oturma odası, Mutfak gibi bölümlendirilerek, Ödemiş yöresine has özellikleri ile sergilenmektedir. Ayrıca Şükrü Saraçoğlu Anı Odası, Dr. M. Bengisu Anı Odası, Ödemiş Tarih Odası ve benzeri odalar da kendi içinde düzenlenip, cansız mankenler yardımıyla gündelik yaşamları canlandırılarak, ahşap cam vitrinler içinde veya açıkta sergilenmiştir. Ziyaretçiye serbest dolaşım imkânı sunulmuş, tanıtım kartlarıyla anlaşılır ve doğru bilgilendirmeler yapılmıştır.

Yıldız Sinema Odası, sürekli değişen tematik sergileriyle de müzenin dinamiği hareketlendirilmiştir. Halkın ve öğrencilerin hizmetine sunulmuş kafesi, arşiv ve kütüphanesiyle mekân kent içi sosyal yaşamı desteklemektedir.

Resim 28: Ödemiş Belediyesi Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Ödemişli Kültür ve Sanatını destekleyen müzede, ziyaretçi için uygulanan tanıtım panoları yetersiz kalmakta, teknolojiye daha çok yer verilirse müzenin daha fazla dikkat çekeceği kanaatindeyim. Örneğin QR kod uygulamaları ile odalara ait bilgiler aktarılabilir. Bu tarz kullanım alanı geniş yapılarda, gelen ziyaretçiye daha çok bilgi ve eğlence sunulabilecek artı alanlar yaratılabilir.

Ödemiş Belediyesine bağlı müze, Emmioğlu Mahallesi, Hacı Sadık Caddesi, No:16, Ödemiş-İzmir adresinde bulunmakta olup, Pazartesileri kapalı, haftanın diğer günleri açık, ziyaretçilerine ücretsiz hizmet vermektedir.

2.8.3. İbrahim Hakkı Ayvaz Kent Müzesi ve Bedia Akartürk Sanat Müzesi

İbrahim Hakkı Ayvaz ve ailesinin uzun seneler yaşadığı iki katlı ev, mirasçıları tarafından tüm eşyaları, tarihi bilgi ve belgeleri ile birlikte kültür ve güzel sanatlar faaliyetleri ve kent müzesi kapsamında kullanılması için bağışlanmış, Belediye tarafından düzenlenip müzeye çevrilmiştir. Ödemiş İlçesi Üç Eylül Mahallesinde bulunan bu yapıda (resim:29) aynı zamanda, Türk Halk Müziği'nin, 4 Şubat 1941 doğumlu önemli isimlerinden Bedia Akartürk'ün sanat yaşamına dair

gazete kupürleri, sahne kıyafetleri, yaşamından kesitler ve el emeği eserleri (bebek kıyafetleri, danteller, oyalar vb.) sergilenmektedir. Müze, 14 Haziran 2008 yılında restorasyonu tamamlanıp, kente kazandırılmıştır.¹⁵¹

Resim 29: Hakkı Ayvaz Kent Müzesi ve Bedia Akartürk Sanat Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

İki katlı yapıya ana girişten girildiğinde sağdaki ilk odada, yapının bağışçısı olan İbrahim Hakkı Ayvaz ailesine ait tarihi belge ve bilgiler, masa ve duvar vitrinleri içinde sergilenmekte, fotoğraflar kronolojik sıra ile teşhir edilmektedir. Müzenin bu bölümü hariç diğer tüm bölümler, Bedia Akartürk Sanat müzesi olarak düzenlenmiştir. Sanatçıya verilmiş bütün ödüller, plaketter, çıkartmış olduğu plaklar, kasetler, gazetelerde çıkan haberleri, çekilmiş olan fotoğrafları, sahne kıyafetleri ve gittiği her yöreye ait yapmış olduğu bebek kıyafetleri, sanatçının türküleri eşliğinde sergilenmektedir.¹⁵²

Yoğun olarak orta ahşap çerçeveli cam vitrinler içinde cansız mankenler üstünde kıyafetleri, duvar içi vitrinlerde aldığı plaketteri ve ödülleri, yatay vitrin içlerinde ise giydirdiği ve yaptığı oyuncak bebekler, duvar nişlerinde objeler sergilenmektedir (resim:30,31,32). Duvarlarda gazete haberleri kronolojik zaman

¹⁵¹ Ödemiş Belediyesi, **İ. Hakkı Ayvaz Kent Müzesi & Bedia Akartürk Sanat Müzesi**;
<https://www.odemis.bel.tr/tesislerimiz/ibrahim-hakki-ayvaz-kent-muzesi-bedia-akarturk-sanat-muzesi.html> (01.02.2023)

¹⁵² Cihat Karşı ve diğerleri, s.93.

izelgesinde düzenlenip derlenmiş, ziyaretçilere gezi boyunca Bedia Akartürk'n seslendirdiği türküler eşlik etmektedir. Ziyaretçiye serbest dolaşım imkânı sunulmuştur.

Resim 30: İbrahim Hakkı Ayvaz Kent Müzesi ve Bedia Akartürk Sanat Müzesi

Kaynak: Sultan zkan zelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 31: İbrahim Hakkı Ayvaz Kent Müzesi ve Bedia Akartürk Sanat Müzesi

Kaynak: Sultan zkan zelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 32: İbrahim Hakkı Ayvaz Kent Müzesi ve Bedia Akartürk Sanat Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Müzede sergilenen eserler etnografya, tarih ve sanat temalarında kronoloji ve tipoloji gözetilerek düzenlenmiştir. Müzede, Objelerin açıklamaları yeterli olmayıp, var olanlarında eksiklikleri bulunmaktadır. Tanıtım kartlarında, tarih ve kullanım yerlerinin birçoğu eksiktir. Müze içi yön tabelaları bulunmamaktadır. Müze ışıklandırılması vitrin içi aydınlatma ve doğal ışık kullanılarak sağlanmıştır. Ses sistemleri kullanılmıştır. Müze metinleri çok uzun, koyu zemin üstüne yazılan yazılar okunaklı değildir. Müzede ziyaretçiler ve öğrencilerle etkileşim yoğun olmakla birlikte talep edildiğinde eğitim ve atölyeler için kullanılabilir. Müze.

Ödemiş Belediyesine bağlı olan müze, Üç Eylül Mahallesi, İstasyon Caddesi, No:16 adresinde bulunmaktadır. Hafta sonları hariç diğer günlerde açık olan müze, ücretsiz ziyaret edilebilmektedir.

2.9. TORBALI

Ege Bölgesinde bulunan Torbalı, batısında Menderes, doğusunda Bayındır ve Tire, güneyinde Selçuk, kuzeyinde Buca ve Kemalpaşa ilçeleri ile çevrilidir. İzmir il merkezine 46 km uzaklıkta, yüzölçümü 603 km²'dir.¹⁵³

Torbalı ismi halk arasında bir söylenceye göre; Osmanlı Döneminde deve kervanlarının geçiş noktasında bulunan ilçede, II. Abdülhamit'in 30 bin dönüm arazi almasıyla, bu arazinin bulunduğu bölgede yoğun bir ağaçlandırma faaliyetine girildiği, ekilen ağaçlara zarar vermemesi için kervandaki develerin, bu bölgeye geldiklerinde boyunlarına torba geçirildiği, bu yüzden de bu bölgeye Torbalı dendiği söylenmektedir.¹⁵⁴ Fakat 200 yıl önce 1675 yılında Fransız gezgin J. Spon tarafından bölge ziyaretinde "Torbalı" adında bir köyden söz etmekte ve birçok Osmanlı belgesinde de bölge adı "Torbalı" olarak geçmektedir.¹⁵⁵

Cıralı Taş Devrine kadar uzanan tarihiyle¹⁵⁶ Torbalı'da M.Ö. 3. yüzyılda Helenistik Dönem'de yoğun bir şehirleşme yürütülmüş, stoa, tiyatro, anıtsal kamu binaları hızla inşa edilmiş, Bizans Döneminde ise kent piskoposluk merkezi haline gelmiş, II. Murat döneminde kalıcı olarak Osmanlı egemenliğine girmiştir.¹⁵⁷

1926 yılında Torbalı Nahiyesi, ilçeye dönüştürüldükten kısa süre sonra 1928 yılında yaşanan 6,5 şiddetinde depremle yıkılmış, 2000 ev tahrip olmuş, 10.000 civarı insan yardıma muhtaç hale gelmiştir.¹⁵⁸ Bugün Torbalı Kent Müzesinde, bu deprem unutulmamış, ziyaretçilerine o günün yaşanan şartları, afetin izleri fotoğraf ve belgelerle sergilenmektedir.

¹⁵³ T.C.Torbalı Kaymakamlığı, **Coğrafi Yapı, İklim ve Nüfus**; <http://www.torbalı.gov.tr/cografi-yapi-iklim-ve-nufus> (02.04.2023)

¹⁵⁴ Müze görüşmeleri sırasında edinilen bilgidir.

¹⁵⁵ Yasin Kayış, Nazmi Kızıl ve Necati Çetin, **Torbalı**, Torbalı Belediyesi Yayınları, No:3, Torbalı/İZMİR, 2013, s.45.

¹⁵⁶ Yasin Kayış ve diğerleri, 2013, s.19.

¹⁵⁷ Yasin Kayış ve diğerleri, 2013, s.22.

¹⁵⁸ Yasin Kayış ve diğerleri, 2013, s.63.

2.9.1. Torbalı Kent Müzesi

Torbalı Kent Arşivi ve Tanıtım Merkezi, Sultan II. Abdülhamit Han döneminden kalma, Askerlik şubesi ve tahıl ambarı olarak kullanılan yapı¹⁵⁹, 2013 yılında restore edilerek bu günkü kimliğine kavuşturulmuştur.

Kent müzesi kapsamında, nesnel ve somut olmayan kültürel miras verileri Burçak Madran Küratörlüğünde kurgulanmıştır.¹⁶⁰ Yörenin arkeolojik geçmişinden başlanılarak ilçedeki kültürel yaşam, kentsel gelişim, Torbalı halkının yaşamlarından kesitler, geçmiş ve gelecek kurgusu içinde yeniden düzenlenip ziyarete açılmıştır (resim:33,34).

Resim 33: Torbalı Kent Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

¹⁵⁹ T.C. Torbalı Kaymakamlığı, **Torbalı Kent Arşivi ve Tanıtım Merkezi**; <http://www.torbalı.gov.tr/torbalı-kent-arsivi-ve-tanitim-merkezi> (03.04.2023)

¹⁶⁰ Tetrazon; <https://www.tetrazon.net/tr/torbalı-kent-muzesi-izmir/> (03.04.2023)

Resim 34: Torbalı Kent Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Yapı ana girişten uzun bir koridora açılmaktadır. Koridorun sağ cephesine açılan 4 odanın 2 si sergi salonu olarak düzenlenmiş, diğer 2 oda idari personele ayrılmıştır. Kent Müzesinin her odasına girdiğinizde bir serüveni takip etmektesiniz, kentleşme süreci anlatılırken, kentin yaşamı da zaman çizelgesine sadık kalınarak düzenlenmiştir. Müzenin donanımı ve uygulamaları İzmir Kent Müzeleri içinde en iyi düzenlenmiş Kent Müzesidir. Sergilenen eserler etnografya, tarih temalarında kronoloji ve tipoloji gözetilerek teşhir edilmiştir.

Torbalı yöresinin gelenek ve göreneklerine göre düzenlenen sergi salonları, hareketli panolar, yatay ve dikey vitrinler, orta vitrinler ve hareketli döner küp şeklindeki fotoğraflıklar ile Torbalı bölgesinde yaşamış insanların fotoğrafları, kıyafetleri, gündelik yaşamlarında kullandıkları eşyalar (takı, süs eşyası gibi), eski kimlikler, tarihi belgeler tanıtım kartlarıyla sergilenmektedir. Sergi salonları tematik olarak düzenlenmiştir. İlk oda torbalıdaki sosyal yapıyı, tarım alanlarının gelişimini, kentin ekonomisini anlatırken, diğer sergi salonunda ziyaretçiye geçmiş yaşamdan insan öyküleri ile pekiştirilerek Torbalı kenti tanıtılıyor (resim:35,36). Yapay

ışıklandırma vitrin ileri ve tavan spotları ile her bölümde uygulanmış, gün ışığı sadece yapıya giriş kısmında kullanılmıştır.

Resim 35: Torbalı Kent Müzesi

Kaynak: Sultan zkan zelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 36: Torbalı Kent Müzesi

Kaynak: Sultan zkan zelik, Fotoğraf Arşivi

Torbalı Belediyesine bağılı müze, Ertuğrul Mahallesi, Hükümet Caddesi, No:46, adresinde bulunmaktadır (harita 10). Hafta sonları kapalı olan müze, hafta içi her gün ziyaretçilerine ücretsiz hizmet vermektedir.

2.9.2. Torbalı Erdoğan Özgörkey Otomobil Müzesi (Key Müzesi)

Özgörkey ailesinin ikinci kuşağı, Murat Özgörkey'in oyuncak otomobillerle başlayan biriktirme tutkusunu, zamanla otomobil koleksiyonuna dönüşmüştür. Bugün 7000 m² alana kurulmuş fabrika binasını andıran yapı içinde, 2015 tarihinden beri 130 otomobil, 40 motosiklet, 2550 adet model araba, otomobil temalı eşarplar, 300 adet kaput amblemi, Shell Benzin istasyonu ve aksesuarları, 1950'lere ait reklam panoları, 400 adet satranç takımı sergilenmektedir.¹⁶¹ 1880 yılından 2011 yılına uzanan tarih aralığında üretilen nadir otomotiv ve aksesuarlarının bir araya toplandığı otomobil (resim:37) temalı bir müzedir.¹⁶²

Resim 37: Torbalı Erdoğan Özgörkey Otomobil Müzesi (Key Müzesi)

Kaynak: <https://keymuseum.com/tr/portfolio-item/otomobil/> (29.04.2023)

¹⁶¹ Müze Yetkililerinden alınan bilgidir.

¹⁶² KEY Müzesi Resmi İnternet Sitesi; <https://keymuseum.com/tr/portfolio-item/satranc/> (21.03.2023)

Müzenin kendi bünyesinde restorasyon atölyesi bulunmaktadır, sergilenen tüm otomobiller çalışır durumdadır. Müze içinde dinlenme alanı oluşturulması bu büyük alanı gezerken rahatlık sağlamaktadır. Müze içindeki eserlerin birçoğu açıkta teşhir edilirken, ufak objelerde duvar vitrinleri tercih edilmiş, cansız mankenler sık kullanılmamakla birlikte sahne canlandırmalarında yararlanılmıştır. Büyük pano üstünde açıklamalar, belirgin ve yeterlidir. Müze içi yönergeler doğru şekilde kullanılmıştır.

Nesneler kronolojik zamanla birlikte yer yer türüne göre de bir arada kullanılarak sergilenmiştir. Objelerin bir kısmı tavandan zincirlerle duvar üstüne asılarak teşhir edilmiş, bu da sergi alanındaki konu bütünlüğünü tamamlamıştır. Teknolojiden büyük ölçüde yararlanılmış, ışıklandırmalar obje üstünden değil, alanın tamamını aydınlatarak kalabalık bir ortamda ferahlık sağlanmıştır.

Müzedeki eserler teknoloji, tarih teması ve kronoloji gözetilerek düzenlenmiştir. Ziyaretçiye zorunlu güzergâh sunulsa da hiçbir bilgisi olmadan gelen biri dahi heyecanla gezebileceği şekilde sergi salonu düzenlenmiş ve Müze başarılı bir konsept ortaya koymuştur.

Özgörkey Otomotiv (Özser Otomotiv Ürünleri Ticaret Temizlik ve Servis Hizmetleri Anonim Şirketi) bağlı olan müze, Çapak Mahallesi, Özgörkey Caddesi, No:5, Torbalı-İzmir adresinde bulunmaktadır. Pazartesi ve Salı kapalı, haftanın diğer günleri ziyaret edilebilmektedir. Giriş ücreti 100 TL olup öğrenciler ve 65 yaş üstü vatandaşlar için 50 TL dir. Engelli vatandaşlarımız refakatçisiyle birlikte ücretsiz gezilebilmektedir.

2.10. SELÇUK

İzmir ilinin güney ilçelerinden olan Selçuk, İzmir-Aydın Kara yolu üzerinde yer alır. Batısında Kuşadası, doğusunda Tire, güneyinde Germencik, kuzeyinde Torbalı ilçeleri ile çevrili olan Selçuk ilçesinin yüz ölçümü 280 km²'dir.¹⁶³

İlçede bulunan Antik Efes Kenti 2000 bin yıl önce deniz kıyısında olan bir kentken, Küçük Menderesin getirdiği alüvyonlarla dolmuş, kent bugünkü harabelerin bulunduğu yere taşınmış, zamanla buranında alüvyonla dolmasıyla ortaçağda Selçuk

¹⁶³ T.C. İzmir Valiliği, **Selçuk**; <https://www.ilimiz.net/ilce/35/420-izmir-ilimizin-selcuk-ilcesi.html> (04.03.2023)

ilçesinin ilk kurulduğu tepeye yerleşilmiştir.¹⁶⁴ İlçenin adı, bölgede mezarı bulunan havari St. Jhon Thelogos'dan dolayı Bizans ve İtalyan kaynaklarında Agio Teolog, Aya Thologo, Altoloch olarak anılmakta, buna karşılık Arap ve Osmanlı kaynaklarında ise Ayasulug ismi ile geçmektedir.¹⁶⁵

Selçuk'ta bulunan Efes Antik kenti M.Ö. 6000 yılına kadar inen tarihiyle, doğu ve batı arasında, bir zamanlar önemli bir geçiş kapısıydı.¹⁶⁶ Herodotos'un bildirdiği 12 İyon kentlerinden biri de Ephesos (Efes-Selçuk) kentidir.¹⁶⁷ Strobon, Pausanias ve tarihçi Herodot gibi antik çağın yazarları, Efes'in Amazonlar tarafından kurulduğunu, orada yaşayan halkın Karyalılar ve Lelegler olduğunu eserlerinde yazmışlardır.¹⁶⁸

İlçenin tarihine bakıldığında, Luviler, Hititler, Akalar, Lidyalılar, Persler sırasıyla kentte hüküm sürmüş, daha sonra M.Ö. 334'de Büyük İskender, M.Ö. Bergama Krallığı ve M.Ö. 133'de Roma İmparatorluğu kenti yönetimi altına alınmıştır.¹⁶⁹ Meryem Ana ve İsa'nın havarilerinden St. Jean'ın Roma döneminde Efes'e yerleşmesi, kentin ticari ve kültür yapısına, inanç merkezi olması da eklenmiştir.¹⁷⁰

Selçuk günümüzde tarihiyle, çıkarılan arkeolojik eserleriyle, doğasıyla yerli ve yabancı turistin ziyaret ettiği İzmir'in önemli ilçelerindendir. Aynı zamanda sürekli yaşanan göçle birlikte hızla büyüyen bölge, beraberinde kültürünü korumak ve yarına taşıma sorununu da yaşamaktadır. Bunun için yerel yönetimin ve kültür bakanlığının girişimleriyle var olan sanat eserlerinin sergilene bilmesi için müzeler açılmış, toplum hafızasının aktarılabilmesi için kent müzesi de hayata geçirilmiştir.

¹⁶⁴ Cengiz Kahraman, "Selçuk (İzmir) Şehrinin Fonksiyonel Gelişimi", **İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi**, Sayı: 23, 2011, s. 35-36.

¹⁶⁵ Kahraman, 2011, s.36.

¹⁶⁶ T.C. Kültür ve turizm Bakanlığı, **Selçuk**; <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77467/selcuk.html> (04.03.2023)

¹⁶⁷ Mehmet Ali Kaya, **Ege ve Eski Yunan Tarihi-1**, Bilgi Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, Ekim-2016, s.160.

¹⁶⁸ Merve Arınç, **Efes Müzesi'nde Bulunan Hellenistik Ve Roma İmparatorluk Dönemi Mezar Stelleri**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Aydın, 2020, s.9.

¹⁶⁹ Kahraman, 2011, s.39.

¹⁷⁰ Kahraman, 2011, s.40.

2.10.1. Efes Müzesi

1897 yılında Efes'te başlatılan kazılarda önemli eserler çıkartılmış, bu eserler için 1929 yılında müze depo olarak düzenleme yapılmış, 1964 yılında, bu günkü müze binasının güneyinde, yeni müze binası yapılarak hizmete açılmıştır.¹⁷¹

Birkaç salondan oluşan Müze binası, her gün genişleyen koleksiyon için ek yapılar inşa edilse de yetersiz gelmeye başlayınca, 2012 yılında başlatılan restorasyon girişimiyle yapı genişletilerek, 2013 yılında bu günkü halini almıştır.¹⁷²

Bu günkü Efes Müzesi, 5000 m² kapalı alan üstüne, sergi salonları, depo-ofis alanları oluşturulmuş, dinlenme salonu ve müze kafe eklenmiş, yeni düzenlemelerle salonların geçişlerinde bulunan kot farkları engelli ziyaretçiler düşünülerek yenilenmiş, 4.000 üzerinde eserle teşhire açılmıştır (resim:38,39).¹⁷³

Müzede, tipoloji gözetilmeksizin 2014 yılından beri değiştirilmeden buluntu yerlerine göre eserler tematik ve kronolojiye göre sergilenmektedir (şekil 2). Sergi salonları; Yamaç Evler ve Buluntuları Salonu(resim:40,41), Çeşme Buluntu Salonu (resim:42), Sikke ve Hazine Bölümü, Mezar Buluntuları Salonu, Efes Artemis Salonu (resim:43), İmparator Kültleri Salonu olarak düzenlenmiştir. Bunların yanı sıra müze içinde ve orta bahçe kısmında (resim:44) çeşitli mimari ve heykeltıraşlık eserleri de teşhir edilmektedir. Müze giriş bölümünde düzenlenen bir alanda, müze-kafe ve hediyelik eşya satış noktası da ziyaretçiler için ayrılmıştır (resim:45,46).

¹⁷¹ Önder, s.164.

¹⁷² Fatma Sezin Doğruer ve Yaşar Selçuk Şener, "Efes Müzesi'nin Mekânsal ve Yapısal Özelliklerinin Önleyici Koruma Açısından İncelenmesi", **Sanat ve Tasarım Dergisi**, Sayı: 20, 2017, s.241.

¹⁷³ Müze görüşmeleri sonucunda elde edilen bilgidir.

Resim 38: Efes Müzesi

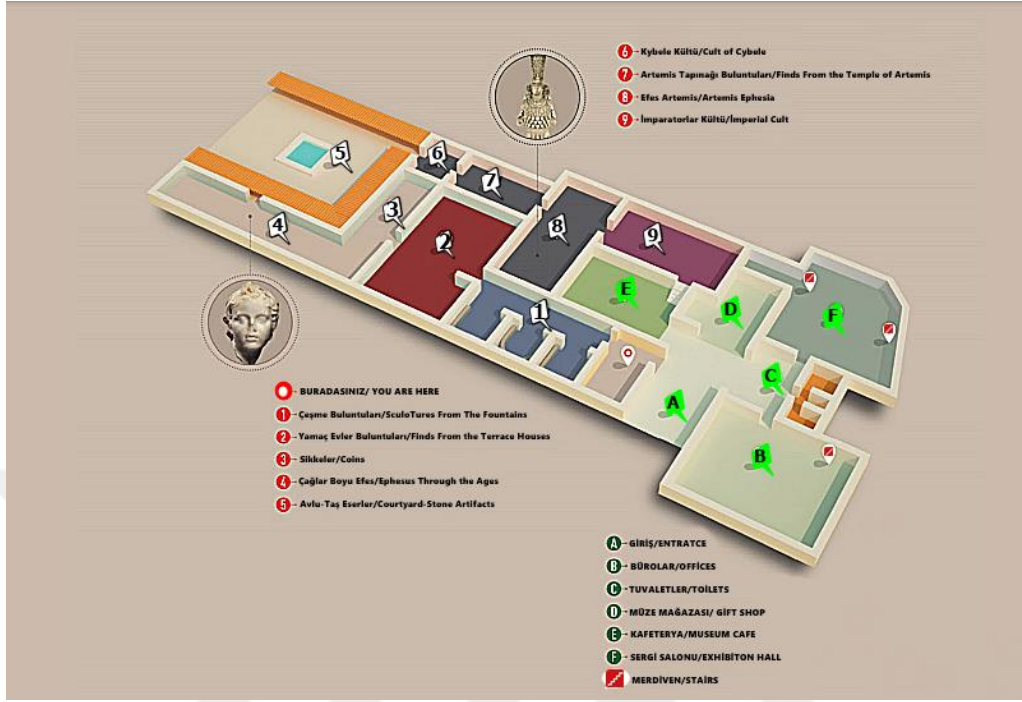
Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 39: Efes Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Şekil 2: Efes Müzesi

Kaynak: <https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=EFM01&DistId=EFM> (02.01.2023)

Resim 40: Efes Müzesi Yamaç Evler Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 41: Efes Müzesi Yamaç Evler Salonu Eros Başı Mermer M.S.2. yüzyıl

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 42: Efes Müzesi Çeşme Buluntuları Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 43: Efes Müzesi Artemis Salonu Artemis Heykeli M.S.2. yüzyıl Mermer

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 44: Efes Müzesi Büyük Avlu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 45: Efes Müzesi, Müze Marketi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 46: Efes Müzesi, Dinlenme Alanı

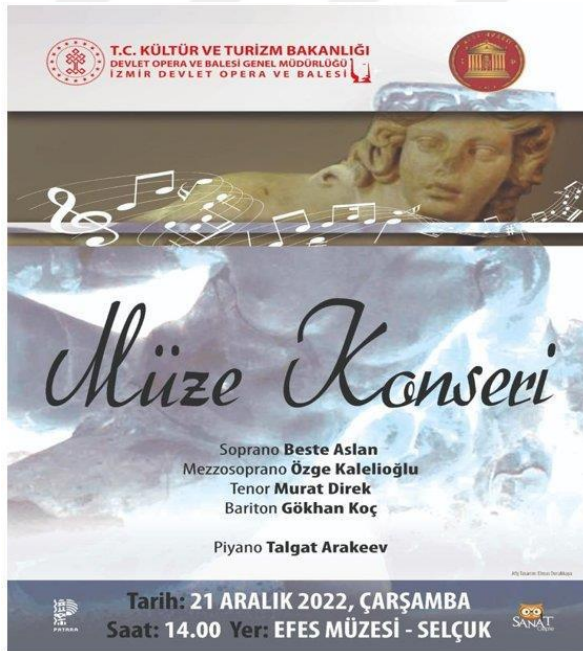
Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Efes Müzesinde ağırlıklı olarak Arkeolojik buluntular sergilenmektedir. Klasik müze sergileme tekniklerinde kullanılan kronolojik sıralama ya da tipolojik sergileme yerine buluntu yerlerine göre sergilemeyi tercih etmiştir. Eserler, kaideler

üstünde cam vitrin içinde, duvar vitrinleri kullanılarak ve serbest teşhir yolu ile sergilenmişlerdir. Doğal ışık iç avlu dışında kullanılmamış, yukarıdan aydınlatmalar tercih edilmiştir. Ziyaretçi zorunlu yön sıralamasına göre geziyi tamamlamaktadır. Her bir eserin tanıtım kartlarına ek, her bölümün tanıtım yazıları ayrıntılı şekilde yazılmış, giriş kısımlarına eklenmiştir. Müzenin giriş kısmında müzenin bir krokisi bulunmakta, broşürleri verilmektedir. Müze içi yönergeleri olması gerektiği gibi yerleştirilmiş, ziyaretçinin yardım almadan dolaşması sağlanmıştır. Müze içinde, eserlerin yanında onlara ait bilgiler istenirse QR kod uygulaması ile sesli de dinlenebilmektedir.

Müzedede dönemsel olarak düzenlenen eğitim faaliyetleri ve 4 yıldır belirli dönemlerde İzmir Devlet Opera ve Balesiyle yürütülen müzik çalışmaları yapılmaktadır (resim:47).¹⁷⁴ Efes Müzesi'nin düzenlediği çeşitli etkinliklerle Selçuk'ta sadece bir müze binası olmadığı, ilçenin sosyal ve kültürel yaşamına da katkı sağladığı bilinmektedir.

Resim 47: Efes Müzesi, Müze Konseri Afişi

Kaynak: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-335358/izmir-efes-muzesi-konser-etkinligi.html>
(19.12.2022)

¹⁷⁴ Müze yetkilisiyle yapılan görüşme sırasında elde edilen bilgidir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğüne bağlı olan müze, Uğur Mumcu Sevgi Yolu, Selçuk-İzmir adresinde bulunmaktadır (harita 11). Pazartesi günleri kapalı, haftanın diğer günleri ziyaret edilebilir. Müze girişi, 18 yaş altı öğrenciler ve 65 yaş üstü vatandaşlarımız için ücretsiz diğer ziyaretçilere ücretlidir.

2.10.2. TCDD Selçuk amlık Açık Hava Buharlı Lokomotif Müzesi

Türkiye’de yapımı 1866 yılında tamamlanan, İzmir-Aydın demiryolu Selçuk-amlık’tan geçmektedir. Müze yerleşkesinde bulunan istasyon 1890 yılında inşa edilmiştir. 28 Eylül 1991 yılında amlık Demiryolu İstasyonu müzeye çevrilmiş, Avrupa’da sayılı lokomotif müzelerinden biri olmuştur. Bölgenin Osmanlı Döneminde Aziziye olan adı, Cumhuriyet sonrası Atatürk’ün isteği ile amlık olarak değiştirilmiştir.¹⁷⁵

amlık Demiryolu Müzesinde, birçok ülkeden buharlı lokomotif açık alanda sergilenmektedir. Alman, Fransız, Amerikan, İngiliz, İsveç yapımı lokomotifler ve aksamaları, yakından gezilebilmekte, ileri dolaşılabilmektedir.¹⁷⁶ 1926 yılında imal edilen teşhirdeki bir vagon, Atatürk’n Cumhuriyet döneminde seyahatlerinde kullanmasından dolayı, özel eşyaları ve kişisel fotoğrafları ile sergilenmektedir. Müzenin belki de en dikkat çekici noktası konumundadır.

Müzenin bir diğer önemli noktası da 19 lokomotifin bir arada üstünde bulunduğu daire şeklinde döner platformdur. Platformun ortasına geçildiğinde orada bulunan tüm lokomotifler farklarıyla birlikte görülebilmektedir (resim:48). Sergileme tekniği açısından oldukça etkileyici bir tasarımıdır. Serbest dolaşım sağlanan müzede, ziyaretçi sergilenen nesneleri yakından inceleyip dokunabilmektedir. Tarih ve endüstri temalı müze kronoloji ve tipoloji gözetilerek düzenlenmiştir.

Müzenin giriş kısmında ziyaretçiler için ayrılan bölümde, ihtiyaçlarını giderebilecekleri alan düzenlemesi yapılmıştır. Hediyeelik eşya satış noktası ile dinlenmek için kafesi bulunmaktadır.

¹⁷⁵ Müze Yetkililerinden Alınan Bilgidir.

¹⁷⁶ T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, **amlık Buharlı Lokomotif Müzesi**;
<https://www.tcdd.gov.tr/sayfa/camlık-buharlı-lokomotif-muzesi> (18.04.2023)

Resim 48: TCDD Selçuk Çamlık Açık Hava Buharlı Lokomotif Müzesi

Kaynak: <https://www.tcdd.gov.tr/muzeler/camlık-buharlı-lokomotif-muzesi> (03.05.23)

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryollarına bağlı olan müze, Çamlık Köyü, Atatürk Caddesi, No:13, Selçuk-İzmir adresinde bulunmaktadır. Hafta sonları 08:00-19:00 arası, haftanın içi 08:00-17:00 saatleri arasında ziyaret edilebilir. Müze girişi ücretlidir.

2.10.3. Selçuk Efes Kent Belleği

Selçuk Efes Kent Belleği adıyla geçen Kent Müzesi niteliğini taşıyan yapı, 19. yüzyılın son çeyreğinde taş bina olarak inşa edilmiştir.¹⁷⁷ Yapıldığı yıllarda “Reji Ambarı”¹⁷⁸ olarak, Cumhuriyet Döneminde ise 1985 yılına kadar tek el binası, tütün ambarı olarak kullanılmıştır¹⁷⁹. Uzun yıllar çok kez el değiştiren yapı, 14 Şubat 2007 yılında Selçuk belediyesine devri gerçekleştirildikten sonra, iç ve dış mekânlarda

¹⁷⁷ Müze Yetkililerinden Elde Edilen Bilgidir.

¹⁷⁸ Osmanlı İmparatorluğu döneminde dış borçlarına karşılık, tütün ekimini ve işlenmesini düzenlemek üzere Fransızların kurmuş olduğu tek el idaresidir.

¹⁷⁹ Selçuk Belediyesi, **Selçuk Efes Kent Belleği**; <https://www.selçuk.bel.tr/selçuk-efes-kent-belleği-Z5yIZj0o> (30.03.2023)

restorasyonu yapıp, 4 Eylül 2012 tarihinde Selçuk Efes Kent Belleği olarak hizmete sunulmuştur. Müze binası, toplamda 1200 m² kapalı sergileme alanına sahiptir.

Müze girişinde sizi zeminden tavana kadar yerleştirilen büyük bir ayna karşılamaktadır, böylece alan daha aydınlık ve büyük görünmektedir. Müzenin zemin katında, ahşap dikmeler arası asılan panolar sayesinde üç büyük koridor oluşturulmuştur. Hem bu panolar da hem de duvarlarda baskı yöntemiyle ilçenin kronolojik geçmişi ve sosyal yapısı fotoğraflanmış, tanıtım yazılarıyla ziyaretçi bilgilendirilmiştir. Ahşap tavan örtüsüne yerleştirilen kısa aydınlatmalarla alan aydınlatılmış, ziyaretçiye daha ferah gezi imkânı sunulmuştur. Koridorların ortalarında, kaide üstünde, cam vitrinler içinde resmî belgeler ve nesneler sergilenmektedir. Yapının duvarına bitişik nizam olarak düzenlenmiş masalar üstünde, açıkta Efes Antik kentinden çıkan önemli eserlerin farklı boyutlarda replikaları ve etnografik değeri olan eski dönemlerde kullanılan nesneler sergilenmektedir.

Zemin katta Osmanlı döneminden günümüze kadar eski yapının nasıl kullanıldığına dair, Reji idari bütün deposu ve sonrasında tekel binası olarak kullanılan yapının işlevini anlatan sergi salonunda, dönemin ve tarihin önemli olaylarının fotoğraflarıyla, Selçuk'un tarihi teması, kronoloji gözetilerek sergilenmektedir (resim:49).

Resim 49: Selçuk Efes Kent Belleği Zemin Kat

Kaynak: <https://www.izmir.art/tr/selcuk-efes-kent-bellegi-roportaji> (03.05.2023)

Birinci kat, arşiv odasının bulunduğu çalışma odası ve sergi salonundan oluşuyor. İlçe, Osmanlı döneminde eksilen nüfusunu, Cumhuriyet döneminde aldığı yeni göçlerle arttırmış, bu günkü nüfusuna zaman içinde ulaşmıştır. Bu göçle büyüyen ilçe nüfusu, Yeni Efesliler sergisiyle sözlü tarih çalışmalarından seçilen görüşmeler ve fotoğraflarla, şimdiki nesil'e aktarılmaktadır (resim:50).

Resim 50: Selçuk Efes Kent Belleği Birinci Kat

Kaynak: <https://www.izmir.art/tr/selcuk-efes-kent-bellegi-roportaji> (03.05.2023)

Müze binasının en üst katı, kültürel etkinliklerin düzenlendiği konferans salonu ve süreli sergilerin açıldığı alan olarak düzenlenmiştir (resim:51).

Resim 51: Selçuk Efes Kent Belleği Yapının Dışarıdan Görünümü

Kaynak: https://www.selcuk.bel.tr/selcuk-efes-kent-bellegi-_Z5yIZj0o (03.05.2023)

Selçuk Belediyesine bağlı müze, İsabey Mahallesi, Namık Kemal Caddesi, No:16, Selçuk-İzmir adresinde bulunmaktadır. Pazar günü kapalı olan müze, haftanın diğer günleri ücretsiz ziyaret edilebilir.

2.11. URLA

İzmir ilinin batısında bulunan Urla ilçesi, batısında Çeşme ilçesi, doğusunda Güzelbahçe ve Seferihisar ilçeleri, kuzeyinde İzmir Körfezi ve güneyinde Ege Denizi, kuzeybatısında Karaburun ilçesi ve Ege Denizi yer almaktadır.¹⁸⁰

Urla'a M.Ö. 6000 yılına tarihlenen bir yerleşkedir.¹⁸¹ Herodotos'un bahsettiği 12 İyon kentinden biridir Klazomenai (Urla).¹⁸²

Hitit medeniyetinin yıkılmasından sonra, Ege kıyılarına Helen kentlerinin kurulmaya başlamasıyla, Urla yarımadasına İyon liman kentleri kurulmuş, M.Ö. 705 yılına kadar bölge Lidya'lılar ve Frigya'lıların yönetiminde, Lidya'lıların ayaklanmasından sonra Büyük İskender'in eline geçmiştir.¹⁸³ Sonrasında sırayla Bergama Krallığı, Roma İmparatorluğu, Bizans İmparatorluğu topraklarda hükmetmiştir ve 1320'de İzmir kenti, Urla yarımadası ve çevresini Aydınolu Beyliği ele geçirmiştir.¹⁸⁴

İlçenin isminin nereden geldiğine dair farklı görüşler vardır. Urla halk dilinde Latince ve Rumca bataklık-sazlık anlamına gelen "Vurla" kelimesinden türediğine ve Osmanlı Padişahı Mehmet Çelebi'nin komutanı İbrahim Bey'in sefere çıkarken Padişahına "Uğur ola", "Uğurlu geldi" cümlesinden dolayı türediğini ve zaman içinde "Urla" kelimesini dönüştüğünü yazanlarda vardır.¹⁸⁵

Urla temiz havası ve doğasıyla, sayfiyelik kıyı şeridiyle, tarihi dokusuyla çok sayıda yerli ve yabancı turistini ziyaret ettiği ilçelerdendir.

¹⁸⁰ T.C. Urla Kaymakamlığı, **Urla Coğrafyası**; <http://www.urla.gov.tr/urla-cografyasi> (11.03.2023)

¹⁸¹ Gözde Emekli, **Kent Coğrafyası Yaklaşımı İle Urla'da Kentsel Gelişimin Değerlendirilmesi**, Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma Proje Kesin Raporu, Fen Edebiyat Fakültesi, İzmir, 2004, s.50.

¹⁸² M. Kaya, s.160.

¹⁸³ Mecdi Emiroğlu, "Urla Yarımadasında Nüfusun Gelişmesi", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, Cilt:32, Sayı:1-2, 1988, s.244-245.

¹⁸⁴ Emiroğlu, 1988, s.244-245.

¹⁸⁵ T.C. Urla Kaymakamlığı, **Urla Tarihi**; <http://www.urla.gov.tr/urla-tarihi> (27.04.2023)

2.11.1. Köstem Zeytinyağı Müzesi

Ortopedi ve Travmatoloji uzmanı Doç. Dr. Levent Köstem, Zeytinyağı Müzesi kurulumu için 2002 yılında harekete geçmiş, Kasım 2017’de müzenin halka açılmasını sağlamıştır. Köstem Kültür, Eğitim ve Müzecilik Vakfına ait olan müze, 20.000 m² alan içinde 5.650 m² kapalı mekândan oluşan (şekil 3), Türkiye’nin ikinci sanayi müzesi, dünyanın da en büyük zeytinyağı müzesi olması yanında teknoloji müzesi niteliği de taşır (resim:52).¹⁸⁶

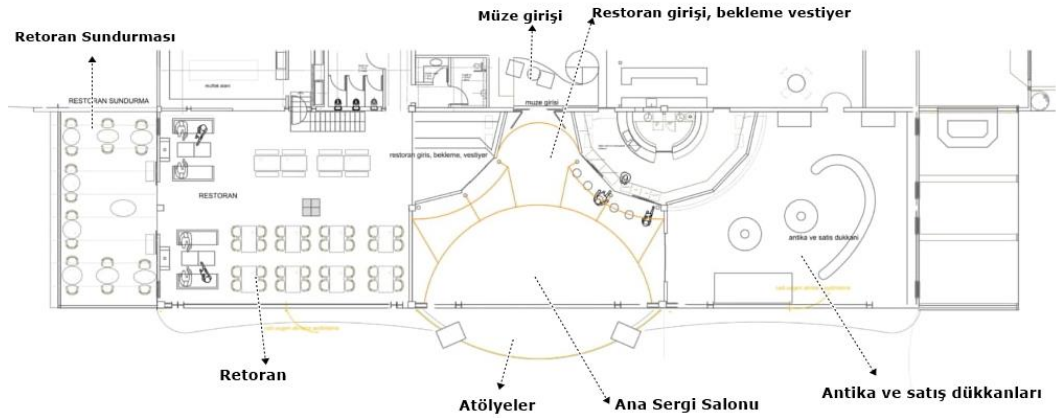
Resim 52: Köstem Zeytinyağı Müzesi.

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

¹⁸⁶ Ceren Miral Çavdarlı ve Özge Adan Gök, “Müzeler ve Kültürel Mirasın Sürdürülebildiği: Köstem Zeytinyağı Müzesi”, **Turizm ve Gastronomi Araştırma Dergisi**, Cilt:8, Sayı:3, 2020, s.2245.

Şekil 3: Köstem Zeytinyağı Müzesi, Mimari Planı

Kaynak: <https://yapidergisi.com/kostem-zeytinyagi-muzesi/> (10.04.2022)

Yapı âtil durumda boş bir binayken satın alınmıştır. İç Mimar Selina Kazazoğlu'nun, iç mekân, dış cephe, giriş, mağaza ve restoran bölümlerini, doğa ile iç içe bir atmosferde, endüstriyel dönem sembolü olan eski tuğla işçiliği ve çelik malzemeler kullanarak, sadece zeytine vurgu yapılmadan, mekân oluşturulmuştur.¹⁸⁷ Eski kent dükkânları cephe dokusuyla, iç mekânda da sokak etkisi yaratılmak istenilmiştir (resim:53).

Resim 53: Köstem Zeytinyağı Müzesi Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

¹⁸⁷ Yapı Mimarlık Tasarım Kültür Sanat Dergisi, **Köstem Zeytinyağı Müzesi**; <https://yapidergisi.com/kostem-zeytinyagi-muzesi/> (01.02.2023)

Müzede sergilenen tüm zeytinyağı üretim sistemleri, emekli öğretmen Ali Ertan İplikçi tarafından Klazomenai kazılarını yürüten Prof. Dr. Güven Bakır'a danışılarak, teknik çizimleri yapılmıştır.¹⁸⁸ 17 yıl boyunca Anadolu'nun farklı noktalarından koleksiyon için eserler toplanmıştır.¹⁸⁹ Geçmişten günümüze kullanılan tüm zeytinyağı çıkartma sistemleri 1/1 ölçeği kullanılarak sergilenmektedir (resim:54).

Resim 54: Köstem Zeytinyağı Müzesi Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Köstem Zeytinyağı Müzesi; zeytinyağı teknolojisi bölümü, zeytin ve zeytinyağı tanıtımı bölümü, farklı boyutlarda dört adet toplantı salonu, zeytinyağı fabrikası, zeytinyağı deposu, Sabun ve Hijyen Müzesi, ahşap ve seramik atölyeleri, çocuk oyun ve beceri salonları, organik yerel ürünlerin satıldığı dükkânlar, müze restoran ve kafe, tarım eğitim bahçesi, zeytin koleksiyon bahçesi, ziyaretçiler için butik dinlenme evi ve otoparkı ile büyük bir komplekstir.¹⁹⁰

Köstem Zeytin Müzesi, koruma, araştırma, sergilenmenin yanı sıra ticari faaliyet göstermesiyle ülkemizdeki Ekonomüzelere iyi bir örnektir. Atölyelerinde

¹⁸⁸ Müze Yetkililerinden Edinilen Bilgidir.

¹⁸⁹ Müze Yetkililerinden Edinilen Bilgidir.

¹⁹⁰ Köstem Zeytinyağı Müzesi Resmi İnternet Sitesi; <https://kzmurla.com/muze-kompleksi/muze-hakkinda> (01.01.2023)

Üretilen rnler kendi bünyesinde halkla buluşmakta, unutulmaya yüz tutmuş tekniklerle yeniden hayat bulmaktadır.

Müze ana sergi odasında, farklı dönemlerden ve materyallerden zeytinyağı işçiliğine ait malzemeler orijinalleri ve replikaları ile sergilenmektedir. Zeytinyağı şişeleri ve saklama küpleri (resim:55,56), zeytinyağı işliğı, zeytinyağının tarihçesi ve antik dönem ticaret rotası, gemilerle taşınma şekli, modern zamana gelene kadar işçiliğinin geçirdiğı evreler sergi salonunda gezilebilmektedir. Bunların yanı sıra müze içinde yapay bölmelerle mekânsal algı oluşturulup eski dönemlere ait esnaf dükkânları da canlandırılmıştır (resim:57,58,59).

Resim 55: Köstem Zeytinyağı Müzesi Sergi salonu

Kaynak: Sultan zkan zelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 56: Köstem Zeytinyağı Müzesi Sergi salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 57: Köstem Zeytinyağı Müzesi Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 58: Köstem Zeytinyağı Müzesi Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 59: Köstem Zeytinyağı Müzesi Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Sergi salonunun tavanında birbirine paralel üç pencere açıklığı bulunmakta, bu açıklıklar sayesinde alan doğal ışıqla aydınlatılmıştır (resim:60). Nesneler muhtemelen tavana yük bindirilmemek için tavandan asılarak sergilenmemiş, bunun yerine zemine direk sabit, paralel kaideler, masalar ya da yapay metalden üretilen ayaklı ve tekerlekli sehpalar üzerinde teşhir edilmiştir (resim:61).

Resim 60: Köstem Zeytinyağı Müzesi Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 61: Köstem Zeytinyağı Müzesi Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Müzedeki eserler endüstri, tarih temasıyla kronoloji ve tipoloji gözetilerek oluşturulmuştur. Mekân içinde sergi belli bir düzen içinde akmakta, kontrollü zorunlu tur, koruma bariyerleri ve iplerle oluşturulan koridorlarla sağlanmış, geniş sokak görünümü yaratılmıştır. Zeytinyağının öyküsünün aktarılmasında büyük elektronik ekranlardan da yararlanılmıştır (resim:62). Sergilenen eserler için tanıtım panoları şeffaf ayaklı sehpalardan üretilmiş, tanıtım yazıları açıklayıcı ve görünürdür.

Her eserin tanıtım kartlarının yanında QR kod uygulamasıyla sesli tanıtım bilgisine de ulaşılabilmektedir. Müze içi yön yönergeleri yeterlidir.

Müze bir enstitü gibi çalışmakta, bulunduğu çevreye nasıl katkı yapabileceğini sürekli araştırıp projeler üretmekte ve yerel halkla uygulamaktadır. Özellikle eğitim ve öğrenme faaliyetlerini etkin sürdürmekte, sosyal çalışmalar yürütmektedir. Çeşitli Organizasyonların düzenlenebildiği çok katmanlı bir müzedir (resim:63).

Resim 62: Köstem Zeytinyağı Müzesi Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 63: Köstem Zeytinyağı Müzesi

Kaynak: <https://www.instagram.com/kzmurla/> (19.05.2023)

Köstem Kültür, Eēitim ve Müzecilik Vakfına baēlı olan müze, Eski İzmir  e me Yolu  zeri Jandarma kar ısı No:8 Uzunkuyu, Urla- zmir adresinde bulunmaktadır (harita 12). Salı ve Cuma günleri 10:00-17:00, Cumartesi ve Pazar 10:00-18:00 saatleri arasında ziyaret edilebilir. Müze girişi ziyaretçilere ücretlidir.

2.11.2. Arkas Sanat Müzesi

1 Eylül 2020 yılında açılan Arkas Sanat Müzesi, Arkas Holding'in İzmir'de açtığı üçüncü müzedir. İzmir ilinin Urla ilçesinde bulunan Kekliktepe'de (Sefaköy tepesinde) doēa ile i  içe şehirden uzak bir alandadır. Ziyaretçilerin sadece özel araç ya da taksiyle ula abileceēi bir bölgededir (resim:64).

Resim 64: Arkas Sanat Müzesi

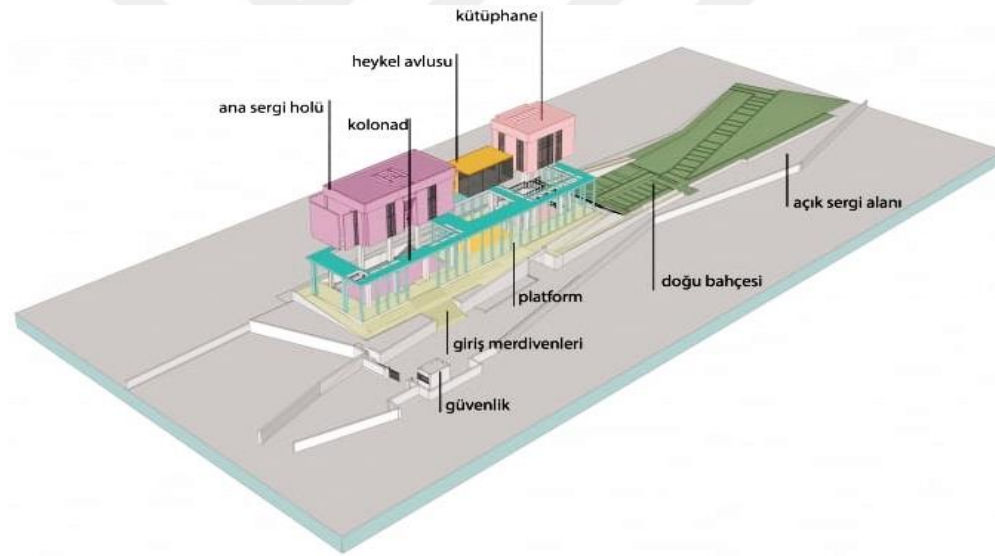

Kaynak: <https://arkassanatur.com/hakkimizda/> (02.01.2023)

Müze mimarisinde antik döneme gönderme yapıldıēı g r lmekte, yapının tasarımı zemin kat giriş hariç, diēer her katta ve salonda gün ı ıēından her saat faydalanılabilecek şekilde tasarlanmıştır. Zeminin kot farkından faydalanılarak oluşturulan, bodrum kat üzerine oturtulan platform üstünde, tek kattan oluşmaktadır.

Yapının tüm duvarları sergileme alanı olarak kullanılabilir niteliktedir. Giriş katı basık tavanlı olmasına karşın üst kat yüksek tavanlı geniş açıklı pencerelere sahiptir. Yapının üst katı sergi salonu, yarı açık mekân ve kütüphane binalarından oluşmaktadır. Üst kattan yarı açık alana çıkıldığında, ziyaretçiyi sütunlardan oluşan bir koridor ve arazinin kot farkından faydalanılarak tasarlanmış, bahçe ve yarı açık bir mekân içinde camdan prizma bir galeri karşılamaktadır. Cam galeri salonunun düzleminde, kütüphane binası ziyaretçilerine hizmet vermektedir (şekil 4). Arkas Sanat Gurubu olarak tüm sanat müzelerinde çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Eğitim amaçlı bölgedeki okul ve öğrencileri sık sık misafir etmektedir.

Şekil 4: Arkas Sanat Müzesi

Kaynak: <https://yapidergisi.com/lucien-arkas-sanat-galerisi/> (02.01.2023)

Müzenin giriş kat sergi salonunda, çeşitli dönemlere ait farklı tarih ve tekniklerden oluşan zengin bir sanat koleksiyonu sergilenmektedir. Salonun orta aksında kaideler üzerinde cam vitrinler içinde heykeller teşhir edilmektedir. Sergi salonu, duvarlarını dik kesen panolarla bölünmüş, 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl arasında yapılan tablolar, tipolojilerine göre sınıflandırılıp, tematik sergi yöntemi seçilmiştir (resim:65). Aynı alan içinde farklı mekânlar yaratılarak, doğa, deniz, natürmort, şehir manzaraları ve nü tablolarından oluşan koleksiyon sergilenmektedir (resim:66). Alan

içinde herhangi bir pencere açıklığı bulunmadığından dolayı, eserleri görünür kılmak için ışıklandırmalar tavadan uygulanmıştır. Sergi salonunun, tavan ve zemininde açık renk kullanılmış, duvarlarda daha koyu renk uygulanarak, mekânda derinlik algısı oluşturulmuştur. Eserlerin tanıtım yazıları ve kartları bulunmaktadır. Mekân içi yönergeler kullanılmıştır.

Resim 65: Arkas Sanat Müzesi Zemin Kat Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

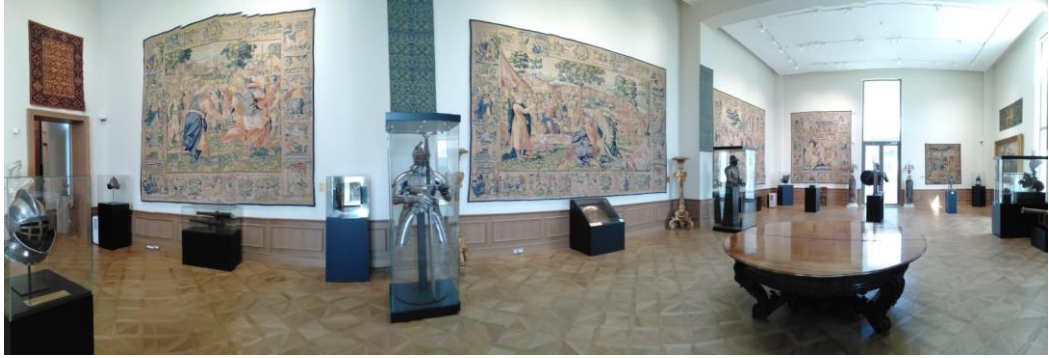
Resim 66: Arkas Sanat Müzesi. Zemin Kat, Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Üst kat sergi salonuna içerden ve dışarıdan erişim mümkündür. Üst katta, 16. ve 17. yüzyıllara ait Avrupa Hanedanlıklarına ait zırh, silah, miğfer koleksiyonlarının yanı sıra Rönesans dönemine ait duvar halıları, klasik dönem Anadolu duvar halıları sergilenmektedir. Eserler, orta vitrinler ve cam vitrinler içinde sergilendiği gibi sadece kaide üzerinde açıkta ya da duvara asılarak, teşhir edilmektedir (resim:67). Bu kattaki sergi salonunda, geniş pencere açıklıkları sayesinde doğal ışıkla aydınlatma sağlanmaktadır. Mekân ahşap kaplama zemin üstüne tamamen beyaz renktedir, böylece daha geniş ve yüksek tavan mimarisiyle de ferah bir alan elde edilmiştir (resim:68). Eserlerin tanıtım kartları bulunmakta, tüm kartlarda, isim, tarih ve eserin türü yazmaktadır.

Resim 67: Arkas Sanat Müzesi. Üst Kat, Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 68: Arkas Sanat Müzesi. Üst Kat, Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Yarı açık alanda, prizma şeklinde camdan galeri içinde mermer büstler ve antik dönemin seçkin mimari örneklerinin replikaları, kaideler üstünde tabiatın ortasında tüm güzellikleri ile sergilenmektedir (resim:69,70). Alanda bulunan büstlerin ve mimari eserlerin tanıtım yazısı ve kartları anlaşılır ve yeterlidir.

Müze genelinde QR kod uygulaması kullanılmakta sesli anlatım hizmeti verilmektedir. Broşür ve çeşitli kartpostallarla müzedeki eserler hakkında bilgi alınabilmektedir. Müzenin en büyük ihtiyacı ziyaretçi için dinlenme alanı ve müze kafedir.

Resim 69: Arkas Sanat Müzesi. Üst Kat, Cam Prizma Galeri

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 70: Arkas Sanat Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Arkas Holdinge bağılı olan müze, Yenice Mahallesi, Sefaköy Caddesi, No:23 Urla-İzmir adresinde bulunmaktadır. Salı, Perşembe ve Cumartesi günleri 11:00-17:00 saatleri arasında ücretsiz ziyaret edilebilir.

2.11.3. Necati Cumalı Anı ve Kültür Evi

Necati Cumalı, 13 Ocak 1921 yılında Yunanistan'da dünyaya gelmiş, 1923 Türkiye Yunanistan Nüfus Mübadelesi kapsamında ailesiyle Türkiye'ye göç ederek İzmir'in Urla ilçesine yerleşmiş, Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatının önemli isimlerindendir.¹⁹¹ Eserleri arasında Susuz Yaz, Ay Büyürken Uyuyamam ve Yalnız Kadın ilk akla gelenlerdendir.

Necati Cumalı'nın çocukluğunun geçtiğı Urla'daki baba evi, ölmeden önce kendi tarafından Urla Belediyesine bağışlanmıştır.¹⁹² 10 Ocak 2001 tarihinde İstanbul'da vefat ettikten sonra Urla Belediye ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yaşadığı ev, aslına uygun olarak restore edilip, 21 Nisan 2001 yılında Necati Cumalı Anı ve Kültür Evi olarak açılışı yapılmıştır.¹⁹³ Çeşitli etkinliklerle Necati Cumalı Anı ve Kültür Evi Urla halkının geçmişi ile bağ kurmasını sağladığı gibi, aynı zamanda Kent müzesi görevini de görmektedir. Her yıl 10 Ocak'ta Necati Cumalı adına düzenlenen Anı evinde, anılmaktadır.

Necati Cumalı Anı ve Kültür Evi, geniş bir bahçe içinde iki katlı taştan yapılmış, kiremit örtülü bir binadır. Yapının ön ve arkada olmak üzere iki girişi bulunmaktadır. Ana girişe çevresi örtülü, üstü açık bir sundurmadan ulaşılmaktadır. Yapı zemin katı, ofis, kütüphane arşiv, hol ve bir sergileme odasından oluşmaktadır. Müze giriş holünde ziyaretçilerin dinlenebilmesi için banklar yerleştirilmiş, yazarın yaşamından fotoğraflar, eski gazete kupürleri, duvarlara çerçeveletilip asılmıştır (resim:71,72).

¹⁹¹ Müze Yetkililerinden Edinilen Bilgidir.

¹⁹² Müze Yetkililerinden Edinilen Bilgidir.

¹⁹³ Urla Belediyesi, **Çalışmalarımız**; <https://www.urla.bel.tr/Sayfa/70/calismalarimiz> (09.05.2023)

Resim 71: Necati Cumalı Anı ve Kültür Evi, Birinci Kat Sergi Alanı

Kaynak: Sultan  zkan  z elik, Fotoğraf Arşivi

Resim 72: Necati Cumalı Anı ve Kültür Evi, Arşiv ve Kütüphane Salonu

Kaynak: Sultan  zkan  z elik, Fotoğraf Arşivi

Necati Cumalı'nın şahsi eşyaları vitrin içlerinde camekânlı bölümlerde sergilenmektedir. Yapının ikinci katına, giriş holünden ahşap kaplama merdivenle ulaşılmaktadır. Burada bir antre ve üç sergi salonu bulunmaktadır. Sergilenen eserlerin hepsi Necati Cumalı'ya ait eşyalardan oluşan bir koleksiyondur. Duvar vitrinleri ve orta vitrinler kullanılarak eşyalar sergilenmiştir (resim:73). Müze ziyaret ye serbest tur imkânı sağlamaktadır. Yer yer kronolojik düzenlemeye yer verilse de belli bir örüntü takip edilmemiştir. Etnografik ve tarih teması vurgulanan müzede herhangi teknolojik bir destek yoktur. Müzenin genelinde tanıtım kartları eksik veya hiç kullanılmamıştır. Evin pencere açıklıklarından aldığı ışıkla mekân aydınlatılmaktadır. Ek bir aydınlatma kullanılmamıştır.

Resim 73: Necati Cumalı Anı ve Kültür Evi, İkinci Kat Giriş Holü

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Urla Belediyesine bağlı olan müze, Necati Cumalı Caddesi, No:28. Urla-İzmir adresinde bulunmaktadır. Pazar ve Pazartesi günleri hariç, haftanın diğer günleri ücretsiz ziyaret edilebilir.

2.12. KARABURUN

İzmir ilinin ilçesi olan Karaburun, yarımada şeklinde batısında, kuzeyinde ve doğusunda Ege Denizi, güneyinde Urla ilçesi ile sınırlı sayfiyelik bir bölgedir. İlçenin yüzölçümü 484 km²'dir.¹⁹⁴

Hitit medeniyetinin yıkılmasıyla, Ege kıyılarına İyon kentlerinden olan Erythrai'ye bağlı 5 kent, Bouteia, Elaious, Polikhna, Pteleon ve Sidousa kentleri kurulmuştur.¹⁹⁵ Bunlardan Sidusa kenti, bugün ilçe merkezi olan ve eski adıyla Ahırlı olarak bilinen Karaburun ve adalar üzerinde yer almaktadır.¹⁹⁶

M.Ö. 5. yüzyılın sonunda Perslerin yönetimine giren Erythrai, M.Ö. 334'de Büyük İskender'in Persleri yenmesiyle bağımsızlığına kavuşmuş, sonrasında Bergama Krallığına ve M.Ö. 133'te Roma İmparatorluğuna, M.S. 395 yılında bölünen Roma İmparatorluğundan sonra Bizans İmparatorluğu topraklarına geçmiş

¹⁹⁴ T.C. İzmir Valiliği, **Karaburun**; <http://www.izmir.gov.tr/karaburun> (21.01.2023)

¹⁹⁵ Şevket Işık, **Karaburun Yarımadası'nın Tarihsel coğrafyası**, (ikinci Baskı), Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir, 2012, s.4.

¹⁹⁶ T.C. Karaburun Kaymakamlığı, **İlçemizin Kısa Bir Tarihçesi**; <http://www.karaburun.gov.tr/ilcemizin-kisa-bir-tarihcesi> (21.01.2023)

ve artık eski gücü kalmayan Erythrai bir köy haline dönüşmüştür.¹⁹⁷ Hierokles kentten Efes metropolüne bağlı bir piskoposluk merkezi olarak bahsetmektedir.¹⁹⁸ 1426 yılında bölge Osmanlı yönetimine girmiştir.¹⁹⁹

İlçe Karaburun adını, denizden yarımadaya ilk gelişte “Kömür Burnu” denilen mevkiin görülmesinden ve oradaki kayaların renginin siyah olmasından dolayı “Karaburun” adını aldığı, fonetik olarak bakıldığında, çok eski dönemlerde yarımadaının adının “Copo Calaberno” olması, zamanla da bu ismin değişerek Karaburun’a dönüştüğü düşünülmektedir.²⁰⁰ Karaburun en eski adıyla “Mimas” Homeros’un eseri Oddysea’da, Rüzgârlı Mimas (Windy Mimas) olarak adı geçen Mimas Dağı, bizimse bugün Bozdağ dediğimiz dağdır.²⁰¹

2.12.1. Müesser Aktaş Tarih ve Etnografya Tarih Evi

Karaburun Mordoğan beldesinde bulunan müze, Müesser Aktaş tarafından 2008 yılında açılmıştır. Müzede, el sanatları ürünleri, geleneksel köy odaları, yöresel giysiler ve mutfak eşyaları teşhir edilmektedir.

Müesser Aktaş, hayatı boyunca eşyalarını, ailesine ait eşyaları ve gittiği yerlerden eski diye atılan eşyaları toplamış, evinde depolamıştır. Doğduğu yer olan Karaburun’dan 15 yaşında ayrılmış, 30 yıl sonra tekrar baba ocağına dönmüş, okuduğu ilkokulun kapatıldığını öğrenince Kaymakamlıktan gerekli izinleri alarak kendi imkânlarıyla müzeyi hayata geçirmiştir.²⁰² Amatör ruhla çıkılan yolda, maddi ve manevi imkânlarını kullanarak, bazen de el emeği ile ilkokul binasını onarmış müzeye dönüştürmüştür.²⁰³

¹⁹⁷ Pınar Pınarcık, “Batı Anadolu Tarihi Açısından Karaburun Yarımadası’nın Önemi”, **Prof. Dr. Ömer Özyiğit’e Armağan: Studies in Honour of Ömer Özyiğit**, (Ed. Emre Okan ve Atila Cenker), İstanbul, Ege Yayınları, 2015, s.349.

¹⁹⁸ Pınarcık, 2015, s.350.

¹⁹⁹ Işık, 2012, s.12.

²⁰⁰ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Neredeyim: **Karaburun**; <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77455/karaburun.html> (21.01.2023)

²⁰¹ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Neredeyim: **Karaburun**; <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77455/karaburun.html> (21.01.2023)

²⁰² Müze Yetkililerinden Edinilen Bilgidir.

²⁰³ Müze Yetkililerinden Edinilen Bilgidir.

Önceleri okul binasıyken zamanla öğrencisi kalmayan yapı, yerel yetkililerce depo olarak kullanılmış daha sonra da âtil halde bırakılmıştır.²⁰⁴ Müesser Hanım'ın sayesinde şimdilerde köyün kadınlarının ürettiği ürünleri pazarlayabildikleri, Karaburun'a gelen ziyaretçilerin hem gezdikleri hem de öğrendikleri, yaşayan bir yapıya dönüşmüştür (resim:74).

Sergilenen eserlerin çoğu, insanların kullanmayıp elden çıkardığı, eski eşyalardan oluşsa da 18. yüzyıldan kalma gelin ceketi ya da Cumhuriyet döneminden kalma göz nuru çeyiz gibi saklı hazineler de müzede sergilenmektedir. Müzede eşyaların yanı sıra Müesser Hanım'ın kişisel fotoğrafları ve Mordoğan eşrafına ait eski fotoğraflarda sergilenmektedir. Bağışlanan eşyalarla gün geçtikçe koleksiyonu genişlemektedir.

Resim 74: Müesser Aktaş Tarih ve Etnografya Tarih Evi

Kaynak: <https://www.karaburun.bel.tr/tr/gezidetay/muesser-aktas-etnografya-ve-tarih-evi/223> (01.05.2023)

Müze binası, eski bir okul binasından dönüştürülmesinden dolayı, geniş bir bahçeye sahiptir. Bu bahçede köy halkının el emeği ürünleri için satış stantları ve gelen ziyaretçilerin dinlenebilecekleri alan oluşturulmuştur.

Müze binası beş sergi odası ve geniş bir girişten oluşmaktadır. Müze içinde kronoloji ya da tipolojiye bakılmaksızın tematik sergileme yapılmaktadır. Daha çok

²⁰⁴ Müze Yetkililerinden Edinilen Bilgidir.

amatör ruhla hareket edildiğinden ve kaynaklarının yeterli olmadığından, sergilenen eşyalar, doğal ortamlarında sergilenmektedir. Kermes havasında düzenlenen eşyalar her ne kadar geçmişten gelseler de bir müze eseri niteliğinde sergilenememiştir.

Büyük bir özveri ve heyecanla idare edilen müze, belki ileriki dönemlerde uzman kişilerin yardımıyla daha doğru bir müze kimliğine kavuşabilir. Eşyaların birçoğunun tanıtım kartları bulunmamaktadır. Müze içi yönergeler kullanılmamıştır. Eski klasik ev vitrinleri içinde eşyalar sergilenmektedir. Bazı eşyalar duvarlara çiviler ve askılıklar yardımıyla yerleştirilmiştir. Köy evi konseptinde tasarlanan odalarda, zemin üstünde duran eşyalar ilk girişte heyecanlandırırsa da bilgi kartlarının olmaması, yardım almadan dolaşılmasını güçleştirmektedir (resim:75). Etnografya temalı müze tipoloji temel alınarak düzenlenmiştir.

Resim 75: Müesser Aktaş Tarih ve Etnografya Tarih Evi

Kaynak: <https://www.karaburun.bel.tr/tr/gezidetay/muesser-aktas-etnografya-ve-tarih-evi/223> (01.05.2023)

Müesser Aktaş Tarih ve Etnografya Evi Kültür Derneğine bağlı müze, Mordoğan mahallesi, Ayşe Kadın Cami yanı, Mordoğan-İzmir adresinde bulunmaktadır (harita 13). Kış döneminde Pazartesi ve Salı kapalı, haftanın diğer günleri ziyaret edilebilir. Yaz döneminde Pazartesi günleri kapalı, haftanın diğer günleri ziyarete açıktır. Müze girişi ücretsizdir.

2.13. ÇEŞME

İzmir'in ilçelerinden biri olan Çeşme, güneyinde ve batısında Ege Denizi, doğusunda Urla ilçesi, kuzeyinde Karaburun ilçesi ile sınır komşusudur. Üç tarafı denizlerle çevrili olan Urla'nın batıya uzanan kısmında bulunan ilçe 260 km² yüzölçümüyle Çeşme Yarımadası olarak da bilinir.²⁰⁵

Antik çağda Cyssus adıyla bilinen Çeşme ilçesi, bu günkü adını, denizcilerin su temin ettikleri Çeşmelerden aldığı düşünülmektedir.²⁰⁶ Çeşme kelime olarak Farsçadır. Anlamı “su kaynağı, pınarı” olmasına karşılık, Türkçede “pınar, kaynak, musluk, oluk” anlamlarına da gelmektedir.²⁰⁷

M.Ö.1000 yıllarında Herodotos'un bahsettiği 12 İyon kentinden biri olan Eryhrai'nin iskelesiydi.²⁰⁸ Kentte en eski yerleşimin Aiol'lere ait olduğu fakat yerleşim tarihinin başı bilinmemekle birlikte, Aiol'lerden sonra M.Ö. 1150-1000 tarihleri arasında İyon'ların Eritrea kentini kurduğu, kentin limanının Çeşme olduğu bilinmektedir.²⁰⁹

Çeşme sırasıyla Lidya, Pers, Bergama Krallığı, Roma, Bizans, Selçuklu hâkimiyetinde kalmış, Çaka Bey zamanında Türklerle tanışmış olan bölge uzun yıllar sürekli el değiştirmiş, 1422 yılında bölge hâkimiyeti kati olarak Osmanlıya geçmiştir.²¹⁰

2.13.2. Çeşme Kalesi ve Arkeoloji Müzesi

Çeşme Kalesinin yapılış kayıtları II. Bayezid devrine ait bir in'amet²¹¹ defterinde “nev-bina kerde est “yeni bina edilmiştir”” ifadesi kesin olarak

²⁰⁵ T.C. Çeşme Kaymakamlığı, **Tarihi ve Coğrafi Yapısı**; <http://www.cesme.gov.tr/tarihi-ve-cografi-yapisi> (21.04.2023)

²⁰⁶ T.C. Çeşme Kaymakamlığı, **Tarihi ve Coğrafi Yapısı**; <http://www.cesme.gov.tr/tarihi-ve-cografi-yapisi> (21.04.2023)

²⁰⁷ Tuncer Baykara, “Çeşme Kalesi”, **BELLETEN**, Cilt:54, Sayı:210, 1990, s. 603.

²⁰⁸ Zerrin Köşklü, Gül Geyik, “İzmir'in Çeşme İlçesinde Çeşme Mimarisi”, **Sanat Dergisi**, Sayı:12, 2007, s.123.

²⁰⁹ Emiroğlu, 1988, s.244.

²¹⁰ Emiroğlu, 1988, s.244-245.

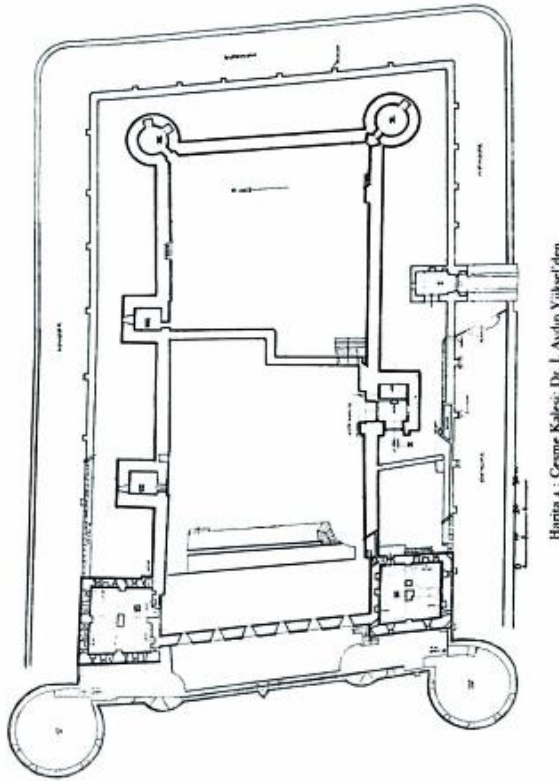
²¹¹ Luggat Osmanlıca Türkçe Sözlüğü; <https://www.luggat.com/in'amat/1/1> (21.04.2023)

görülmektedir.²¹² 1058 yılında inşası Aydın Valisi Mir Haydar tarafından, Mimar Ahmet oğlu Mehmet'e yaptırılmıştır (şekil 5).²¹³

İnşa edildiği yıllarda deniz kıyısında olan kale, yıllar içinde denizin doldurulmasıyla bu günkü konumuna ulaşmıştır. Çeşme kalesi içinde yer alan Çeşme Arkeoloji Müzesi, 1965 yılından 1984 yılına kadar İstanbul Topkapı Müzesinden getirilen silahlarla, silah müzesi olarak kullanılmıştır (resim:76). İzmir Arkeoloji Müzesi'nin koleksiyonunda yer alan ve Çeşme bölgesinden bulunan bir grup eserin, 1996 yılında Çeşme Arkeoloji Müzesi'ne gönderilmesiyle müze bu günkü halini almıştır.²¹⁴

Şekil 5: Çeşme Kalesi ve Arkeoloji Müzesi Planı

Tuncer Baykara

Kaynak: Baykara, s. 625.

²¹² Baykara, s. 625.

²¹³ Ahmet Uhri ve diğerleri, s.67.

²¹⁴ Çeşme Müzesi Web Sitesi; <https://muze.gov.tr/muze-detay?DistId=MRK&SectionId=ICM01> (23.02.2023)

Resim 76: Çeşme Kalesi ve Arkeoloji Müzesi

Kaynak: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44103/izmir-cesme-muze-mudurlugu.html>
(28.09.2022)

Kale burçlarında ve odalarında Arkaik, Roma, Bizans dönemlerinden eserler ve Erythrai Kazılarında elde edilen buluntular sergilenmektedir. Çeşme bölgesinde yapılan su altı arkeoloji kazılarında ve kurtarma kazılarında elde edilen buluntular yine kale içinde sergilenmektedir.

Ülkemizde sık görülen tarihi yapıların müzeye çevrilmesi, Çeşme Kalesi ve Arkeoloji Müzesi'nde de uygulanmıştır. Kale müzeye, güney cephe giriş açıklığından girilmektedir. Girişte sağda güvenlik odası oluşturulmuş, hemen yanındaki avluda dinlenmek için yerler düzenlenmiştir.

Müze girişinden merdivenlerle ilk sergi salonuna girilmektedir. Sergi salonunun sol tarafında kaideler üstüne Gazi Umur Bey ve Çaka Beyin büstleri yerleştirilmiş, sağ tarafında ise su altı kazılarında elde edilen amforalar ve küpler demir ayaklı ahşap tezgâhlar üstünde sergilenmektedir (resim:77). Tanıtım kartları tezgâhın üst kısmında duvarda bulunmaktadır. Işıkları tavan yerine duvardaki şamdan şeklindeki lambalarla yapılmaktadır. Kale içi yön yönergeleri kale duvarlarına asılmıştır. Müze bölümü dört adet teşhir salonundan oluşmaktadır.

Resim 77: Çeşme Kalesi ve Arkeoloji Müzesi, ilk Sergi Salonu

Kaynak: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44103/izmir-cesme-muze-mudurlugu.html>
(28.09.2022)

Kale içi sur aralarından geçilerek ikinci sergi salonu olan arkeolojik eserlerin ve sikkelerin sergilendiği, yan yana üç salondan oluşan bölüme ulaşılmaktadır. Tunç Çağı yerleşim yerinden çıkarılan küçük eserler ve Arkaik-Klasik dönem sikkeler özel masa tipi ayaklı vitrinlerde sergilenmektedir. Vitrin içlerinde tanıtım kartları bulunurken, açıklamalı tanıtım yazıları vitrin aralarında duvara yerleştirilmiştir. Vitrin içi aydınlatma kullanılmıştır. Sikkelerin bulunduğu vitrinlerde ziyaretçinin daha rahat inceleyebilmesi için büyüteç uygulaması kullanılması daha iyi olurdu.

İkinci sergi salonundan çıkıldığında yön tabelalarını takip ederek kale burcuna ulaşıyor. Burada üçüncü sergi salonu olan Umur Bey sergi salonu bulunmaktadır. Mekânın ortasında kaide ayağı üstüne üç kemer açıklığı oluşturularak, üç farklı mekân algısı oluşturulmuştur. Eserler duvarlardaki nişler içinde sergilenmektedir (resim:78). Her bir bölüm kubbeden sarkan büyük avizelerle aydınlatılırken, aynı zamanda her bir eserin kendine ait aydınlatması da oluşturulmuştur. Sergi salonunun üst kısmı kalenin altı kulesinden biri olan “Umur Bey Kulesi” olarak adlandırılmış, seyir terası olarak kullanılmaktadır. Kale içi yön tabelaları takip edilerek diğer kuleler gezilebilmekte. Kale burçlarında gezerken mezar taşları ile karşılaşmakta, bunlar açıkta teşhir edilmektedir. Tanıtım kartları

çok açıklayıcı olmasa da yanlarında bulunmaktadır. Kale içinde bahçeler oluşturulmuş, peyzaj çalışmalarında sütun başlıkları, kaideler, değirmen taşları ve büyük küpler kullanılmıştır.

Resim 78: Çeşme Kalesi ve Arkeoloji Müzesi, Üçüncü Sergi Salonu

Kaynak: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44103/izmir-cesme-muze-mudurlugu.html>
(28.09.2022)

1770 yılında Osmanlı ve Rus donanmaları arasında geçen savaştan kalma top ve çapalar, Ceneviz Kulesi'nde Osmanlı-Rus Deniz Savaşı Salonun önündeki alanda açıkta teşhir edilmektedir (resim:79).

Kaleye en yakın olan dördüncü sergi salonu Ceneviz Kulesi'nde, Osmanlı-Rus Deniz Savaşı Sergi Salonu bulunmaktadır. Salonun girişinde solda, kale duvarındaki nişler camla kapatılarak içlerinde sikkeler, kemer tokaları, elbise düğmeleri, çakmak taşları ve ikonalar sergilenmektedir. Alanın duvarlarına çerçeve içinde deniz savaşına ait haritalar ve resimler asılmıştır. Alanın orta kısmında masa tipi ve kule tipi vitrinler içinde askeri kıyafetler mankenlere giydirilerek sergilenmiş, kitaplar, afişler, bayraklar, madalyalar ve batık Rus Amiral Gemisinden objeler teşhir edilmiştir. Bu vitrinlerin düzlemine, panolar koyularak her iki yüzeyinde de tarih anlatılmıştır. Salon içinde koridor oluşturularak kronolojik sıra ile tematik anlatım gerçekleştirilmiştir.

Resim 79: Çeşme Kalesi ve Arkeoloji Müzesi, Ceneviz Kulesi

Kaynak: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44103/izmir-cesme-muze-mudurlugu.html>
(28.09.2022)

Çeşme Kalesi ve Arkeoloji Müzesi, kale tipi müzeler içinde değerlendirildiğinde çok iyi korunmuş ve günümüze ulaşmış yapısıyla, kronolojik ve tematik düzenlemeler bir arada kullanılmış, ziyaretçisine tarihin her döneminden eserleri teşhir etmektedir. Müze içinde teknolojik bir uygulama bulunmamakta, klasik sergileme teknikleri kullanılarak düzenlemesi yapılmıştır.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüne bağlı olan müze, Musa Mahallesi, 1001 Sokak, No:1, Çeşme-İzmir adresinde bulunmaktadır (harita 14). Haftanın her günü açık olan müze, 18 yaş altı öğrencilere ve 65 yaş üstü vatandaşlara ücretsiz olup, diğer ziyaretçilere ücretlidir.

2.14. KARŞIYAKA

İzmir körfezinin kuzeyinde yer alan Karşıyaka ilçesinin batısında Çiğli, doğusunda Bornova ve kuzeyinde Menemen ilçeleri yer almaktadır.

İlçenin adı; III. Haçlı Seferlerinde Aslan Yürekli Richard'ın orduları Karşıyaka'da konaklamış, o tarihlerde ormanlık olan bu bölge Aslan Yürekli

Richar'ın ismi olan Cordelion adı verilmiş, zaman içinde Cordelieu, Cordelion, Kordelye ve Karşıyaka'ya dönüşmüştür.²¹⁵

Karşıyaka ilçesi İzmir'in tarihini paylaşmış birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Osmanlı döneminde özellikle 19. yüzyılda sayfiye kasabası olarak kullanılan bölge, 1900'lü yıllarda liman kenti olan İzmir, ticaretin merkezi, farklı etnik kültürden insanın bir arada yaşadığı bir bölgeye dönüşmüştür.²¹⁶ Ticari imtiyaza sahip olan yabancılar, İzmir'in merkezinde ticaret yaparken, yerleşim yeri olarak seçtikleri Karşıyaka'da seçkin bir sınıf oluşturmuş, bu yüksek gelir sahibi kişiler Karşıyaka'da yazlık köşkler inşa ederek kıyıya yerleşmeye başlamış, 1884 yılında İzmir Karşıyaka arası vapur hattının başlamasıyla ulaşım olanakları da artmıştır.²¹⁷

Osmanlı'nın son dönemlerinde Karşıyaka kıyı şeridinde yerleşen Levantenler, Rumlar, Museviler, geniş bahçeli Köşklerde modern bir sosyal yaşam sürmüşlerdir.²¹⁸ Günümüzde hala bölgede bu yapılardan "Durmuş Yaşat Köşkü", "Van Der Zee Köşkü", "Penetti Köşkü" görülebilmektedir.

2.14.1. Hamza Rüstem Fotoğraf Evi Müzesi

1872 yılında Yunanistan'da dünyaya gelen Hamza Rüstem, 1925 yılında Mübadele nedeniyle ailesiyle İzmir'e göçtü ve tarihi Kemeraltı'nda, Emirler çarşısında (Hamza Rüstem Pasajı) fotoğrafçılık stüdyosunu açmış, 1971 yılında vefat eden Hamza Rüstem çektiği fotoğraflarla üç padişah ve yedi Cumhurbaşkanı görerek, bir döneme tanıklık etmekle kalmayıp belgelemiştir.²¹⁹ Ölümünden sonra bile açtığı fotoğrafçılık stüdyosu hâlâ çalışmaktadır.

Hamza Rüstem yaşamı boyunca yaptığı mesleğini severek ve tüm teknik gelişmelerini yakından takip ederek icra etmiş, fotoğraf makinesinin tarihi gelişimine tanıklık ettiği gibi fotoğraf makinelerinden oluşanda büyük bir koleksiyona sahip

²¹⁵ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Karşıyaka: **Karşıyaka Adı Nereden Geliyor**; <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77456/karsiyaka.html> (06.04.2022)

²¹⁶ Begüm Erdoğan, "Bir Kıyı Yerleşmesinde Kimlik Dönüşümü: Tarihsel Süreç İçimde Karşıyaka'nın (İzmir) Kıyı Kullanımında Gözlenen Değişimler", **Ege Coğrafya Dergisi**, Cilt.21, Sayı.2, 2012, s.39.

²¹⁷ Erdoğan, 2012, s.39.

²¹⁸ Erdoğan, 2012, s.39.

²¹⁹ Müze Yetkililerinden Edinilen Bilgidir.

olmuş, vefatından sonra torunu Mert Rüstem tarafından yaklaşık 100 yıllık bu arşiv değerlendirilip, Karşıyaka Belediyesinin destekleriyle Hamza Rüstem Fotoğraf Evi Müzesi Nisan 2011 yılında hizmete girmiş, 2014 yılında da tescillenmiştir²²⁰ (resim:80).

Resim 80: Karşıyaka Belediyesi Hamza Rüstem Fotoğraf Evi Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Müze içinde tarihi değer taşıyan belgeler, fotoğraflar, fotoğraf makineleri ve parçaları, kameralar sergilenirken, fotoğrafhane ve karanlık oda canlandırılmıştır. Bugün bizlere klasik ve geleneksel fotoğraf kültürünü tanıma ve fotoğraf uygulamalarını karşılaştırma fırsatı verdiği gibi bir dönemin tarihine de sergilenen fotoğraflarla tanıklık etme şansı vermektedir.

Müzenin girişindeki ilk sergi salonu, 1700'lerden başlayarak fotoğraf teknolojisinin kronolojik olarak üç yüzlü duvar vitrinlerinde çok katmanlı olarak, üç ve dört yüzlü kule vitrinlerde, orta masa cam vitrinlerde fotoğraf makineleri ve mercekleri, tanıtım kartları ile sergilenmektedir (resim:81). Orta vitrinlerle mekân içinde koridorlar oluşturulmuştur. Mekânın belli noktalarında eski dönemden çekilmiş fotoğraflar sergilenmektedir. Müzenin diğer sergi odası zemindeki basamaktan faydalanılarak, katmanlı olarak mübadele anılarından oluşan fotoğraflar,

²²⁰ Müze Yetkililerinden Edinilen Bilgidir.

Hamza Rüstem ve ailesine ait fotoğraflar ayrıca dönemin ünlü isimlerinin ve tanınmış eşraftan insanların fotoğrafları, duvarlarda kronolojik düzen içinde sergilenmektedir.

Müzedede iki tane tematik sergileme odası bulunmaktadır. Bunlardan biri Hamza Rüstem'in fotoğrafları çektiği stüdyo odasıdır. Tamamen tematik düzenlenmiş salon Etnografik özellikler taşır. Bir diğeri de fotoğrafçılığın eski usul karanlık odası, birebir aynı malzemelerle yeniden oluşturulup teşhir edilmektedir. Bu odada fotoğrafların baskı aşamaları son noktasına kadar izlenilebilecek şekilde düzenlenmiş, sergilenen fotoğrafların negatiflerinden oluşan bir seçki duvarda tek yüzlü cam bir vitrinde ışıklandırılmış olarak sergilenmektedir. Müzenin salon geçişlerinde, koridorlarda büyük ölçekli eski fotoğraflar duvara baskı yapılarak uygulanmış olarak sergilenmektedir. Endüstri ve tarih temalı müze, kronoloji ve tipoloji dikkate alınarak düzenlenmiştir.

Müzenin arka kısmında taş eserlerden düzenlenmiş bahçesi bulunmaktadır. Ziyaretçiler için karşılama kısmında broşür ve kitapçıklar mevcuttur.

Resim 81: Karşıyaka Belediyesi Hamza Rüstem Fotoğraf Evi Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Karşıyaka Belediyesine bağlı olan müze, 6522 Sokak, No:8, Yalı Mahallesi, Mavişehir/Karşıyaka-İzmir açık adresinde bulunmaktadır. Pazartesi günleri kapalıdır. Haftanın diğer günleri, ücretsiz olarak ziyaret edilebilir.

2.15. BORNOVA

Yamanlar dağının eteklerinde, İzmir Körfezinin doğusunda bulunan, İzmir ilinin ilçelerinden Bornova; batısında Konak ve Bayraklı ilçeleri, doğusunda Kemalpaşa ilçesi, güneyinde Buca ilçesi, kuzeybatısında Karşıyaka ve Menemen ilçeleri ve kuzeyinde Manisa ili ile komşudur.

Bornova Ovası, İzmir ilinin ilk yerleşim yeridir. 2005-2006 yılları arasında, Bornova “Yeşilova Höyüğü” arkeoloji kazılarında, M.Ö. 8500 yıllarına ait en eski yerleşim yeri kalıntıları bulunmuştur.²²¹ Sadece İzmir değil Ege Bölgesinin de en eski yerleşim yeridir. Sonraki süreçte İzmir yerleşim merkezini Bornova Ovasının batısına, M.Ö. 650-545 yıllarında Smyrna’ya (Tepekule) ve M.Ö. 300’de Kadifekale’nin bulunduğu alana taşınmıştır.²²²

Tarihi kayıtlarda Bornova’nın en eski adının geçtiği belge XVI. yüzyıl veziriazamlarından Hersekzade Ahmet Çelebi’nin 1511 yılına ait vakfiyesinde, İzmir’de bulunan vakıf malları sayılırken, Bornova’daki hamam ve dükkânlardan bahsedilirken Bornova adı “Burunova” olarak geçmekte, 1530 yılına ait bir başka belgede de adı bugünkü haliyle “Bornova” olarak görülmektedir.²²³ Buna dayanılarak ilçenin adının Burunova’dan dönüşerek bugünkü halini aldığı düşünülmektedir.²²⁴

Bornova İzmir’in nüfus bakımından kalabalık ilçelerindendir. Özellikle bölgede bulunan özel ve devlet üniversiteleri aracılığıyla her yıl farklı şehirlerden okumak için öğrenciler bölgeye yerleşmekte, göç unsuruyla beraber ilçe gün geçtikçe farklı kültürden gelen insanlara ev sahipliği yapmaktadır. Geçici ya da temelli yerleşen insanların kentlilik sürecine dâhil olması ve bir arada yaşama ve kaynaşma faaliyetlerinin sürdürülebilmesi için yerel yönetimlere büyük sorumluluk

²²¹ Doğer, s.10.

²²² Gök, , s.13.

²²³ Hasan Mert, **Geçmişten Günümüze Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Yönleriyle Bornova**, Bornova Belediyesi, İzmir, 2008, s.1.

²²⁴ Mert, s.1.

düşmektedir. Bunların yanı sıra yakın tarihte yaşanan merkez üssü Bornova olan depremle görülmüştür ki şehir halkı depremi biliyor fakat hazırlıklı değildir. Deprem kuşağında yer alan İzmir ve Bornova için yerel yöneticiler, en kısa sürede halkı bu konuda bilinçlendirmeli ve eğiterek hazırlıklı hale getirmelidir. Gelecek kuşaklar bu konu hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Okullarda kitabi bilgi ile öğretilen bilgilerin kalıcı olmasının en kolay yolu deneyimleyerek öğrenmektir. Bu bağlamda İzmir'in Bornova ilçesinde Ege Üniversitesi bünyesinde kurulabilecek bir deprem müzesi, hem bilimsel çalışmalara hem de halkın depremle ilgili bilinçlendirilmesine destek verebileceği uygun konumda ve yeterli bilgi ve teknik donanıma sahiptir. Bornova ilçesi İzmir'in en fazla müzesi olan ilçelerinden biridir.

2.15.1. Arkas Deniz Tarihi Müzesi

Arkas Deniz Tarihi Müzesi'nin bulunduğu yapı, 19. yüzyılda inşa edilmiş Levanten köşklerinden biridir. Akdeniz deniz ticaretinde önemli rolleri olan Levanten ailelerinin çoğu 19. yüzyılda İzmir'de Bornova ve Buca'ya yerleşerek köşkler yaptırmışlardır.²²⁵ Bugün hâlâ bu köşkler ayakta, İzmir halkına hizmet etmektedir.

Bornova 80. sokakta bulunan Victor Whittall Evi, Kırım Savaşından sonra 1854-1856 yılları arasında inşa edilmiş, yapının ilk sahibi olan Douglas Patterson ve ailesinin yaşadığı köşk sonraki yıllarda sırasıyla; Edwin Charnaud, De Zandonati ve James Gout'un mülkiyetine geçmiş, 1946 yılında Viktor Whithall tarafından satın alınmıştır.²²⁶ 1980'lere kadar ailesi bu evde yaşamış, daha sonraki yıllarda Deniz Taner devredilmiş, bir süre sonrada Lucien Arkas tarafından satın alınıp uzun yıllar ailesi ile bu yapıda yaşamıştır.²²⁷ Lucien Arkas'ın, 30 yıllık gemi maketi ve parçalarını topladığı antika koleksiyonu²²⁸, Arkas Deniz Tarihi Müzesi adıyla Victor Whittall Evi'nde sergilenmektedir. Müzede sadece maketler değil, M.Ö. 3000 binden

²²⁵ Hümeysra Birol Akkurt, **19. yüzyıl Batılılaşma Kesitinde, Bornova ve Buca Levanten Köşkleri Mekanal Kimliğinin İrdelenmesi**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı Restorasyon Programı, İzmir, 2004, s.60-62.

²²⁶ Evelyne Lyle Kalcas, **Gateways to the Past, Houses and Gardens of Old Bornova**, İzmir, Bilgehan Matbaası, 1978, s.22.

²²⁷ <https://www.erolsasmaz.com/?oku=1687>

²²⁸ Müze Yetkililerinden Elde Edinilen Bilgidir.

21. yüzyıla kadar denizcilik tarihi, antika gemi parçaları ve yağlı boya tablolarla teşhir edilmektedir.

Müze binası üç kattan oluşmakta, geniş arka bahçesi davet ve organizasyonlar için ayrıca ziyaretçilerine dinlenme alanı olarak düzenlenmiştir. Arkas Deniz Tarihi Müzesi eserlerini kronolojik sırayla ve tematik sergi düzenini ile teşhir etmektedir. Ziyaretçiler müzeyi gezmeye antik gemiler odasından başlamaktadır.

Müzeye orta kata çıkan merdivenlerden girilmektedir. Burası üç sergi odasından oluşmaktadır. Ana sergi odasında dev bir gemi dümen takımı orta bölümde sergilenirken, etrafındaki duvarlarda deniz temalı yağlı boya sanat eserleri yer almaktadır (resim:82).

Resim 82: Arkas Deniz Tarihi Müzesi. Orta Kat Giriş Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Aynı katta soldaki sergi salonunda, şeffaf ayaklar üstünde tamamen cam vitrinler içinde gemi maketleri ve duvarlarda deniz temalı tablolar sergilenmektedir (resim:83). Sağdaki sergi salonunda ise Arkas Ailesine ait yemek masası ve aynalı bir vitrin üstünde objeler sergilenirken, üç yüzü camlı duvar vitrinleri içinde ve duvarlara açılan nişlerde gemi maketleri sergilenmektedir.

Müze binasının üst katında üç sergi salonu gezilebilmektedir. Savaş ve deniz temalı yağlıboya resimler tepeden spotlarla aydınlatılmış, her sergi salonunun

ortasında ve duvar diplerinde açık şeffaf ayaklı cam vitrinler içinde gemi maketleri teşhir edilmektedir.

Resim 83: Arkas Deniz Tarihi Müzesi Orta Kat Girişte Soldaki Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

İçeriden merdivenle ve asansörle birinci kat sergi salonuna ulaşılmakta, bu bölümde üç sergi salonu bulunmaktadır. Burada antik çağdan günümüze kadar gelişen gemilerin serüveni, üç yüzlü camlı duvar vitrinleri içinde gemi maketleri görülmektedir (resim:84). Tek yüzlü camlı duvar vitrinlerinde genelde gemi parçaları, aksesuarları ve gemilerde kullanılan malzemeler, vitrin içi aydınlatmalarla sergilenmiştir. Bazı antika metal gemi parçaları duvarlarda sergilenmektedir. Büyük objeler açıkta teşhir edilmektedir. Yine alt katta Arkas ailesine ait bazı antika mobilya parçaları da teşhirdedir. Müzede tarih ve sanat teması, tipoloji dikkate alınarak işlenmiştir.

Arkas Sanat Grubu olarak sanat etkinlikleri, konserler ve süreli sergiler düzenlemektedirler. Ziyaretçiler randevu alıp gruplar halinde geldiği takdirde, rehber eşliğinde müzeyi gezebilmektedirler.

Resim 84: Arkas Deniz Tarihi Müzesi. Zemin Kat Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Arkas Holdinge bağlı olan müze, Erzene Mahallesi, 80 Sokak, No:28 Bornova-İzmir açık adresinde bulunmaktadır. Salı, Perşembe ve Cuma günleri 11:00-17:00 saatleri arası ücretsiz ziyaret edilebilir.

2.15.2. Arkas Sanat Bornova Mattheys Köşkü

Mattheys Köşkü'nün tam yapım tarihi bilinmemekle birlikte 1780- 1860²²⁹ yıllarında İngiliz John Maltass tarafından inşa edilmiş, bir dönem 1922 yılında Atatürk'ün karargâhı olarak kullanılmış²³⁰, 2018 yılında restorasyonu için başvurulmuş, 5 yıllık bir restorasyonun sonunda çalışmaları tamamlandıktan sonra Arkas Holding tarafından “Arkas Sanat Bornova Mattheys Köşkü” adıyla özel müzeye dönüştürülmüştür²³¹ (Şekil 6). 16. ve 19. yüzyıllar arasında üretilmiş zengin

²²⁹ <https://arkasarcademia.com/tarihce/> (20.10.2023)

²³⁰ Kalcas, s.10-12.

²³¹ Müze Yetkililerinden Elde Edinilen Bilgidir.

bir halı koleksiyonuna ev sahipliği yapmaktadır. 600 yüzün üstünde bulunan halı koleksiyonunun bu gün sadece 75 tanesi sergilenmektedir.²³² Sergideki eserler belirli aralıklarla yenilenecektir.²³³

Şekil 6: Arkas Sanat Bornova Mattheys Köşkü

Kaynak: <https://arkasarcademia.com/> (05.10.2023)

Levanten mimari özelliklerini taşıyan yapı, iki katlı olup geniş bir bahçe içerisinde konumlandırılmıştır. Köşke büyük duvarlarla çevrili tek bir girişi bulunan bahçe kapısından girilmektedir. Girişte sağ tarafta güvenlik odası ve hemen sol tarafta idari personel ve gişe kısmıyla kitap satış noktasının bulunduğu iki katlı bir yapı yer almakta. Restorasyon sonrası Mattheys Köşkü'nün geniş bahçesi yeniden düzenlenmiş, dinlenme alanları, kafeterya ve mini golf sahası oluşturulurken, arka bahçe kısmında eskiden ahır olarak kullanılan alan yeniden restore edilerek resepsiyon ve özel davetler için kullanılacak nezh bir mekan yaratılmıştır. Bu gün hala Bornova da korunmuş durumda, ayakta duran 10 Levanten Köşkünün sanatçılar tarafından minyatür olarak yapılmış maketleri, ön bahçede oluşturulan alan içinde sergilenmektedir (resim:85). Geniş bir bahçenin ortasında yer alan yapının ana giriş kapısı kapalı tutularak kullanılmamaktadır. Yapıya arka bahçe kapısından girilebilmektedir.

²³² Arkas Sanat Bornova Mattheys Köşkü yetkililerinden alınan bilgidir.

²³³ Arkas Sanat Bornova Mattheys Köşkü yetkililerinden alınan bilgidir.

Resim 85: Arkas Sanat Bornova Mattheys Köşkü Ön Bahçe

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Mattheys Köşkü'nün giriş holünde vestiyer ve anı bölümü yer alırken duvarlarda tanıtım panoları ve restorasyon geçmişi ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Bu bölümden girilen koridor boyunca duvarlarda hali tasarımlarına ait minyatür gravürlerden oluşan bir koleksiyon sergilenmektedir. Koridorun sonunda geniş bir salona açılan alanda Arkas ailesine ait antika mobilyalar ve yerde Osmanlı döneminden kalma Hereke halısı zeminde teşhir edilmektedir. Salonu çevreleyen odalar cam çerçeveli kapılarla diğer odalara açılmaktadır, fakat bu odalar özel misafirler ve ailenin kullanımına ayrılmıştır. Ziyaretçilerin girmesi yasaktır. Birinci katta bulunan bu salondan ikinci kata ulaşmakta, merdivenlerden çıkıldığında sol tarafta lavabolar bulunurken, sağ tarafta ziyaretçiler için halının öyküsünü anlatan bir belgesel izletilmektedir. Tam karşıda ise yine ziyaretçiler için halıya dair uygulamalı atölyelerin düzenlenebildiği, ziyaretçilerin dokunarak ve uygulayarak müzeye dahil edildiği bir atölye tasarlanmıştır. Merdivenlerden tam sağa dönüldüğünde müzenin asıl sergi odalarına ulaşılabilir.

Batı ve Orta Anadolu'dan 16. ve 19. yüzyıllara ait halılar bu alanda teşhir edilmektedir. Eserler odaların duvarlarına yerleştirilen dikey panolar üstünde sergilenmektedir. İkinci katın ana sergi salonunun ortasında oluşturulan güvenlik

alanı içinde hem zeminde hem de tavanda oluşturulan platform üzerinde halı örnekleri teşhir edilmektedir (resim:86).

Resim 86: Arkas Sanat Bornova Mattheys Köşkü Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Müze içi tüm ışıklandırma yukarıdan yapılmış aydınlık bir ortamdır. Eserlerin hemen yanlarında bilgilendirme kartları bulunduğu gibi, QR kod uygulamasıyla ziyaretçinin eserler hakkında bilgi edinilmesi sağlanmıştır. Eserler kronoloji ve tipoloji gözetilerek sergilenmiştir.

Arkas Sanat Bornova Mattheys Köşkü, bölge kültürünün ve geçmişinin izlerini günümüze taşımakta, düzenlenen etkinliklerle kültürel yaşama katkı sağlamaktadır. Sosyal platformu ve internet sayfasını sık yenilemekte, etkin kullanmaktadır. Salı günleri ücretsiz, haftanın diğer günleri ücretli ziyaret edilebilir.

2.15.3. İzmir Edebiyat Müze Kütüphanesi

İzmir'in Bornova ilçesinde bulunan 1904 yılından günümüze gelen Tristramp Köşkü, restorasyonu tamamlanarak düzenlenmiş, İzmir Edebiyat Müze Kütüphanesine dönüştürülmüş, İzmir'de ilk, Türkiye'nin sekizinci Edebiyat Müzesidir.²³⁴

²³⁴ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, **İzmir Edebiyat Müze Kütüphanesi Açıldı;** <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-292441/izmir-edebiyat-muze-kutuphanesi-acildi.html> (21.02.2023)

1904 yılında inşası tamamlanan, İngiliz Tristramp ailesinin yaşadığı konut, 1948 yılında T.C. Maliye Hazinesine devredilmiş, daha sonra Tarım ve Köy İşleri Bakanlığına bağlı Zirai Mücadele Enstitüsü mülkiyetine giren konut²³⁵, 2012 yılında T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığına devredilmiştir. Yapı 05.05.2020 tarihli makam onayıyla “İzmir Edebiyat Müze Kütüphanesi” olmasına karar verilmiştir.²³⁶ Gerekli tüm restorasyonu yapıldıktan sonra 8 Eylül 2022 tarihinde halkın hizmetine sunulmuştur. Müzenin birinci katında, 37 m² alan Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü’nün kullanımında kalması koşuluyla, 540 m² kapalı alan müze olarak kullanılmaktadır (resim:87).²³⁷

Resim 87: İzmir Edebiyat Müze Kütüphanesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

13 oda ve üç kattan oluşan Tristramp Köşkü (şekil 7), engelli dostu olarak inşa edilmiş, düzenlemesi sırasında asansör eklenmiştir. Binanın zemin katı okuma ve sergi salonu olarak düzenlenmiş, giriş katında 37 m² alan protokol gereği “Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü’nün kullanımına ayrılmıştır.”²³⁸

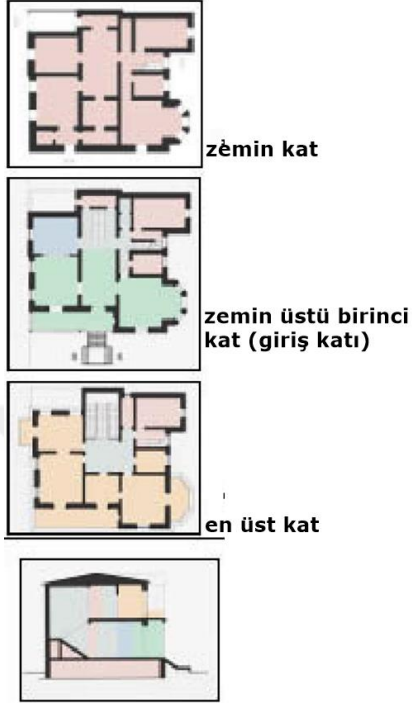
²³⁵ Akkurt, s.124.

²³⁶ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, **İzmir Edebiyat Müze Kütüphanesi Açıldı;**
<https://izmir.ktb.gov.tr/TR-292441/izmir-edebiyat-muze-kutuphanesi-acildi.html> (21.02.2023)

²³⁷ Müze Görüşmeleri Sırasında Elde Edilen Bilgidir.

²³⁸ Müze Görüşmeleri Sırasında Elde Edilen Bilgidir.

Şekil 7: İzmir Edebiyat Müze Kütüphanesi

Kaynak: Akkurt, s.125.

Yapının üçüncü katında Atilla İlhan'ın adını taşıyan bir oda düzenlenmiş, kişisel eşyaları ve eserlerinden derlemeler sergilenmektedir. Müze içinde birçok yazara ait kişisel eşyalar da teşhir edilmektedir, örneğin; Muzaffer İzgü, Yaşar Aksoy, Samim Koca Göz gibi.

Müze içinde objeler, açık ayaklı cam vitrinler içinde sergilenmektedir, tanıtım yazıları sabit ve hareketli döner panolar olarak tasarlanmıştır. Işıklı panolar içinde şiir ve metinler sergilenirken kitaplar kitaplıklarda teşhir edilmekte, ziyaretçinin kullanımına açıktır (resim:88). Müzede etnografya ve sanat teması tipoloji ve kronoloji dikkate alınarak sergi düzeni oluşturulmuştur.

Resim 88: İzmir Edebiyat Müze Kütüphanesi. Sergi Salonu

Kaynak: <https://www.izmir.art/tr/izmir-edebiyat-muze-kutuphanesi> (17.12.2022)

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olan müze, Erzene Mahallesi, Gençlik Caddesi, 35040, Bornova-İzmir açık adresinde bulunmaktadır. Cumartesi ve Pazar günleri kapalı, haftanın diğer günleri ücretsiz olarak ziyaretçilere açıktır.

2.15.4. Ege Üniversitesi Etnografya Müzesi

İzmir, Bornova ilçesinde bulunan Ege Üniversitesi Etnografya Müzesi, 22 Nisan 2010 yılında ilk olarak “Ege Üniversitesi Balkanlar ve Anadolu Giysileri” adıyla faaliyete geçmiş, Kültür Bakanlığına yapılan başvuru sonucunda, özel müze statüsü kazanarak “Ege Üniversitesi Etnografya Müzesi” adıyla faaliyetlerine devam etmiştir.²³⁹

Müzenin bulunduğu bina hakkında bilinenler sınırlıdır. Sirkehane olarak bilinen yapının tam olarak kime ait olduğu bilinmemekle birlikte, 19. yüzyıl sonu 20.

²³⁹ Ege Üniversitesi, **Etnografya Müzesi**; <https://etnografyamuzesi.ege.edu.tr/> (17.01.2023)

yüzyıl başı Rum bir aile tarafından inşa edildiği düşünülmektedir.²⁴⁰ Geçmişte sirke ve turşu üretiminde kullanıldığından dolayı Sirkehane olarak bilinmektedir.

T.C. Maliye Hazinesi'ne ait olan yapı, 1948 yılında Ege Üniversitesine takas yoluyla geçtikten sonra 1990 yılına kadar konut olarak kullanılmıştır.²⁴¹ Daha sonra âtıl olarak bırakılmış olan yapının, büyük bir kısmı yıkılmış, 2010 yılında yeniden restore edilen yapı müze kullanımı için Kültür ve Turizm Bakanlığına başvurulmuş, Bakanlığın denetimi sonucu özel müze olarak açılmasına izin verilmiştir.²⁴² 02.11.2010 yılında “Ege Üniversitesi Etnografya Müzesi” adını alarak faaliyetlerine başlamıştır.²⁴³ Yapı, bahçe içinde İki ayrı bina olarak inşa edilmiştir (resim:89).

Resim 89: Ege Üniversitesi Etnografya Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Modern dış yapısıyla göze çarpan ilk müze binası, iki katlı olup, ikinci katında geniş bir galerisi ve birinci katında üç oda, bir hol ve bir depo olarak faaliyet göstermektedir. Yapının ikinci kat sergi salonunda, dolaplı üç yüzölçümlü cam vitrinler içinde ve açıkta teşhir edilen çeşitli müzik aletleri ve aksesuarları sergilenmektedir

²⁴⁰ Müze Görüşmeleri Sırasında Elde Edilen Bilgidir.

²⁴¹ Gülşah Aydın, **Ege Üniversitesi Etnografya Müzesindeki Osmanlı Dönemine Ait Takıların İncelenmesi**, (yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü El Sanatları Eğitim Anabilim Dalı, Ankara, 2016, s. 13.

²⁴² Ege Üniversitesi, **Etnografya Müzesi**; <https://etnografiyamusesi.ege.edu.tr/> (17.01.2023)

²⁴³ Ege Üniversitesi, **Etnografya Müzesi**; <https://etnografiyamusesi.ege.edu.tr/> (17.01.2023)

(resim:90). Eserler tipoloji ve kronoloji gözetilerek düzenlenmiştir. İlk müze binasında güvenlik, atölye, AR-GE, denetim ve beş odalı yönetim katı ve sergi salonu bulunmaktadır.

Resim 90: Ege Üniversitesi Etnografya Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Müzenin diğer binasında iki salon ve bir yönetim odası bulunmaktadır. Bu binanın giriş kısmı direk sergi salonuna açılmaktadır. Anadolu ve Trakya yöresine ait geleneksel giyim kuşam ve çeşitli aksesuarlar, beş yüzlü duvar vitrinleri ve açık ayak masa vitrinlerinde sergilenmektedir. Geleneksel halk giysileri yörelerine göre giyim kuşam ve aksesuarlarıyla mankenlere giydirilmiş, beş yüzlü dolap vitrinlerinde tanıtım kartları oluşturularak sergilenmektedir. Ayrıca sergi salonunda silahlar, kemerler, takılar, bileklikler, muskalıklar, kadın tepelikleri ve benzeri birçok aksesuar masa vitrinlerinde sergilenmektedir. Sergi mekânı yüksek tavanlı olup, içeriden merdivenle ulaşılan ikinci bir kat gibi görünen asma balkonla çevrilidir. Bu alanda antika halılar, yolluklar dokumacılık üzerine oluşturulan bir koleksiyon mevcuttur (resim:91).

Resim 91: Ege Üniversitesi Etnografya Müzesi:

Kaynak: https://etnografyamuzesi.ege.edu.tr/tr5981/galeri2galerisi_link_sayfasi.html
(17.01.2023)

Yapının ahşap iç dokusu korunmuş, yumuşak sarı ışıkla vitrin üstlerinden yapılan aydınlatmalar nostalji havasına vurgu yapar niteliktedir. Ziyaretçi sergilenen koleksiyonu çok boyutlu izleyebilmekte, gereken genel bilgiyi tanıtım kartlarından okuyabilmektedir. Sergi salonundaki eserler tematik değil, tipoloji ve kronolojiye göre düzenlenmiş giysiler ön plana çıkarılarak sergilenmiştir.

Müzenin bulunduğu alan içinde müze-kafe bulunmaktadır. Ayrıca girişte bahçe içinde eski dönem zanaat ustalarının dükkânları ve geleneksel köy odaları, yan yana düzenlenen küçük kulübelerde mankenler yardımıyla canlandırılmıştır (resim:92).

Resim 92: Ege Üniversitesi Etnografya Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Ege Üniversitesi Rektörlüğüne bağlı müze, Fevzi Çakmak Caddesi, No:33, Bornova-İzmir açık adresinde yer almaktadır. Pazar ve Pazartesi günleri kapalıdır. Haftanın diğer günleri, ücretli olarak ziyaretçilere açıktır.

2.15.5. Ege Üniversitesi Kâğıt ve Kitap Sanatları Müzesi

Ege Üniversitesi'nin bünyesinde, 19. yüzyıldan kalma Levanten köşklerinden olan Ballian (Giraud) Köşkü'nde, Kâğıt ve Kitap Sanatları Müzesi Açılmıştır.²⁴⁴ Kültür ve turizm Bakanlığının verdiği özel müze statüsüyle 12 Aralık 2012 tarihinde, 1000'ini aşkın eseriyle kâğıt ve kitap temalı, Üniversite bünyesinde ve Türkiye'de ilk, dünyada da sayılı müzeler arasındadır.²⁴⁵

²⁴⁴ Ekin Boztaş, "Ege Üniversitesi Kağıt ve kitap Sanatları Müzesi Örneğinde Sanat Eğitimi Etkinlikleri Önerisi", **İDİL DERGİSİ**, Cilt: 7, Sayı: 41, 2018, s.92-93.

²⁴⁵ Ege Üniversitesi, Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı, **Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesi**; <https://sksdb.ege.edu.tr/tr-4623/ka%C4%9F%C4%B1tkitapm%C3%BCze.html> (21.01.2023)

Müze binası Giraud Köşkü olarak da bilinir. Ballian ailesinin uzun seneler içinde yaşadığı yapı, 1957 yılında Griaud ailesi tarafından satın alınmış daha sonra, 1970 yılında kamulaştırılıp T.C. Maliye Hazinesi'ne geçirilmiştir.²⁴⁶ 1970'li yıllarda Askeri Lojman ve Hemşirelik Yüksekokulu olarak kullanılmış, 1980 yılına gelindiğinde Ege Üniversitesinin kullanımına verilmiştir.²⁴⁷

Müze binası, bir cephesi ana yola dayalı bahçe içinde, bodrum kat üstü iki kattan oluşmaktadır (resim: 93).

Resim 93: Ege Üniversitesi Kâğıt ve Kitap Sanatları Müzesi

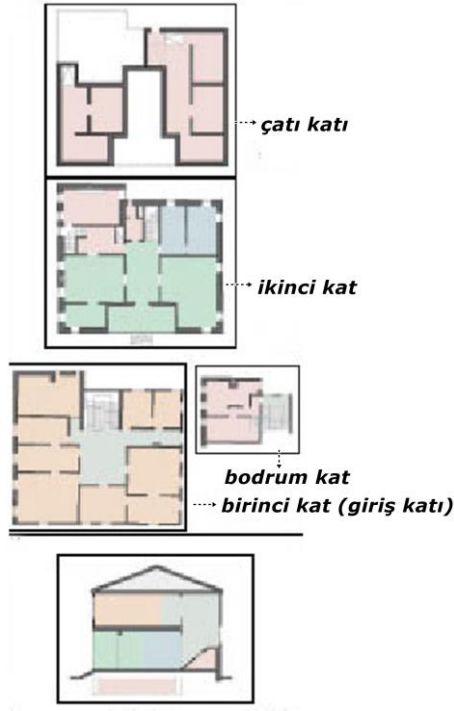

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

²⁴⁶ Akkurt, s.120.

²⁴⁷ Akkurt, s.120.

Şekil 8: Ege Üniversitesi Kâğıt ve Kitap Sanatları Müzesi

Kaynak: Akkurt, s.121.

Müzedeki endüstri, tarih ve sanat teması birinci katta kronoloji temelli sergilenirken, üst katta tematik ve kitabın kronolojik serüveni anlatılmıştır (şekil 8).

Birinci katta sol tarafta, kâğıt tarihi, modern kâğıt sanatı, el yapımı kâğıt üretimi cansız mankenler yardımıyla anlatılırken, sağ taraftaki sergi salonlarında günümüz renkli kâğıt sanatçılığı, modern kâğıt sanatından seçkin örnekler sergilenmektedir. Birinci katta eserler beş yüzlü kule tipi cam vitrinlerde katmanlı olarak ya da tek yüzlü cam duvar vitrinlerinde ve masa vitrinlerinde sergilenirken, malzemesi tamamen kâğıt olan heykeller açıkta kaide üstünde sergilendiği gibi tavandan sarkıtılmış şekilde teşhir edilen eserlerde mevcuttur. Işıklı panolarda sanatçılara ait kısa fotoğraflı bilgi ve eserleri sergilenmektedir. Duvarlarda çerçevelenmiş eserlerde bulunmaktadır.

Girişten sağ taraftaki ikinci oda içinde şeffaf panolar yardımıyla, mekânda koridorlar yaratılarak galeri oluşturulmuş, eserler şeffaf pano içlerine yerleştirilerek sergilenmektedir. Eserlerin tanıtım kartları duvarlara yerleştirilmiştir. Bunların yanı

sıra kâğıdın tarihçesinin yazıldığı, katmanlı kırma panolara fotoğraflı anlatım uygulanmıştır. Beyaz rengin hâkim olduğu sergi teması, kronoloji gözetilerek düzenlenmiştir. Eserlerin aydınlatılması vitrin içi ve tamamen tavandan verilen aydınlatma ile sağlanmıştır (resim:94,95). Mekân içinde oluşturulan zorunlu gezi rotasında, eserlerin sergilendiği bölümde koridorda geziyor havası oluşturulmuştur.

Resim 94: Ege Üniversitesi Kâğıt ve Kitap Sanatları Müzesi. Birinci Kat

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 95: Ege Üniversitesi Kâğıt ve Kitap Sanatları Müzesi. Birinci Kat.

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Müzenin ikinci katına merdivenle çıkılmaktadır. İkinci katta “Kitap Sanatları” sergi salonunda, resim niteliği taşıyanlar panolarda, tipolojik olarak bir araya getirilerek aynı çerçeve içinde sergilenmiştir. Salonun karşılıklı iki duvarı bu şekilde düzenlenirken ortalarındaki duvar önüne beş yüzlü camlı kule tipi vitrinler yan yana yerleştirilip, içlerindeki cam katlara da eserler yerleştirilerek sergi oluşturulmuştur. Duvarlara yerleştirilen panoların zemin ve çerçeve rengi beyaz seçilmiş, duvar rengi ise koyu kırmızı renk uygulanarak eserlerin görünürlüğü arttırılmak istenmiştir (resim:96). Bu uygulama odada rahat gezmeyi engellemekte, ziyaretçiyi dar bir alana girmiş hissi uyandırmaktadır.

Resim 96: Ege Üniversitesi Kâğıt ve Kitap Sanatları Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Müzenin ikinci katındaki diğer bir oda, tezhip sanatından örneklerin olduğu sergi salonudur. Tamamen sergi odası karanlık, sadece vitrin içleri aydınlatmalarla eserlerin görünürlüğü sağlanmıştır. Bu odadaki eserlerin tanıtım yazıları yeterli değildir.

Müzenin ikinci katındaki, “Minyatür Kitaplar” salonu, üç yüzü açık duvar vitrinlerinde ve ortada dört yüzü açık cam vitrin de eserler sergilenmektedir. Vitrin içi aydınlatmalarla eserlerin görünürlükleri sağlanmıştır. Tanıtım yazıları yeterlidir. Vitrin camları yansımali olduğundan ve aydınlatma açılardan dolayı eserleri görmek için yaklaşmak gerekmede, eserler anlaşılamamaktadır.

Süleyman Saim Tekcan'ın bağışladığı koleksiyonun sergilendiği sergi odasında, baskı resim koleksiyonundan oluşan eserler, çerçevelenip duvarlara asılarak sergilendiği gibi duvar diplerinde kapalı ayaklı masa vitrinlerine yerleştirilmiş halde de sergilenmektedir. Tematik ve tipoloji gözetilirken kronoloji de eserlerin sergilenişinde dikkate alınmıştır.

Tüm müzede eserlerin anlatımı klasik tanıtım kartları uygulanarak yapılmıştır. Teknolojiden yararlanılmamıştır. Müze içeriğini oluşturan sergi salonlarının dışında giriş katında vestiyer ve güvenlik odası, ziyaretçiler için dolapların olduğu bir bölüm bulunmaktadır. İkinci katta yönetim ofisi de yer almaktadır. Müze içinde dinlenebilecek alan bahçede mevcuttur. Kafesi ya da tanıtım ve alışveriş amaçlı bir alan oluşturulmamıştır. Müzenin broşürleri güvenlik masasından temin edilmektedir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Ege Üniversitesi Rektörlüğüne bağlı müze, Gençlik Caddesi, No:4, Bornova-İzmir açık adresinde bulunmaktadır. Pazar ve Pazartesi günleri kapalı, haftanın diğer günleri ücretli olarak ziyaretçilere açıktır.

2.15.6. Ege Üniversitesi Tabiat Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi

1830'ların sonlarında, İstanbul'da Galatasaray Mekteb-i Tıbbiyesi içinde, Alman eczacı Wilhem Noe öncülüğünde ilk Doğa Tarihi Müzesi, botanik, zooloji, mineraloji jeoloji objelerinin sergilendiği müze olarak kurulmuş, müze 10 yılını tamamlamadan 1848 yılında çıkan Beyoğlu yangınında büyük tahribata uğramıştır.²⁴⁸ Aradan geçen 100 yıldan sonra 1968'de, Prof. Dr. Fikret Ozansoy'un girişimleriyle Maden Teknik Arama Genel Müdürlüğü bünyesinde "Tabiat Tarihi Müzesi" Türkiye Cumhuriyeti'nde ilk kez kurulmuştur.²⁴⁹

Türkiye'nin ikinci kapsamlı Tabiat Tarihi Müzesi, Ege Üniversitesi bünyesinde 1973 yılında önceleri enstitü statüsüne faaliyet gösteren, doğa ve doğa objelerinden oluşan bir sergiyken, 19.06.1991 tarihinde Ege Üniversitesi Rektörlüğüne Tabiat Tarihi ve Uygulama Merkezi olarak bağlanmıştır.²⁵⁰ Böylece

²⁴⁸ Tümel Tanju Kaya, "Ege Üniversitesi Tabiat Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi: Tabiat Tarihi Müzesi", **Mavi Gezegen Dergisi**, Sayı:28, 2020, s. 21.

²⁴⁹ T. Kaya, s. 21.

²⁵⁰ Ege Üniversitesi, **Tabiat Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi**; <https://tabiattarihi.ege.edu.tr/tr-5172/.html> (05.05.2023)

Türkiye'nin ilk Üniversite yapısı içinde, Fen Bilimlerine bağlı, Tabiat Tarihi Anabilim Dalında Yüksek Lisans Eğitim Programı olan ve Doğa Tarihi Bilim Dalında araştırmalar yapan kadrosuyla akademik müzesi oluşturulmuştur²⁵¹. Ege Üniversitesi Tabiat Tarihi Müzesi, Sabancı Üniversitesi'ne bağlı Sakıp Sabancı Müzesi'nden sonra dünyada birçok Üniversite Müzesinin üye olduğu University Museum & Collections kısa adıyla UMAC kuruluşuna üye olan ikinci müzedir.²⁵²

Eğitim ve öğretime katkılarının yanı sıra akademik olarak da müze, çeşitli yayınlarla bilim dünyasına katkıda bulunmaktadır. Yurtiçi ve yurtdışı benzer kurumlarla iş birliğine olanak sağlayarak, bilimsel bir araştırma merkezi niteliğindedir.

Müze bünyesinde bulunan, paleontolojik, biyolojik, jeolojik, mineralojik fosiller, kayalar, mineraller ve günümüzde yaşayan canlılara ait objeler evrimsel kronolojik düzen takip edilerek sistematik sergilenmektedir. Müze içerisinde sergilenen tüm objeler müze görevlileri tarafından her yaştan ziyaretçiye yakından tanıtılmaktadır. Müzenin, ilk ve orta düzeydeki eğitim gruplarına doğa sevgisi ve koruma bilinci aktarmak öncelikli hedefidir. Bunun yanı sıra müze, doğa tarihi ve doğa ile ilgili objeler üzerinde yaptığı bilimsel çalışmaları, yurtiçi ve yurtdışı bilim insanlarıyla paylaşmakta, bilim insanlarıyla iş birliği sağlayarak akademik çalışmaları da desteklemektedir.²⁵³

Müze, 2500 m² alan içinde, tasarlanan iki katlı bir yapıdır.²⁵⁴ Müze binası; altı tane Galerisi, geçici sergilerin yapıldığı bir Fuaye alanı, iki laboratuvarı (Paleontoloji ve Genetik), arşiv odası, konferans salonu, teknisyen odası, altı Öğretim üyesi odası ve sekreter odasından oluşmaktadır.

Giriş Galerisinde, 500 obje sergilenmektedir. Çeşitli mineraller, Hint ve Pasifik Okyanuslarında yaşayan omurgasız hayvanlara ait örnekler, jeolojik devirlere ait fosiller, 7 milyon yıl öncesinden memelilere ait fosiller, 10 milyon yıl öncesine ait kılıç dişli kediye ait fosil kafatası sergilenmektedir.²⁵⁵ Ayrıca bu galeride, merhum İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Ahmet Piriştina'nın sponsorluğunda 2023

²⁵¹ Ege Üniversitesi, **Tabiat Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi**;
<https://tabiattarihi.ege.edu.tr/tr-5172/.html> (05.05.2023)

²⁵² Müze Ziyareti Sırasında Elde Elden Bilgidir.

²⁵³ Müze Ziyareti Sırasında Elde Elden Bilgidir.

²⁵⁴ Müze Ziyareti Sırasında Elde Edilen Bilgidir.

²⁵⁵ Müze Ziyareti Sırasında Elde Edilen Bilgidir.

yılında, Tyrannosaurus Rex (kral dinazor) iskeleti orijinal boyutlarında yaptırılarak sergilenmektedir.²⁵⁶ Üç yüzü cam vitrinlerde kaideler üstünde büyük objeler sergilenirken, tanıtım yazıları fotoğraflarıyla birlikte hemen arkalarında bulunmaktadır (resim:97).

Resim 97: Ege Üniversitesi Tabiat Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi

Kaynak: <https://tabiattarihi.ege.edu.tr/> (29.04.2023)

Paleontoloji Galerisinde, 1400 obje sergilenmektedir.²⁵⁷ Memeli fosilleri, omurgasızlara ait fosiller, 350 milyon yıl öncesine ait bitki fosilleri, evrimsel düzen takip edilerek kronolojik sıra ile teşhir edilmektedir. Bu bölümde ayrıca 25 milyon yıl öncesine ait, bazaltik tüfler üzerinde oluşmuş insan ayak izi ve 3500 yıl öncesinde yaşamış Maraş filinin iskeleti sergilenmektedir. Bu objeler, beş yüzlü camlı kule vitrinler ve kapalı ayak masa vitrinlerde sergilenmektedir, Maraş filinin iskeleti sergi salonunun orta düzleminde koruma iplerinin arasında açıkta teşhir edilmektedir. Objeler tavandan floresan lamba tipi aydınlatma ve vitrin içi aydınlatma kullanılarak görünür kılınmıştır. Tanıtım kartları bulunmaktadır.

Kayaç ve Mineral Galerisinde yaklaşık 1000 obje sergilenmektedir.²⁵⁸ Tortul, magmatik ve metamorfik kayalardan oluşan sergi açıklayıcı duvar posterleri ve tanıtım kartlarıyla kapalı ayak masa vitrinlerinde, duvar tipi vitrinlerde ve açıkta oluşturulmuş zemin üstünde platformda sergilenmektedir. Ayrıca bu bölümde

²⁵⁶ Müze Ziyareti Sırasında Elde Edilen Bilgidir.

²⁵⁷ Müze Ziyareti Sırasında Elde Edilen Bilgidir.

²⁵⁸ Müze Ziyareti Sırasında Elde Edilen Bilgidir.

volkanik hareketleri açıklayıcı volkan maketi, ses ve duman efektleriyle galeri içinde teşhir edilmektedir.

Kuş Galerisinde, Ege Bölgesi ve İzmir Kuş Cenneti'nde gözlenen kuş türlerinden oluşan, 170 doldurulmuş kuş sergilenmektedir.²⁵⁹ Bunlara ek olarak 31 adet farklı kuş türüne ait yumurtalarda sergide bulunmaktadır (resim:98). Beş tarafı cam duvar vitrinleri ve ayaklı masa vitrinleri sergilemede kullanılmıştır. Tanıtım kartları mevcuttur.

Resim 98: Ege Üniversitesi Tabiat Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi

Kaynak: <https://www.euegeajans.com/index.php/2022/01/27/eu-tabiat-tarihi-muzesi-doga-tarihi-tutkunlarini-bekliyor/> (29.04.2023)

Genel Zooloji Galerisinde toplam 800 obje teşhir edilmektedir.²⁶⁰ Omurgalı ve omurgasız hayvanlar, deniz ve tatlı su balıkları, sürüngenler ve memelilerden oluşan zengin bir koleksiyon bu galeride teşhirdedir. Ayrıca Selçuk'ta 1950'li yıllarda avlanmış nesli günümüze ulaşamamış Anadolu Panteri doldurulmuş, doğal ortamı canlandırılmış olarak sergilenmektedir. Tipoloji gözetilerek düzenlenen sergi

²⁵⁹ Müze Ziyareti Sırasında Elde Edilen Bilgidir.

²⁶⁰ Müze Ziyareti Sırasında Elde Edilen Bilgidir.

salonunda objelerin tanıtım kartları mevcuttur. Duvar tipi vitrinler ve yine kapalı ayak masa tipi vitrinlerde sergilenmiştir objeler.

Evrım ve Karşılaştırma Anatomi (Osteoloji) Galerisinde 120 adet, günümüzde yaşayan canlı türlerine ait iskeletler teşhir edilmektedir.²⁶¹ Bunlardan en dikkat çekicisi, 1972 yılında Ceyhan nehri deltasında karaya vurmuş 12 m uzunluğundaki “Kaşalot Balina” iskeletidir (resim:99).²⁶² Ahşap kalın çubuklar üstüne iskelet bindirilerek sergilenmiştir.

Resim 99: Ege Üniversitesi Tabiat Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi

Kaynak: <https://tabiattarihi.ege.edu.tr/> (29.04.2023)

Müze içinde sergilenen eserler doğa ve tarih temasında, kronoloji ve tipoloji dikkate alınarak düzenlenmiştir. Müzedeki nesnelerin bir kısmı bağış yoluyla elde edilmiş, bağışlayan kişi ve kuruluşların adı belirtilmektedir. Müze ziyaretçileri ile yakından ilgilenmekte, objelerin anlatımında, müze görevlileri bir fiil yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda çalışan ekip öğrencilerden oluşmakta, tanıtım ve müze içi eserlerin anlatımında ziyaretçi ile bire bir ilgilenilmektedir. Müzenin broşürleri ve tanıtım yazıları her ziyaretçiye verilmektedir (resim:100).

²⁶¹ Müze Ziyareti Sırasında Elde Edilen Bilgidir.

²⁶² Müze Ziyareti Sırasında Elde Edilen Bilgidir.

Resim 100: Ege Üniversitesi Tabiat Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Müze Ziyareti Sırasında Alınan Broşür.

Müze içinde sergilenen objelerin yanı sıra Charles Darwin'in "Doğal Seçim Yoluyla Evrim" teorisi pano üstünde yazı ve fotoğraflarla desteklenerek ziyaretçiye sunulduğu gibi, duvar tipi cam vitrin içinde canlandırma yoluyla da teşhir edilmektedir.

Müze içi yön tarifleri yeterli olmasına karşı, Ege Üniversitesi Kampüsü içinde müze yerleşkesinin bulunduğu alanı gösteren, yön tabelaları yeterli değildir.

Ege Üniversitesi Rektörlüğüne bağlı olan müze, Ege Üniversitesi Kampüsü, Fen Fakültesi, F Blok, Bornova-İzmir açık adresinde bulunmaktadır. Pazar ve Pazartesi günleri kapalı, haftanın diğer günleri ziyaretçilere açıktır. Müze ziyareti ücretlidir.

2.15.7. Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi

İzmir'deki Yeşilova Höyüğü, yapılan kazılar sonucu Anadolu'daki en eski yerleşim yerlerinden biri olduğu belirlenmiş, 3. Derece Arkeolojik Sit Alanı

üzerinde, 8500 yıl öncesine ait buluntuların görülebileceği²⁶³ kazı evi, eğitim alanları, sosyal alanlar, seyir terası ve sergi binasının gezilebileceği, aynı zamanda 1/1 ölçekte tarih öncesi evlerin yeniden prototiplerinin inşa edildiği köyüyle ziyaretçilerin deneyimine sunulduğu aktif bir arkeolojik yaşam merkezidir. Neolitik Dönem’de insanların yaşam alanlarını kurgulayarak ziyaretçilerle buluşturmuş, bütün bunların yanı sıra ziyaretçinin bilgiyi deneyim ve eğitim yoluyla kazanmasını sağlamış, Yeşilova Höyüğü’nün önemini ve korunması gerekliliğini vurgulayarak, insanların arkeolojik miras alanıyla bağ kurmasını hedeflemiştir.²⁶⁴

Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi, Kültür Bakanlığı, yerel yönetim ve Ege Üniversitesi işbirliği ile ortaya çıkan, 2014 yılından bu yana faaliyetini sürdürerek marka haline gelmiş bir kamu kurumudur.²⁶⁵ 5.120 m² kapalı, 18.000 m² açık alan üzerine kurulan ziyaretçi merkezi 19 Mart 2014 tarihinde açılmış aktif olarak kullanılmaya başlanmıştır.²⁶⁶

Yapının kapalı mekânının biçimlenmesinde sade bir tasarım tercih edilerek, ilgi eserler ve Arkeoloji bilimine odaklı tutulmuştur. Çeşitli yükseltilerle birbirine paralel üç ana blok geçişleri rampalarla sağlanarak bütünleşik yapı oluşturulmuştur. Arkeolojik Kazı Alanına paralel farklı kotlarda düzenlenen seyir teraslarıyla, kazı alanı gözlemlenebilmekte ve tanıtılabilmektedir. Araştırma, sergileme ve eğitim faaliyetlerinin bir arada yürütülebilmesi için kurgulanan yapıda, yarı şeffaf yüzeylere ağırlık verilmiş, işleyişin ve çalışma prensiplerinin izlenebilmesi sağlanmıştır. Tüm yapı içinde farklı kotlarda rampalarla geçiş sağlanarak engelsiz erişime uygun hale getirilmiştir (Şekil 9).

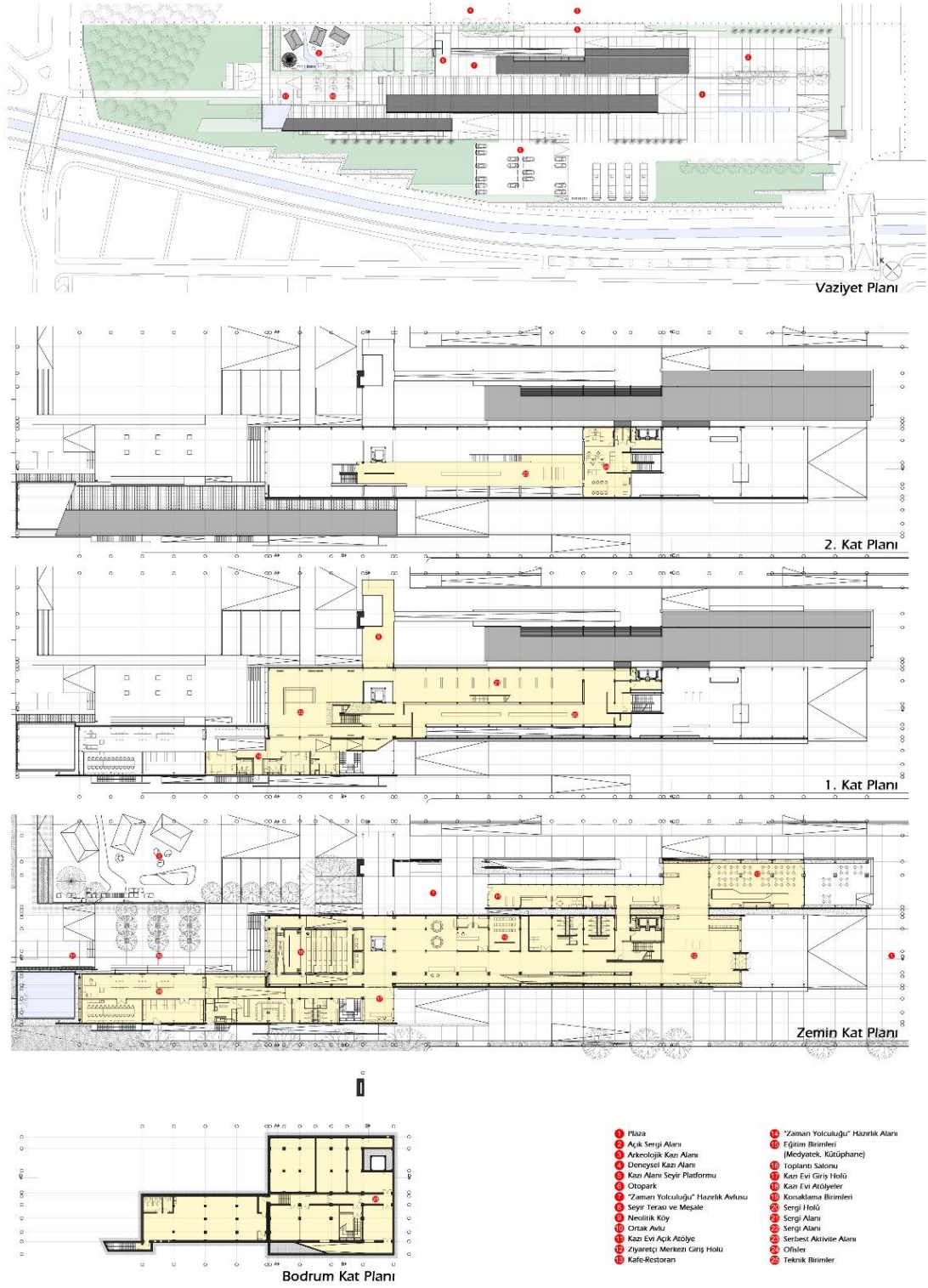
²⁶³ <https://yesilova.bornova.bel.tr/hakkimizda/> (02.11.2023)

²⁶⁴ Zafer Derin, Müge Cengiz, “Kent İçindeki Bir Arkeolojik Alanın Toplum ve Eğitime Yönelik Dönüşümü: Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi”, **14. Uluslararası ANAMED Yıllık Sempozyumu**, Ed. B. Nilgün Öz, Christina Luke, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2022, s.298

²⁶⁵ Zafer Derin, Müge Cengiz, “Müzecilikte Yenilikçi Bir Arayış: Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi”, **Müzecilikte Yeni’nin Peşinde**, Ed. Remzi Yağcı, Elif Keser Kayaalp, Betül Teoman, Özlem Öztöpcü, 1.Baskı, DEÜ Yayınları, İzmir, 2023, s.198.

²⁶⁶ <https://yesilova.bornova.bel.tr/hakkimizda/> (02.11.2023)

Şekil 9: Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi

Kaynak: Doç. Dr. Zafer Derin.

Alanın gezi rotası ziyaretçi profiline göre değişiklik gösterse de ana gezi güzergâhı öncelikle; yapının girişindeki anıt duvar yazısıyla başlamaktadır, bu yazıda 8500 yıl önceki alanın durumu aktarılmakta ve o dönemdeki insanların sosyal yaşamı hakkında bilgiler verilmekte, ziyaretçilerin zaman-mekân ilişkisini kurmasını sağlanmaktadır (resim:101).

Resim 101: Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Sonrasında; Müzedeki sergi salonları, hâlihazırda kazı çalışmalarının yapıldığı alanın izlenebilmesi için kazı alanına paralel düzenlenen seyir teraslarının ziyareti, kazı evi avlusu ve buradaki çalışmaların ziyaretçiye aktarılması, çocuk ziyaretçiler için düzenlenen Arkeoloji Parkı'nda kazı çalışmalarının gerçekleştirilmesi ve son olarak da “zaman yolculuğu” aktivitesinin yapıldığı Neolitik Köy'ün gezilmesiyle müze ziyareti tamamlanmaktadır. Bütün bu tur boyunca istisnasız tüm ziyaretçilere uzman arkeologlar tarafından Yeşilova Höyüğü'nden çıkan eserlerin birebir kopyalarının üzerinden anlatımlar gerçekleşmekte, sorulan her soruya sabırla yanıt veren uzman bir ekip tarafından eşsiz bir deneyim yaşama şansı verilmektedir. Ziyaretçiler aynı zamanda yapının tasarımı sayesinde sit alanı olan kazı çalışmalarının yapıldığı noktayı içeriye girmeden, oluşabilecek hatalara meyil vermeden, arkeoloji biliminin gerçekleştiği noktayı gözlemleyebiliyor ve bütün bunların yanı sıra çıkan eserlerin çizimlerinin yapıldığı, temizlendiği, incelendiği laboratuvar, ziyaretçilerin dışarıdan içeriyi

gözlemleyeceği biçimde oluşturulan dizaynı sayesinde dâhil olup, uzmanlar tarafından bilgilendiriliyorlar. Kazı alanı ve kazı evinin içinde olduğu böyle bir gezi güzergâhı, ziyaretçilerine arkeoloji biliminin ne olduğunu, çalışmalarının nasıl yapıldığını, sadece nesne üzerinden aktarılan anlatımdan bir adım öteye geçerek, ziyaretçilerin dâhil edildiği bir deneyim sunmaktadır.

“Zaman Yolculuğu” adı verilen uygulama, Arkeoloji Parkı’nda çocuklar için hazırlanan kazı aktivitesiyle başlıyor. Bir arkeolog gibi ellerinde fırçalarla, malalarla, çalışarak kazının nasıl yapıldığını deneyimleyerek öğreniyorlar.²⁶⁷ Hemen sonrasında küçük yaştaki öğrenciler için inşa edilen Neolitik Köye geçilerek yaşayarak öğrenme gerçekleştirilmektedir. Öğrenciler dönemin kıyafetlerini giyip kurgulanan plan çerçevesinde Köy içinde serbest dolaşabiliyor, o dönemin 1/1 ölçekli yapılan evlerine dokunarak öğreniyorlar (resim:102,103). O dönemin isimleri çocuklara takılıyor ve Köye girişlerinde bir avuç buğday vermeleri gerekiyor, böylece dönemin takas mekanizmasını da öğreniyorlar.²⁶⁸ Tüm bu deneyimler sonunda ziyaretçi arkeoloji bilimini sadece eserleri üzerinden değil, işleyişi hakkında da bilgi sahibi oluyor, anlayabiliyor ve bağ kurabiliyor.

Resim 102: Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi, Zaman Yolculuğu Alanı

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

²⁶⁷ Müze Ziyareti Sırasında Elde Edilen Bilgidir.

²⁶⁸ Müze Ziyareti Sırasında Elde Edilen Bilgidir.

Resim 103: Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi, Zaman Yolculuğu Alanı

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Geçmiş kültürlerle ve bu günle bağ kurulması, tüm bunların korunması gelecek nesillere aktarılması anlamında oluşturulan bu ziyaretçi merkezi Türkiye’de ilkler arasındadır. Engelsiz olarak düzenlenen Merkez bu anlamda da bir ilktir. Beril alfabesi, yapıdaki basamaksız düzenlemeleriyle tüm vatandaşlarımızın düşünüldüğü mekân, İzmir ve Türkiye için önemli bir kamusal alandır.

Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi, akademik çalışmalar için öğrencilere imkânlar sunmakta, bilimsel çalışmalar yapılabilmektedir. Yapı içinde aynı zamanda ziyaretçi için dinlenme alanları, otopark, konferans salonu ve geçici sergi salonlarıyla, yaşayan ve sürdürülebilirliği olan kültür merkezi oluşturulmuştur. Şehrin ortasında toplumun da dâhil edilebildiği, cazibe merkezi haline gelebilecek bu mekân, müzecilik anlayışının değişen ve gelişen yüzünü gözler önüne sermektedir.

Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezinde gezi boyunca QR kod uygulamasıyla ziyaretçilerin Türkçe ve İngilizce olarak eserler hakkında bilgi edinilmesi sağlanmış, görme engelli vatandaşlar için beril alfabesi eserlerin tanıtım kartlarına uygulanmıştır (resim:104,105).

Resim 104: Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi, Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 105: Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi, Sergi Holü

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Yapının üst katına rampalarla ulaşılmaktadır. Bu alanda eserler kronoloji ve tipoloji gözetilerek kaide üstünde beş yüzü açık vitrinlerde, eser üstlerinden aydınlatma gerçekleştirilerek karanlık bir atmosfer oluşturularak sergilenmiştir (resim:106). Bu salondan açık alana çıkıldığında, 1/1 ölçekte hazırlanan dönem mekânları ziyaretçilerin dokunmasına müsaade edilerek teşhir edilmektedir. Zorunlu güzergâh belirlenerek ziyaretçilerin gezileri tamamlanmaktadır. Gerekli yön

tabelaları ve tanıtım panoları kullanılmıştır. Gözlem ve deneyime dayalı teşhir yöntemi seçilmiştir.

Resim 106: Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi, Üst Kat Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi internet sitesi ve Belediyenin web sitesinden takip edilebilmekte, sosyal medyası bulunmasına rağmen çok aktif değildir görünürlülüğü zayıftır. Bornova’da bulunan Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi, kullanılmış bir pil karşılığı tüm ziyaretçilerine hafta içi saat: 09.00-17.00, hafta sonu Cumartesi saat: 09.00-12.00 arası hizmet vermektedir. Pazar günleri kapalıdır, fakat randevu alınarak toplu ziyaretlere açılabilir.

2.16. KONAK

İzmir ilinin ilçelerinden biri olan Konak ilçesinin batısında Balçova, doğusunda Bornova, güneyinde Buca ve Karabağlar ilçeleri, kuzeyinde İzmir Körfezi, kuzeydoğusunda Bayraklı, güneyinde Buca ve Karabağlar ilçeleri yer almaktadır. Konak ilçesinin yüzölçümü 62 km²'dir.²⁶⁹

Osmanlı Padişahı II. Mahmut döneminde, bugün Konak ilçesinin, Konak Meydanı olarak bilinen alanın büyük bir bölümü, Şehit Ali Paşa ve Damat İbrahim Paşa'nın vakfiyesine aitken daha sonra bu alan devlet mülküne dönüştürülmüştür.²⁷⁰ II. Mahmut zamanında imzalan Sened-i İttifak anlaşmasıyla, Şehit Ali Paşa'nın vakfına ait arsa 1800-1820 yılları arası İzmir Âyanı olarak atanan Katipoğlu Mehmet Ağa'ya tasnif edilmiştir.²⁷¹ 1804 yılında, bugün Konak Hükümet Binasının bulunduğu alana, Katipoğlu Mehmet Ağa, kendine kışlık konak olarak bu yapıyı inşa ettirmiştir.²⁷² Bu yapıyı aynı zamanda Voyvoda²⁷³ Köşkü olarak da kullanmış, ilçenin ve meydanın adı Voyvoda Konağından geldiği düşünülmektedir.

İzmir'in merkezinde bulunan Konak ilçesi, 1984 yılında merkez ilçe Belediyesi olarak kurulmuştur.²⁷⁴

Tarih boyunca insana dair yaşanmışlıkların olduğu bu ilçede, etnik ve maddi kültür birikimi geniş bir yelpaze oluşturmaktadır. Sürekli aldığı göç ve yeni yerleşenlerle ilçe için kaçınılmaz bir değişim söz konusudur. İlçenin kimliğinin korunması ve yarınlara taşınmasının en etkin yolu eğitim ve bu eğitimin yaşayarak öğretilmesinden geçmektedir. Bu amaçla Kültür Bakanlığı ve yerel yönetimler sürekli çalışmakta, kentin maddi kültür birikimini müze ve kütüphanelerle ziyaretçilerin deneyimine açmaktadır. Kent hafızasını diri tutmak adına yapılan bu girişim sonucu, toplumda ortak hafıza oluşturulmaya çalışılmakta, var olan kültür birikimimiz yarına taşınmaktadır. Konak ilçesi İzmir'in en fazla müzesine sahip

²⁶⁹ T.C. İzmir Valiliği, **Konak**; <http://www.izmir.gov.tr/konak> (10.04.2023)

²⁷⁰ Emine Malkoç Yiğit, "Yaşanmış Şehir Hikâyeleri-İzmir Konak Meydanı", **Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi**, Cilt:2, Sayı:2, 2006, s.44-45.

²⁷¹ Yiğit, s.44-45.

²⁷² Yiğit, s.44-45.

²⁷³ Arkitera; **Voyvoda**; 18. yüzyıl askeri ve idari yönetici anlamında kullanılan kelimedir; <https://v3.arkitera.com/h628-izmir-hukümet-konagi.html> (10.04.2023)

²⁷⁴ T.C. Konak Belediyesi, **Geçmişten Bugüne Konak**; <https://www.konak.bel.tr/sayfa/gecmisten-bugune-konak> (10.04.2022)

ilçesidir. Müzeler farklı türlerde ve tematik sergilemeleriyle kent yaşamı içinde önemli yere sahiptirler.

2.16.1. İzmir Arkeoloji Müzesi

İzmir Arkeoloji Müzesi bugün bulunduğu yapıda hizmet vermeden önce, 1924 yılında Basmane semtinde bulunan, Aziz Voukla Ortodoks Kilisesi'nde (Gözlü Kilise) "Eski Eserler Müzesi" adıyla kurulmuş, 3 yıllık bir eser derleme işleminin ardından 1927 yılında, açılmıştır.²⁷⁵ Daha sonra da günden güne çoğalan eser sayısından kaynaklı, yer yetersizliğine çözüm olarak yeni bir müze binasına ihtiyaç duyulmuştur. 1951 yılında ikinci bir alan olarak, Kültürpark'ta bulunan ve sonradan müzeye dönüştürülen, Milli Eğitim Pavyonuna taşınmış fakat bu da yeterli gelmeyince, Konak ilçesinde, Bahribaba Parkının içinde bulunan bugünkü müze binası 1970'lerin sonunda inşa edilmeye başlanmış, 11 Şubat 1984 yılında halka açılmıştır (resim:107).²⁷⁶

²⁷⁵ Ergün Lafli, Samet İkibeş, "İzmir Arkeoloji Müzesi'nin Kısa Tarihçesi", **Tarih Çevresi Dergisi**, Ekim-Kasım 2021, s.125-128. <https://www.tarihcevresi.com/> (10.02.2022)

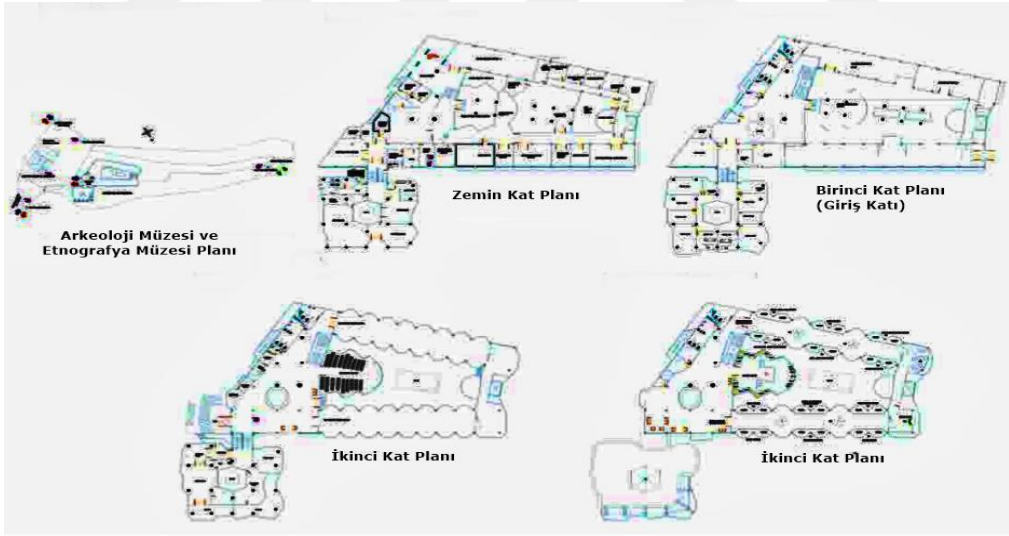
²⁷⁶ Ergün Lafli, Samet İkibeş, "İzmir Arkeoloji Müzesi'nin Kısa Tarihçesi", **Tarih Çevresi Dergisi**, Ekim-Kasım 2021, s.125-128. <https://www.tarihcevresi.com/> (10.02.2022)

Resim 107: İzmir Arkeoloji Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Şekil 10: İzmir Arkeoloji Müzesi Mimari Yapı Planı

Kaynak: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/Eklenti/93894,izmir-arkeoloji-muzesipdf.pdf?0>
(04.05.2023)

İzmir arkeoloji müzesi, 3 katlı bahçe içerisine konumlandırılarak inşa edilmiş bir yapıdır (şekil 10). Müze bahçesinde taş eserler, Helenistik ve Roma Dönemlerine ait mimari parçalar, frizler, lahitler, büyük ölçekli mermer heykeller,

sütun başlıkları ve yazıtlar açık alanda sergilenmektedir (resim:108). Bazı eserlerin tanıtım kartı bulunmamaktadır (resim:109).

Resim 108: İzmir Arkeoloji Müzesi Bahçe Sergi Alanı

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 109: İzmir Arkeoloji Müzesi Bahçe Sergi Alanı

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Müzenin zemin katında, idari personel odaları, eser depoları, restorasyon laboratuvarı, arşiv ve kütüphanenin yanı sıra merkezi konumdaki zeminde Kadifekale'den getirilen, dere taşı ve cam parçalarından oluşan hayvan ve bitki

motifleri ile bezenmiş mozaik sergilenmektedir. Müzenin her katından oluşturulan korkuluklardan, zemin kattaki bu mozaik görülebilmektedir (resim: 110).

Resim 110: İzmir Arkeoloji Müzesi Geç Antik Çağ Dönemi Taban Mozaïği

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Müzenin orta katı aynı zamanda giriş katıdır. Bu katta bilet satış noktası, güvenlik, konferans salonu ve üç koridordan oluşan büyük bir “Taş Eserler” salonu yer almaktadır. Bu salon Helenistik, Roma ve Erken Bizans Dönemlerine ait eserlerden oluşmakta, kronolojik olarak düzenlenip teşhir edilmektedir (resim: 111).

Resim 111: İzmir Arkeoloji Müzesi Giriş Katı Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Giriş katındaki küçük ölçekli eserler, üç yüzölçü duvar tipi ayaksız vitrinlerde, vitrin içi aydınlatma uygulanarak, tanıtım kartları hemen yanlarına konumlandırılmış şekilde teşhir edilmektedir. Büyük ölçekli eserler farklı yükseltilerde, her bir eserin boyu birbirine yakın olacak şekilde düzenlenmiş kaideler üstünde, yukarıdan spot ışıklarıyla aydınlatılmıştır. Koridor boyunca her bir esere ayrılan bölüm kısa duvar çıkıntılarıyla ayrılmış, eserlere böylece kendilerine ait alan oluşturulmuştur. Müze içinde en üst katta ana salona ayrılan bölümde, video gösterimi mevcuttur.

Müzenin üçüncü ve son katında ise yine üç koridordan oluşan Ord. Prof. Ekrem Akurgal Seramik Eserleri Salonu ve Hazine Odası bulunmaktadır. Ord. Prof. Ekrem Akurgal Seramik salonunda bulunan eserler, çıktıkları alan ve kronolojik sıra ile düzenlenmiş, Neolitik Çağ'dan, Bizans Döneminin sonuna kadar kazılardan elde edilen seramik eserler teşhir edilmektedir. Seramik buluntular ve küçük eserlerin tamamı duvar vitrinlerinde çok katmanlı olarak sergilenmektedir. Orta vitrinlerde büyük ölçekli seramikler tekil olarak teşhirdedir (resim: 112). M.Ö. 50 ve 30 arasına tarihlenen bronzdan yapılmış “Koşan Atlet Heykeli” gibi bazı parçalarda bu salonda sergilenmektedir (resim: 113).

Resim 112: İzmir Arkeoloji Müzesi. Ekrem Akurgal Seramik Eserleri Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 113: İzmir Arkeoloji Müzesi Bronz “Koşan Atlet” Heykeli

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Hazine odasında ise gümüş, altın, fildişi gibi değerli maden ve taşlardan oluşmuş takıların yanı sıra sikkeler ve arkeolojik cam eserler koleksiyonu da sergilenmektedir. Bu bölümdeki eserler duvar içi gömme, tek yüzü camlı vitrinlerde, vitrin içi aydınlatma kullanılarak teşhir edilmektedir. Orta bölümde iki farklı mermer eserden biri, dört yüzü cam kule tipi vitrin içinde kaide üstünde, vitrin içi aydınlatma ile sergilenmekte, bir diğer eser tamamen açıkta, kaide üstünde teşhir edilmektedir. Sergi salonunun ışıklandırılması, vitrin içinden yansıyan aydınlatma ile sağlanmıştır. Eserlerin yanında, tanıtım kartları ve çıkartıldığı yerlere ait bilgilerin bulunduğu panolar mevcuttur (resim: 114).

Resim 114: İzmir Arkeoloji Müzesi Hazine Odası

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı İzmir Müze Müdürlüğüne bağlı olan müze, Halil Rıfat Paşa Caddesi, Bahribaba Parkı içinde bulunmaktadır. Pazartesi günleri kapalı, haftanın diğer günleri ziyaretçilere açıktır. 18 yaş altı öğrencilere ve 65 yaş üstü vatandaşlara ücretsiz olup, diğer ziyaretçilere ücret alınmaktadır.

2.16.2. İzmir Atatürk Müzesi

Müze binası, Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde, 1875 ve 1880 yılları arasında İzmir’de halı tüccarlığı yapan Takfor Spartalı tarafından Konak ilçesinde Alsancak Mahallesi, 1. Kordon’da ev olarak inşa edilmiştir.²⁷⁷

852 m² alan içinde, dikdörtgen planlı, avlulu ve arka cephesi revaklı inşa edilen yapı, bodrum kat üzerine zemin, zemin üstü 1. kat ve çatı katından oluşan kâgir bir binadır. Osmanlı 18.yüzyıl Neoklasik ve Levanten mimarisi tarzında şekillenen yapının, tüm zemini mermer kaplı olup, yüksek tavanlı inşa edilmiştir.²⁷⁸

9 Eylül 1922’de yapı hazinenin mülkiyetine geçmiş, İzmir’e giren Türk orduları bir süre burayı karargâh olarak kullanmış, Cumhuriyetin ilanından sonra da bir dönem otel olarak da kullanılan bina, 1926’da İzmir Belediyesi tarafından satın alınmış ve Atatürk’e hediye edilmiştir.²⁷⁹ Atatürk’ün vefatından sonra ev, kız kardeşi Makbule Baysan’a veraset yoluyla devrolmuş fakat 1940 yılında İzmir Büyükşehir Belediyesi yapıyı müze yapmak için istimlak etmiştir.²⁸⁰ 11 Eylül 1941 yılında Müze olarak açılmış, 1962 tarihinden itibaren de “Atatürk il Halk Kütüphanesi ve İzmir Şehri Atatürk Müzesi” adını almıştır.²⁸¹

1972 yılında yapının mülkiyeti İzmir Arkeoloji Müzesine devredilmiş, restorasyonun hemen ardından 29 Ekim 1978 yılında “Atatürk ve Etnografya Müzesi” olarak ziyaretçilere açılmıştır.²⁸² 1988 yılına gelindiğinde müze bünyesinde bulunan Etnografik eserler İzmir Arkeoloji Müzesinin karşısında açılan “Etnografya

²⁷⁷ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, **İzmir-Atatürk Müzesi**; <https://www.ktb.gov.tr/TR-96374/izmir--ataturk-muzesi.html> (28.02.2022)

²⁷⁸ İzmir ART; <https://www.izmir.art/tr/izmir-ataturk-muzesi> (28.02.2022).

²⁷⁹ Müze Yetkililerinden Elde Edilmiş Bilgidir.

²⁸⁰ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, **İzmir-Atatürk Müzesi**; <https://www.ktb.gov.tr/TR-96374/izmir--ataturk-muzesi.html> (28.02.2022)

²⁸¹ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, **İzmir-Atatürk Müzesi**; <https://www.ktb.gov.tr/TR-96374/izmir--ataturk-muzesi.html> (28.02.2022)

²⁸² T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, **İzmir-Atatürk Müzesi**; <https://www.ktb.gov.tr/TR-96374/izmir--ataturk-muzesi.html> (28.02.2022)

Müzesine” taşınmış (bugün bu müze kapalıdır), sadece Atatürk’e ait eşyalar ve bazı mobilyalar bırakılmış olduğundan müzenin adı “Atatürk Müzesi” olarak değiştirilmiştir (resim: 115).²⁸³

Resim 115: İzmir Atatürk Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Şekil 11: İzmir Atatürk Müzesi

Kaynak: <https://kvmgm.ktb.gov.tr/Eklenti/91010,izmir-ataturk-muzesipdf.pdf?0>
(08.05.2023)

²⁸³ İzmir Atatürk Müzesi Web Sitesi; <https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=IAT01&DistId=MRK> (28.02.2022)

Müze girişinde, danışma-güvenlik alanı ve üç sergi odası bulunmaktadır. Tanıtım odası, Atatürk odası ve Toplantı odası olarak adlandırılan sergi odaları vardır (şekil 11). Tanıtım odası salonunda ziyaretçilere video gösterimi yapılmakta, Atatürk odası salonunda da Atatürk'e ait önemli bilgiler ve yaşamından kesitler dijital ekrandan yansıtılmaktadır (resim: 116). Salonun tüm duvarlarında dijital ekrandan Atatürk'ün yaşamına ait kesitler, kronolojik sıra ile görülebilmektedir. Zemin katın en dikkat çekici noktalarından biri de Atatürk ve arkadaşlarının askeri üniformaları içinde taarruz planları yaparken canlandırıldığı Toplantı salonudur.

Resim 116: İzmir Atatürk Müzesi. Atatürk Odası

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Zemin kattan birinci kata iki büyük merdivenle ulaşılmaktadır. Birinci katta Atatürk'ün kullandığı odalar tematik olarak sergilenmektedir. Bunlar, salon, banyo, yatak odası, çalışma odası, bekleme kabul odası, yemek odası ve kütüphane odalarıdır. Ayrıca bu katta idari personel odası da mevcuttur. Birinci kat giriş holünde Atatürk'ün kıyafetleri ve gündelik eşyalarından oluşan sergi, dört yüzü açık cam fanus vitrinler ve masa vitrinleri kullanılarak sergilenmektedir (resim:117,118) Sergi salonlarının aydınlatılmasında büyük çoğunlukla asansörlü tunç avizelerden yararlanılmıştır. Yapının tavan örgüsündeki kubbe şeklindeki ışıklıktan da faydalanılmıştır. Müze içinde çok sık büyük duvar aynaları bulunmaktadır.

Resim 117: İzmir Atatürk Müzesi. Birinci Kat Sergi Holü

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 118: İzmir Atatürk Müzesi. Birinci Kat Banyo Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Müzede eserler tarih ve etnografya temasında, tipoloji dikkate alınarak düzenlenmiştir. Müze içinde eserlerin tanıtım kartları yeterli değildir. Eserlerin hangileri orijinal, hangileri replika anlaşılamamaktadır, tanıtım yazıları yoktur. Vitrin içi tanıtım yazıları yetersizdir. Müze içi bilgilendirme panoları yetersizdir. Yön tabelaları bulunmaktadır. Randevulu grup ziyaretlerinde müze içi rehber verilmektedir.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Müdürlüğüne bağlı müze, Atatürk Bulvarı, 1. Kordon'da bulunmaktadır. Pazartesi günleri kapalı, haftanın diğer günleri ücretsiz olarak ziyaretçilere açıktır.

2.16.3. İzmir Ticaret Tarihi Müzesi

İzmir, Pasaport semti 1. Kordon üzerinde yer alan Müze, şehrin ekonomisinin nabzının tutulduğu noktadadır. Yaklaşık 3 asırdır varlığını sürdüren, tarihe tanıklık eden İzmir Ticaret Odasının tüzel kişiliği altında kurulmuş, sosyal sorumluluk çerçevesinde varlığını sürdürmektedir. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği camiasında açılan ilk müzedir. 2003 yılında faaliyetlerine başlamış olan müze, düzenlediği etkinliklerle aktif, sergilediği eserlerle ve akademik yayınlarıyla İzmir'in önemli müzelerindendir.²⁸⁴

İzmir Ticaret Odası 1885 yılında 1. Kordon'da faaliyetlerine başlamış²⁸⁵, 1922'deki İzmir'de yaşanan büyük yangında binaları tahrip olmuş, farklı binalarda varlığını sürdürmüştür. 2017 yılında şu an çalışmalarını sürdürdükleri binaya taşınmışlardır. Yapının ön cephesi 19. yüzyıl Neoklasik etkisi ve günümüz modern mimariyi aynı potada eriterek tasarlanmıştır (resim: 119). Müze binası, 1259 m² alan içine, zemin üzerine yedi kat olarak inşa edilmiştir.²⁸⁶

²⁸⁴ Müze Ziyaretinde Elde Edilen Bilgidir.

²⁸⁵ Vikipedi, **İzmir Ticaret Odası**;

https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0zmir_Ticaret_Odas%C4%B1 (11.04.2022)

²⁸⁶ Müze ziyaretinde elde edilen bilgidir.

Resim 119: İzmir Ticaret Tarihi Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Son teknoloji ile donatılan yapının zemin katında bulunan Müzede; Prehistorik, Arkaik, Helenistik, Roma ve Bizans Dönemlerine ait seramik, toprak heykelcikler, cam eserler, mühürler, değerli madenlerden takılar, sikkeler kronolojik sırayla düzenlenmiş olarak sergilenmektedir. İzmir'in tarihi, kara ve deniz ticaret yolları, antik dönem eserleri, duvarlardaki bilgi panolarında kronolojik sırayı takip ederek yazı, harita ve çizimlerle anlatılmaktadır.

Müze içi sergilemede, arkeoloji ve tarih teması işlenmiş, kronolojik sergileme yöntemi tercih edilmiş, canlandırma olarak maketler kullanılmıştır. Bu anlamda göze çarpan 18. yüzyıl İzmir'in şehrinin canlandırıldığı ve aslına uygun olarak yapılmış maket, tarihi belge niteliğinde bir eserdir.

Müze giriş kısmında idari personele ait bir alan yaratılmış hemen karşısında müze faaliyetlerine uygun düzenlenen oturma alanıyla, giriş kısmı geniş tutulmuştur. Müze giriş kısmından, gezinizi sağ taraftan başlayarak, prehistorik çağdan günümüze ya da soldan başlayarak günümüzden Prehistorik çağa doğru tamamlayabilirsiniz. Bütünsel bir alanda sergilenen tüm eserler, ziyaretçiyi belli bir rotada tutabilmek için müze içinde masa vitrinleri ve beş yüzü cam vitrinler kullanılarak koridorlar oluşturulmuş, böylece gezi yönü belirlenmiştir.

Müzedeki eserler sağdan başlayarak iki taraflı oluşturulan akış sırası, duvar dibinden itibaren 1923 yılında gerçekleşen İzmir İktisat Kongresine ait fotoğraflar, tarihi belgeler, kitaplar, duvar diplerine yerleştirilen masa vitrinlerde ve duvar panoları içinde, bilgi yazıları ile birlikte sergilenmektedir. İki yönlü olarak oluşturulan koridor da sol tarafınızda kapalı üstü cam vitrinler içinde küçük eserler teşhir edilerek, tarihin akışı takip edilebilmektedir. Müze içinde eserler yukarıdan aydınlatılarak görünür kılınmıştır (resim: 120,121).

Resim 120: İzmir Ticaret Tarihi Müzesi Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 121: İzmir Ticaret Tarihi Müzesi Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

İzmir Ticaret Odasına bağlı olan müze, İzmir Ticaret Odası binası, Atatürk Caddesinde bulunmaktadır. Cumartesi ve Pazar günleri kapalıdır. Haftanın diğer günleri ücretsiz olarak ziyaretçilere açıktır.

2.16.4. İzmir Resim Heykel Müzesi ve Galerisi

İzmir Resim Heykel Müzesi ve Galerisi 9 Eylül 1952 tarihinde Kültürpark'ta sanat galerisi olarak açılmış, daha sonra 1973 yılında Konak Atatürk Bulvarı'nda bulunan binaya taşınmıştır.²⁸⁷ Devletin plastik sanatlar alanında İzmir'de ilk açtığı müzedir. Müze içinde çoğunlukla Türk sanatçılara ait 20. yüzyıl resim ve heykeller, Tanzimat'tan günümüze resim, baskı, heykel ve seramik sanatından oluşan zengin bir koleksiyon, iki sergi salonunda sergilenmekteydi.²⁸⁸ Müze içinde, ihtisas kütüphanesi, sanat atölyeleri ve yönetim ofisleri de yer almaktaydı. Müze aynı zamanda yeni sanatçıları desteklemekte, stüdyolarında eğitim vermekte, galerisinde de yeni eserleri sergilemekteydi. Ayrıca 05-12 yaş grubu aralığındaki çocuklara yönelik eğitimler ve sanat etkinlikleri düzenlemekte, kurslar vermekte, dönemsel olarak yapılan plastik sanat konferansları ve aktiviteleri düzenleyerek sanata destek olmaktaydı.²⁸⁹ Müze binasındaki eserler Kültürpark içersinde bulunan yeni binasına taşınmıştır.

25.03.2022 tarihinde, Kültürpark içerisinde yer alan İzmir Tarih Sanat Müzesi yerleşkesinde bulunan Seramik Eserler binası müzeye dönüştürülerek açılmış, İzmir Resim Heykel Müzesi bu alan içine taşınıp yeniden düzenlenmiştir.²⁹⁰ Galerisinde de günümüz sanatçılarının eserleri sergilenmektedir (resim:122,123).

²⁸⁷ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, **Resim ve Heykel Müzesi**; <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77102/resim-ve-heykel-muzesi.html> (15.03.2023)

²⁸⁸ Müze Ziyaretinde Elde Edilen Bilgidir.

²⁸⁹ Müze Ziyaretinde Elde Edilen Bilgidir.

²⁹⁰ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, **Resim ve Heykel Müzesi**; <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77102/resim-ve-heykel-muzesi.html> (15.03.2023)

Resim 122: İzmir Resim Heykel Müzesi ve Galerisi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 123: İzmir Resim Heykel Müzesi ve Galerisi “Gâvur Mahallesi/Göç” Sergisi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

İzmir Arkeoloji Müzesi ve İzmir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğüne bağlı müze, Kültürpark, Montrö kapısı girişinde bulunmaktadır. Pazartesi günleri kapalı, haftanın diğer günleri ücretsiz ziyaret edilebilir.

2.16.5. İzmir Kültür Sanat Fabrikası

19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Tekel İdaresi tarafından kullanılmaya başlanan yapı, iki ayrı yapının birleştirilmesinden bir araya getirilmiştir.²⁹¹ 1940 yılında Spierer Tütün İhracat Sanayi AŞ'nin mülkiyetine geçmiş, 1993 yılına kadar Tekel İdaresi yapıyı kiralık olarak kullanmıştır. Tekel İdaresinin mülkiyetine geçen yapı, faaliyetlerine devam etse de 2001 yılında Tekel İdaresi'nin özelleştirilmesiyle, 2004 yılında kapatılmış, yapı işlevsiz halde âtil bırakılmıştır.²⁹²

2003 yılında 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından kent belleği açısından korunması ve tesciline karar verilmiştir.²⁹³ eski Tekel Fabrikası, Alsancak Havagazı Fabrikasına oldukça yakın merkezi konumda, endüstri mirası açısından çok değerli olan fabrika 2006 yılında Bakanlığa devredilmiş, 2013 yılında Nevvar-Salih İşgören Vakfı tarafından 25 yıllığına alınarak kültür sanat amaçlı eğitim ve öğretim tesisine dönüştürülmek için projeler başlatılmıştır.²⁹⁴ Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü ile İzmir Rölöve Anıtlar Müdürlüğü iş birliğiyle 2022 yılında restorasyon çalışmaları başlatılmıştır.²⁹⁵ 29 Nisan 2023 tarihinde hizmete giren İzmir Kültür Fabrikası bünyesinde, Arkeoloji ve Etnografya Müzesi, İzmir Resim Heykel Müzesi, Atatürk İhtisas Kütüphanesi, Alsancak Halk Kütüphanesi, Türk Dünya Müzik İhtisas Kütüphanesi bir arada bulunmaktadır. Bunların yanı sıra sergi salonları, sanat ve eğitim atölyeleri, açık hava sineması, geniş bahçe düzenlemesi, yeme içme alanları ve kafeleriyle kentin

²⁹¹ T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, **İzmir Endüstriyel Miras Envanteri**; <https://izka.org.tr/wp-content/uploads/2021/08/endustriyel-miras.pdf> (10.05.2023).

²⁹² T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, **İzmir Endüstriyel Miras Envanteri**; <https://izka.org.tr/wp-content/uploads/2021/08/endustriyel-miras.pdf> (10.05.2023).

²⁹³ A. Karadağ ve L. İncedere, "Kentsel Belleğin Sürdürülebilirliği Açısından İzmir'deki Endüstri Miras Alanlarının Önemi: Alsancak Liman Ardı Bölgesi Örneği", **Ege coğrafya Dergisi**, Cilt: 29, Sayı: 1, 2020, s. 63.

²⁹⁴ A. Karadağ ve L. İncedere, s. 66.

²⁹⁵ <https://www.aa.com.tr/tr/kultur/izmir-kultur-sanat-fabrikasi-essiz-eserleriyle-ziyaretcilerini-karsiliyor/2894789> (10.05.2023)

kültür ve sanat yaşamının nabzının atacağı nitelikte modern bir merkez olarak kapılarını açmıştır.

Genel Müze niteliğinde tematik sergileri ve kronoloji ve tipoloji gözeterek düzenlenen sergi odalarıyla, cazibe merkezi olma niteliğiyle her yaştan ve kesimden insana hitap edecek modern yaşam alanı oluşturulmuş, yeni mekân her anlamda göz doldurmaktadır. Yeni nesil kültür sanat merkezine dönüşen müze 20.000 m² alan içinde 12 binadan, 9.200 m² geniş peyzaj alanlarından oluşmaktadır (resim:124).²⁹⁶

Resim 124: İzmir Kültür Sanat Fabrikası

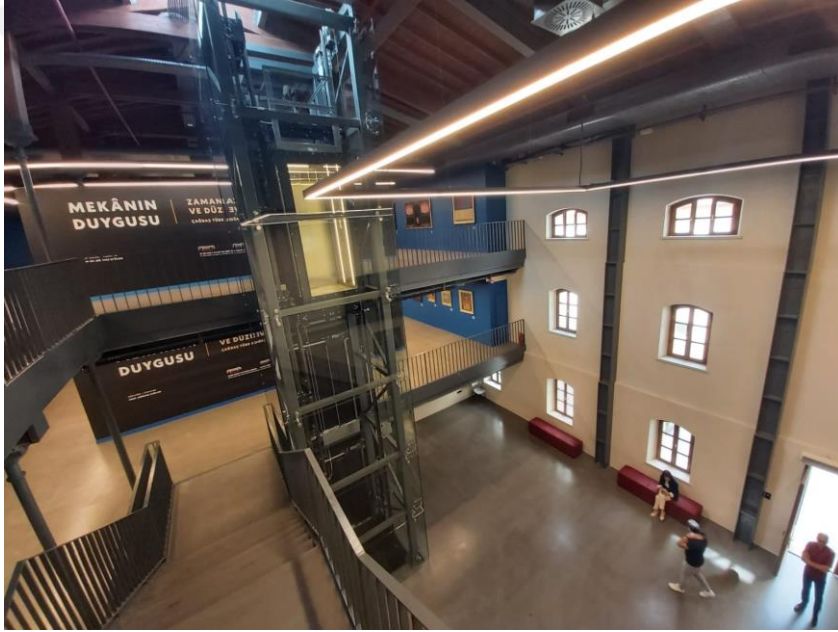
Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Tekel fabrikasının ana iki yapısı 7.200 m² alan içinde restorasyonu tamamlanmış olarak Arkeoloji ve Etnografya müzesi, Resim ve Heykel Müzesi eserlerine ayrılmıştır. Arkeoloji ve Etnografya bölümü için ayrılan, iki katlı birinci

²⁹⁶ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, **İzmir Kültür Sanat Fabrikası**;
<https://izmirkultursanatfabrikasi.gov.tr/> (6.05.2023)

yapı dört ana galeri ve iki geçici sergi salonu olarak düzenlenmiştir. Birinci katında Arkeolojik eserler, ikinci katında Etnografik eserler sergilenmektedir. Tekel fabrikasının ikinci binası yine iki katıyla birlikte Resim Heykel müzesi olarak kullanılmaktadır. Müzede, İzmir bölgesinin önemli müzelerinden getirilen eserlerden oluşan koleksiyonlar, teknoloji ve kendine has tasarım vitrinleri kullanılarak, tematik sergileme düzeni içinde, eserleri vurgulayan sergileme tekniği ile yeni bir düzenleme yaratılmıştır. Müzede çalışan donanımlı personeliyle, hizmet kalitesi yüksektir (resim:125).

Resim 125: İzmir Kültür Sanat Fabrikası Resim Heykel Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Konser, opera, tiyatro, dinleti, kukla gösterileri, atölyeler ve pek çok etkinlik düzenlenmektedir. Ziyaretçilerin şehrin kalabalık yapısında, hızlı akan zaman çizelgesinde durup nefes alacakları, modern bir alan yaratılmıştır.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı olan müze, Mimar Sinan Mahallesi, Ziya Gökalp Bulvarında bulunmaktadır. Haftanın her günü ziyaret edilebilir. 18 yaş altı öğrencilere ve 65 yaş üstü vatandaşlara ücretsiz, diğer ziyaretçilerden ücret alınmaktadır.

2.16.6. TCDD 3. Bölge Müze ve Sanat Galerisi

İzmir TCDD 3. Bölge Müze ve Sanat Galerisi 19. yüzyıldan kalma yapı, İzmir'in Alsancak Garı'nın karşısında yer almaktadır (resim: 126).

Resim 126: TCDD 3. Bölge Müze ve Sanat Galerisi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Müze binası 1850'li yıllarda²⁹⁷, Alsancak'da koloni halinde yaşayan İngiliz tüccarlar tarafından ticari emtia deposu olarak inşa edilmiştir.²⁹⁸ 19. yüzyılın sonu 20. yüzyılın başlarında sıklıkla uygulanan "Bağdadi" adı verilen mimari özelliklerle, 2 kat üzerine inşa edilen yapı, uzun yıllar İngilizler tarafından kullanılmıştır.²⁹⁹

²⁹⁷ Hür Kamil Biçici, "Sanat Tarihi Açısından Duvar Saati Süslemeciliği: İstanbul PTT Müzesi ve İzmir TCDD Müzesi'ndeki Duvar Saatlerinden Örnekler", **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt:53, Sayı:2, 2012, s.162-163.

²⁹⁸ İzmir Kültür ve Turizm Dergisi, **Ticari Emtia Deposundan Müzeye: TCDD Müzesi**; <https://www.izmirdergisi.com/tr/turizm/muzeler/2539-ticari-emptia-deposundan-muzeye-tcdd-muzesi> (21.04.2023)

²⁹⁹ Müze ziyaretinden edinilen bilgidir.

1860 yıllarında “İzmir-Aydın Osmanlı Demiryolu Şirketi” tarafından lojman olarak kullanılmış, daha sonraki yıllarda depo olmuş, 1990 yılından sonra bakıma alınıp, Ağustos 1993’te “Müze ve Sanat Galerisi” olarak hizmet vermeye başlamıştır.³⁰⁰ Müze binası, 2023 yılında restorasyon yapılarak üst katı galeri, alt katıda müze olarak ziyaretçilerine yeniden açılmıştır. Müzede Demiryoluna ait obje, belge, fotoğraf arşiv kayıtları teşhir edilmektedir. Müzenin ön bahçesinde lokomotif maketi sergilenmektedir.

Müze birinci katı; giriş, dinlenme alanı, idari personele ait bir ofis, lavabo ve iki sergi salonundan oluşmaktadır. Birinci sergi salonu “Haberleşme Odası”, antika mobilyalar, TCDD yollarına ait antika telgraf düzeneği, daktilolar, telefonlar, çeşitli evrak ve metinler, döneminde kullanıldığı şekilde konumlandırılıp, mobilya tipi vitrinlerde, masa üstlerinde ve ayaklı masa cam vitrin içinde sergilenmektedir. Tematik sergileme yanında tipoloji gözetilmiştir. Bununla beraber duvar üstlerinde fotoğraf ve yazılardan oluşan çerçevelere yerleştirilmiş, TCDD’nin eski çalışanlarına ait bir tarih dizilimi, kronolojik sıra gözetilerek sergilenmektedir. Objelerin tanıtım kartları yanı sıra, tarihi bilgilendirme için asılan yazılar mevcuttur. Sergi salonunun aydınlatılması, pencere açıklıkları ve klasik ev tipi tavan avizeleri ile sağlanmıştır. Teknolojiden minimum faydalanılarak hazırlanan sergileme düzeni, daha çok o dönemin ofis düzenini bire bir uygulamaya yöneliktir (resim:127).

Resim 127: TCDD 3. Bölge Müze ve Sanat Galerisi Haberleşme Odası

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

³⁰⁰ <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/yazdir?DA0FE08E03CF00F5C326AE77A846703D>
(21.04.2023).

İkinci sergi salonu “Cer odası”, mekanik ve elektrikli parçalar, Türkiye’de üretilen ilk “Bozkurt” ve “Karakurt” adındaki iki buharlı Lokomotifin ait isimlikler, parçaları, motor kesiti, yolcu ve yük vagonu bölümlerine ait maketler, bakım ve onarım malzemeleri sergilenmektedir. Bunların bir kısmı orijinal parçalar, bir kısmı üç boyutlu canlandırma yolu ile teşhir edilmiştir. Odada bulunan dönemin lokomotif kompartıman oturakları da ziyaretçilerin deneyimlemesi için kullanıma açık sergilenmektedir. Sergi odasındaki nesneler duvar tipi üç yüzü açık cam raflı vitrin içleri, masa tipi cam vitrinler ve duvarlara sabitlenerek sergilenmiştir. Bazı objeler kaide üstünde açık teşhir edilmektedir. Odanın sergileme düzeninde kronoloji gözetilerek objeler yerleştirilmiştir (resim:128). Bunun yanı sıra canlandırma da uygulanmıştır. Vitrin içi aydınlatma ve tavan avizeleri ile nesnelerin görünürlüğü sağlanmıştır. Nesnelerin hepsinin tanıtım kartı olmamakla birlikte, bazılarının tanıtım kartları ve duvar tipi açıklamalar salonda mevcuttur.

Üçüncü sergi salonu “Yol Odası”, İkinci Sergi salonundan bu sergi salonuna geçilebilmektedir. Demiryolu yapım ve onarımında kullanılan demir yolu malzemeleri, aletleri, demir yolu işçilerine ait çadırlar, su ihtiyacını karşılamak için çalışma alanlarında bulunan su fiçileri, demiryolu uyarı tabelaları bu salonda sergilenmektedir. Objeler cam masa tipi vitrinlerde, açıkta masa üstünde ve duvara sabitlenerek, harita ve fotoğraflar çerçeve ve ışıklı pano içlerinde teşhir edilmektedir. Çadır ve çalışma alanları canlandırılmış tematik olarak sergilenmektedir. Nesnelerin tanıtım kartları ve açıklama panoları yeterlidir. Işıklandırma pencere açıklıklarından ve tavan tipi aydınlatma ile sağlanmıştır.

Müzenin ikinci katı galeri olarak düzenlenmiş, alan mobilya ve koruma zincirleriyle bölümlere ayrılmıştır. Gar müdürü, hareket memuru, gişe memuru odaları ve sağlık bölümü, spor kulübü gibi bölümler oluşturulmuş, tematik sergi düzenlenmiştir. Orta masa cam vitrinler, duvar tipi tek ve üç yüzü cam vitrinler, küçük objelerin sergilemesinde kullanılmıştır. Antika büyük bir masa üstüne dönemin resimleri yerleştirilerek, resimlerin üzerine kalın cam konularak belge niteliğindeki resimler teşhir edilmiştir. Nesnelerin tanıtım kartları mevcuttur. Aydınlatma pencere açıklıkları ve spotlar yardımıyla sağlanmıştır.

Resim 128: TCDD 3. Bölge Müze ve Sanat Galerisi Cer Odası

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Müzedeki eserler, tarih ve endüstri temasında kronoloji ve tipoloji dikkate alınarak düzenlenmiştir. Müze içinde teknoloji minimum kullanılmasına rağmen, müze içi sergileme düzeni çok iyi kurgulanmış, gezi sonunda akılda soru kalmamaktadır. Müze içi serbest yön uygulanmıştır. Müzenin küratörlüğünü uzman olmayan, demiryolları çalışanlarından oluşan bir ekip, amatör bir ruhla yapmasına rağmen oldukça başarılıdır. Müze müdüründen aldığım bilgilere göre, düzenleme için her bir nesne hakkında bilgi toplandığını ve sonra bunların kullanım yerlerine göre ayrıldığını, başka müzelerdeki sergileme tiplerinin de incelenmesinden sonra kendi öngörülerine göre, tüm objeleri düzenledikleridir.

Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryollarına bağlı müze, Pazar ve Pazartesi günleri kapalıdır. Haftanın diğer günleri ücretsiz olarak ziyaretçilere hizmet vermektedir.

2.16.7. İzmir Müzik ve Müzik Enstrümanları Müzesi (Müziksev)

İzmir Kültür Sanat ve Eğitim Vakfı (İLKSEV)³⁰¹ tarafından 25 Mayıs 2011 yılında Alsancak Atatürk Caddesinde açılmıştır.³⁰²

³⁰¹ Dilbağ Tokay, “Türkiye Müzeciliğinde Geliştirilmesi Gereken Bir Alan: Müzik Müzeleri”, **MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:25, 2022, s. 116.

Müze binası 1850 yıllarında Alsancak Garı'nın yapımı için gelen Hollandalı mühendis ve ailesi için konut olarak inşa edilmiş, daha sonraki yıllarda bir doktorun konutu olmuş, 1970'li yıllarda ise İş ve İşçi Bulma Kurumu binası olarak kullanılmıştır.³⁰³ İlerleyen yıllarda Sağırklar İş Okulu olarak hizmet vermiş, en sonunda da bina terk edilmiş yıkılmaya bırakılmıştır.³⁰⁴ 1996 yılında Amasya Valisi olan Kemal Nehrozoğlu'nun girişimleriyle, Alsancak Köşkü restore edilip, İzmir Kültür Sanat ve Eğitim Vakfı'na intifa hakkı devredilmiş, tüm restorasyon işlemleri bitirildikten sonra Vakıf tarafından MÜZİKSEV adı altında açılmıştır.³⁰⁵ Devamlı sergi salonunda İLKSEV'in Uluslararası İzmir Festivali'nin geçmiş dönemlerinden fotoğraflar, festivalden sahneler, kıyafetler ve dekor parçaları sergilenmektedir.

Müze içinde farklı coğrafyalardan ve dönemlerden müzik aletleri, ses arşivi ve plak kütüphanesi vardır. Müze, Güner Özkan'ın bağışladığı ve bir çok bağışçıdan edinilmiş kemik, abanoz, sedef işçiliği ve farklı materyallerden üretilmiş, büyük bir enstrüman koleksiyona sahiptir. Müzenin küratörlüğünü ve vitrin içi yerleştirmelerini, Ege Üniversitesi öğretim üyesi Veyis Yeğin ve öğrencileri tarafından yapılmıştır.³⁰⁶

Müzedeki eserler dört yüzlü cam fanus vitrinlerde, her açıdan görülebilecek şekilde yerleştirilmiş enstrümanların seslerini, QR kod okuma sistemiyle i-podlarla dinleme olanağı sağlanmıştır. Tanıtım kartları ve bilgi panoları düzenlenmiş, kronoloji ve tipoloji gözetilerek eserler yerleştirilmiştir. Müze içi aydınlatma, vitrin içi ve tavan spot aydınlatmalarıyla sağlanmıştır. Müzede, müzik eğitimi verilmekte, etkinlikler, dinletiler ve konserler düzenlenmektedir (resim:129).

³⁰² İzmir Kültür ve Turizm Dergisi, **Müziğin Evrensel Sesiyle Buluşun MÜZİKSEV**;
<https://www.izmirdergisi.com/tr/turizm/muzeler/2535-muzigin-evrensel-sesiyle-bulusun-muziksev>
(08.04.2023)

³⁰³ İzmir Kültür ve Turizm Dergisi, **Bir Sanat Vahası MÜZİKSEV**;
<https://www.izmirdergisi.com/tr/sanat/1448-bir-sanat-vahasi-muziksev> (08.04.2023).

³⁰⁴ İzmir Kültür ve Turizm Dergisi, **Bir Sanat Vahası MÜZİKSEV**;
<https://www.izmirdergisi.com/tr/sanat/1448-bir-sanat-vahasi-muziksev> (08.04.2023).

³⁰⁵ İzmir Kültür ve Turizm Dergisi, **Bir Sanat Vahası MÜZİKSEV**;
<https://www.izmirdergisi.com/tr/sanat/1448-bir-sanat-vahasi-muziksev> (08.04.2023).

³⁰⁶ İzmir Kültür ve Turizm Dergisi, **Bir Sanat Vahası MÜZİKSEV**;
<https://www.izmirdergisi.com/tr/sanat/1448-bir-sanat-vahasi-muziksev> (08.04.2023).

Resim 129: İzmir Müzik ve Müzik Enstrümanları Müzesi (Müziksev)

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

İzmir Kültür Sanat ve Eğitim Vakfına bağlı olan müze, Cumartesi ve Pazar günleri kapalı, haftanın diğer günler ziyaretçilere açıktır. Müze girişi ücretlidir.

2.16.8. Necdet Alpar Evi Mask Müzesi

Türkiye'nin ilk Mask Müzesi, İzmir'in Levanten mimarisini yansıtan tarihi bir yapının Konak Belediyesi tarafından restore edilip müzeye çevrilmesiyle, 10 Mayıs 2011 tarihinde Alsancak semtinde hizmete girmiştir.³⁰⁷

Müze binası üç katlı bir yapıdır. Zemin katında dinlenme alanı, birinci katında etnik mask bölümü ve ikinci katında ise Anadolu'dan seçkin örnekler, sergi salonu ve atölye bölümleri vardır. Butik tarzda restore edilen yapı, çevre yapıların dokusuyla bir bütünlük oluşturmaktadır.

Müzenin birinci kat düzenlemesinde, yönetim ofisi, danışma ve “Dünya Seçkisi” sergi salonu vardır. Sergi salonunda, tematik ve bölgesel sergileme düzeni seçilmiş, sınıflandırmaya dayalı tipoloji göz önüne alınarak sergi düzeni

³⁰⁷ Ahmet Uhri ve diğerleri, s.172.

oluşturulmuştur. Sergi salonun aydınlatılması, vitrin içine uygulanan spotlarla sağlanmıştır. Duvar çerçeveleri içinde açıkta sergilenen eserler boyutları gözetilerek düzenleniş, tanıtım kartları mevcuttur (resim:130).

Resim 130: Necdet Alpar Evi Mask Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Müze ikinci katı, “Ölüm Maskı Odası”, “Atölye”, “Dünya Seçkileri” sergi salonlarından oluşmaktadır. Burada tematik sergilemenin yanı sıra tipolojide göz önünde bulundurularak eserler düzenlenmiştir. Sergi çerçeveleri düz değil temaya uygun olarak kabartmalıdır. Açıklama panoları şeffaf cam üstü yazılar şeklinde düzenlenmiştir. Aynı zamanda kaideler üstünde heykel sanatından eserler de mevcuttur. Tüm salon aydınlatmasında spotlar sıklıkla kullanılmış, cam açıklıkları vasıtasıyla doğal ışıktan da yararlanılmıştır. Müze içinde sanat teması tipoloji gözetilerek işlenmiştir. Müzede sesli anlatım yoktur. Her nesnenin tanıtım kartı bulunmakta ayrıca tanıtım yazıları da duvarlarda yer almaktadır (resim:131).

Müze çatı katında arşiv deposu bulunmaktadır. Müzede masal atölyeleri, çömlek yapım atölyeleri, eğlenceli tarih ve drama atölyeleri düzenlenmektedir.

Resim 131: Necdet Alpar Evi Mask Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Konak Belediyesine bağlı müze, Pazartesi ve Pazar günleri kapalı, haftanın diğer günleri, ücretsiz olarak ziyaretçilere açıktır.

2.16.9. İzmir Gazeteciler Cemiyeti Basın Müzesi

Türkiye'nin üçüncü basın müzesi 6 Eylül 2012 tarihinde, İzmir'in Basmane semtinde Aziz Vukolos Kilisesi müştemilatında kurulmuştur.³⁰⁸ Türkiye'nin basın tarihi, kullanılan cihazlar, gazeteci ve yazarların geçmişleri hakkında fotoğraflar, belge ve arşiv kayıtları gibi detaylardan oluşan sergi, İzmir Gazeteciler Cemiyeti tarafından oluşturulmuştur. Müzede gazetelerin ve diğer medya organlarının kullandığı çeşitli araçlar, basım teknolojisinin evreleri müze içinde canlandırma ve sergi yöntemleriyle ziyaretçiye sunulmuştur.

Bodrum kat üzerine tek kattan oluşan yapının, bodrum katı depo ve matbaa odası olarak kullanılmaktadır. Müze binası, idari personele ait ofis ve sergi salonlarından oluşmaktadır. Müze girişinde Gazeteciler Cemiyetinin kuruluşundan bugüne kadar başkanlık eden kişilerin künyelerinden oluşan bir pano bulunmaktadır. Giriş koridorunda müzeye bağışlanan daktilolar tavandan asılarak sergilenmektedir.

³⁰⁸ İzmir Gazeteciler Cemiyeti, **İzmir Basın Müzesi**; <https://www.igc.org.tr/content/basin-muzesi> (17.12.2022).

Girişteki ilk sağıdaki oda “Hasan Tahsin” sergi salonudur. Bu salonda basında eski ve yeni bugüne kadar kullanılmış cihazlar, cam masa vitrinler içinde ve mobilya üstünde sergilenmektedir. Salonun duvarlarında dünya basın tarihi ve İzmir basın tarihini anlatan şeffaf panolar üzerinde yazılar ve ilk çıkan gazetelerden örnekler sergilenmektedir. Sergilenen eserlerin tanıtım kartları bulunmaktadır. Sergileme düzeni kronoloji ve tipoloji bir arada uygulanarak tasarlanmıştır. Sergi salonu aydınlatılmasında pencere açıklıklarından sağlanan doğal ışıktan yararlanılmıştır.

Girişten soldaki ilk oda “Öldürülen Gazeteciler” sergi salonudur. Bu salonda öldürülmüş gazetecilere ait kişisel eşyalardan oluşan nesneler, açık ayaklı cam masa vitrinlerinde sergilenmekte, onlara ait sözler duvarlara yazılmış, bilgilendirme yazıları ayaklı panolarda teşhir edilmektedir. Bu salonun bir bölümünde, Atilla İlhan’ın stüdyosunda çalışmalarında kullandığı cihazlar aynen kurulmuş, cansız manken yardımıyla canlandırma yapılmıştır. Salonun duvarlarında İzmir basın tarihi, duvar boyunca bir şerit halinde yazılmıştır. Tematik sergi düzeni oluşturulmuş ve aydınlatma cam açıklıklarından sağlanmıştır.

Girişten soldaki ikinci oda “İsmail Sivri” sergi salonudur. Gazetecilerin bağışladığı daktilolar, fotoğraf makineleri cam masa vitrinlerinde, duvar tipi cam vitrinlerde sergilenmektedir. Duvarlara eski gazetelerden örnekler ve fotoğraflar çerçevelenip asılmıştır. Sergi düzeni kronoloji ve tema gözetilerek oluşturulmuştur. Sergi salonunun aydınlatılması, vitrin içi ve doğal pencere açıklıklarından sağlanmaktadır.

Müzenin bodrum katında, depo, matbaa ve karanlık oda, pikaj (dizim) odası yer almakta, tüm detaylar uygulanarak basım işlemlerine ait her türlü örüntü mankenler yardımıyla canlandırılmıştır. Aydınlatma tavan floresanıyla yapılmıştır.

Müzede tarih teması ve kronolojik sergi düzeni tercih etmiştir. Bağış yoluyla elde edilen koleksiyon, bir döneme damgasını vuran kişilerin hayat öyküleriyle de ziyaretçisine farklı bir deneyim sunmaktadır. Sesli anlatım sistemi kullanılmayan müzede, müze görevlileri bu açığı kapatmakta, her objeyle ilgili bilgileri bizzat aktarmaktadır. Gelen her ziyaretçiyle tek tek ilgilenen güler yüzlü personele sahiptir (resim:132,133).

Resim 132: İzmir Gazeteciler Cemiyeti Basın Müzesi Giriş Koridor Sergi Kısım

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 133: İzmir Gazeteciler Cemiyeti Basın Müzesi Öldürülen Gazeteciler Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

İzmir Gazeteciler Cemiyetine bağlı müze, hafta sonu kapalı, hafta içi ücretsiz olarak ziyaret edilebilir.

2.16.10. İzmir Kadın Müzesi

İlk kadın müzesi 1981 yılında Bonn’da kurulurken, Türkiye’de ilk kadın müzesi 2012 yılında İstanbul’da kurulmuş fakat ilk fiziki kadın müzesi 2014 yılında İzmir’de İzmir Kadın Müzesi olarak açılmıştır.³⁰⁹ Müze binası olarak kullanılan yapı 1900’lerin başında Eminzade Hafız Tevfik Birsell Efendi tarafından Basmane semtinde inşa ettirilmiş, ailesi ile uzun yıllar içinde yaşadığı konut, milli mücadele yıllarında Kuva-yı Milliyetçilerin toplantı evi olmuştur.³¹⁰ Sonraki yıllarda birkaç kez daha el değiştirmiştir.

Yapı bodrum kat üstüne birinci kat, ara kat ve ikinci kattan oluşmaktadır. Müze bodrum katı depo ve atölye olarak ayrılmıştır. 13 odalı yapının sergi salonları antik dönem kadınlar, Anadolu’da kadınlar, öncü kadınlar, koleksiyon eserler ve protesto odası gibi farklı tematik sergilerle düzenlenmiştir. Müzenin ana amacı, “Anadolu kadını” konusunda araştırma merkezi olmaktır. Müze kendi içinde bölümlere ayrılmış antik dönem tanrıça tablolarından, Selçukludan Osmanlı’ya ve Cumhuriyet dönemine kadar kadın ve kadına dair tüm eşyaların sergilendiği değerli bir koleksiyona sahiptir.

Müze giriş katında, Mustafa Kemal Atatürk ve manevi kızı Nebile Hanım’ın düğününde birlikte dans ederken çektiydikleri fotoğraf teşhir edilmektedir.

Müze duvarlarında 19. yüzyıla ait altın sırmalı işlemeli bindallılar, kaftanlar ve kıyafetler asılmıştır. Eski fotoğraflar, belgeler ve dergiler masa tipi cam vitrinler içinde sergilenmektedir. Kadın temalı tabloların replikaları duvarlarda sahte pencere etkisi verilerek asılmıştır. Eserlerin yanındaki küçük tanıtım kartlarına ek olarak sergi salonu duvarlarında, kadına dair geçmişten günümüze kadar dünya üstünde aldığı roller şeffaf panolarda fotoğraflarıyla birlikte panolarda anlatılmış, kadın sanatçılar tarafından yapılan resim ve heykeller kaideler üstünde sergilenmektedir. Bunların yanı sıra, antik döneme ait tanrıçaların kazılarda çıkartılmış heykellerinin minyatür replikaları, masa tipi vitrinler içinde teşhir edilmektedir. Sanatçıların özgün kadın temalı eserlerinden oluşan koleksiyon, sergi odasında resimler duvarlara tavandan indirilen ipler yardımıyla asılmış (resim:134), heykel çalışmaları kaide üstünde

³⁰⁹ Sevcay Yıldız, Müzede Kadın, 2. Uluslar arası Marmara Bilimsel Araştırma ve İnovasyon Kongresi, Nisan 2022, s. 358-376.

³¹⁰ Yıldız, s. 369.

açıkta sergilenmiş, kaidelerin yüzeylerinde heykellerin künyeleri açıklamaları ile birlikte verilmiştir.

Resim 134: İzmir Kadın Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Öncü kadınlarımız salonunda uygulanan hareketli duvar panosu bölümlere ayrılarak, her bir yüzeyinde tarihimizde iz bırakmış kadınlarımızdan birini resmi ve hemen arka yüzeyinde yaşam öyküsü görülmektedir. Böylece ziyaretçi merak ettiği kişiye ait panoyu çevirerek hakkında bilgi almaktadır (resim:135). Mankenlere giydirilen dönemsel kıyafetlerin birçoğu, bağış yolu ya da aslına uygun olarak yeniden üretilerek elde edilmiştir. Müze içi aydınlatma tavandan spotlarla ve pencerelerden gelen gün ışığı ile sağlanmıştır. Herhangi teknolojik bir uygulama müzede bulunmamaktadır. Yapının avlusu ve bahçe kısmı ziyaretçiler için dinlenme alanı olarak düzenlenmiştir.

Resim 135: İzmir Kadın Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Müzedeki sergilenen eserlerde tarih ve sanat teması, tipoloji gözetilerek kronolojik ve tematik düzenlenmiştir. Sergilenen objelerle ilgili tanıtım kartları bulunmakla birlikte şeffaf panolarda ayrıntılı bilgiler aynı salon içinde duvarlara yerleştirilmiştir. Müze içi yön tabelası mevcuttur. Sesli anlatım uygulaması eksiktir. Buna rağmen müze içi personel bu açığı kapatmaktadır.

Konak Belediyesine bağlı müze, Pazar ve Pazartesi günleri kapalı, haftanın diğer günleri ücretsiz olarak ziyaret edilebilmektedir.

2.16.11. Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi

İzmir'in Konak ilçesinde Şair Eşref Bulvarı üzerinde yer alan, eski İtfaiye binasında Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi (APIKAM) 10 Ocak 2004 tarihinde hizmete girmiştir.³¹¹

Müze binası, Eylül 1922'de İzmir'de yaşanan büyük yangından sonra, Mimar Mesut Özok tarafından 1930-1932 yılları arasında tasarlanmış, erken

³¹¹ İzmir Kent Arşivi Müzesi, **APIKAM'ın Kuruluş Öyküsü**; <https://www.apikam.org.tr/tr/Apikam-Arsiv/1/29?tab=64> (11.05.2022)

Cumhuriyet Dönemi Mimarisi'ne ait izler taşıyan dönemin ilk yapılarından biridir.³¹² Yapıldığı tarihten itibaren İtfaiye binası olarak 2001 tarihine kadar hizmet vermiş, 8 Şubat 2002 tarihinde başlatılan restorasyon çalışmalarından sonra 10 Ocak 2004 tarihinde Kent Arşivi ve Müzesi olarak kente kazandırılmıştır.³¹³ Kent kimliği ve Kentlilik bilinci yaratmak için Türkiye'de kurulan bu alanda ilk açılan müzesidir.³¹⁴ İzmir Büyükşehir Meclisinde alınan kararla İzmir Kent Arşivi ve Müzesinin adı "Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi (APİKAM)" olarak değiştirilmiştir.³¹⁵

İzmir Kent Arşivi Müze binasının birinci katında, güvenlik ve karşılama masası, görevli ofisleri, satın alabileceğiniz Belediye bünyesinde çıkartılmış kitaplardan oluşan bir kitapevi ve sergi salonu bulunmaktadır. Bugün bu salon faaliyetlerini sürdürmemektedir. İkinci katında, arşivin araştırma salonu ve teknik birimler, görevlilere ait ofis odaları yer almaktadır. Araştırma salonunda kitapların yanı sıra teknik donanıma sahip bilgisayarlar da bulunmaktadır. Müze binasının iç avlu kısmındaki bahçe, ziyaretçiler için kafeterya ve dinlenebilecekleri alan olarak düzenlenmiştir (resim:136,137,1308,139,140).

İzmir Kent Arşivi ve Müzesi günümüzde sadece arşiv görevini yürütmektedir. Eğitim, öğrenim ve akademik çalışmalar için düzenlenen birim olarak hizmet vermektedir. Arşiv ve kütüphane kısmının yanı sıra, bahçesinde bulunan kafeteryası da her yaştan insanın keyifle sohbet edip dinlendiği mekânlar arasındadır. Sergi Salonu pandemi sonrası bir daha açılmamış şu an depo olarak kullanılmaktadır. Yaptığım görüşmeler neticesinde yetkililer, "ilerleyen dönemler için projelerinin olduğunu, bunların hayata geçirilmesi için müzakereler yapıldığını" aktardılar.

³¹² İzmir Kent Arşivi Müzesi, **APİKAM'ın Kuruluş Öyküsü**; <https://www.apikam.org.tr/tr/Apikam-Arsiv/1/29?tab=64> (11.05.2022)

³¹³ Müze ziyareti sırasında edinilmiş bilgidir.

³¹⁴ Akkaya, s. 499-514.

³¹⁵ Müze ziyareti sırasında edinilmiş bilgidir.

Resim 136: Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 137: Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi Bahçe Kısım

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 138: Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi Arşiv ve Kütüphane Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 139: Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi. Kafeteryası

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 140: Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi Bahçe ve Kafeteryası

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

İzmir Büyük Şehir Belediyesi ve Konak Belediyesine bağlı müze, Pazar günleri kapalı, haftanın diğer günleri ücretsiz olarak ziyaret edilebilmektedir.

2.16.12. Polis Anı Evi

Eşref Paşa Caddesi ve Anafartalar Caddesinin kesiştiği noktada bulunan yapı eski Keçeciler Karakolu olarak da bilinir. Zemin üstüne tek kat olarak inşa edilen yapı Oryantalist ve Neoklasik etkiler göstermektedir. Yapı 1913-1917 yılları arasında, Birinci Dünya Savaşı sırasında Polis Karakolu olarak inşa edilmiştir.³¹⁶

Eski Keçeciler Polis Karakolu olarak inşa edilen yapı, 1954 yılından sonra Maliyenin hizmetinde verilmiş, daha sonra tekrar polis karakolu olarak kullanılmaya başlanmıştır. Yapılan restorasyondan sonra, 8 Nisan 2005 tarihinde polis teşkilatını halka tanıtmak amacıyla Polis Anı Evi olarak açılmıştır (resim:141).³¹⁷

Resim 141: Polis Anı Evi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

³¹⁶ Özlem Perşembe ve Deniz Özgür Gönc, **Basmane Çevresel Tasarım Önerileri**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Akdeniz Akademisi, İzmir, Aralık 2018, s.36.

³¹⁷ Müze Ziyareti Sırasında Yetkililerden Alınan Bilgidir.

Koleksiyonunda polis teşkilatına ait üniformalar, silahlar, araçlar, cihazlar, fotoğraf ve belgeler sergilenmektedir. Tematik ve kronolojik olarak düzenlenen sergi odalarında eserler cam masa vitrinlerinde, duvar tipi üç tarafı cam vitrinlerde ya da kaide üstünde açıkta sergilendiği gibi, kıyafetlerden oluşan koleksiyon, cansız mankenlere giydirilmiş ya da askı mankenlerde sergilenmektedir. Müze içi odalarda bazı noktalarda canlandırma uygulanmıştır. Eski karakolun nezarethane kısmı korunmuş, ziyaretçinin o günleri ve o atmosferi deneyimlemesi sağlanmıştır.

Müze zemin kat giriş kısmında, karşılama odası, Türk bayrakları ve büyük bir Atatürk resmi ile danışma kısmı yer almaktadır. Silah odası, nezarethane, telsiz odası ve idari ofis bulunmaktadır, fakat idari ofis aynı zamanda sergi salonu niteliğindedir. Burada Etnografik değer taşıyan eserler mankenler üstünde sergilenirken, küçük objeler duvar tipi cam vitrinlerde sergilenmektedir. Arşiv niteliği taşıyan resmi evraklar, kitap ve belgeler masa tipi cam vitrinlerde teşhir edilmektedir. Eski fotoğraf ve yazılı belgelerin bir kısmı duvarlarda çerçeve içinde sergilenmiştir. Sergi odalarındaki eserlerin görünürlüğü doğal ışık ve tavan aydınlatmasından faydalanılarak sağlanırken, zemin kat hol kısmında sarı renk aydınlatma seçilerek, karakol kasveti bu bölümdeki nezarethane kısmıyla tamamlanmıştır.

Zemin üstü birinci kat sergi salonunda, çeşitli dönemlerden evrak ve fotoğraflarla birlikte, polis teşkilatına ait eski objeler, belgeler, kitaplar, cihazlar sergilenmektedir. Bu salonda; orta masa cam vitrinler, duvar tipi üç ve beş yüzlü cam vitrinler, duvara monte edilmiş, tek yüzlü cam vitrinler kullanılmıştır. Salon duvarlarına metinler, belgeler ve fotoğraflar klasik çerçeveleme yöntemiyle asılmış, kronoloji ve tipoloji gözetilerek sergilenmektedir. Nesnelerin birçoğunun tanıtım kartı bulunmamaktadır ya da eksiktir. Tarihi bilgilerin verildiği yazılar dönerli panolarda uygulanmıştır, görünürlüğü kısıtlıdır. Sergi salonunun aydınlatması doğal pencere açıklıklarından ve tavan spotlarıyla sağlanmaktadır. Polis teşkilatının disiplin ve titizliğine uygun düzenlenen eserler tipoloji ve kronoloji gözetilerek tematik sergileme seçilmiştir (resim: 142). Müzenin içindeki eserler, kentleşme sürecinde arşiv niteliğindeki belgeler, önemli ve anlaşılır olması bakımından da eğitici ve öğreticidir.

Resim 142: Polis Anı Evi Birinci Kat Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Bunun yanı sıra müze binası bakımsız olmakla birlikte içi tozlu ve müze görevlisi ilgisizdir. Müze hafta içi her gün açıktır ibaresine rağmen, tam altı kez müze ziyareti yapabilmek için çaba göstermek zorunda kalınmıştır.

İzmir il Emniyet Müdürlüğü Sosyal Hizmetler Kurumuna bağlı olan müze, hafta sonu kapalı, haftanın diğer günleri ücretsiz olarak ziyaret edilebilir.

2.16.13. 100. Yıl Anı ve Sergisi

“Kurtuluşumuzun 100. Yıl Anı Evi ve Sergisi” olarak İzmir halkına sunulan hizmet binası tarih müzesi özelliği taşımakla beraber Kent Arşivi niteliği de göstermektedir. 19. yüzyılda inşa edilen yapı³¹⁸ ince süsleme ve detaylarıyla Neoklasik özellikler taşır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Tapu Kadastro Müdürlüğü ve Askerlik Şubesi olarak kullanılmış, 1950 ve 1969 yıllarında Kestelli Kız Okulu olarak hizmet vermiş, daha sonrasında özel sektöre kiralandan yapı, 1979 yılında S.S. Akevler Hizmet ve Dayanışma Kooperatifi’ne satılmış, 2013 yılında istimlak edilerek kamulaştırılmıştır.³¹⁹ Konak Belediyesi restorasyonunu tamamlayarak, İzmir Büyükşehir Belediyesi ile gerçekleştirdikleri protokol doğrultusunda

³¹⁸ Müze Ziyareti Sırasında Yetkililerden Alınan Bilgidir.

³¹⁹ İzmir Büyükşehir Belediyesi, **Kurtuluşumuzun 100. Yılı Anı Evi Sergisi**;

<https://www.izmir.bel.tr/tr/Projeler/kurtulusumuzun-100-yili-ani-evi-sergisi/2695/4> (15.04.2023)

“Kurtuluşumuzun 100. Yılı Anı Evi” olarak 19.09.2022 tarihinde hizmete girmiştir.³²⁰

Kestelli olarak bilinen bölgede, Yemişçizade Konağı (Alanyalı Konağı)³²¹ bodrum kat ile birlikte üç katlı olarak inşa edilmiştir. Yapı ön cephesinde bulunan çatı üçgen alınlığıyla, ahşap cumbası ve giriş kısmıyla, dönemin mimarisini yansıtmaktadır. Girişte geniş bir hol ve iki yanına sıralanmış odalardan oluşan iç mekânıyla, yüksek tavan tasarımı ve zengin tavan süslemeleriyle dikkat çekmektedir. Bir müzeden çok deneyim merkezine dönüştürülmüş olan yapının sergi odaları; Savaş Nasıl Kazandık Odası, Yemek Odası, Nadire Kabinesi Odası, Gölge Sergisi, Pencereden Görünenler Odası, Bayrak Odası, Sonsuz Anılar Odası, Kahve Kültürü ve Okuma Odası gibi bölümlerden oluşmaktadır.

Müze içinde, tarih ve etnografya teması tipoloji gözetilerek, sergileme düzeni uygulanmıştır. Modern teknolojiden yararlanılarak düzenlemenin yapıldığı sergi odaları bulunmaktadır. Birinci kat girişte idari ofisler ve karşılama bölümü bulunurken sergi salonları birinci kat ve ikinci katlara yayılmıştır. Yapının zemin katı, eskiden depo olarak kullanılırken bugün Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyetin ilk dönemini anlatan görsellerle koridor oluşturularak ziyaretçileri geçmişe götürmektedir.

Birinci kat girişte objeler katmanlı olarak sıralandıkları orta düzlemde, küp cam vitrinlerde sergilenmektedir. Duvar vitrinleri çoklu bölmelerle ayrılmış, kitap ve belgeler içlerine yerleştirilmiş olarak teşhir edilmektedir. Bu kattaki sergi salonlarında tarihi eserler tipolojik olarak düzenlenerek açıkta sergilenmektedir.

İkinci kat sergi holü ve sergi odalarından oluşmaktadır. Silahların sergilendiği odada, objeler beş tarafı cam vitrinler içinde kaide üstünde ya da asılarak, sergilenmiştir (resim: 143). Bunun yanı sıra vitrin içinde silahların işleyişi ve gelişimi elektronik panolarda anlatılmaktadır. İç içe yerleştirilmiş cam vitrinlerde katmanlı olarak sergilenen eserlerin birçoğu, ince şeffaf iplerle (sicim) asılarak vitrin içleri düzenlenmiştir. Böylece nesnelerin her açıdan görünürlüğü sağlanmıştır. Tanıtım kartları ve tanıtım videolarıyla açıklamaları tam verilmiştir. Müze içinde sergilenen her objenin bağışçısı hakkında bilgiler de objelerin açıklamalarda

³²⁰ İzmir Büyükşehir Belediyesi, **Kurtuluşumuzun 100. Yılı Anı Evi Sergisi**; <https://www.izmir.bel.tr/tr/Projeler/kurtulusumuzun-100-yili-ani-evi-sergisi/2695/4> (15.04.2023)

³²¹ Müze Ziyareti Sırasında Yetkililerden Alınan Bilgidir.

bulunmaktadır. Savaş ve cepheyi anlatmak için düzenlenen odada canlandırma uygulanmış, dönemin kıyafetleri, eşyaları ve o döneme ait fotoğraflar askı mankenlerle canlandırılmıştır. Fotoğraflar duvara klasik çerçeve ile asma yerine tavandan sarkıtma yolu ile sergilenmiştir. Eserlerin tarihi geçmişi anlatılırken klasik pano üstüne yazma türü kullanılmamış, bunun yerine elektronik panolarda yazılar ve fotoğraflar sürekli dönerek anlatılma yöntemi seçilmiştir.

İkinci kat “Bayrak Odası” sergi salonunda, Kurtuluş Savaşından kalma bayrak ve sancaklar masa vitrinleri kullanılarak, vitrin içi aydınlatma ile görünürlüğü sağlanmıştır. Milli mücadele Dönemi ve Cumhuriyetin ilk dönemlerinin anlatıldığı video odası, elektronik panolarda videolu anlatımlarla düzenlenmiştir. “İstiklal Savaşı Odası” sergi salonunda, prizma bir obje üstüne lazer kesimle yazılan metinler, prizma içi aydınlatılarak karanlık oda duvarlarına yansıtılmıştır (resim: 144). Müze içi aydınlatma asma avizelerle gerçekleşmiş, yer yer vitrin içi aydınlatma da kullanılmıştır.

Resim 143: Kurtuluşumuzun 100. Yılı Anı Evi. Giriş Sergi Salonu

Kaynak: <https://www.izmir.bel.tr/tr/Haberler/kurtulusumuzun-100-yili-ani-evi-aciliyor/47243/156> (01.05.2023)

Resim 144: Kurtuluşumuzun 100. Yılı Anı Evi. İstiklal Savaşı Odası

Kaynak: <https://www.izmir.bel.tr/tr/Projeler/kurtulusumuzun-100-yili-ani-evi-sergisi/2695/4>
(01.05.2023)

İzmir Büyük Şehir Belediyesine bağlı olan müze, Pazar ve Cumartesi günleri kapalı, haftanın diğer günleri ücretsiz olarak ziyaret edilebilir.

2.16.14. İsmet İnönü Anı Evi ve İhtisas Kitaplığı

İsmet İnönü'nün babası Reşit Bey Malatya doğumludur.³²² İstanbul'da Hukuk eğitimi alıp Çatalca'ya atanmış 1880 yılında Cevriye Hanımla evlenmiş, ilk çocukları Ahmet Bey'in doğumundan sonra, Reşit Bey İzmir Adliyesi'nde Sorgu Yargıci Yardımcısı olarak görevini sürdürmüş, 1884 yılında ikinci çocukları Mustafa İsmet (İnönü) şu an müze olarak kullanılan evde dünyaya gelmiştir.³²³

Müze olarak kullanılan yapı, İzmir'de eski adıyla Sarı Hafız Mahallesi'ndeki "Mekke Yokuşu" adıyla ya da İngiliz Yokuşu olarak bilinen 842 numaralı sokak üzerinde (Bugünkü konumu; Türkyılmaz Mahallesi, İnönü Sokağı

³²² <https://www.ismetinonu.org.tr/izmir-ismet-inonu-ani-evi-ve-kitapligi/> (15.11.2023)

³²³ <https://www.ismetinonu.org.tr/izmir-ismet-inonu-ani-evi-ve-kitapligi/> (15.11.2023)

Numara: 20, Konak adresi) dayısının kiralık olarak tuttuğu iki katlı evdir.³²⁴ Bu yapıda, İsmet İnönü'nün Dayısı ve eşi, İsmet İnönü ve ailesi ayrıca Büyükannesiyle birlikte üç aile bir arada yaşamıştır.³²⁵

İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanlığı yaptığı dönemde, İzmir Belediye Başkanı Dr. Behçet Uz bugünkü Müze binasını Belediye adına satın almış, 1950 sonrası Belediye evi İzmirli işadamaı Remzi Reyent Bey'e satmış, Remiz Bey daha sonra evi Org. Ali Fuar Erdem'in kızı Ayla Ökmen'e hediye etmiştir.³²⁶ Ayla Hanım evi İnönü Vakfı'na bağışlamış, İzmir Belediye Başkanı Yüksel Çakmur ve İnönü Vakfı tarafından ziyaretçilere açılmıştır (resim:145).³²⁷

Resim 145: İsmet İnönü Anı Evi ve İhtisas Kitaplığı

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

³²⁴ Neslihan Avcı, **İsmet İnönü'nün Şahsi Hayatı, Askerliği ve Bibliyografyası**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Bilecik, 2022, s.5.

³²⁵ Özden Toker, "Bu anı evi görülmeli", **KNK Sonbahar Dergisi**, Sayı:37, İzmir, Kasım-2018, s.42.

³²⁶ <https://www.ismetinonu.org.tr/izmir-ismet-inonu-ani-evi-ve-kitapligi/> (15.11.2023)

³²⁷ <https://www.ismetinonu.org.tr/izmir-ismet-inonu-ani-evi-ve-kitapligi/> (15.11.2023)

Sonraki yıllarda yapıda ciddi bir bakıma ihtiyaç duyulmasından dolayı, Kültür Bakanlığı, Konak Belediyesi'nin ve çeşitli kurumların destekleriyle restore edilip 24 Mayıs 1999 tarihinde yeniden ziyarete açılmış, ilerleyen süreçte, Konak Belediyesi ve İnönü Vakfı evin ortaklaşa kullanımı ve işletilmesi için 12 Mart 2018 yılında bir protokol imzalamıştır.³²⁸ 2018 yılında anı evi son kez elden geçirilip, VİZAR Anonim Şirketi ve Prof. Dr. Engin Berber'in danışmanlığında müze standartlarına yükseltilerek, İsmet İnönü ve dönemiyle ilgili kitaplar bir araya getirilerek müzeye ihtisas kütüphanesi ilave edilip, 24 Eylül 2018 tarihinde "İsmet İnönü Anı Evi ve Kitaplığı" adıyla ziyaretçilere tekrar açılmıştır.³²⁹

İki katlı 122 m² kapalı alan, ufak bir bahçe ve seyir terası olarak düzenlenen müze, zemin katta 3 oda, zemin üstü birinci katta 2 oda olarak inşa edilmiştir.³³⁰ Zemin katta ihtisas kitaplığı, madalya ve nişan sergi dolabı, büst ve bazı mutfak araç gereçleri teşhir edilirken, üst kattaki odalar ve holde, İsmet İnönü ve ailesine ait kişisel eşyalar ve Lozan Antlaşması'na ait belgeler sergilenmektedir. Aynı zamanda yatak odası ve banyoya ait mobilya gibi bazı objeler bu katta teşhir edilmektedir. Basında daha önce yayınlanmamış İsmet İnönü ve ailesinin kişisel fotoğraflar ve birçok fotoğraf arşivi duvarlarda panolar üstünde açıkta teşhir edilmektedir.

Müze girişindeki sağdaki ilk oda, ihtisas kütüphanesi olarak düzenlenmiş, girişte soldaki ilk odası da İsmet İnönü'nün Askeri ve Diplomat kimliğinin anlatıldığı odadır. Oda içinde kaide üstünde bir büst bulunmakta ve duvarlarda hazırlanan panolar üstünde tanıtım yazıları teşhir edilirken, aldığı madalya ve nişanlar pano üstünde oluşturulan tek yüzü açık cam ile kapatılmış dolapta sergilenmektedir. Odanın orta kısmında kaide üstünde iki ayrı kioks bulunmakta, tüm oda içi aydınlatma tavandan spot ışıklarıyla sağlanmaktadır. Bu kattaki diğer bir oda mutfak gereçlerinin sergilendiği alandır. Bu oda 150 yıl önce nasıl kullanılıyorsa o şekilde korunmuş, su depolamak için kullanılan küplerin saklandığı alan ve aynı zamanda banyo yapılabilecek kısım görülebilmektedir. Döneminde 24 saat yanan Markiz tarzı ocakta yeniden restore edilip düzenlenmiş, mutfak gereçleri de duvarlardaki açıkta bulunan raflarda teşhir edilmektedir. Oda duvarında İsmet İnönü'nün eşi Mevhibe Hanımın ünlü 3 yemek tarifi pano üstünde sergilenmektedir. Oda aydınlatması

³²⁸ <https://www.ismetinonu.org.tr/izmir-ismet-inonu-ani-evi-ve-kitapligi/> (15.11.2023)

³²⁹ <https://www.ismetinonu.org.tr/izmir-ismet-inonu-ani-evi-ve-kitapligi/> (15.11.2023)

³³⁰ Engin Berber, "Bu anı evi görülmeli", **KNK Sonbahar Dergisi**, Sayı:37, İzmir, Kasım-2018, s.40.

tavandan spot ışıklarıyla sağlandığı gibi oda içinde arka bahçeye açılan cam vasıtasıyla, gün ışığından da faydalanılmıştır.

Üst kata ana holden ahşap merdivenlerle çıkılmakta, merdiven duvarlarında aile yaşantısı ve disiplinini vurgulamak için sergilenen fotoğraf ve yazılar panolar üstüne baskı yapılarak sergilenmektedir. Bu kata çıkıldığında koridorda ilk dikkati çeken hemen sağ duvar dibinde yerden yüksek kapalı kaide üstünde beş yüzü açık cam dolap içinde Mevhibe hanımın gündelik kıyafetleri ve eşyaları sergilenmektedir. Teşhirdeki eşyaların gündelik yaşamda kullanırken çekildiği fotoğraflar açıklama yazıları ve çiftin birbirine yazmış olduğu mektuplar, duvara panosu üstüne kanvas baskı tablo yapılarak asılmıştır. Koridorun tam karşısında ise altı açık ayaklı masa düzeninde tasarlanan üstü beş yüzeyi görünür cam bir vitrin içinde, İsmet İnönü'ye ait günlük kullandığı eşya ve kıyafetler teşhir edilmektedir. Bu holde İsmet İnönü'nün fotoğraflarının çeşitli Türk paralarının üstüne basılmış örnekleri, hazırlanan koleksiyon defterinde ziyaretçilerin rahat inceleyebilmesi için açıkta sergilenmektedir.

Üst kattaki ilk oda evin yatak odası kısmıdır. Odanın sağ tarafında dolap içerisinde ebeveyn banyosu aksesuarlarıyla teşhir edilmektedir. Odanın yüksek bir noktasında, duvarda, 1922 tarihinden günümüze ulaşmış Türk Bayrağı sergilenmektedir. Banyo hizasında antika bir yüklük içinde dönemin yorganları ve çarşafı teşhir edilmekte, oda içerisinde İsmet İnönü'nün dünya basınında gazete ve dergilerde çıkan haberleri, ayaklı panolar üzerinde sergilenmektedir. Ayrıca odanın ortasında, farklı ölçeklerle basılmış olan arşiv fotoğrafları ayaklı bir ahşap iskelete yerleştirilmek suretiyle, bir paravan oluşturarak oda içinde koridor yaratılmıştır. Bu kattaki ikinci odada bulunan radyoda, İsmet İnönü'nün kendi sesinden Cumhuriyet'in 10. yıl kutlamalarıyla ilgili konuşması, sürekli müzede yayınlanmaktadır. Oda içinde İsmet İnönü ve Atatürk'ün yakın dostluğu, bire bir ölçüdeki fotoğraflarını maketlerle canlandırılarak vurgulanmıştır.

Müze içinde düzenlenen panoların üzerinde açıklama yazıları iki dilde Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanmıştır. Rehber almadan tüm müze gezilebilmektedir. Anı ve ihtisas kütüphanesinin arka bahçesi ziyaretçilerin dinlenme alanı olarak düzenlenmiştir.

İsmet İnönü Anı Evi ve Kitaplığı web sitesi bulunmakla beraber³³¹, sosyal platformda aktif değildir. Müzeye ulaşım kolaydır. Müze hafta içi saat: 09.00 ve 17.00 arası ziyarete açık, hafta sonları kapalıdır.

2.16.15. Konak Belediyesi Ümran Baradan Oyun ve Oyuncak Müzesi

Türkiye’de ilk Oyuncak Müzesi Ankara’da 1990 yılında “Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Oyuncak Müzesi” adıyla kurulmuş, daha sonra 23 Nisan 2005 tarihinde Sunay Akın tarafından “İstanbul Oyuncak Müzesi” İstanbul’da açılmış, 3. olarak oyuncak müzesi seramik sanatçısı Ümran Baradan tarafından, 2004 yılında İzmir’de ilk çalışmaları başlatılmış, 2009 yılında Konak Belediyesi tarafından devralınarak, konsept danışmanlığını Sunay Akın’ın yaptığı müze binası, restore edilip koleksiyonu genişletilmiş³³², 17 Ocak 2010 tarihinde, 1870 yılı ve 1950 yılları arasını kapsayan 1000’e yakın oyuncak koleksiyonuyla “Konak Belediyesi Ümran Baradan Oyun ve Oyuncak Müzesi” adıyla hizmete girmiştir³³³.

Konak Belediyesi Ümran Baradan Oyun ve Oyuncak Müzesinin başlıca hedefi İzmir genelinde yaşayan çocukların ve engelli vatandaşların müze ziyaretlerini arttırmak, etkinliklere ve atölye çalışmalarına katılımını sağlamaktır³³⁴. Müze eserleri çoğunlukla Ümran Baradan’a ait yağlı boya tablolar ve yıllar içerisinde topladığı oyuncak koleksiyonundan oluşmaktadır. Bunlar; bez bebekler, bebek evleri, pelüş, metal ve çeşitli malzemelerden oluşmuş oyuncaklar, antika oyuncaklar, oyuncak arabalar, uzay araçları oyuncakları, asker oyuncakları, animasyon ve çizgi film karakterlerinden oluşan oyuncaklar ve interaktif oyuncaklardan oluşan bir koleksiyondur.

³³¹ <https://inonu-muze-evi.business.site/#testimonials> (15.11.2023)

³³² Fatma Köse, **Türkiye’deki Oyuncak Müzelerinde Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Eğitim Etkinliklerinin İncelenmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tasarım Anasanat Dalı Müzecilik Yüksek Lisans Programı, İstanbul, 2020, s.70-76.

³³³ Ceren Karadeniz ve Müge Artar, “Türkiye’de Oyuncak Müzelerinin Durumu ve Sürdürülebilirliği”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 16 Sayı: 61, 01.04.2017, s.484-485.

³³⁴ Müze Yetkililerinden Alınan Bilgidir.

Müze bünyesinde ziyaretçilere yönelik sergiler ve eğitim etkinlikleri, Masal Saati, Karagöz ve Hacivat Gölge Oyunu, Kukla Tiyatroları, Yazarlarla Buluşma, eğitici ve öğretici atölye çalışmaları gibi çeşitlilik etkinlikler belirli aralıklarla düzenlenmektedir.

Müze binası trafiğin yoğun olduğu dik bir yokuşta bulunmaktadır. Gelen ziyaretçilerin araçlarıyla ulaşmaları halinde, trafiğin akışında aksaklık oluşturacak kadar dar bir sokakta olan Müze binası, aynı zamanda yaya yoluyla ulaşmak isteyenler için kaldırımın yer yer kesildiği ve trafiğin yoğun olduğu bir yol güzergâhında kurulmasından dolayı, ziyaretçiler için sıkıntılı bir ulaşım söz konusudur. Yetişkinler olmadan çocukların ya da engelli vatandaşların ulaşımı zordur. Müze binasının içi de basamaklı oda geçişlerinden dolayı, engelli vatandaşlar için uygun değildir. Tüm bunların yanı sıra müze içi sergilemede kullanılan, yüksek masalar üstünde beş tarafı kapalı vitrinler içinde sergilenen oyuncaklar, çocukların ve tekerlekli sandalyede bulunan engelli vatandaşların erişimine kısıtlıdır. Çocuklardan yalıtılmış vitrinler içinde sergilenen oyuncaklar, müzenin oyun ve oyunları öğrenme kısmında eksik kalmasına neden olmaktadır. Oyuncaklara dokunabilmek mümkün olmadığından, müzenin temasıyla bağ kurmak güçtür.

İki katlı bir yapıdan oluşan müze binası giriş kısmının önünde bulunan küçük bir bahçeye sahiptir (resim:146). Giriş karşılama bölümü ve birinci kat sergileme alanından oluşmaktadır. Karşılama alanından sergi salonuna ulaşmak için, iki taraflı duvar diplerine dizili hayvan figürlerinden oluşan küçük heykellerin bulunduğu, dar bir koridordan geçilerek üç basamaklı bir merdivenden inilip geniş sergi odasına ulaşılmaktadır. Sergi odasının duvarlarında kabartma heykellerle oyun ve oyuncak yapımına ait figürler görülmektedir. Duvarlara paralel konumlanan 13 tane ayaklı kapalı platformlar üstünde cam vitrinler içinde çeşitli oyuncaklar sergilenmektedir, bazı cam vitrinler iki katlı olarak düzenlenmiştir (resim:147). Birinci kat sergi odasının giriş kısmında, duvara açılan nişler içine çok katlı vitrinler yerleştirilerek eserlerinin bir kısmı bu vitrinlerde teşhir edilmektedir. Birinci kat sergi salonundan müzenin ikinci katına ulaşmak için, ahşap döşemeli merdivenlerden çıkılmaktadır. Merdivenlerin duvarlarında Ümran Baradan'a ait yağlı boya resimler sergilenmektedir.

Resim 146: Konak Belediyesi Ümran Baradan Oyun ve Oyuncak Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 147: Konak Belediyesi Ümran Baradan Oyun ve Oyuncak Müzesi, Birinci Kat Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

İkinci kat sergi alanı, iki sergi salonundan oluşmaktadır. Ana sergi salonu zemindeki kot farkından dolayı, dört basamakla birbirinden ayrılarak, iç içe geçmiş iki salon izlenimi vermektedir. İkinci kat ana sergi salonunun duvarlarında, oyun oynayan çocuk kabartma heykelleri ve Ümran Baradan'a ait yağlı boya resimler sergilenmektedir. Salonun duvar diplerine yerleştirilen 11 tane kapalı kaide üstünde beş yüzü cam vitrin bulunurken, salonun orasında 4 tane kapalı kaide üstüne beş yüzü cam vitrin yerleştirilerek salonda koridor oluşturulmuştur. Bazı vitrinlerin içi iki kat olarak düzenlenmiştir (resim:148). İkinci kat ana sergi salonundan basamaklarla ayrılan diğer salona geçtiğinizde soldaki duvara açılan uzun bir niş içine yerleştirilen kukla ve bez bebeklerden oluşan eserler sergilenmektedir (resim:149). Sergi salonun bir bölümde etkinliklerin düzenlendiği küçük bir alan ayrılmıştır. Bu sergi alanından diğer sergi odasına geçilmektedir, bu alanda büyük bir gemi maketi ve duvar diplerine yerleştirilmiş 3 tane kaide üstünde beş yüzü cam vitrinler içinde oyuncaklar sergilenmektedir.

Resim 148: Konak Belediyesi Ümran Baradan Oyun ve Oyuncak Müzesi, İkinci Kat Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Resim 149: Konak Belediyesi Ümran Baradan Oyun ve Oyuncak Müzesi, İkinci Kat Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Müze binasının birinci katında yağlı boya tablo bulunmazken, bez bebekler, bebek evleri, pelüş oyuncaklar ve antika oyuncaklar sergilenmektedir. Birinci kat sergi salonunda vitrin üstlerinde açıkta farklı boyutlarda çeşitli oyuncaklar sergilense de dokunulması yasaktır. İkinci kat sergi alanında Ümran Baradan'a ait tablolar ve daha çok metal oyuncaklar, asker oyuncakları, oyuncak arabalar ve kuklalar sergilenmektedir.

Müze içinde yön tabelaları bulunmamakta, eserlerin tanıtım kartları ve tanıtım panoları birçoğunda eksik ya da hiç kullanılmamıştır. Müze içinde aydınlatma yukardan spot ışıkları ve vitrin içi aydınlatmalarla sağlanmıştır. Yapı içinde gün ışığından minimum faydalanılmış, ziyaretçiler için zorunlu güzergâh düzenlenmiştir. Müze çalışanları ilgili ve gelen ziyaretçileri güler yüzle karşılamaktadır. Sosyal medyayı ve internet sitesini aktif kullanmamaktadır.

Tüm dünyada yaşanan pandemi sürecinde kapatılan Müze, 24 Ekim 2022 de yeniden açılmıştır³³⁵. Halil Rıfat Paşa Caddesi üzerinde yer alan müze, Pazar ve Pazartesi kapalı, hafta içi ücretsiz olarak 09.00-17.00 saatleri arası ziyaret edilebilir.

2.16.16. Cumhuriyet Eğitim Müzesi-İl Eğitim Tarihi ve Teknoloji Müzesi

İzmir Cumhuriyet Eğitim Müzesi-İl Eğitim Tarihi ve Teknoloji Müzesi, İzmir'in Konak ilçesi, Karataş semtinde bulunmaktadır. Yapı müze olarak hizmete 1996 yılında girmiş, 2011 yılında yapısal sıkıntılar yüzünden kapatılmış, 2016 da restorasyona alınıp, 2017 yılında tekrar müze olarak hizmet vermeye başlamıştır.³³⁶

Müze binası olarak kullanılan yapının hakkında iki söylenti mevcuttur bunlar; 19. yüzyılda Yahudi okulu olarak inşa edildiği ya da 1820 yılında kimsesiz Ermeni çocukların yatılı olarak kalabilmesi için inşa edilen bir yatakhane olduğudur, maalesef kaynaklarda tam olarak bu belirtilmemiştir.³³⁷ Yapı hakkında kesin bilgi 19. yüzyılda inşa edildiği, Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar Vatanyan Ermeni okulu olarak kullanıldığı, daha sonra ilk Latin harfleriyle eğitim yapan Millet Mekteplerinden biri olduğu, 1934 yılında Milli Eğitim Bakanlığına ait tapu kayıtları mevcuttur.³³⁸ Yapı 1961 yılında Milli Eğitim Müdürlüğü'nün arşiv binası olarak kullanılmış, 1996 yılında "Eğitim Müzesi" olarak İl Milli Eğitim Müdürlüğü Eğitim Araçları Donatım Merkezi bünyesinde resmen kurulmuş, müzenin statik tehlike içinde olması sebep gösterilerek 2011 yılında kapatılıp bakıma alınmış, restorasyonunun ardından Ocak 2017 tarihinde yeniden hizmete girmiştir.³³⁹

Müze binası tek bir yapı gibi görünse de üç ayrı yapıdan oluşmaktadır. Bunlardan biri hâlâ Duatepe anaokulu olarak kullanılmaktadır. Diğer iki bina müze için düzenlemiştir. İlk yapı, Kuzey-güney yönünde dikdörtgen şeklinde yığma taştan, ahşap ve kiremit çatılı, oldukça yüksek, iki oda, bir salon ve bir bodrumdan oluşmaktadır. Müzenin ilk binasına, Kırkmerdivenler denilen mevkiden çıkarken sağ

³³⁵ Müze yetkililerinden alınan bilgidir.

³³⁶ Heval Şimşek Özel, "İzmir Cumhuriyet Eğitim Müzesi: 19. Yüzyıldan Günümüze Bir Yağının Hattı Kalma Serüveni", **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt:38, Sayı:2, 2021, s. 429,450.

³³⁷ Müze ziyareti sırasında elde edilen bilgidir.

³³⁸ Özel, s. 438.

³³⁹ Özel, s. 429,450.

tarafından ulaşılmaktadır. Bu binaya bitişik nizam inşa edilen diğer ikinci müze binası, dikdörtgen şeklinde kuzey-güney yönünde gelişen, giriş kısmı 305. sokaktan olup, iki katlı bir yapıdır. Giriş kat bir koridor ve dört odadan oluşmakta, alt katta iki oda bir salon ve mutfaktan oluşan yapı, mutfak kısmından oluşturulan açıklıkla, birinci binaya ahşap bir merdiven ile geçiş sağlanmaktadır. Farklı kotlardan oluşan bu iki yapının üst örtüsü kırma çatıdır.

Müzenin ana girişinde küçük bir antre bulunmakta, buradan Eğitim Tarihi Salonu'na geçilmektedir. Bu alanda kioks yardımıyla müzenin içinde anlatılan yazının icadından, eğitimin son haline kadar gelen gelişim, ziyaretçilere sunulmuştur. Soru ve cevap şeklinde hazırlanmış interaktif monitörler sayesinde tarihi bilgilere eğlenceli bir şekilde ulaşılabilir. Eğitim Tarih Salonunun duvarlarında tarihin önemli dönemlerine ait posterler uzmanlarca tasarlanıp asılmıştır (resim:146).

Resim 150: Cumhuriyet Eğitim Müzesi, Eğitim Tarihi Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Yazının İcadı ve ilk Okulları Salonunda interaktif monitörlerle yazının icadı anlatılmaktadır. Yazının gelişimine ve eğitime dair posterler duvarlarda sergilenmekte, odanın bir bölümünde tarihteki ilk “okul odası” canlandırılmıştır. Eski bir okul sırası ve masası bulunan odada, okul masasının yüzeyi cam vitrine

dönüştürülerek, çivi yazısı örnekleri sergilenmektedir. Oda aydınlatması posterler üzerinden ve duvar aplikleriyle sağlanmıştır.

Felsefe ve Bilgelik Arayışı Salonunda, Sokrates'in bal mumundan heykeli ve posterleri sergilenirken, aynı odada dijital ekranda Sokrates'in belgeseli izletilmektedir. Ünlü düşünürlerden alıntılarının bulunduğu sergi odası aydınlatması, heykellere yansıtılmış tavan spotları ve duvar aplikleri ile sağlanmıştır. Müze sergi salonlarının hemen hepsinde sergilenen resim veya materyalin önünde bilgilendirme yazıları mevcuttur.

Müzenin ikinci katında idari personel ofisi ve mutfak bölümüyle, Medrese ve Sıbyan Mektebi Salonu bulunmaktadır. Bu Salonda, belgeler ve görsellerin sergilendiği salonda interaktif uygulama da kullanılmaktadır. Aydınlatılması spotlar yardımıyla sağlanmıştır.

Tanzimat Dönemi Eğitim Modernizasyon Salonu; duvar panolarında eski arşiv kayıtları, belgeler, posterler ve resimler bilgi yazıları ile teşhir edilmektedir. Bu bölümde ayrıca Mustafa Kemal Atatürk'ün harf devrimi de canlandırma ile anlatılmaktadır. Duvar tipi tek yüzü cam vitrin içinde eski kitap ve belgeler çok katmanlı olarak sergilenmektedir. Sergi salonu, vitrin içi aydınlatma ve duvar aplikleri ile aydınlatılması sağlanmıştır.

Enderun Mektebi Salonu; duvarlarda dönemin giyim-kuşamı birebir ölçülerdeki minyatür insan tasvirleri ile görselleştirilmiştir. Osmanlı Devleti'nin Mülki ve Askeri idarecileri yetiştiren Enderun mektebi hakkında tüm bilgilere ulaşılabilir. Objeler ve belgeler duvar vitrinleri içinde ve masa üstünde, Poster ve detaylı bilgilendirmeler duvar yüzeylerinde sergilenmiştir.

Müzenin bodrum kat Bilginler Salonunda, duvar nişleri içine yerleştirilen 12 bilginin balmumu heykeli sergilenmektedir. Salonda canlandırma uygulamaları da kullanılmıştır (resim:147). Salon ayrıca eğitim, kültür faaliyetlerine ve konferanslara da ev sahipliği yapmaktadır. Salonun aydınlatması duvar nişlerindeki balmumu heykeller üzerinden ve tavandaki spotlardan yapılmaktadır. Müzenin arka bahçesinde dinlenme ve seyir terası bulunmaktadır.

Resim 151: Cumhuriyet Eğitim Müzesi, Türk Bilginleri Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

İzmir Cumhuriyet Eğitim Müzesi-İl Eğitim Tarihi ve Teknoloji Müzesi, teknolojinin kullanıldığı aktif faaliyetlerin sık yapıldığı, modern bir müzede olması gereken her uygulamanın doğru kullanıldığı, küratörlüğünü Sinan Ceco'nun yaptığı sergide, tarih teması kronoloji dikkate alınarak düzenlenmiştir. İzmir İl sınırları içinde butik tarzda uygulanan bu müze, içerisindeki materyaller ve sergileme teknikleri bakımından, müzecilik açısından değerlidir. Sergileme ve materyal seçimlerinin yanı sıra, çalışanları ve müze müdürünün anlayışı ve ilgisi, kapsamlı bilgileri sayesinde müze sevilen, vakit geçirilebilen aktif bir yapıya dönüşmüştür. Sadece bir müze değil sosyal faaliyetlerinde merkezi konumundadır. Sık sık yapılan masal anlatı geceleri, türkü ve musiki geceleri, öğrencilere yönelik boyama ve drama günleri müzeyi yaşayan bir alana dönüştürmüştür. Yolu oradan geçerken tesadüfen gelen kişiler dahi müzenin müdavimleri arasına dönüşmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı müze, Pazar ve Cumartesi günleri kapalıdır. Haftanın diğer günleri, ücretsiz olarak ziyaretçilerine hizmet vermektedir. Hafta sonları etkinlik program listesi web sayfasından³⁴⁰ takip edilebilir.

³⁴⁰ T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, **İzmir Cumhuriyet Eğitim Müzesi**;
<https://izmircumhuriyetegitimmuzesi.meb.k12.tr/> (04.05.2023)

2.17. BALÇOVA

İzmir'in yüz ölçümü bakımından en küçük ilçelerinden olan Balçova'nın, doğusunda Konak ilçesi, güneyinde Karabağlar ilçesi, batısında Narlıdere ilçesi ve kuzeyinde İzmir Körfezi yer almaktadır.

Eski dönemlerde Ayesefi köyü olarak anılırken, köyün bulunduğu arazi balçık olduğundan dolayı Balçık Havi'ye, sonradan da Balçık Ova ve bugün ismi Balçova adına dönüşmüştür.³⁴¹

İzmir merkezine yakın bir ilçe olan Balçova'nın tarihi kayıtları göstermektedir ki İyon, Pers, Roma, Bizans gibi medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır.³⁴² M.Ö. 8. yüzyılda İzmir'de yaşamış Homeros'un İlyada Destan'ında, Agamemnon ve Menelaos'un Truva Savaşında yaralanan askerlerini, Balçova'da bulunan şifalı sularla iyileştirmek için, burada kapalı küçük yapılar yaptırdığını yazmaktadır.³⁴³

Birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ilçe, 1400'lerin sonunda Türklerin hâkimiyetine geçmiş, 1910 yılında Balçova Köyü olarak bilinirken, ilk 1963 yılında belediye olmuş, 1980 yılında Narlıdere ilçesine bağlanıp semte dönüştürülmüş, 1992 yılında yeniden belediye statüsüne geçirilmiştir.³⁴⁴

2500 yıllık tarihiyle Balçova'da bulunan Agamemnon kaplıcalarını diğer kaplıcalardan ayıran en belirgin özelliği tarihte bilinen ilk hastane olmasıdır. Günümüzde Balçova Kaplıcaları olarak bilinen bu tesis, yerli ve yabancı birçok kişinin şifa bulmak için gelmesine neden olmaktadır.³⁴⁵

2.17.1. İnciraltı TCG Ege ve TCG Piri Reis Deniz Müzesi

Ege Bölgesinin ilk müze gemileri olan İnciraltı TCG Ege ve TCG Piri Reis Deniz Müzesi Balçova Kaymakamlığı ve Güney Deniz Saha Komutanlığı arasında

³⁴¹ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, **Balçova**; <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77439/balcova.html> (04.05.2022).

³⁴² T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, **Balçova**; <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77439/balcova.html> (04.05.2022).

³⁴³ Aygen Deniz, **Termal Turizmin Bölgesel Kalkınmadaki Etkisi: Balçova Agamemnon Kaplıcaları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, İzmir, 2019, s.37.

³⁴⁴ Deniz, 2019, s.40-41.

³⁴⁵ Deniz, 2019, s.45.

imzalan protokolle 1 Temmuz 2007 tarihinde İnciraltı İskelesinde ziyarete açılmıştır.³⁴⁶

Aktif görevlerini tamamladıktan sonra hizmet dışına ayrılmış, TCG Ege Fırkateyni ile TCG Pirireis Denizaltısı “1. sınıf Askeri Müze” niteliğinde hizmete girmiştir.³⁴⁷ Daha sonra yenileme ve iyileştirme çalışmaları kapsamında 2014 yılında helikopter platformu ve askeri helikopter eklenmiş, 16 Mart 2015 tarihinde de hücumbot ziyarete açılmıştır.³⁴⁸

Tersane Komutanlığı’na TCG Ege Fırkateyni bünyesinde, sergi ve konferans salonları için alanlar oluşturulmuş, bazı bölümleri ise orijinal haliyle muhafaza edilerek aslına uygun müze olarak açılmıştır.³⁴⁹ Müze alanında gemi yaşamı, kamaralar, mankenlerle desteklenerek sergi alanı oluşturulmuştur. Müze içinde gemi maketleri, yağlıboya deniz temalı tablolar, gemilere ait mekanik parçalar ve düzenekler, silahlar, denizcilik tarihi boyunca asker kıyafetlerden oluşan etnografik sergi ve gemi mutfak araç gereçlerinden oluşan objeler ziyaretçiler tarafından gezilebilmektedir.

Nesneler masa tipi cam vitrinler, duvar tipi üç yüzölçümlü cam vitrinlerde sergilendiği gibi, bazı objeler koruma şeridiyle ayrılan alanlara yerleştirilerek teşhir edilmiştir. Gemi içi yaşam, cansız mankenler yardımıyla canlandırılmış (resim:148), eserlerin yanında konumlanmış tanıtım kartları bulunmaktadır. Doğal ışık kullanılmamış, gemi içi ve vitrin içi aydınlatma yoluyla nesnelerin görünürlülüğü sağlanmıştır. Müzeye gruplar halinde ziyaretçi alınmaktadır. Her gruba eğitilmiş bir Er rehberlik etmekte, her detayı anlatmakta, sorulan her soruya yanıt vermektedir. Müze içinde zorunlu güzergâhtır mevcuttur. Tipoloji ve kronoloji gözetilerek düzenlenen teması tamamen askeri denizciliğin gelişimine dayalı, Türk Deniz Kuvvetlerinin geçmişten günümüze tarihini anlatmaya yöneliktir.

³⁴⁶ T.C. Balçova Kaymakamlığı, **Müze Gemi**; <http://www.balcova.gov.tr/muze-gemi> (06.05.2022).

³⁴⁷ Müze Ziyareti Sırasında Edinilen Bilgidir.

³⁴⁸ İzmir Deniz Müzesi Web Sitesi; <https://turkishmuseums.com/museum/detail/22319-izmir-deniz-muzesi/22319/1> (08.09.2022).

³⁴⁹ Müze Ziyareti Sırasında Edinilen Bilgidir.

Resim 152: İnciraltı TCG Ege ve TCG Piri Reis Deniz Müzesi, Revir

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

İzmir Müze Gemiler Müdürlüğüne bağlı olan müze, İnciraltı Rekreasyon Alanı İskelesinde bulunmaktadır. Pazartesi günleri, dini bayramların birinci günü ve 1 Ocak tarihlerinde kapalıdır. Haftanın diğer günleri açık olup, 18 yaş altı öğrenci ve çocuklar için ücretsiz, diğer ziyaretçiler için girişte ücret alınmaktadır.

2.18. BUCA

İzmir'in 9 km güneydoğusunda yer alan Buca ilçesi, kuzeyinde Konak ilçesi, kuzeydoğusunda Bornova ilçesi, güneyinde Torbalı ilçesi, doğusunda Kemalpaşa ilçesi, batısında Gazimur ve Karabağlar ilçeleri bulunmaktadır.³⁵⁰

Resmi evraklarda ilk olarak Buca ismi, 1688 yılında bölgede yaşanan deprem sonrası Fransız konsolosluğunun tuttuğu evraklarda rastlanılmaktadır.³⁵¹

³⁵⁰ Buca Belediyesi, **Buca Hakkında**; <https://www.buca.bel.tr/Buca-Hakkinda/2/buca-hakkinda/buca.html> (24.04.2023)

Tarihi belgelerde, 1235 yılında İznik Devlet Kralı “İoyanis Lenvon Manastır” sınırlarını tespit ettirirken, Kral yolu yakınında Kohi denen bir yerleşke adı geçmektedir.³⁵² Kohi antik Yunancada kapalı açının iç tarafı, dibi anlamındadır, Kohi denen yerleşke bugün Buca dediğimiz alandır.³⁵³ Zamanla bu Kohi ismi Gonia, Bugia ve Buca’ya dönüşmüştür.³⁵⁴ Bir başka varsayımda Bizans döneminde bölgede yaşamış toprak zengini Vuza, Uza ya da Vuzas isimli kişiden geldiğine dairdir.³⁵⁵

Buca ilçesinde yapılan kazılar sonucunda antik çağdan beri yerleşim olduğu görülmüş, sırasıyla İyon, Lidya, Pers, Büyük İskender, Pergamon Krallığı, Roma ve Bizans’ın hüküm sürdüğü ve en son Osmanlı İmparatorluğu’nun topraklarda egemen olduğu bilinmektedir.³⁵⁶

19.yüzyılın ortalarında Türkiye’nin ilk defa kurulan demiryolu hattı, İzmir-Aydın tren yolunun Buca’dan geçmesi, bölgeyi merkeze rahat ulaştır hale getirmiş, bu sayede ticaretle uğraşanlar ve üst mevkilerde çalışan kişiler bölgeye yerleşerek, ilçenin kültürel ve fiziksel dokusunu farklılaştırmış, Levanten ailelerin nüfusunun Buca’da artmasını sağlamıştır.³⁵⁷ İlçeye 1980 yılından sonra Dokuz Eylül Üniversitesinin açılmasıyla birlikte göç alımı hız kazanmış, yıllar içinde katlanarak devam etmiş, günümüzde mega-ilçe konumuna gelmiştir.³⁵⁸

2.18.1. Buca Göç ve Mübadele Anı Evi

İzmir’in Buca ilçesinde, Kasaplar Meydanında yer alan yapının tarihi bilinmemekle birlikte, yapının bahçesinde bulunan çeşmenin üstünde yazan kitabeye göre tarihlenmesi yapılmakta, 1904 tarihinde “cumbasız sakız tipi ev” tipinde, üç katlı

³⁵¹ Raziye Oban, **İzmir’in Eski Kentsel Dokusunun Korunması ve Turizm Açısından Değerlendirilmesi**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Öğretmenliği Programı, İzmir, 2006, s.136.

³⁵² Buca Belediyesi, **Tarihçe**; <https://www.buca.bel.tr/Buca-Hakkinda/1/tarihce/buca.html> (24.04.2023)

³⁵³ Oban, s.136.

³⁵⁴ Oban, s.136.

³⁵⁵ T.C. Kültür ve turizm Bakanlığı, **Buca**; <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77445/buca.html> (24.04.2023).

³⁵⁶ Mert Çelik, **Buca Levanten Konutlarında Kültürel Değerlerin Sürekliliği**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2016, s.19.

³⁵⁷ Çelik, 2016, s.21.

³⁵⁸ Çelik, 2016, s.25.

planlanarak inşa edilmiştir.³⁵⁹ Yapı uzun yıllar konut olarak kullanılmış, İzmir İl Özel İdaresi'nin katkılarıyla Büyükşehir Belediyesi tarafından 2013 yılında restorasyonu tamamlanmış, 2017 yılında Göç ve Mübadele Anı Evi olarak hizmete girmiştir.³⁶⁰

Göç ve Mübadele olgusunu toplumsal, siyasi ve ekonomik yönleriyle geniş kapsamda ele alan müze, hem kronolojik hem de tematik olarak anılar üzerinden tarihsel süreci belgeler, arşiv kayıtları, fotoğraflar, kıyafetler ve nesnelerle anlatmıştır (resim:149).

Resim 153: Buca Göç ve Mübadele Anı Evi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Müze bahçesi duvarlarında mübadele döneminin tarihi akışı, imzalan anlaşmalar grafiksel bir düzenleme ile anlatılmıştır. Tarihi anlatan metinler metal üzerine yazılarak bahçe duvarlarında konumlandırılmıştır. Bahçede müze ziyaretçilerinin dinlenebilmesi için alan düzenlemesi de yapılmıştır.

³⁵⁹ İzmir Kent Arşivi Müzesi, **Buca Göç ve Mübadele Anı Evi**;
<https://www.apikam.org.tr/tr/Apikam-Arsiv/1/62?tab=75> (05.01.2023).

³⁶⁰ İzmir Kent Arşivi Müzesi, **Buca Göç ve Mübadele Anı Evi**;
<https://www.apikam.org.tr/tr/Apikam-Arsiv/1/62?tab=75> (05.01.2023).

Müze giriş katında idari ofis ve personele ait oda ve üç sergi salonu bulunmaktadır. Sergi salonunun giriş koridorunda, fotoğraflar ofset baskı yoluyla tuvaler üzerine aktarılmış, duvarlara kronoloji takip edilerek yerleştirilmiştir.

İlk sergi salonunda, mübadele zamanı gelen insanların tuttıkları günlüklerden kesitler, şeffaf plakalara yazılıp sergi alanına asılmış, göç yolunda çekilen zahmet bavul, çuval gibi objeler kullanılarak zemin üstünde canlandırılmış, duvarlarda pano üstünde yazılı metinlerle o zorlu süreç anlatılmıştır.

İkinci sergi salonunda, göç sırasında kullandıkları “Gülcemal” isimli geminin öyküsü panolarda metinler ve fotoğraflarla anlatılmakta, ayrıca ön pruvastan bakar şekilde canlandırması yapılmıştır.

Üçüncü sergi odasında açık ayaklı cam masa vitrinler kullanılmış, objeler, evraklar, belgeler ve fotoğraflar vitrin içlerinde sergilenmektedir. Sergi salonunda dönemin gazetesi, tüm duvara duvar kâğıdına baskı olarak uygulanıp yerleştirilmiştir. Bu alanda, tek yüzü cam duvar vitrini içinde defter, belge ve yazılı metinler teşhir edilmektedir. Kıyafetler duvara monte edilmiş tek yüzü camlı vitrinlerde sergilenmektedir. Müzenin tamamı spotlar ve pencere açıklıklarından sağlanan ışıkla aydınlatılmaktadır. Odaların düzenlemesi tematik olmakla birlikte kronoloji gözetilmiş, tarihi dönem bilgileri, duvarlara konulan metinlerle takip edilmektedir. Tüm nesnelerin bilgi kartları mevcuttur.

İkinci kata ahşap merdivenlerle ulaşılmaktadır. Merdiven boyunca duvarlarda, bire bir ölçekte eski dönem kıyafetleriyle tasvir edilen, kucaklaşan insanlar resmedilmiştir. İkinci kat tek bir sergi salonundan oluşmaktadır. “Tahaffuzhane” adı verilen bu sergi salonunda fotoğraflar başlıca sergi malzemesi olarak kullanılmış, genel olarak çerçevesiz baskı şeklinde teşhir edilmiştir. Salonun ortasında döner bir panel hazırlanmış çevirdikçe tahaffuzhanede o dönem yaşanan olaylar fotoğraflarla anlatılmıştır. O anlara ait materyaller tek yüzlü, çok katlı, cam duvar vitrinlerinde sergilenmektedir. Olay örüntüsü duvar panolarında yazı ile anlatılmış, sergilenen nesnelerin ve fotoğrafların kısa tanıtım kartları da bulunmaktadır. Odanın aydınlatması pencere açıklıklarından sağlanmakta, açık renk duvar zeminiyle oda ferah ve bol ışıklı görünüm kazanmıştır.

Üçüncü ve son kata, ikinci kattan devam eden ahşap bir merdivenle ulaşılmaktadır. Sağdan ilk odada, mübadele ile gelen insanlara ait, aile ve kişisel eski

siyah beyaz fotoğraflar, varaklı çerçevelerle asılmış gibi görünmesine rağmen üç boyutlu duvar kaplaması şeklinde sergilenmektedir. Dönemin insanların anılarından alıntılar duvarlarda şeffaf tabelalarda yazılı olarak teşhir edilmektedir. Salonun köşesine konumlandırılan sandıkların ağızları camla kapatılmış vitrine dönüştürülmüş, sandıkların içlerinde eski seccade, işlemeler, örtüler ve benzeri nesneler sergilenmektedir. Eski kıyafetler duvara monte edilmiş tek yüzü cam vitrinlerde teşhir edilmektedir. Salon aydınlatması spotlarla sağlanmıştır.

Üçüncü kat ikinci sergi salonunda, fotoğraflar birebir ölçüde büyütülüp şeffaf camlara yerleştirilerek çok katmanlı sergi düzeni oluşturulmuş (resim:150), salonun bir duvarı, sergiyi gezen kişilerin izlenimlerini yazıldığı anı defterlerinden oluşmaktadır. Solon pencere açıklıklarından doğal aydınlatma yoluyla görünür kılınmıştır.

Üçüncü ve son sergi salonunda, mübadele zamanı gelen zanaatkarların fotoğrafları, anılarından alıntılarının olduğu panolar, objeler ve üretim aletlerinin sergilendiği, açık ayaklı cam masa tipi vitrinler ve duvar üstü tek yüzü cam vitrinlerden oluşmaktadır. Bazı fotoğraflar iki taraflı çevrilebilmektedir. Salon aydınlatması pencere açıklıklarından sağlanmaktadır.

Resim 154: Buca Göç ve Mübadele Anı Evi, Üçüncü Kat Sergi Salonu

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Müzede tarih ve etnografya teması kronoloji ve tipoloji dikkate alınarak düzenlenmiştir. Müzede sesli anlatım mevcut değildir, butik müzelere örnek teşkil etmekte, detayları insan anılarından oluşmakla beraber bu anıların anlatımı objelerle, fotoğraflarla desteklenmiş, canlandırmalar mankensiz nesnelerle uygulanmıştır. Müzede teknolojik uygulama bulunmamaktadır.

İzmir Büyükşehir Belediyesi ve İzmir Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesine bağlı olan müze, Buca Kasaplar Meydanında bulunmaktadır. Pazar günleri kapalı, haftanın diğer günleri, ücretsiz olarak ziyaretçilere açıktır.

2.18.2. Dokuz Eylül Üniversitesi Bayrakbilim ve Türk Bayrakları Müzesi

İzmir'in Buca ilçesinde, Dokuz Eylül Üniversitesinin Dokuzçeşmeler Yerleşkesi'nde bulunan Eylül Köşkü restorasyonu tamamlandıktan sonra, Türkiye'de bir ilk ve tek "Bayrakbilim ve Türk Bayrakları Müzesi" olarak, 9 Eylül 2020 tarihinde açılmıştır.³⁶¹

Müze binası; 19. yüzyıl sonu 20. yüzyıl başında, Levanten- Neoklasik tarzda İngiliz topluluğunun üyelerinden olan Barf ailesi tarafından yaptırılmış, 1940'lardan sonra birçok kez el değiştirmiş, 1987 yılından itibaren Dokuz Eylül Üniversitesi bünyesine dâhil edilmiş, uzun süre fakültenin farklı birimlerine hizmet vermiştir.³⁶²

Müze binası, geniş bir bahçe içinde, ana yapının ve müştemilatın birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Üç kata yayılan mekânın, zemin kat ve birinci katları karniyarik plan şemasını andıran, orta hol merkezli mekân dağılımından oluşmaktadır.³⁶³ Bodrum kat ise tek bir mekândan oluşmakta, bodrum üstü zemin katta orta hol merkezli yaşam alanları yerleştirilmiş, zemin üstü birinci kat orta hol giriş cephesine açılan geniş bir balkonla sonlanmaktadır (resim:151).³⁶⁴

³⁶¹ Müze ziyaretinde elde edilen bilgidir.

³⁶² Akkurt, s. 208.

³⁶³ Akkurt, s. 208.

³⁶⁴ Akkurt, s. 208,210.

Resim 155: Dokuz Eylül Üniversitesi Bayrakbilim ve Türk Bayrakları Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, fotoğraf arşivi

Müze; dört sergi salonu, Türk tarihinin bayraklarının sanal ortamda anlatıldığı bir salon, arşiv bölümü ve kütüphane, çocukların müzede vakit geçirebilmeleri ve etkinlikler için ayrılan çocuk atölyesiyle hizmet vermektedir.

Müze zemin kat giriş kısmında ana holde karşılama ve idari ofis bulunmaktadır. Ana holün iki yanında bulunan sergileme salonlarında, müze eserleri bayrak ve ay yıldız teması gözetilerek kronolojik sıralama düzeninde sergilenmektedir.

Zemin kat “Ay Yıldız’ın Tarihi” temalı sergi salonunda, bayrak olmak üzere, ay yıldızın vurgulandığı kumaş, cam, metal ve çeşitli malzemelerden oluşan objeler, belgeler, evraklar, kahramanlık madalyaları, fotoğraflar ve resimler metal çerçeveli cam masa vitrinler ve dört yüzü cam duvar vitrinlerinde katmanlı olarak sergilenmektedir. Tavandan aşağı asılı, orta ekseninde dikdörtgen prizma ışıklı büyük bir panonun yüzeyinde bilgi yazıları bulunmaktadır. Duvarlarda bayrak ve fotoğraflar çerçevelerle, çiviler yardımıyla değil iplere asılı bir düzeneğe tutturulmuş biçimde teşhir edilmektedir (resim:152). Sergi salonu spotlar yardımıyla aydınlatılmış, pencere açıklıklarından gelen doğal ışıktan da faydalanılmıştır. Tüm eserlerin tanıtım kartları bulunmaktadır.

Resim 156: Dokuz Eylül Üniversitesi Bayrakbilim ve Türk Bayrakları Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Müzedeki seramik eserlerin sergilendiği “Ay Yıldız” sergi salonunda, tamamen kırmızı rengin hâkim olduğu yüzey rengi seçilmiş, ay yıldızın vurgulandığı desenlerdeki seramik eserler ve metal objeler, metal çerçeveli cam masa vitrinlerde ve dört yüzlü cam duvar vitrinlerinde teşhir edilmektedir. Aydınlatma vitrin içlerinden ve tavan spotlarından gerçekleştirilmektedir.

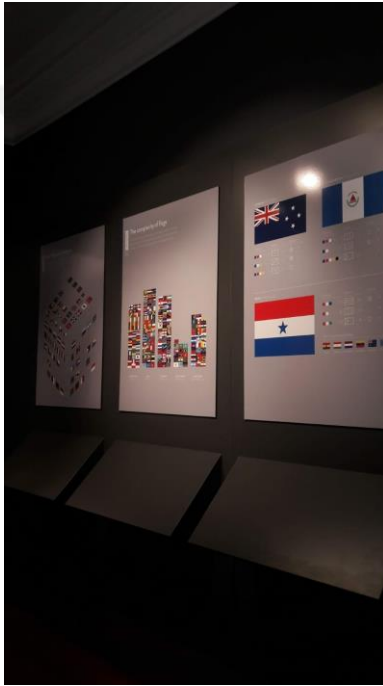
“Ay Yıldız’ın Tarihi” Etkileşim Salonu; müzenin interaktif monitör kullanılarak Türk’lerin ve Türk Bayrağı’nın tarihi tüm odayı saran ekrandan aktarılmaktadır.

Zemin üstü birinci kata ahşap merdivenlerden ulaşılmaktadır. Giriş holünde çeyiz sandıkları cam masa vitrinlere dönüştürülmüş, içlerinde Türk Bayrağı sergilenmektedir. Sandıkların devamında, Kurtuluş Savaşı sırasında Türk Bayrağı’nın dikildiği düşünülen antika dikiş makinesi sergilenmektedir. Bu sergi alan koruma çemberi içine alınmıştır. Duvarda Kurtuluş Savaşı temalı yağlı boya bir eser ve çerçeveler içinde eski Türk Bayrakları asılmış, tematik bir sergi düzenlenmiştir. Bu kattaki soldaki ilk sergi salonunda, “Konuşan Fotoğraflar Sergisi” Halûk Perk’e ait koleksiyon teşhir edilmektedir. Duvarlarda, Cumhuriyetin ilk dönemlerine ait bayrakların merkezde olduğu, farklı toplulukların fotoğrafları

çerçevesiz baskı yöntemiyle büyütülerek asılmış, cam masa vitrinler içinde, orijinal fotoğraflar sergilenmektedir.

Birinci kat ikinci sergi salonunda farklı ülkelerin bayrakları ve bayraklarının gelişme örüntüsü interaktif kioks yardımıyla ekrana yansıtılmakta ve seçilen ülkenin bayrağının gelişim evreleri izlenebilmektedir (resim:153). Ayrıca bu katta kütüphane ve arşiv odası, çocuklara yönelik atölye ve dinlenme odası düzenlenmiştir.

Resim 157: Dokuz Eylül Üniversitesi Bayrakbilim ve Türk Bayrakları Müzesi

Kaynak: Sultan Özkan Özçelik, Fotoğraf Arşivi

Müzedeki eserler tarih temasında, kronoloji ve tipoloji dikkate alınarak düzenlenmiştir. Müze içinde sesli anlatım düzenlemesi yoktur. Müze personeli sergilenen eserlere hâkim, geniş bir bilgiye sahiptir. Talep edildiği anda rehberlik hizmeti vermekte, eserler hakkında sorulan her soruyu yanıtlamaktadır.

Dokuz Eylül Üniversitesine bağlı olan müze, Dokuz Eylül Üniversitesi Dokuzçeşmeler Yerleşkesinde bulunmaktadır. Haftanın 7 günü ücretsiz ziyaretçilerine hizmet vermektedir.

SONUÇ

İzmir ve ilçelerinde pandemi sonrası 2022 ve 2023'ün Mayıs ayına kadar açık olduğu belirlenen 47 müze araştırmalar sonucu tespit edilmiştir. Müzelerin tarihçesi, tarihi yapıların müzeye dönüştürülmesi, mekânsal özellikleri, eserleri sergileme biçimleri ve bağlı oldukları kurumlar elde edilen verilere dayanılarak, müze başlıkları altında adresleri ile birlikte yer almaktadır. İzmir'de müze temaları; Arkeoloji Müzeleri, Bilim ve Teknoloji Müzeleri, Denizcilik Müzesi, Doğa Tarih ve Jeoloji Müzesi, Ekonomüze, Endüstri Müzeleri, Etnografya Müzeleri, Kent Müzesi, Sanat Müzeleri, Tarih Müzeleri olarak sınıflandırılmıştır. Tablo 5'teki ayrıntılı listeye göre değerlendirildiğinde 12 çeşit müze teması olduğu belirlenmiştir. Bağlı olduğu kurumlara göre; Askeri Müze, Devlet Müzesi, Özel Müze, Üniversite Müzesi, Vakıf Müzesi ve Yerel Yönetim Müzesi'dir. "Koleksiyonlarına Göre Müzeler", "Bağlı Oldukları Kurumlara Göre Müzeler" sınıflandırılması yapılarak detaylı bir listesi hazırlanmıştır (Bkz. Tablo:5).

İzmir ilinde bulunan Müzeleri temalarına göre değerlendirdiğimizde görülmektedir ki Arkeoloji, Etnografya, Tarih, Sanat, Doğa Tarihi, Endüstri, Ekonomüze, Oyun ve Oyuncak, Kadın, Teknoloji, Kent Müzesi, Anı Evi temalarında müzeler bulunmaktadır. Buna karşın "Bilim Müzesi" kapalı ayrıca teknoloji ve ekomüze temalarında müzelerimiz bulunmamaktadır.

21. yüzyıla girdiğimiz bu süreç, günden güne değişen ve gelişen teknoloji müze temalarının vurgulanmasında etkin rol oynarken, henüz tüm müzelerimizde tam anlamıyla bu unsurlar kullanılamamaktadır. Buna karşılık yeni açılan müzelerimizde bu açık giderilmektedir örneğin; Kültür ve Sanat Fabrikası buna iyi bir örnektir. Bütün bu aksaklıkların başlıca nedeni müzelerimize ayrılan ödenek ve çalışan personel eksikliği, iş yükünün fazlalığı, nitelikli eleman eksikliği gösterilebilir. Müzelerin birçoğunun internet web sayfası bulunmakla beraber Devlet Müzeleri ve Özel Müzeler web sayfalarını aktif kullanırken, Yerel Yönetim Müzeleri ve Vakıf Müzeleri web siteleri olsa bile aktif kullanmamaktadır. Disiplinler arası iş birliği henüz tam anlamıyla uygulanamamaktadır.

İzmir şehrinde müzelerin tema uygulamaları nesneler, görseller, fotoğraflar ve cansız mankenler üzerinden kurgulanarak sağlanmaktadır. Oysa bunlara

teknolojik bilişim dünyası ve deneyimlemeye dayalı düzenlemeler getirilebilirse, müzelerin etkileşimi ve sürekliliği sağlanabilir.

Kentimizin sosyal ve ekonomik seviyesini, dünya standartlarına ulaştırma çabaları, yaşayan halkın bu sürece dâhil edilip, birlikte gelişimini sağlamak büyük bir gereksinimdir. Bu sürecin gelişim evreleri, öncelikli olarak müzeler aracılığıyla sergilenebilmektedir. Açık arşiv niteliği de taşıyan müzeler, bugünün dünyasında geçmişin ansiklopedileridir.

Bölgedeki müzelerin İzmir kültürüne katkılarına bakıldığında; Türkiye'nin ilklerinin yaşandığı, yeniliklere ve değişime açık şehir niteliği bulunan İzmir, tarih boyunca farklı kültürlerden gelen insanlara ev sahipliği yapmıştır. Bu misyonunu günümüzde de katlayarak devam ettirmektedir. İzmir'in bu yönü göz önüne alındığında, 2019 yılındaki son nüfus sayımına göre 4 milyon 462 bin 56 kişinin³⁶⁵, bir arada kent içinde sürdürülebilir bir yaşam sağlaması, sadece ekonomik kazançla devam ettirilemez. Bu kadar yüksek rakamların ortak paydalarda bir araya gelebilmesi, kentlilik bilincinin oluşturulması, asgari ortak hedeflerde birleşebilmesi gerekmektedir. İzmir'de bulunan müzeler bu anlamda gerek tarihsel bilincin oluşması gerekse kentlilik kültürünün aktarılması için ortak mekânlar oluşturmaktadır.

Sosyal etkinlikleriyle, bireylerin etkileşime girmesini ve birlikte zaman geçirmelerini, eğlenirken ortak paydada buluşmalarını sağlamaktadır. Müzeler, toplumun değişken yapısında birliktelik unsurunu vurgulayan, aidiyet hissini geliştiren oluşumlardır.

Eğitim ve öğretime katkıları düşünüldüğünde ise, yaşayarak öğrenmeyi desteklemektedir. Son araştırmalara göre öğrenciler, müzelerin disiplinler arası öğrenme alanı olduğunu, farklı bakış açıları geliştirmelerini sağladığını, günlük yaşamla bağ kurmalarına katkı yaptığı görülmektedir.³⁶⁶ Birçok disiplini bünyesinde barındıran müzeler sadece bir yapı olmaktan çıkıp, sürdürülebilir olduğunu, değişimi takip edip yenilenebilir olduğunu, sergilenen nesnelerin bilgi ve çeşitliliğinin günden

³⁶⁵ T.C. İzmir Valiliği: <http://www.izmir.gov.tr/demografik-bilgiler>

³⁶⁶ Nesrin Aslan, **Ortaöğretim Öğrencileri İçin Müzede Öğrenme**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzecilik Anabilim Dalı, İzmir, 2023, s. 74.

güne artmasından, temalarının çeşitliliğinden, bir kenti oluşturan unsurlardan biri olduğunu kanıtlamıştır.

Bölgedeki Müzeler, İzmir şehrinin hareketli yaşamında, bilgiye en hızlı ulaşılan, yaşayarak öğrenilen, ezbere dayanmayan dinamik unsurlardır. Genç yaşlı, her sınıftan insanın, özellikle eğitim çağındaki gençler için müzeler, sergi salonlarındaki yaşadıkları deneyimlerle, arşiv ve kütüphanelerindeki sürekli bilgi akışıyla, geçmişten geleceğe bakış açılarını, geliştirmelerinde köprü vazifesi görmektedir.

Bugün müzeler sadece bilgi ve kültür aktarımının olduğu yapılar olmaktan çıkıp şehrin ekonomisini de destekleyen bacasız fabrikalar konumundadır. Hiç azımsanmaması gereken bu durum, şehre sıcak para akışını yurtiçi ve yurtdışı ziyaretçileri ile sağladığı gibi sadece bulunduğu bölgeyi değil tüm ülkelerin tanıtım yüzleridir. Turizm sektörü günümüzde ülkelerin ekonomi lokomotiflerinden biri haline dönüşmüştür. Bu alanda önemli paya sahip ülkelere bakıldığında doğa, tarih ve kültürel zenginliklerini bir çatı altında toplayıp müzelerde sergileyerek ziyaretçi sayılarını arttırmış, sektörden daha çok kazanım elde etmeyi başarmıştır. Turistlerin tercihleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde müzeler ziyaret edilen yerlerin seçilmesinde büyük rol oynamaktadır. Bugün birçok ülke reklam yüzü olarak tanıtımlarında müzelerini kullanmaktadır. Fransa'nın başkenti Paris'te bulunan "Louvre Müzesi" dünyanın en büyük ve bilinen sanat müzesidir. Leonardo Da Vinci, Michelangelo ve birçok sanatçıdan dünyaca bilinen tablolara ev sahipliği yapmaktadır. Müze içinde ünlü sanat eserlerinin yanı sıra dünya medeniyetlerinden örneklerde sergilenmektedir. İslami Eserler ve Anadolu Medeniyetleri bölümünde binlerce eser teşhir edilmektedir. Birçok medeniyet ve kültürden, farklı zaman dilimlerinden binlerce eseriyle dünyada en çok bilinen müzelerdendir. Mısır'ın başkenti Kahire'de bulunan "Mısır Müzesi" Mısırın kadim tarihi ve dünya tarihinden birçok eseri ve kültürel birikimiyle bugün en çok bilinen tarih müzelerinden biridir. Rusya'nın Saint Petersburg şehrinde yer alan Ermitaj Müzesi yaklaşık 3 milyon eserden oluşan sanat ve kültür müzesidir. Dünyanın en büyük resim koleksiyonuna sahiptir. Amerika Birleşik Devleti'nin New York şehrinde bulunan Amerikan Doğa Tarihi Müzesi sergi salonları, araştırma laboratuvarları ve kütüphanesiyle dev bir komplekstir. Türkiye'nin İstanbul şehrinde bulunan İstanbul Arkeoloji Müzesi

Anadolu Medeniyetlerinden ve Osmanlı İmparatorluğu'nun hüküm sürdüğü topraklardaki medeniyetlerden binlerce eserle dünya miraslarını bünyesinde barındırmaktadır. Bunlara Türkiye'de İzmir şehrinde bulunan, "Bergama Müzesi" Erken Tunç Döneminden, Bizans Dönemine kadar çeşitlilik gösteren koleksiyonuyla, "Efes Arkeoloji Müzesi" sahip olduğu yaklaşık 64 bin eser sayısı ile, dünyaca tanınış Artemis heykeli, Sokrates başı, Yunuslu Eros heykelciği vb. önemli eserleriyle bilinen bu iki arkeoloji müzesi de dâhil edilebilir. Tüm bu örnek gösterilen ve benzeri müzelerde sadece bulundukları ülkelerin ortak kültürlerini değil, dünya tarihinde farklı medeniyetlerin ve dönemlerin izleri görülebilmekte ve bunları en iyi şekilde teşhir etmektedirler.

İzmir Büyükşehir merkez ve ilçelerinde bulunan aktif halde hizmet veren müzeler incelendiğinde, görülmektedir ki geçmişin izlerinin barındığı yapılarıyla, insana dair birikimleriyle, müzeler İzmir'in vazgeçilemez unsurlarıdır.

Her bir müze kendi içinde teması ve sergileme teknikleriyle sadece eğitime değil, kentlilik bilincini de desteklemektedir. Toplumumuzun sürdürülebilir birlikteliğinde, yaptıkları aktiviteler ve verdikleri eğitimlerle kent yaşamına katkı sağlamaktadırlar. Arşiv ve kütüphaneleri, nitelikli eserleriyle akademik ve bilimsel çalışmaları desteklemektedirler. İzmir şehrinin kaydını tutan, toplumun hafızasını sürekli tazeleyen, farklı bakış açıları geliştiren bu yapılar, sadece kentte yaşayan insanımıza değil, yurt içi ve yurt dışı misafirlerine de bölgenin tanıtımında öncülük etmektedir.

Bu anlamda müzeler, görüldüğü gibi geçmişi koruma ve aktarmakla kalmayıp, sosyal yaşama ve eğitime dâhil olup, hizmet türlerini de arttırmışlardır. Tüm bunları yaparken müzeler, devlet ve yerel yönetimlerle işbirliği içinde toplum için cazibe merkezi halini almışlardır.

Müzeler tarihe, sanata, bilime, demografik yapıya, sosyal hayata dair farklı hedefler belirleyen, özellikle bulunduğu bölgedeki insanların eğitilmesi ve geliştirilmesi için kar amacı gütmeyen faaliyet gösteren önemli kuruluşlardır. Müzeler; devlet, yerel yönetimler, vakıflar, kurumlar ve kişiler tarafından kurulup geliştirilmekte, daha geniş topluluklara ulaşabilmek için oluşturdukları stratejik planlamalarla, ziyaretçi memnuniyeti ve devamlılığını sağlama gayretindedirler. Buna karşın, koydukları hedeflere uygun stratejileri geliştirme konusunda müze

yöneticisi, personel, mimari yapı ve çevresel etkilerden kaynaklı sorunlar yaşanabilmektedir. Tüm bunların ışığında İzmir’de bulunan müzeler de görülen bazı aksaklıklar aşağıda sunulmaktadır.

- Müzeler ulaşılabilir bir yerde olmalı, toplu ve özel araçla ulaşım sağlanabilecek noktalar seçilmeli, ayrıca bulundukları yerleri iyi tarif eden tanıtımlar yapılmalıdır. Örnek; Urla’da bulunan Arkas Sanat Müzesi, ziyaretçilerin ulaşımı sadece özel araçlarla sağlanabilmektedir.

- Müze personeli bilgili ve güler yüzlü olmalıdır. Örnek; Polis Anı Evi personeli, müze eğitimi ve ziyaretçi karşılama konusunda kurum içi eğitimlerle desteklenerek bu eksikliği giderilebilir.

- Müze içi temizlik ve bakım düzenli olmalıdır. Örnek; Öşür Hanı Kent Evi tek kişilik bir personelle, temizlik, güvenlik ve hatta rehberlik gibi görevlerin hepsini yürütmeye çalışmaktadır. Belirli aralıklarla yapılan eserlerin bakım işlemi yeterli gelmemekte müze içi bakımsız ve pis görünmektedir. Aynı şekilde Polis Anı Evi de bakımsızdır.

- Müze broşürleri, tanıtım ilanları bulunmalı, ziyaretçi ile paylaşılmalıdır. Hemen hemen her müzemizde bu eksiklik mevcuttur. Devlet Müzeleri ve Özel Müzelerde broşür ve tanıtım ilanları düzenli olarak yenilenirken, Yerel Yönetim Müzeleri ve Vakıf Müzelerinde broşür ve tanıtım ilanları birçoğunda yoktur. Örnek; 100. Yıl Anı ve Sergisi, İzmir Gazeteciler Cemiyeti Basın Müzesi, Kadın Müzesi, İzmir Müzik ve Müzik Enstrümanları Müzesi vb. müzelerimizde bu çalışmalar bulunmamaktadır.

- Müze tasarımı sırasında ses, görüntü, canlandırma kullanılacak materyaller ve kioks gibi teknolojik aletler eğitimi ve gelişimi kalıcı yapacağından etkin kullanılmalıdır. Örnek; Cumhuriyet Eğitim Müzesi-İl Eğitim Tarihi ve Teknoloji Müzesi, bu anlamda en uygun müzelerimizdendir.

- Müze ziyaretçilerinin müze etkinliklerinden haberdar olmaları ve katılımı sağlanmalıdır. Örnek; Efes Arkeoloji Müzesi, broşür, el ilanları, basın ve sanal platformda etkin olarak halkı bilgilendirmektedir.

- Müze bünyesinde alışveriş mağazası, kafe ve dinlenme alanları oluşturulmalıdır. Örnek; İzmir Kültür Sanat Fabrikası Müzesinin ziyaretçilerine sağladığı dinlenme alanları gösterilebilir.

- Müzelerde yaşlı ve engelli ziyaretçiler düşünölmeli, gerekli düzenlemeler ve ihtiyaçlar tamamlanmalıdır. Örneğ; Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi, İzmir’de engelli vatandaşların her anlamda rahat ziyaretine uygun tasarlanmış yapıdır.

- Müze giriş bölümlerinde, anlaşılır yön tabelaları ve müze akışını gösteren haritalar bulunmalıdır. Devlet müzeleri ve Özel Müzelerde bu uygulamaya dikkat edilirken, Yerel Yönetim Müzeleri ve Vakıf Müzelerinde uygulamada eksikler görölmektedir. Örneğ; Ümrân Baradan Resim ve Güzel Sanatlar Müzesi, Öşür Hanı Kent Evi, İbrahim Hakkı Ayvaz Kent Müzesi ve Bedia Akartürk Sanat Müzesi, Müesser Aktaş Tarih ve Etnografya Tarih Evi, 100. Yıl Anı ve Sergisi gibi müzelerimizde anlaşılır yön tabelaları ve müze akışı haritaları bulunmamaktadır.

- Müze sergi salonlarında dinlenmek için bank veya sandalyeler yerleştirilmelidir. Örneğ; İzmir Arkeoloji Müzesi iyi bir örnektir.

- Müze giriş bölümlerinde, ziyaretçilerin çanta, mont vs. gibi kişisel eşyalarını bırakabilecekleri vestiyer ya da dolaplar bulundurulmalı, güvenlikleri sağlanmalıdır. Örneğ; Özel Müzelerde bu eksiklik giderilmiş fakat Vakıf Müzeleri, Yerel Yönetim ve Devlet Müzelerinde bu eksiklik giderilememiştir.

Bütün bu öneriler verilen hizmeti geliştirmek, ziyaretçi memnuniyetini arttırmaya yöneliktir.

İzmir’deki birçok müze klasik sergileme yöntemlerini tercih etmekte, gelen ziyaretçileri ağırlama konusunda zayıf kalmaktadır. Müzelerimizde ziyaretçilerin sadece müze içi eserlere ulaşabilmesini sağlamak yeterli olmamalı, onların zamanlarını kaliteli değeriendirebildikleri mekânlara dönüştürölmelidir. Kısa süreli mekân ziyareti yerine müze içi sergilemelerinde ziyaretçiyi de dâhil edebilecekleri interaktif sergi unsurlarını da kullanmaları, deneyimlemeyi ve yaşayarak öğrenmeyi arttıracığından, ziyaretçinin tek seferlik gelişine engel olunabilir. Müze-kafelerin her müze yapısı içine dâhil edilmesi de çevresindeki yaşayan topluluğun ve ziyaretçisinin nefes alabileceğı alanlar oluşturulması bakımından önemlidir. Yurtdışında bunun birçok örneğı görölmekte, hatta artık bu vazgeçilmez parçaları olmaktadır. İzmir müzelerinde bu unsur göz ardı edilmiştir. Nadir de olsa müze-kafeleri bulunan müzelerin olması bu ihtiyacın bütönsel anlamda giderildiğini göstermemektedir.

İzmir'deki müze binaları genellikle tarihi yapıların müzeye dönüştürülmesiyle elde edilmiştir. Elbette bu uygulamalar tarihi kent dokusunun korunabilmesi ve gelecek nesle aktarılması açısından kullanılabilir. Bu uygulamanın doğurduğu en büyük sıkıntı, tarihi yapıdaki gereken değişimlerin gerçekleştirilememesinden dolayı, müzelerin kendi dinamiği içinde gelişmesini ve yenilenmesini kısıtlaması, sergileme tekniklerinin uygulanışını da kısıtlamaktadır.

Fakat müze için uygun görülen tarihi yapılar birkaç yapının bir araya gelmesinden oluşuyorsa bu durum kesinlikle avantaja dönüşebilmektedir. Örneğin; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 140 yıllık tekel binasının restorasyonunu tamamlayıp, müze binaları, etkinlik alanları, halkın ihtiyaçlarına yönelik dinlenme alanlarıyla, İzmir Kültür Sanat Fabrikası bu anlamda bölgeye kazandırılmış, modern toplumun yeni buluşma noktasıdır.

Dünya'da yaşanan Covid-19 pandemi süreci 2019-2022 arası yaşanan kısıtlamalardan müzelerde etkilenmiş, bu zaman aralığında ziyaretçi kabul etmeyip faaliyetlerini sanal ortama taşımışlardır. Ziyaretçilerine ulaşabilmek adına, farklı platformlarda yeniden varlıklarını sürdürebilmek için sanal dünyada müzelerinin gezilebilmesini sağlamışlardır. Buna en iyi örnek; Kültür ve Turizm Bakanlığının Sanal Müze sitesidir³⁶⁷. Bu uygulama ile görüldü ki farklı coğrafyadaki müzeleri ziyaret imkânı bulamayanlar, bu sayede evlerinin konforunda müzelere ulaşabildiler.

Pandemi sonrası normal sürece girilmesiyle kapılarını yeniden ziyaretçisine açan müzeler, sanal dünyada da varlıklarını sürdürmeye devam ettiler. Böylece her zaman fiziksel olarak görülemeyecek müzeler, tüm insanlığa ulaştırılabilmiş, erişimi kolay hale getirilmiştir.

Ülkemizdeki müzeler, bu yeni sanal dünyada yerlerini almaya başlasa da henüz bu platformda etkin değillerdir. Bunun sağlana bilmesi, bilgi çağındaki insanlığın bilgiye kolay ulaşabilmesi gerekliliğinden dolayı, tüm müzelerimiz bu konuda alt yapılarını geliştirip, sürece hızlıca adapte olmalıdırlar.

Karantina dönemi bittikten sonra dâhi maalesef İzmir içindeki birçok müze kapatıldı ya da hâlâ düzenleme işleri devam etmektedir. Bunlardan Neşe ve Karikatür Müzesi, Karşıyaka Bilim Müzesi, Kent Müzesi ve İzmir Etnografya Müzesi ve benzeri müzelerin yeniden hayata geçmesi, ziyaretçiye açılması

³⁶⁷ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sanal Müze: <https://sanalmuze.gov.tr/>

gerekmekte, şayet yapısal sorunlar yüzünden açılmıyorlarsa yeni binalar içinde hayat bulmaları sağlanmalıdır.

İzmir şehrinin kozmopolit yapısı, sürekli değişen ve büyüyen kentleşme süreci, tarihi ile birleştiğinde, hızlı akan zamanda toplumun hafızasını taze tutmak, geçmiş kültürel ve teknolojik değişim evrelerini geleceğe aktarmanın en etkin yolu, müzelerin içeriklerini temalarına göre düzenlemek en önemli unsurdur.

Varlıkları tespit edilen şu an aktif İzmir müzelerinin yanı sıra, bölgenin sosyal, demografik, ekonomik ve coğrafik yapısından dolayı farklı temalarda müzelerde açılmalıdır.

Tüm bu verilerin ışığında İzmir'in demografik yapısına uygun, açılması önerilen müzeleri sıralayacak olursak;

- Sağlık Müzesi: İzmir'in tarihi geçmişinde de bulunan, bugün hâlâ bu alandaki gelişmiş kurumlarıyla hizmet verilen sağlık alanında da potansiyel kültürel birikimimiz bulunmaktadır. Urla Karantina Adası üzerinde bulunan eski Tahaffuzhane, restorasyon ve bakım çalışmalarının ardından sağlık temalı müzenin açılması için ideal ortama sahiptir.

- Dijital Müze: Türkiye'de ilk uygulaması İstanbul'da görülen "Dijital Müze", İzmir kazanımları arasına birçok müze türüyle girmelidir. Dijital çağda yaşanan şu süreçte müzelerin dijital ve hologramlarla görsel şölene dönüştüğü müzeler, cazibe merkezi olmaya adaydır. 2023'ün son aylarında kapılarını açan Efes Deneyim Müzesi, dijital müze platformunda 16 dil seçeneğiyle tüm ziyaretçilerine farklı bir deneyim sunmaktadır. Özel müzeler ve yerel yönetim müzeleri de bu platformda yerlerini almalı gelişen ve değişen teknolojiye ayak uydurmalıdır.

- Deprem Müzesi: Türkiye'nin öncelikli sorunlarından olan deprem, son yıllarda verilen acı kayıplarla birlikte görülmüştür ki, deprem konusunda bilinçlenmemiz daha fazla depreme hazırlıklı olmamız gerekmektedir. İzmir deprem kuşağında ve bununla yaşamayı öğrenmeye çalışan bir şehirdir. Yakın tarihte yaşanan İzmir depremi de halkın bu konuda hazır olmadığını ve bilgisiz olduğunu göstermiştir. Öncelikli açılması gereken müzelerden biri İzmir'de Deprem Müzesi'dir. Uzak doğuda Türkiye gibi depremden en çok etkilenen bölgelerdendir. Çin'de bulunan "Wenchuan Deprem Müzesi", Tayvan'da "Tayvan 921 Müzesi" gibi müzeler, yaşanan büyük bir deprem sonrası kurulmuş, bu acı tecrübeyi gelecek

nesle aktarabilmek ve onları bu konuda bilinçlendirebilmek için çalışmalar yürüten bu alanda müzelerdendir. İzmir’de deprem müzesi öncelikli kurulması gereken müzelerdendir.

- **Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet Müzesi:** Kurtuluş Savaşında önemli rol oynayan “İlk kurşunun” atıldığı İzmir şehrinin, dağınık halde uygulanan cumhuriyet temalı tarih müzelerinin bir çatı altında toplanması ve genişletilerek savaşın her yönünün anlatıldığı, halkın yaşadığı zorluk ve zafere giden yolda çıktıkları, cumhuriyetin kolay elde edilemediği, sadece yazılı tarihle değil cumhuriyet temalı bir müze ile anlatılmalıdır. Özgürlük ve Demokrasi için verilen mücadelenin gelecek nesillere aktarılabilmesi, yaşanan tüm sürecin doğru anlatılıp, toplumun ortak değerlerde hareket etmesini sağlamak, tek çatı altında birleştirilerek daha geniş kapsamlı Kurtuluş Savaşı ve cumhuriyetin değerlerinin anlatıldığı, bir müze kurulması İzmir için gereklidir.

- **Tarım ve Ata Tohumu Müzesi:** Verimli tarım toprakları bulunan İzmir’in tarım ve ata tohumu temalı bir müzesi, gelecek nesillere tarıma dayalı ürünleri ve çalışmaları, bölgede yetiştirilen ürünleri tanıtacak, ayrıca uygulamalı olarak aktarabilecek müzede açılabilir. Bölgede ekomüze olmadığı da göz önünde bulundurulursa, böylece bu türde de bir müze İzmir’e kazandırılmış olur. Örneğin; İzmir’de bulunan “Olivelo Yaşayan Park” kadim tarım arazisine kurulmuştur. Park yetkilileri, yerel halkla iş birliği yaparak, zeytin, zeytinyağı ve zeytinden elde edilebilecek farklı ürünler üretebilir, el emeğiyle geleneksel ürünlerini gelen ziyaretçilerle paylaşarak hem bölgenin tanıtımına hem de yerel halkın ekonomilerine destek sağlanabilir.

- **Deniz ve Denizcilik Müzesi:** Liman kenti olan İzmir, tarih boyunca bu anlamda hem ticari hem de kültürel geçmişe sahiptir. İzmir’de deniz temalı müzeler bulunmakla beraber, denizden sağlanan kaynaklara ve denizde kullanılan araç gereçleri tanıdan, gelişimini aktaran bir müze bulunmamaktadır. Oysa bu alanda birikimi ve deneyimi mevcuttur. Bunlar bir araya getirilip, deniz temalı kapsamlı bir müze oluşturulabilir.

- **Levanten Kültürü Müzesi:** İzmir Kent tarihine bakıldığında birçok etnik kültürün bir araya gelerek oluşturduğu kozmopolit bir yapı görülmektedir. Özellikle birkaç yüzyıl önce farklı ülkelerden gelip, kendi içlerinde yaşamlarını şekillendiren

bu insanlar hem geldikleri yerlerin hem de yaşadıkları bölgenin kültürlerini sentezleyip farklı bir kültür oluşturmuşlardır. Giyim, kuşam, gastronomi ve mimari farklılıkları, kent kültürünün bu çok yönlü yüzü, gelecek nesillere aktarılabilirdir. Örneğin Levanten Kültürünün bir araya getirildiği bunun aktarılabilirdiği bir müze İzmir’de uygulanabilir.

- İzmir’de Yetişmiş Kültür ve Sanat İnsanları Müzesi: Birçok ülkede örneği bulunan, bölgede yetişmiş Bilim adamları ve Sanatçıların tanıtıldığı bir müze İzmir’de uygulanabilir.

İzmir’in tarihi ve kültürel birikimi, nitelikli eser sayısının fazlalığı göz önüne alındığında, toplumsal alt yapısının zenginliği de dâhil edildiğinde, birçok müze türünün uygun olduğunu ve müze temalarının çeşitliliğine ihtiyaç duyulduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

Akkaya, Mehmet Ali. “A Research on Awareness Level of Ahmet Piriştina İzmir City Archive and the Museum (APİKAM) in the Town, as the Earliest From of Turkey”, **Türk Kütüphaneciliği Dergisi**, Cilt:29, Sayı:3, 2015, ss. 499-514.

Akkurt, Hümeysra Birol. **19. yüzyıl Batılılaşma Kesitinde, Bornova ve Buca Levanten Köşkleri Mekansal Kimliğinin İrdelenmesi**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı Restorasyon Programı, İzmir, 2004.

Akurgal, Ekrem. **Anadolu Kültür Tarihi**, 17. Basım, TÜBİTAK, Ankara, 2005.

Arık, Remzi Oğuz. **Türk Müzeciliğine Bir Bakış**, Milli Eğitim Basıl Evi, İstanbul, 1953.

Arınç, Merve. **Efes Müzesi’nde Bulunan Hellenistik Ve Roma İmparatorluk Dönemi Mezar Stelleri**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Aydın, 2020.

Arslan, Mürüvvet. **Tire Müzesi’nde Bulunan El İşlemeleri**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı El ve Makine Nakışları Eğitimi Bilim Dalı, Konya, 2011.

Artun, Ali. **Sanat Müzeleri 1**, 4. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006.

Aslan, Nesrin. **Ortaöğretim Öğrencileri İçin Müzede Öğrenme**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzecilik Anabilim Dalı, İzmir, 2023.

Atagök, Tomur. “Müze Koleksiyonları ve Araştırma”, **Müzebilimin ABC’si**, Ed. Nevra Ertürk, Hanzade Uralman, Ege Yayınları, İstanbul, Mayıs-2012, ss.172-176.

Atar, Zafer ve Asuman Karabulut. “Bergama’nın Arkeolojik önemi ve Almanların Bu Sahadaki Arkeolojik Çalışmaları”, **MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, Manisa, Cilt:16, Sayı:1, Mart 2018, ss.123-150.

Ateş, Güler. “Pergamon’un Gölgesinde Bir Komşu Kent: Atarneus”, **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt:11 Sayı:1, 2018, ss.325-342.

Avcı, Neslihan. **İsmet İnönü’nün Şahsi Hayatı, Askerliği ve Bibliyografyası**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Bilecik, 2022.

Aydın, Gülşah. **Ege Üniversitesi Etnografya Müzesindeki Osmanlı Dönemine Ait Takıların İncelenmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü El Sanatları Eğitim Anabilim Dalı, Ankara, 2016.

Bakım, Ebru. **Understanding And Assessing The Republican Heritage Of Tire**, (Unpublished Master's Thesis) A Thesis Submitted To The Graduate School Of Natural And Applied Sciences Of Middle East Technical University, September-2017.

Balık, Deniz. **Çağdaş Sanat Müzelerinde “Yeni” Mekan Deneyimi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimari Tasarım, İstanbul, Ocak-2009.

Baykara, Tuncer. “Çeşme Kalesi”, **BELLETEN**, Cilt:54, Sayı:210, 1990, ss.603-639.

Bayraktar, Mehmet Sami. “Tire’de İsmi Unutulan Tarihi Bir Yapı”, **Vakıflar Dergisi**, Sayı:45, 2016, ss.177-187.

Berber, Engin. ”Bu anı evi görülmeli”, **KNK Sonbahar Dergisi**, Sayı:37, İzmir, Kasım-2018, ss.38-41.

Beşiroğlu, Esra. **Yerellik Kavramı ve Müzeler**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005.

Biçici, Hür Kamil. “Sanat Tarihi Açısından Duvar Saati Süslemeciliği: İstanbul PTT Müzesi ve İzmir TCDD Müzesi’ndeki Duvar Saatlerinden Örnekler”, **Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt:53, Sayı:2, 2012, ss.162-163.

Bozkır, Fevzi, Neşe Sarıoğlu Bozkır ve Ercüment Kuyumcu. “Foça (İZMİR) Sivil Mimari Örnekleri ve Restorasyon”, **5. Tarihi Eserlerin Güçlendirilmesi ve Geleceğe Güvenle Devredilmesi Sempozyumu Cilt: II**, TMMBO İnşaat Mühendisleri Odası, Erzurum, 1-3 Ekim 2015, ss.445-463.

Boztaş, Ekin. “Ege Üniversitesi Kağıt ve kitap Sanatları Müzesi Örneğinde Sanat Eğitimi Etkinlikleri Önerisi”, **İDİL DERGİSİ**, Cilt: 7, Sayı: 41, 2018, ss.91-97.

Cadoux, Cecil John. **İlk Çağda İzmir**, çev. Bilge Umar, İletişim Yayınları, İstanbul, 2023.

Cebeci, Mustafa. “Bergama”, **Bergama BELLETEN**, Sayı:6, 14 Eylül 1995-1996, ss.44,49.

Çakır, Cemile Şeyda. **Somut Olmayan Kültürel Mirasın Müzelenmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halkbilimi Anabilim Dalı, Ankara, 2010.

Çavdarlı, Ceren Miral ve Özge Adan Gök. “Müzeler ve Kültürel Mirasın Sürdürülebildiği: Köstem Zeytinyağı Müzesi”, **Turizm ve Gastronomi Araştırma Dergisi**, Cilt:8, Sayı:3, 2020, ss.2245-2262.

Çelik, Mert. **Buca Levanten Konutlarında Kültürel Değerlerin Sürekliliği**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2016.

Çiftçi, Zeynep Sena. **Müze Kavramının Günümüz Deniz Müzeleri Kapsamında İncelenmesi Ve Uygulama Örneklerinin Değerlendirilmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Mimarlık Programı, İstanbul, 2021.

Deniz, Aygen. **Termal Turizmin Bölgesel Kalkınmadaki Etkisi: Balçova Agamemnon Kaplıcaları**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, İzmir, 2019.

Derin, Zafer. “İzmir-Yeşilova Höyüğü'nde Yeni Bir Eğitim Yöntemi: Zaman Yolculuğu”, **TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi**, Sayı: 8, 2010, ss.263-274.

Derin, Zafer ve Müge Cengiz. “Müzecilikte Yenilikçi Bir Arayış: Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi”, **Müzecilikte Yeni'nin Peşinde**, Ed. Remzi Yağcı, Elif Keser Kayaalp, Betül Teoman, Özlem Öztöpcü, 1.Baskı, DEÜ Yayınları, İzmir, 2023, ss. 198-209.

Derin, Zafer ve Müge Cengiz. “Kent İçindeki Bir Arkeolojik Alanın Toplum ve Eğitime Yönelik Dönüşümü: Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi”, **14. Uluslararası ANAMED Yıllık Sempozyumu**, Ed. B. Nilgün Öz, Christina Luke, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2022, ss.283-300.

Diakov, Vladimir Nikolaevic ve Sergey İvanoviç Kovalev. **İlkçağ Tarihi Cilt:1**, çev. Özdemir İnce, Yordam Kitap, İstanbul, Ağustos-2014.

Doğer, Ersin. **İzmir'in Smyrna'sı Paleolitik Çağ'dan Türk Fethine Kadar**, 4. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul, 2020.

Doğruer, Fatma Sezin ve Yaşar Selçuk Şener. "Efes Müzesi'nin Mekânsal ve Yapısal Özelliklerinin Önleyici Koruma Açısından İncelenmesi", **Sanat ve Tasarım Dergisi**, Sayı: 20, 2017, ss.239-254.

Duman, İlknur. **Bayındır'ın Tarihi Kent Gelişimi**, (Türk Sanatı Araştırmaları 2), Uşak Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, Uşak, 2021.

Emekli, Gözde. **Kent Coğrafyası Yaklaşımı İle Urla'da Kentsel Gelişimin Değerlendirilmesi**, Ege Üniversitesi Bilimsel Araştırma Proje Kesin Raporu, Fen Edebiyat Fakültesi, İzmir, 2004.

Emekli, Gözde. "İzmir Kültürel Turizmde Yeni bir Merkez: Ödemiş", **II. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi**, 20-22 Nisan 2006, ss.1-18.

Emiroğlu, Mecdi. "Urla Yarımadasında Nüfusun Gelişmesi", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi**, Cilt:32, Sayı:1-2, 1988, ss.237-267.

Eraslan, Zeki. "Kurtuluşun ve Kuruluşun Sembol Kenti İzmir Açış Konuşması", **Kurtuluş ve Kuruluşu Sembol Kenti İzmir Sempozyum Bildirileri**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 26-28 Eylül 2012, ss.1-3.

Erdoğan, Begüm. "Bir Kıyı Yerleşmesinde Kimlik Dönüşümü: Tarihsel Süreç İçinde Karşıyaka'nın (İzmir) Kıyı Kullanımında Gözlenen Değişimler", **Ege Coğrafya Dergisi**, Cilt.21, Sayı.2, 2012, ss.37-46.

Eroğlu, Ceylan. **Müze Tanıtım Faaliyetlerine Yönelik Bir Araştırma (İhlara Vadisi ve Derinkuyu Yeraltı Şehri Örneği)**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Sakarya, 2018.

Erol, İbrahim. **Müze Kavramının Günümüz Metro Müzeleri Kapsamında İncelenmesi ve uygulama Örneklerinin Değerlendirilmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 2019.

Ersan, Mehmet. “Kurtuluşun ve Kuruluşun Sembol Kenti İzmir Açış Konuşması”, **Kurtuluş ve Kuruluşu Sembol Kenti İzmir Sempozyum Bildirileri**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 26-28 Eylül 2012, ss.7-6.

Eyice, Semavi. “İzmir Yakınında Kemalpaşa (Nif) da Laskaris’ler Sarayı”, **Türk Tarih Kurumu Belleten Dergisi**, Cilt:25, Sayı:97, Ocak 1961, ss.1-16.

Gök, Sevinç. **Smyrna (İzmir) Agorası’nda Osmanlı İzleri Kütahya Seramikleri (2007-2014 Kazı Dönemi)**, İzmir Büyükşehir Belediyesi, İzmir, Kasım 2015.

Işık, Şevket. **Karaburun Yarımadası’nın Tarihsel coğrafyası**, ikinci Baskı, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir, 2012.

Kahraman, Cengiz. “Selçuk (İzmir) Şehrinin Fonksiyonel Gelişimi”, **İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi**, Sayı:23, 2011, ss.34-54.

Kalças, Evelyne Lyle. **Gateways to the Past, Houses and Gardens of Old Bornova**, İzmir, Bilgehan Matbaası, 1978.

Karadağ, Arife ve Leman İncedere. “Kentsel Belleğin Sürdürülebilirliği Açısından İzmir’deki Endüstri Miras Alanlarının Önemi: Alsancak Liman Ardı Bölgesi Örneği”, **Ege coğrafya Dergisi**, Cilt: 29, Sayı: 1, 2020, ss.57-71.

Karadeniz, Ceren ve Müge Artar. “Türkiye’de Oyuncak Müzelerinin Durumu ve Sürdürülebilirliği”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 16, Sayı: 61, 01.04.2017, ss.477 – 492.

Karakuş, Derya Pekgözlü. “Türkiye’deki Üniversite Müzeleri ve Koleksiyonları”, **Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:23, Temmuz-2020, ss.247-280.

Karlı, Cihat, Yunus Kaymaz, Akyan Candemir ve G. Nazan Günay. “Kültür Turizminde Yerel Değerler: Ödemiş İlçesi ve Ödemiş Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi Örneği”, **Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 17, Ocak 2016, ss.88-111.

Kaya, Mehmet Ali. **Ege ve Eski Yunan Tarihi-1**, Bilgi Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, Ekim-2016.

Kaya, Tümel Tanju. “Ege Üniversitesi Tabiat Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi: Tabiat Tarihi Müzesi”, **Mavi Gezegen Dergisi**, Sayı:28, 2020, ss.19-30.

Kaya, Tümel Tanju. “Türkiye Üniversitelerindeki Müzeler ve Tabiat Tarihi Müzelerinin Konumu”, **Üniversite Müzeleri ve Müzecilik**, Ed. Bekir Onur, Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Yayınları, Ankara, 2009, ss.83-104.

Kayış, Yasin, Nazmi Kızıl ve Necati Çetin. **Torbalı**, Torbalı Belediyesi Yayınları, No:3, Torbalı/İzmir, 2013.

Kazık, Ali Efe ve Ali Akın Akyol. “32. Vakıf Haftasında Bir Müze Eğitimi Projesi: Genç Vakıfçılar”, **Restorasyon Yıllığı Dergisi**, Sayı:12, 2016, ss.160-179.

Keleş, Vedat. “Modern Müzecilik ve Türk Müzeciliği”, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, cilt:2, sayı:1-2, Erzurum, 2003, ss.1-17.

Kibiroğlu, Enver. **Askeri Müzeler Mevzuatı ve İşletmesinin Çağdaş Müzecilik Kapsamında Yeniden Değerlendirilmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzecilik Ana Bilim Dalı, İstanbul, 1996.

Kopuz, Seher ve Emine Cengiz. “Müze Kütüphaneleri ve Ödemiş Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi Kütüphanesi”, **Türk Kütüphaneciliği Dergisi**, Cilt: 27, Sayı:3, 2013, ss.515-525.

Köse, Fatma. **Türkiye’deki Oyuncak Müzelerinde Somut Olmayan Kültürel Mirasa Yönelik Eğitim Etkinliklerinin İncelenmesi**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tasarım Anasanat Dalı Müzecilik Yüksek Lisans Programı, İstanbul, 2020.

Köşklü, Zerrin ve Gül Geyik. “İzmir’in Çeşme İlçesinde Çeşme Mimarisi”, **Sanat Dergisi**, Sayı:12, 2007, ss.123-143.

Mardan, Burçak. “Müze Sergileri Tasarlamak”, **Müzebilimin ABC’si**, Ed. Nevra Ertürk, Hanzade Uralman, Ege Yayınları, İstanbul, Mayıs-2012, ss.283-305.

Mercangöz, Zeynep. “Ödemiş Çevresi Bizans Araştırmaları”, **Arkeoloji ve Sanat Dergisi**, Sayı:62-63 Bahar- Yaz, 1994, ss.21-27.

Mert, Hasan. **Geçmişten Günümüze Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Yönleriyle Bornova**, Bornova Belediyesi, İzmir, 2008.

Oban, Raziye. **İzmir'in Eski Kentsel Dokusunun Korunması ve Turizm Açısından Değerlendirilmesi**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Coğrafya Öğretmenliği Programı, İzmir, 2006.

Oban, Raziye. "Levanten Kavramı ve Levantenler Üzerine Bir İnceleme", **Türkiyat Araştırmalar Dergisi**, Sayı:22, 2007, ss.337-356.

Okay, İsmail. **Askeri Müzelerde Grafik Tasarım ve Foça Deniz Müzesi Örneği**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Grafik Ana Sanat Dalı, İzmir, 2007.

Olgun, Behçet Behiç. **Sanat Müzelerinin Toplumun Estetik Yargısının Şekillenmesindeki Rolü**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzecilik Anabilim Dalı Müzecilik Programı, İzmir, 2019.

Önder, Mehmet. **Türkiye Müzeleri**, 4. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ocak 1995.

Özel, Heval Şimşek. "İzmir Cumhuriyet Eğitim Müzesi: 19. Yüzyıldan Günümüze Bir Yağının Hatta Kalma Serüveni", **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt:38, Sayı:2, 2021, ss.429-450.

Özkan, Su Tuğçem. **Tire Müzesi'nde Korunan Hellenistik ve Roma İmparatorluk Dönemi'ne Ait Bir Grup Mezar Steli**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Aydın, 2020.

Öztekin, Onur Aziz. "Müze Kavramı ve Müze Yapılarının İç Mekânlarının İstanbul'dan Örneklerle İncelenmesi", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi),

Haliç Üniversitesi Fen Bölümleri Enstitüsü İç Mimarlık Anabilim Dalı İç Mimarlık Programı, İstanbul, 2014.

Pehlivan, Gülcihan. **İzmir İli Bayındır İlçesi Ağzı**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Manisa, 2019.

Perşembe, Özlem ve Deniz Özgür Gönç. **Basmane Çevresel Tasarım Önerileri**, İzmir Büyükşehir Belediyesi Akdeniz Akademisi, İzmir, Aralık 2018.

Pınarcık, Pınar. “Batı Anadolu Tarihi Açısından Karaburun Yarımadası’nın Önemi”, **Prof. Dr. Ömer Özyiğit’e Armağan: Studies in Honour of Ömer Özyiğit**, Ed. Emre Okan ve Atila Cenker, İstanbul, Ege Yayınları, 2015, ss.349-358.

Radt, Wolfgang Von. **Pergamon Antik Bir Kentin Tarihi ve Yapıları**, çev: Suzan Tamer, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2002.

Renfrew, Colin ve Paul Bahn. **Arkeoloji**, çev: Gürkan Ergin, Homer Kitabevi, İstanbul, 2017.

Sağ, Rahim. **Nif’ten Kemalpaşa’ya**, Eserin Sahibinin Kendi Yayını, İzmir, Nisan 2017.

Sezgin, Mete ve Abdullah Karaman. **Müze Yönetimi ve Pazarlaması**, 1. Baskı, Çizgi Kitapevi, Konya, 2009.

Sükan, Bilge. “Fransız Arşiv Belgelerinde İzmir’in İşgali”, **Kurtuluş ve Kuruluşu Sembol Kenti İzmir Sempozyum Bildirileri**, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara, 26-28 Eylül 2012, ss.149-171.

Şen, Derya Elmalı, Evşen Yetim ve Elif Öztürk. “Kültürel Mirasın Geleceği İçin Sürdürülebilir Bir Müzecilik Anlayışı: Ekomüze”, **Sanat Tarihi Dergisi**, Cilt:29, Sayı:2, 2020, ss.913-943.

Şenel, Elif. “Koleksiyon Yönetim Politikası Oluşturmanın Müzecilik Açısından Önemi Ve Düzenleyici Faktörler”, **İDİL**, Cilt:3, Sayı:14, 2014, ss.39-50.

T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2958, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1913, **Müzecilik ve Sergileme**, Aralık 2018.

Taşçı, Burcu ve Eti Akyüz Levi, “Kent İçi Arkeolojik Alanlarda Katmanlaşmanın Analizi ve Koruma Sorunları: Foça Örneği”, **BELLETEN**, Cilt: LXXXII, Sayı: 293, Ankara-2018, ss.31-50.

Tataroğlu, Eylem. “Osman Hamdi Bey: 19.Yüzyılın Türk Müzecisi-Devlet Adamı-Ressamı-Sanat Eğitimcisi-Arkeoloğu”, **Milli Eğitim**, Cilt:48, Sayı:212, 2018, ss.175-185.

Tıngır, Merve ve Serkan İliden, “Ev Müzeciliğinden Çevrimiçi Sergilere”, **Akademik Sanat Tasarım ve Bilim Dergisi**, Sayı: 12, 2021, ss.12-22.

Tokay, Dilbağ. “Türkiye Müzeciliğinde Geliştirilmesi Gereken Bir Alan: Müzik Müzeleri”, **MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:25, 2022, ss.108-120.

Toker, Özden. ”Bu anı evi görülmeli”, **KNK Sonbahar Dergisi**, Sayı:37, İzmir, Kasım-2018, ss.42-43.

Tül, Şükrü. “İzmir’de İlk Girişim: Evangelist Mektebi Müze ve Kütüphane”, **Müzeler, Oyunlar, Oyuncaklar ve Çocuklar**, Ed. Remzi Yağcı, Sema Gündüz Küskü, 1. Baskı, DEÜ Yayınları, İzmir, 2014, ss.15-27.

Uhri, Ahmet, Ezgi Emre ve Yoanna Hacısamayıloğlu Taşkiran. **İzmir Müzeleri**, İzmir Büyükşehir Belediyesi ve İzmir Akdeniz Akademisi, İzmir, Eylül 2019.

Ünsal, Deniz. “Müze, Katılım ve Yurttaşlık”, **Müzebilimin ABC’si**, Ed. Nevra Ertürk, Hanzade Uralman, Ege Yayınları, İstanbul, Mayıs-2012, ss.13-22.

Yağcı, Remzi. “İzmir’de İlk Girişim: Evangelist Mektebi Müze Ve Kütüphane”, **Müzeler, Oyunlar, Oyuncaklar ve Çocuklar**, Ed. Remzi Yağcı, Sema Gündüz Küskü, 1.Baskı, DEÜ Yayınları, İzmir, 2014, ss.3-14.

Yavuz, Seda. **Müzecilik: Dünya ve Türkiye Müzeleri**, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Kültürel Miras Ve Turizm Ön Lisans Programı AUZEF Ders Kitabı, İstanbul, 2010.

Yıldız, Muharrem. “İzmir Levantenleri Üzerine İnceleme”, **Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi**, Cilt: 4, Sayı:13, Kış-2012, ss.36-54.

Yıldız, Sevcan ve Seden Özerden. “İonia’nın Smyrna (İzmir)’sı ve Smyrna (İzmir)’nın Soyut Kültürel Mirası Yaşlı Theon”, **ERASMUS Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Uluslararası Akademik Çalışmalar Sempozyumu Bildiri Kitabı**, Asos Yayınları, İzmir, 5-6 Nisan 2019, ss.965-972.

Yıldız, Sevcan. “Müzede Kadın”, **2. Uluslar arası Marmara Bilimsel Araştırma ve İnovasyon Kongresi**, Nisan-2022, ss.358-376.

Yılmaz, Edip. **İzmir-Ödemiş’teki Türk-İslam Devri Mezar Taşları**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Van, 2013.

Yiğit, Emine Malkoç. “Yaşanmış Şehir Hikâyeleri-İzmir Konak Meydanı”, **Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi**, Cilt:2, Sayı:2, 2006, ss.43-60.

İNTERNET KAYNAKLARI

Arkitera ; Voyvoda; 18. yüzyıl askeri ve idari yönetici anlamında kullanılan kelimedir; <https://v3.arkitera.com/h628-izmir-hukumet-konagi.html> (10.04.2023)

Ayşegül Koyuncu OKCA, Ayşegül Elibol TÜFEKÇİ, “THE PLACE AND IMPORTANCE OF TIRE MUSEUM IN THE PRESERVATION OF CULTURAL LEGACY”, The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science, Number:70, Autumn -2018, p.253.
(<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7776>) (21.04.2023)

Baldan, Aslıhan ve Doğuş Baldan. “İzmir ili, dikili ilçesi, Salihler mahallesi I. derece ve III. derece Arkeolojik sit alanlarına ilişkin koruma amaçlı nazım imar planı”, Plan Açıklama Raporu, **BATİPLAN**, İzmir, 2020.
https://www.izmir.bel.tr/YuklenenDosyalar/NazimImarPlani/3319_18133.pdf
(02.03.2023)

Bergama UNESCO Dünya Mirası Süreci; <https://bergama.bel.tr/unesco-dma-bergama/bergama-unesco-dunya-mirasi-sureci/> (06.05.2022)

Buca Belediyesi, Buca Hakkında; <https://www.buca.bel.tr/Buca-Hakkinda/2/buca-hakkinda/buca.html> (24.04.2023)

Buca Belediyesi, Tarihçe; <https://www.buca.bel.tr/Buca-Hakkinda/1/tarihce/buca.html> (24.04.2023)

ÇEKÜL, Ödemiş Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi Açılıyor;
<https://www.cekulvakfi.org.tr/haber/odemis-yildiz-kent-arsivi-ve-muzesi-aciliyor>
(03.03.2023)

Çeşme Müzesi Resmi İnternet Sitesi; <https://muze.gov.tr/muze-detay?DistId=MRK&SectionId=ICM01> (23.02.2023)

Dikili Belediyesi, Tarihçe; <https://www.izmir-dikili.bel.tr/tr/tarihce> (02.03.2022)

E-sözlük; <https://www.nisanyansozluk.com/kelime/fok> (28.04.2023)

Ege Üniversitesi, Etnografya Müzesi; <https://etnografyamuzesi.ege.edu.tr/> (17.01.2023)

Ege Üniversitesi, Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı, Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesi;
<https://sksdb.ege.edu.tr/tr4623/ka%C4%9F%C4%B1tkitapm%C3%BCze.html>
(21.01.2023)

Ege Üniversitesi, Tabiat Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi;
<https://tabiattarihi.ege.edu.tr/tr-5172/.html> (05.05.2023)

Laflı, Ergün, Samet İkibeş. “İzmir Arkeoloji Müzesi’nin Kısa Tarihçesi”, Tarih Çevresi Dergisi, Ekim-Kasım 2021, s.125-128. <https://www.tarihcevresi.com/> (10.02.2022)

Londra Doğa Tarihi Müzesi Resmi İnternet sitesi; <https://www.nhm.ac.uk/> (01.06.2023)

<https://arkasarcademia.com/tarihce/> (20.10.2023)

<https://inonu-muze-evi.business.site/#testimonials> (15.11.2023)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Anadolu_Medeniyetleri_M%C3%BCzesi (22.11.2022)

<https://yesilova.bornova.bel.tr/hakkimizda/> (02.11.2023)

<https://www.aa.com.tr/tr/kultur/izmir-kultur-sanat-fabrikasi-essiz-eserleriyle-ziyaretcilerini-karsiliyor/2894789> (10.05.2023)

<https://www.erolsasmaz.com/?oku=1687> (05.10.2023)

<https://www.ismetinonu.org.tr/izmir-ismet-inonu-ani-evi-ve-kitapligi/> (15.11.2023)

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/yazdir?DA0FE08E03CF00F5C326AE77A846703D> (21.04.2023)

<https://www.turizminsesi.com/haber/tarihi-hamam-sergi-salonu-oldu-13306.htm>(15.04.2023)

ICOM, 24 Ağustos 2022 Tarihli Tanımı. <https://icom.museum/en/news/icom-approves-a-new-museum-definition/> (15.10.2022)

Imperial War Museum Resmi İnternet Sitesi; <https://www.iwm.org.uk/> (01.06.2023)

İstanbul Harbiye Askeri Müzesi Resmi İnternet Sitesi; <https://askerimuze.msb.gov.tr/> (01.06.2023)

İzmir ART; <https://www.izmir.art/tr/izmir-ataturk-muzesi> (28.02.2022)

İzmir Atatürk Müzesi Resmi İnternet Sitesi; <https://muze.gov.tr/muze-detay?SectionId=IAT01&DistId=MRK> (28.02.2022)

İzmir Büyükşehir Belediyesi, Kurtuluşumuzun 100. Yılı Anı Evi Sergisi; <https://www.izmir.bel.tr/tr/Projeler/kurtulusumuzun-100-yili-ani-evi-sergisi/2695/4> (15.04.2023)

İzmir Büyükşehir Belediyesi; <https://www.izmir.bel.tr/tr/Izmir/5> (31.05.2023)

İzmir Deniz Müzesi Resmi İnternet Sitesi;

<https://turkishmuseums.com/museum/detail/22319-izmir-deniz-muzesi/22319/1>
(08.09.2022)

İzmir Gazeteciler Cemiyeti, İzmir Basın Müzesi;

<https://www.igc.org.tr/content/basin-muzesi> (17.12.2022)

İzmir Kent Arşivi Müzesi, APİKAM'ın Kuruluş Öyküsü;

<https://www.apikam.org.tr/tr/Apikam-Arsiv/1/29?tab=64> (11.05.2022)

İzmir Kent Arşivi Müzesi, Buca Göç ve Mübadele Anı Evi;

<https://www.apikam.org.tr/tr/Apikam-Arsiv/1/62?tab=75> (05.01.2023)

İzmir Kültür ve Turizm Dergisi, Bir Sanat Vahası MÜZİKSEV;

<https://www.izmirdergisi.com/tr/sanat/1448-bir-sanat-vahasi-muziksev> (08.04.2023)

İzmir Kültür ve Turizm Dergisi, Müziğin Evrensel Sesiyle Buluşun MÜZİKSEV;

<https://www.izmirdergisi.com/tr/turizm/muzeler/2535-muzigin-evrensel-sesiyle-bulusun-muziksev> (08.04.2023)

İzmir Kültür ve Turizm Dergisi, Ticari Emtia Deposundan Müzeye: TCDD Müzesi;

<https://www.izmirdergisi.com/tr/turizm/muzeler/2539-ticari-emptia-deposundan-muzeye-tcdd-muzesi> (21.04.2023)

Kent Tarihi ve Arşivi E-kitap; <https://www.tarihikentlerbirligi.org/wp-content/uploads/KentM%C3%BCzeleri-Ekitap.pdf>

(02.03.2022)

KEY Müzesi Resmi İnternet Sitesi; <https://keymuseum.com/tr/portfolio-item/satranc/>

(21.03.2023)

Köstem Zeytinyağı Müzesi Resmi İnternet Sitesi; <https://kzmurla.com/muze-kompleksi/muze-hakkinda> (01.01.2023)

Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Metni; <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4848.pdf> (01.06.2023)

Luggat Osmanlıca Türkçe Sözlüğü; <https://www.luggat.com/in'amat/1/1> (21.04.2023)

Neprajzi Muzeum Resmi İnternet Sitesi; <https://www.neprajz.hu/en/> (29.05.2023)

Ödemiş Belediyesi, İ. Hakkı Ayvaz Kent Müzesi & Bedia Akartürk Sanat Müzesi; <https://www.odemis.bel.tr/tesislerimiz/ibrahim-hakki-ayvaz-kent-muzesi-bedia-akarturk-sanat-muzesi.html> (01.02.2023)

Rus Devlet Müzesi Resmi İnternet Sitesi; <https://www.rusmuseum.ru/> (02.06.2023)

Selçuk Belediyesi, Selçuk Efes Kent Belleği; https://www.selcuk.bel.tr/selcuk-efes-kent-bellegi-_Z5yIZj0o (30.03.2023)

T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Daire Başkanlığı, “Müze Nedir?”, Müze ve Ören Yerlerine İlişkin Sıkça Sorulan Sorular; <https://disiliskiler.ktb.gov.tr/TR-128558/muze-nedir.html> (15.10.2022)

T.C. Balçova Kaymakamlığı, Müze Gemi; <http://www.balcova.gov.tr/muze-gemi> (06.05.2022)

T.C. Bergama Kaymakamlığı; <http://www.bergama.gov.tr/bergama-cografyasi> (06.05.2022)

T.C. Çeşme Kaymakamlığı, Tarihi ve Coğrafi Yapısı;
<http://www.cesme.gov.tr/tarihi-ve-cograf-yapisi> (21.04.2023)

T.C. İzmir Valiliği; <http://www.izmir.gov.tr/demografik-bilgiler> (14.09.2022)

T.C. İzmir Valiliği, İzmir Hakkında; <http://izmir.gov.tr/izmir-hakkinda> (13.05.2023)

T.C. İzmir Valiliği, Karaburun; <http://www.izmir.gov.tr/karaburun> (21.01.2023)

T.C. İzmir Valiliği, Konak; <http://www.izmir.gov.tr/konak> (10.04.2023)

T.C. İzmir Valiliği, Selçuk; <https://www.ilimiz.net/ilce/35/420-izmir-ilimizin-selcuk-ilcesi.html> (04.03.2023)

T.C. İzmir Valiliği, Tire; <http://www.izmir.gov.tr/tire> (09.01. 2022)

T.C. Karaburun Kaymakamlığı, İlçemizin Kısa Bir Tarihçesi;
<http://www.karaburun.gov.tr/ilcemizin-kisa-bir-tarihcesi> (21.01.2023)

T.C. Kemalpaşa Kaymakamlığı, Ekonomi, Sanayi ve Ticaret;
<http://www.kemalpasa.gov.tr/ekonomi-sanayi-ve-ticaret> (17,03,2023)

T.C. Kemalpaşa Kaymakamlığı, Tarihi ve Turistik Yerler;
<http://www.kemalpasa.gov.tr/tarih> (17.03.2023)

T.C. Konak Belediyesi, Geçmişten Bugüne Konak;
<https://www.konak.bel.tr/sayfa/gecmisten-bugune-konak> (10.04.2022)

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Balçova; <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77439/balcova.html> (04.05.2022)

T.C. Kültür ve turizm Bakanlığı, Buca; <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77445/buca.html>
(24.04.2023)

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İzmir Bergama Müze Müdürlüğü;
<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44101/izmir-bergama-muze-mudurlugu.html>
(28.06.2022)

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İzmir Edebiyat Müze Kütüphanesi Açıldı;
<https://izmir.ktb.gov.tr/TR-292441/izmir-edebiyat-muze-kutuphanesi-acildi.html>
(21.02.2023)

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İzmir Kültür Sanat Fabrikası;
<https://izmirkultursanatfabrikasi.gov.tr/> (6.05.2023)

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İzmir-Atatürk Müzesi; <https://www.ktb.gov.tr/TR-96374/izmir---ataturk-muzesi.html> (28.02.2022)

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Karşıyaka; Karşıyaka Adı Nereden Geliyor;
<https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77456/karsiyaka.html> (06.04.2022)

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Neredeyim, Bayındır; <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77440/bayindir.html> (21.04.2023)

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Neredeyim: Dikili; <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77450/dikili.html> (15.04.2023)

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Neredeyim, Duyuru, Arşiv;

<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-65505/istanbul-deniz-muzesi-acildi.html#:~:text=T%C3%BCrkiye'nin%20denizcilik%20alan%C4%B1nda%20en,>

yakla%C5%9F%C4%B1k%2020.000%20adet%20eser%20bulunmaktad%C4%B1r.
(26.05.2023)

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Neredeyim: Karaburun;
<https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77455/karaburun.html> (21.01.2023)

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Neredeyim, Kemalpaşa;
<https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77457/kemalpasa.html> (17.03.2023)

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, demiş; <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77465/odemis.html> (27.04.2023)

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Resim ve Heykel Müzesi;
<https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77102/resim-ve-heykel-muzesi.html> (15.03.2023)

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sanal Müze: <https://sanalmuze.gov.tr/> (12.10.2023)

T.C. Kültür ve turizm Bakanlığı, Selçuk; <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77467/selcuk.html> (04.03.2023)

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Tire Müzesi; <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77105/tire-muzesi.html> (02.01.2023)

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Torbalı; <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77469/torballi.html> (02.4.2023)

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, İzmir Cumhuriyet Eğitim Müzesi;
<https://izmircumhuriyetegitimmuzesi.meb.k12.tr/> (04.05.2023)

T.C. Ödemiş Kaymakamlığı, demiş Müzesi; <http://odemis.gov.tr/demis-muzesi>
(15.04.2023)

T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, İzmir Endüstriyel Miras Envanteri;
<https://izka.org.tr/wp-content/uploads/2021/08/endustriyel-miras.pdf> (10.05.2023)

T.C. Tire Belediyesi, Kuvayi Milliye ve Zeybek Müzesi;
<https://tire.bel.tr/tr/IlcemizTire/KuvayiMilliyeveZeybekMuzesi> (13.05.2023)

T.C. Torbalı Kaymakamlığı, Torbalı Kent Arşivi ve Tanıtım Merkezi;
<http://www.torbalı.gov.tr/torbalı-kent-arsivi-ve-tanitim-merkezi> (03.04.2023)

T.C. Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Çamlık Buharlı Lokomotif Müzesi;
<https://www.tcdd.gov.tr/sayfa/camlık-buharlı-lokomotif-muzesi> (18.04.2023)

T.C. Urla Kaymakamlığı, Urla Coğrafyası; <http://www.urla.gov.tr/urla-cografyasi>
(11.03.2023)

T.C. Urla Kaymakamlığı, Urla Tarihi; <http://www.urla.gov.tr/urla-tarihi>
(27.04.2023)

T.C.Torbalı Kaymakamlığı, Coğrafi Yapı, İklim ve Nüfus;
<http://www.torbalı.gov.tr/cografya-yapi-iklim-ve-nufus> (02.04.2023)

Tetrazon; <https://www.tetrazon.net/tr/torbalı-kent-muzesi-izmir/> (03.04.2023)

The Exploratorium Müzesi Resmi İnternet Sitesi; <https://www.exploratorium.edu/>
(31.05.2023)

Tire Ticaret Odası, Tire ve Tarihi; <https://tireto.org.tr/tire/tire-ve-tarihi/> (09.01.2023)

Urla Belediyesi, çalışmalarımız; <https://www.urla.bel.tr/Sayfa/70/calismalarimiz>
(09.05.2023)

Vakıflar Genel Müdürlüğü Müzeler Yönetmeliği;
<https://www.mevzuat.gov.tr/anasayfa/MevzuatFihristDetayIframe?MevzuatTur=7&MevzuatNo=11076&MevzuatTertip=5> (11.06.2023)

Vikipedi, İzmir Ticaret Odası;
https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0zmir_Ticaret_Odas%C4%B1 (11.04.2022)

Yapı Mimarlık Tasarım Kültür Sanat Dergisi, Köstem Zeytinyağı Müzesi;
<https://yapidergisi.com/kostem-zeytinyagi-muzesi/> (01.02.2023)

EKLER

Ek 1: Tablo**Tablo 5: Müzelerin Türleri ve Bağlı oldukları Kurumlar**

SIRA	MÜZE ADI	MÜZE TÜRÜ	BAĞLI OLDUĞU KURUMA GÖRE MÜZE TÜRÜ
1	Bergama Arkeoloji ve Etnografya Müzesi	Arkeoloji ve Etnografya Müz	Devlet Müzesi
2	Çeşme Kale İçinde Arkeoloji Müzesi	Arkeoloji Müzesi	Devlet Müzesi
3	Efes Müzesi	Arkeoloji Müzesi	Devlet Müzesi
4	İzmir Arkeoloji Müzesi	Arkeoloji Müzesi	Devlet Müzesi
5	İzmir Kültür Sanat Fabrikası	Arkeoloji /Etnografya/Sanat	Devlet Müzesi
6	İzmir Resim Heykel Müzesi ve Galerisi	Arkeoloji ve Sanat Müzesi	Devlet Müzesi
7	Ödemiş Arkeoloji Müzesi	Arkeoloji Müzesi	Devlet Müzesi
8	Tire Arkeoloji ve Etnografya Müzesi	Arkeoloji ve Etnografya Müz.	Devlet Müzesi
9	Cumhuriyet Eğitim Müzesi-II Eğitim Tarihi ve	Tarih Müzesi	Devlet Müzesi
10	İzmir Atatürk Müzesi	Tarih Müzesi	Devlet Müzesi
11	Polis Anı Evi	Tarih Müzesi	Devlet Müzesi
12	İzmir Edebiyat Müze Kütüphanesi	Sanat Müzesi	Devlet Müzesi
13	Foça Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Denizciliği Tanıtma, Sevdirme ve Yaygınlaştırma Merkezi	Denizcilik ve Askeri Müze	Devlet Müzesi
14	İnciraltı TCG Ege ve TCG Piri Reis Deniz Müzesi	Denizcilik ve Askeri Müzesi	Devlet Müzesi
15	TCDD 3. Bölge Müze ve Sanat Galerisi	Endüstri Müzesi	Devlet Müzesi
16	TCDD Selçuk Çamlık Açık Hava Buharlı Lokomotif	Endüstri Müzesi	Devlet Müzesi
17	Yeşilova Höyüğü Ziyaretçi Merkezi	Arkeoloji Müzesi	Devlet ve Yerel Yön.
18	Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi	Kent Müzesi	Yerel Yönetim
19	Ödemiş Belediyesi Yıldız Kent Arşivi ve Müzesi	Kent Müzesi	Yerel Yönetim
20	Öşür Hanı Kent Evi	Kent Müzesi	Yerel Yönetim
21	Selçuk Efes Kent Belleği	Kent Müzesi	Yerel Yönetim
22	Tire Kent Müzesi	Kent Müzesi	Yerel Yönetim
23	Torbalı Kent Müzesi	Kent Müzesi	Yerel Yönetim
24	İbrahim Hakkı Ayvaz Kent Müzesi ve Bedia Akartürk	Kent Müzesi / Sanat Müzesi	Yerel Yönetim
25	Çandarlı Etnografya Sergi Salonu	Etnografya Müzesi	Yerel Yönetim
26	Necdet Alpar Evi Mask Müzesi	Sanat Müzesi	Yerel Yönetim
27	İzmir Kadın Müzesi	Kadın Temalı Sanat Müzesi	Yerel Yönetim
28	Kuvayı Milliye ve Zeybek Müzesi	Tarih Müzesi	Yerel Yönetim
29	100. Yıl Anı ve Sergisi	Tarih Müzesi ve Anı Evi	Yerel Yönetim
30	Konak Belediyesi Ümrân Baradan Oyun ve Oyuncak	Oyun ve Oyuncak Müzesi	Yerel Yönetim
31	Buca Göç ve Mübadele Anı Evi	Tarih Müzesi ve Anı Evi	Yerel Yönetim
32	Necati Cumalı Anı ve Kültür Evi	Anı Evi	Yerel Yönetim
33	Hamza Rüstem Fotoğraf Evi Müzesi	Endüstri ve Tarih Müzesi	Yerel Yönetim
34	İzmir Ticaret Tarihi Müzesi	Tarih Müzesi	Özel Müze
35	Arkas Deniz Tarihi Müzesi	Tarih ve Denizcilik Müzesi	Özel Müze
36	Arkas Sanat Bornova Mattheys Köşkü	Sanat Müzesi	Özel Müze
37	Arkas Sanat Müzesi	Sanat Müzesi	Özel Müze
38	Ümrân Baradan Resim ve Güzel Sanatlar Müzesi	Sanat Müzesi	Özel Müze
39	İzmir Gazeteciler Cemiyeti Basın Müzesi	Endüstri ve Tarih Müzesi	Özel Müze
40	Köstem Zeytin Yağı Müzesi	Endüstri Müzesi	Özel Müze
41	Torbalı Erdoğan Özgörkey Otomobil Müzesi	Teknoloji ve Otomotiv Müz.	Özel Müze

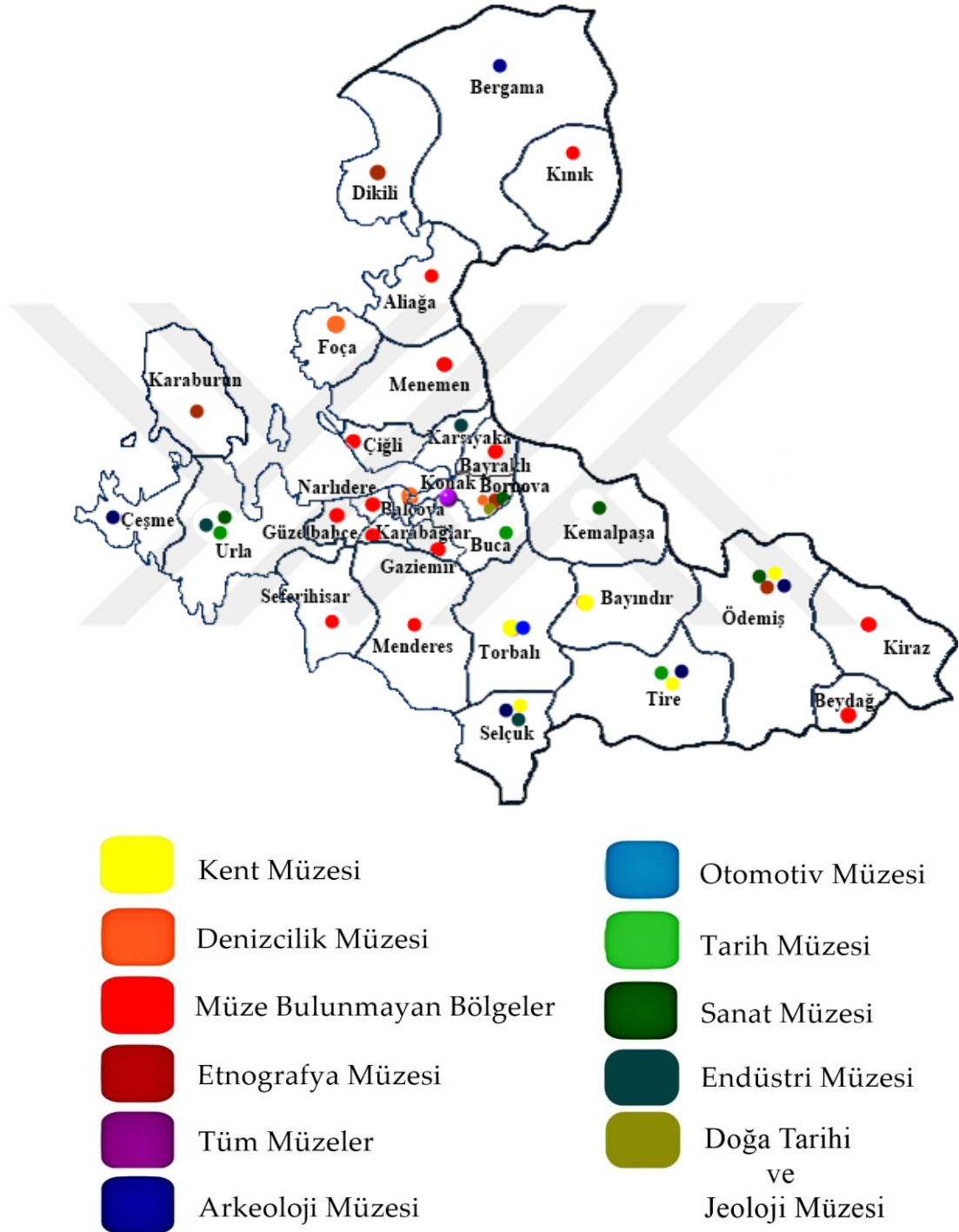
42	Dokuz Eylül Üniversitesi Bayrakbilimi ve Türk	Tarih müzesi	Üniversite Müzesi
43	Ege Üniversitesi Etnografya Müzesi	Etnografya Müzesi	Üniversite Müzesi
44	Ege Üniversitesi Kağıt ve Kitap Sanatları Müzesi	Bilim ve Teknoloji Müzesi	Üniversite Müzesi
45	Ege Üniversitesi Tabiat Tarihi Uygulama ve Araştırma	Doğa Tarihi ve Jeoloji müzesi	Üniversite Müzesi
46	İzmir İsmet İnönü Anı Evi ve Kitaplığı	Anı Evi	Vakıf Müzesi
47	İzmir Müzik ve Müzik Enstrümanları Müzesi	Sanat Müzesi	Vakıf Müzesi
48	Müesser Aktaş Tarih ve Etnografya Tarih Evi	Etnografya Müzesi	Dernek Müzesi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

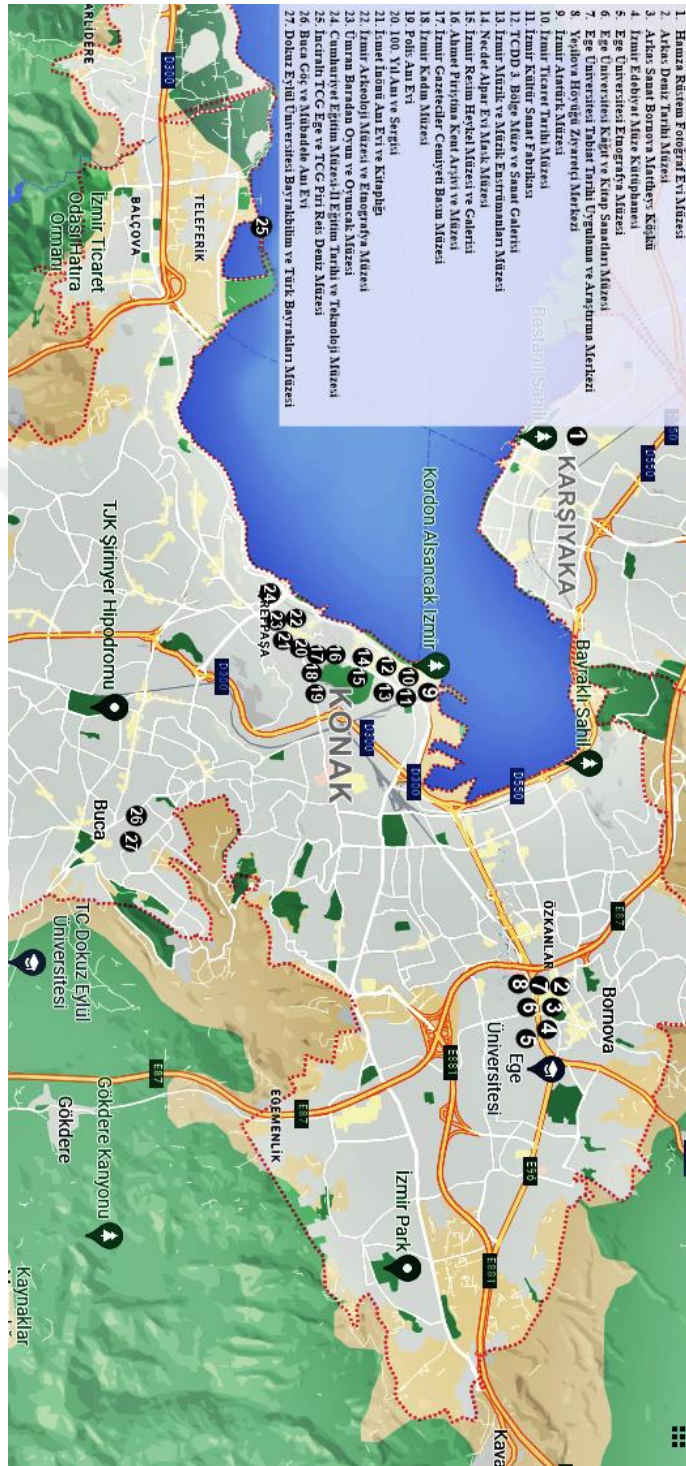
Ek 2: Haritalar

Harita 1: İzmir’de Bulunan Müze Türleri

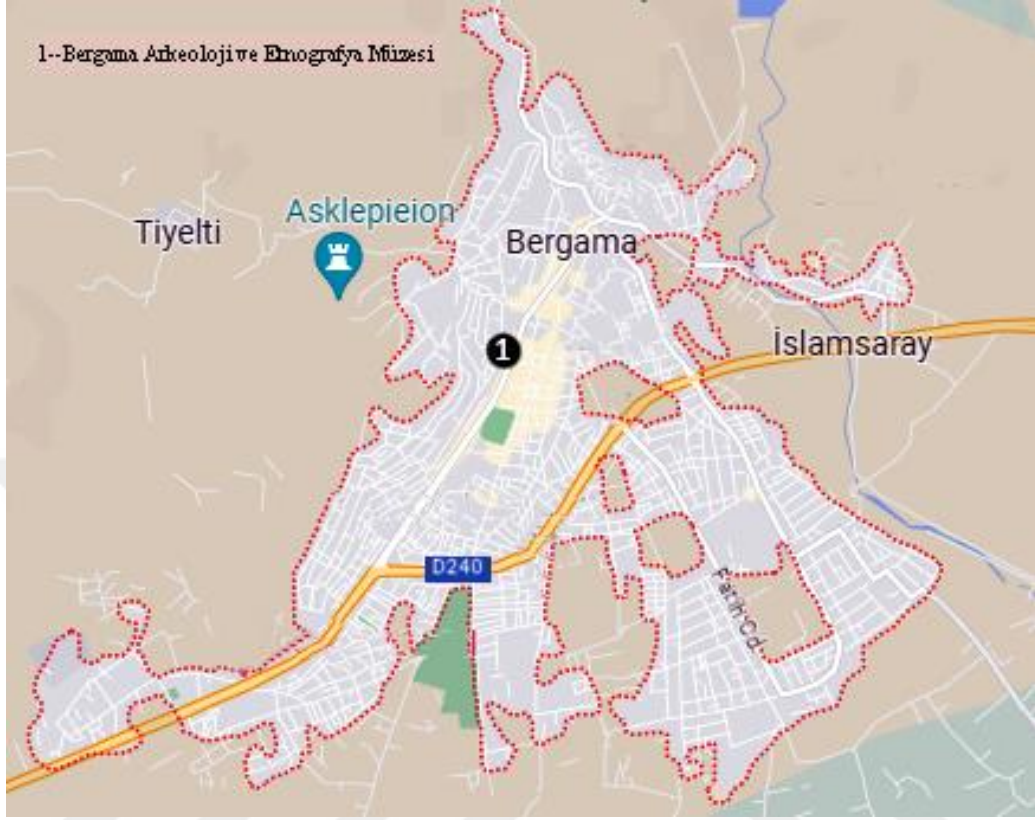
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Harita 2: İzmir'in Merkezinde Bulunan Müzelerin Konumu

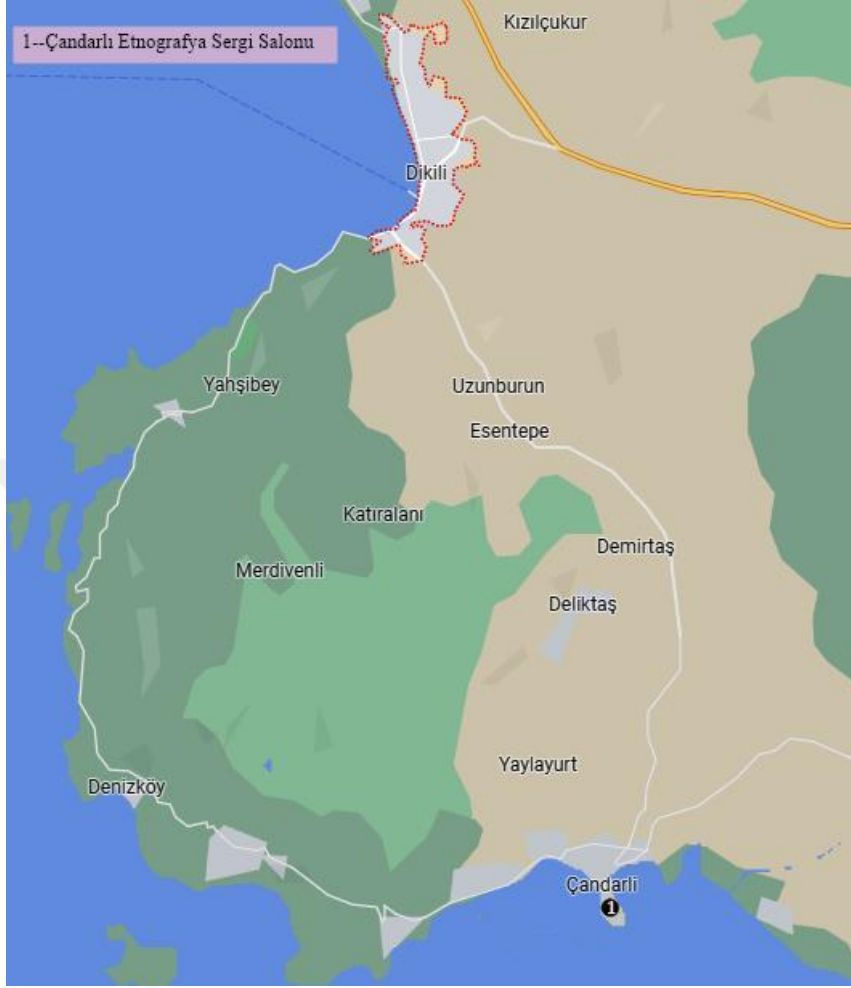
Kaynak: <https://www.google.com/maps/place/%C4%B0zmir/@38.4311983,27.1416936,12z/data=!4m6!3m5!1s0x14bbd862a762cadc:0x628cbb1a59ce8fe!8m2!3d38.423734!4d27.142826!16zL20vMDJzMnh5?entry=ttu> (09.06.2023)

Harita 3: Bergama İlçesinde Bulunan Müzelerin Konumu

Kaynak : <https://www.google.com/maps/place/Bergama,+%C4%B0zmir/@39.1064483,27.1736779,13.5z/data=!4m6!3m5!1s0x14b9f87a217c77d7:0x682b18b696cbe377!8m2!3d39.121449!4d27.179913!16zL20vMDJ2eWZ6?entry=ttnu> (09.06.2023)

Harita 4: Dikili İlçesinde Bulunan Müzelerin Konumu

Kaynak: <https://www.google.com/maps/place/Dikili,+%C4%B0zmir/@39.0126788,26.9175468,11.75z/data=!4m6!3m5!1s0x14ba14017f6946bd:0x7af495ca8d0aab1d!8m2!3d39.0749!4d26.889199!16zL20vMGJqNjZo?entry=ttu> (09.06.2023)

Harita 5: Foça İlçesinde Bulunan Müzelerin Konumu

Kaynak : <https://www.google.com/maps/place/Fo%C3%A7a,+%C4%B0zmir/@38.6735869,26.7513242,12.96z/data=!4m6!3m5!1s0x14bbb45318275d29:0x4dd9595920779464!8m2!3d38.670378!4d26.757918!16zL20vMDg1eDFy?entry=ttu> (09.06.2023)

Harita 6: Kemalpaşa İlçesinde Bulunan Müzelerin Konumu

Kaynak: <https://www.google.com/maps/place/Kemalpa%C5%9Fa,+%C4%B0zmir/@38.4179799,27.4414738,12.75z/data=!4m6!3m5!1s0x14b971b007347697:0xa12214c2ee4c3bee!8m2!3d38.4275!4d27.4188!16zL20vMGJqOXhs?entry=ttu> (09.06.2023)

Harita 7: Bayındır İlçesinde Bulunan Müzelerin Konumu

Kaynak: <https://haritane.com/bayindir-bayindir-haritasi-32040/> (09.06.2023)

Harita 8: Tire İlçesinde Bulunan Müzelerin Konumu

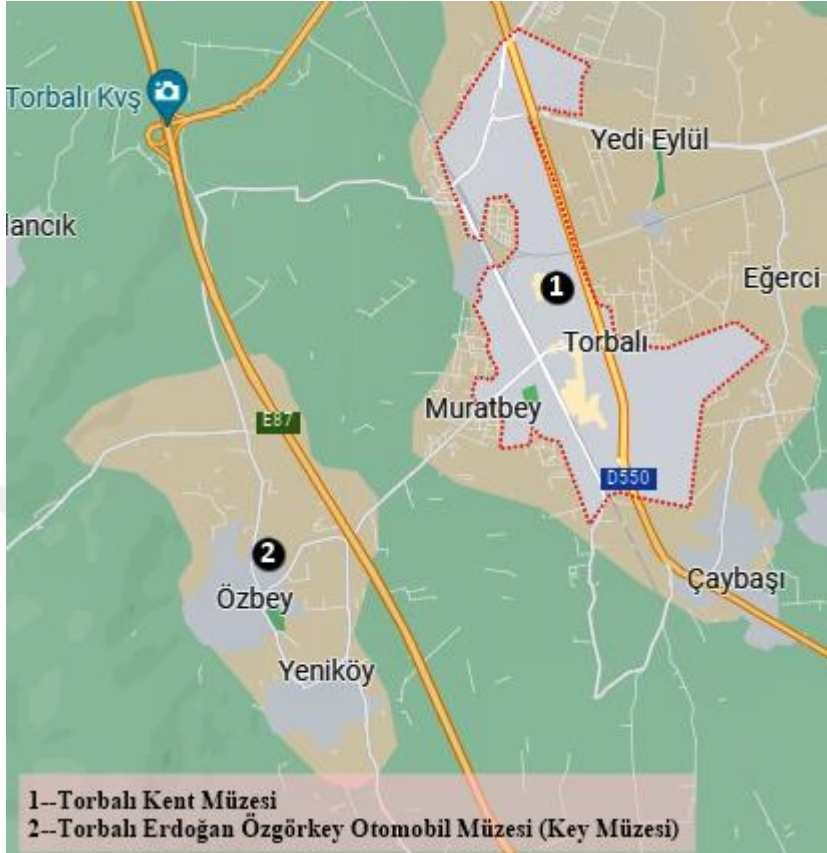
Kaynak: <https://www.google.com/maps/place/Tire,+%C4%B0zmir/@38.0876709,27.7307646,16.25z/data=!4m6!3m5!1s0x14b9235352856755:0x3583ac13954af135!8m2!3d38.089478!4d27.731838!16zL20vMGJtXzVo?entry=ttu> (09.06.2023)

Harita 9: Ödemiş İlçesinde Bulunan Müzelerin Konumu

Kaynak: <https://www.google.com/maps/place/%C3%96demi%C5%9F,+%C4%B0zmir/@38.2300791,27.9733835,13.75z/data=!4m6!3m5!1s0x14b8e31e9f52dbb5:0x911fb0d321592a3e!8m2!3d38.228296!4d27.974842!16zL20vMGJqY3hi?entry=ttu> (09.06.2023)

Harita 10: Torbalı İlçesinde Bulunan Müzelerin Konumu

Kaynak: <https://www.google.com/maps/place/Torbal%C4%B1,+Arslanlar,+Torbal%C4%B1%2F%C4%B0zmir/@38.1472767,27.3548116,12.54z/data=!4m6!3m5!1s0x14b95b4b11c1359f:0x5103a021701a9227!8m2!3d38.155731!4d27.364494!16s%2Fg%2F12vqpgzqj?entry=ttu> (09.06.2023)

Harita 11: Selçuk İlçesinde Bulunan Müzelerin Konumu

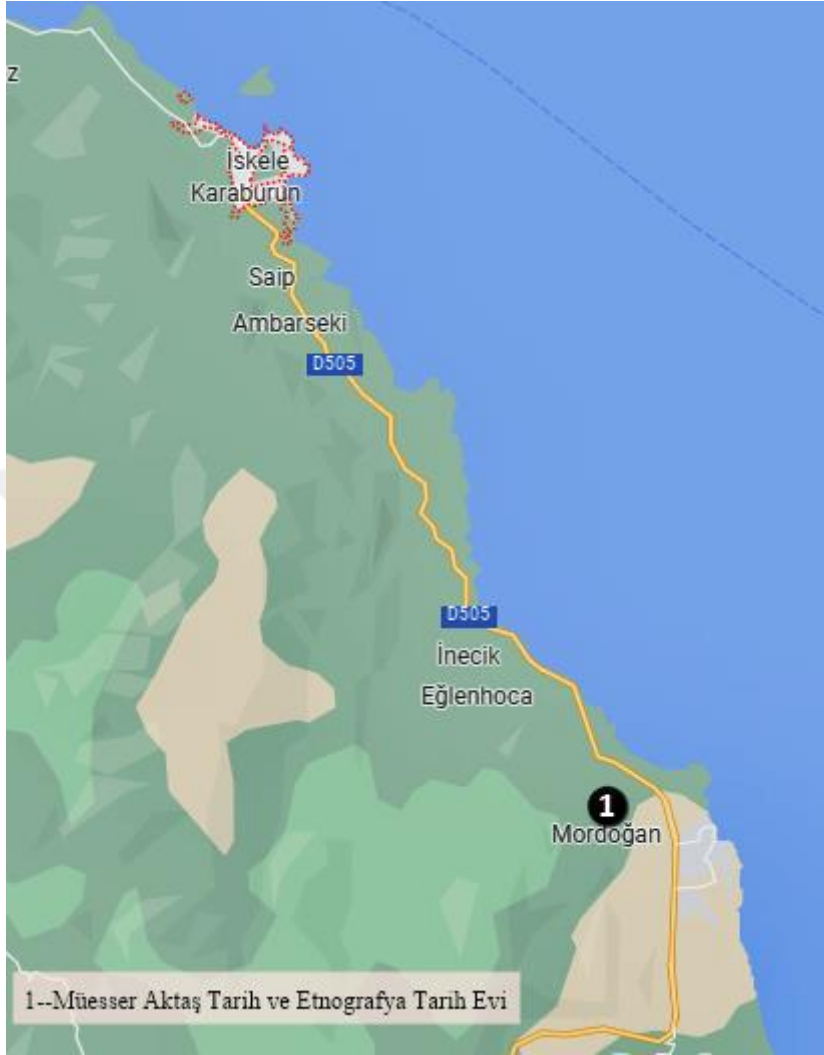
Kaynak:<https://www.google.com/maps/place/Sel%C3%A7uk,+%C4%B0zmir/@37.9479069,27.3691869,14.5z/data=!4m6!3m5!1s0x14b94d51b653c083:0xea2aa23a402e7ff6!8m2!3d37.950845!4d27.369954!16zL20vMDZkeGM5?entry=ttu> (09.06.2023)

Harita 12: Urla İlçesinde Bulunan Müzelerin Konumu

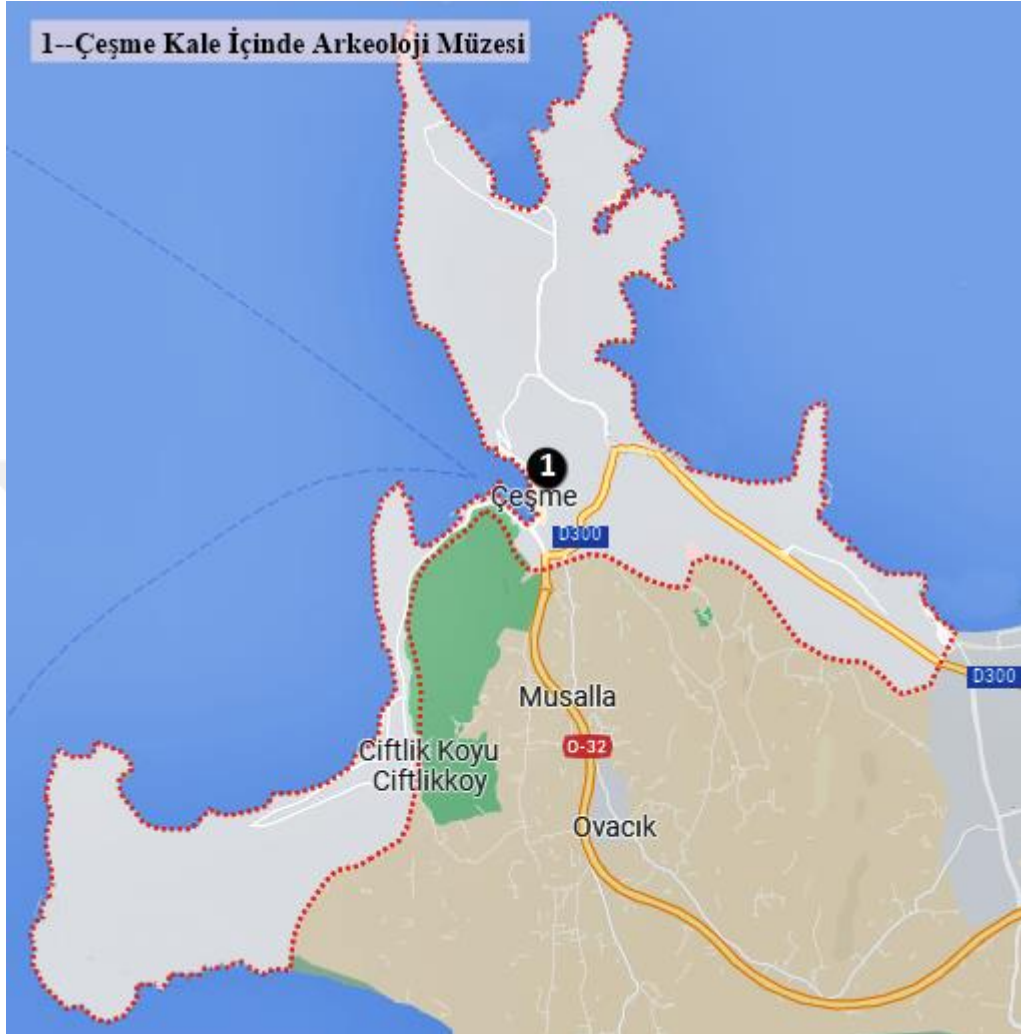
Kaynak: <https://www.google.com/maps/place/Urla%2F%C4%B0zmir/@38.262669,26.7083084,10.5z/data=!4m6!3m5!1s0x14bb91f9330f3915:0xba1ce417f615eb4c!8m2!3d38.3011341!4d26.6317514!16s%2F121why8z?entry=ttu> (09.06.2023)

Harita 13: Karaburun İlçesinde Bulunan Müzelerin Konumu

Kaynak: <https://www.google.com/maps/place/Karaburun,+%C4%B0zmir/@38.5779863,26.6147814,11.5z/data=!4m6!3m5!1s0x14bba8ad8c90572b:0x3c8f61d9c79483da!8m2!3d38.6382509!4d26.512738!16zL20vMGJqOWN3?entry=ttu> (09.06.2023)

Harita 14. Çeşme İlçesinde Bulunan Müzelerin Konumu

Kaynak:<https://www.google.com/maps/place/%C3%87e%C5%9Fme,+Ovac%C4%B1k,+%C3%87e%C5%9Fme%2F%C4%B0zmir/@38.3086662,26.3231855,12.5z/data=!4m6!3m5!1s0x14bb79b752d35675:0x61287b379ef50511!8m2!3d38.3228017!4d26.3027607!16zL20vMGJiMF9n?entry=ttu> (09.06.2023)